י״ז בתשרי תשמ״ט, 28.9.1988 מספר 2665 שנה 53 המחיר: 5.00 שקלים (כולל מע״מ), באילת: 4.35 שקלים

העולם הזה

פוליו

האם זה מסכן אותך ואת ילדיך?

פוג'י
הוידאו שלך צריך
שומר ראש
FUJI
SUPER XG PRO
E-180
HQ
SUPER HQ
Hi-Fi
הסרט המגנטי של פוג'י שומר על הראש המגנטי של הוידאוטייפ שלך
הראש המגנטי הוא החלק החשוב והיקר בוידאוטייפ שלך. רק קסטה מעולה ועמידה שומרת על חייו לאורך זמן ומעניקה תמונה חדה וברורה תמיד.
איכות התמונה נשמרת גם בשימוש החוזר בסרט.
קסטות פוג'י וידאו ואודיו - להשיג בחנויות הצילום והחשמל המובחרות.
קסטות וידאו פוג'י - מעט יותר יקרות, הרבה יותר טובות.
אל תחסוך באיכות. קנה פוג'י.
FUJI VIDEO-CASSETTE
VHS
נציגים בלעדיים:
קבוצת חברות שמעוני בע"מ
טל': 521/2-888(03)
אדי מור

מיכתבים

העשן והאש

על המתרחש בשטחים הכבושים.

אני מאוד רוצה להאמין כי כל הודעה של דובר צה"ל היא דברי־אמת. אבל קיימת נקודה אחת המטרידה אותי בהקשר זה מאוד־מאוד.

מדוע, כאשר בכלי־התיקשורת, ובמיוחד בעיתונות הכתובה, מתפרסמים, מדי יום, מפיהם של פלסטינים בשטחים הכבושים, סיפורי־אימים, התגובה של צה"ל היא, במיקרה הטוב ביותר, פשטנית: נערכה חקירה, תיערך חקירה וכדומה.

לא כך יש לנהוג.

כאשר מתפרסמים סיפורים אלה, המייחסים לחיילים ולאנשי כוחות־הביטחון התנהגות שאין שום אפשרות אלא להגדירה כהתנהגות נאצית (ואני מאוד־מאוד מקווה שכל הדיווחים האלה הם שיקריים), קיימות רק שתי אפשרויות (בהתחשב במאמר שאין עשן בלי אש):

או שצה"ל יתבע לדין כל אדם או גוף המפרסם עלילות אלה ואם, חס וחלילה, אין אלה עלילות, יש לשים להן קץ, ומייד, ולהביא את האחראים להן על עונשם.

זאב רכטר, תל־אביב

● ● ●

מילים, מילים

על טיבן של סיסמות־הבחירות („הנדון", העולם הזה 19.9.88).

לא כל הסיסמות המוגשות לנו לקראת הבחירות הקרובות הן סתם מילים, כמו הסיסמה של המערך (הדרך לפריצת הדרך). קיימות גם סיסמות אינטליגנטיות, הנושאות מסר ענייני, העשוי לשכנע בוחרים.

רק שאז מחליטים המיקצוענים במרכאות לפסול אותן. כך קרה, כנראה, לסיסמת־הבחירות שאותה הציע, לפי השמועה, עזר וייצמן: יד לשלום, אגרוף לביטחון!

דומני שעם סיסמה זאת יכול להזדהות כל בוחר חושב ולשכנע את עצמו להטיל לקלפי את הפתק של המיפלגה המבטיחה ללכת בדרך זאת.

חנה רוט, רמת־גן

● ● ●

אמיתות ניצחיות

על כמה שורות הראויות להיזכר היטב („עין אחת בוכקת", העולם הזה 19.9.88).

בשיר־האזכרה שאותו כתב שמעון ישראלי, בגליון האחרון של העולם הזה, לשייקה אופיר המנוח, שיר שכולו פנינה, מצאתי שתי פנינים זוהרות במיוחד, אמיתות ניצחיות, אותן מן הראוי לחזור ולשנן:

אחת היא — „אלוהים לא אוהב/שמפריעים לו בזמן שהוא חושב".

והשנייה — „קיים גם חוק / שמישהו צריך לסבול, כדי שמישהו יוכל לצחוק!"

אדית פרנס, תל־אביב

● ● ●

גנן גדול בגן

על האפשרות שגנן יגיע לראשות־הממשלה („הנדון", העולם הזה 19.9.88).

כבר היו דברים מעולם והקטע מן הטלוויזיה, שבו גנן מגיע לראשות־הממשלה, איננו בדיוני כל כך כפי שהוא נשמע.

לאחד האנשים שכמעט, ארטו־טו, היה לראש־ממשלה בישראל היה עבר של גנן ולא סתם גנן, אלא גנן בארמון. הכוונה שלי היא לפינחס ספיר המנוח, שאחרי פטירתו של לוי אשכול כמעט זכה בראשות־הממשלה (שניתנה, בסופו של דבר, לגולדה מאיר).

שנים רבות לפני קום המדינה, כשספיר עוד היה עסקן־פועלים בכפר־סבא, הוא נכלא על־ידי הבריטים בעוון הסתת עובדים עבריים נגד העסקת עובדים ערביים בפרדסי השרון ומשהובא לדין ונגזר עליו עונש־מאסר, ריצה ספיר חלק מתקופת המאסר כגנן בגינות־הנוי שהקיפו את ארמונו של הנציב העליון הבריטי בירושלים.

מאיר כהן, כפר־סבא

● ● ●

חטא על פשע

על האפשרות שלא יחול שינוי בזכויות־ההצבעה של מניות־הבנקים („תשקיף", העולם הזה 19.9.88).

אם חס וחלילה יישבר עדי אמוראי, או מי שיקבע, בסופו של דבר, בנושא, ולמניות שבהסדר לא תוענק השוואת זכויות־הצבעה (לפי העיקרון

(המשך בעמוד 4)

אלים צוחקים באולימפוס

התיתכן תופעה מצחיקה יותר מאשר הניסיון לכפות את מיצוות הדת היהודית על המשתתפים באולימפיאדה, שהיא כל־כולה אירוע של עכו"ם, במוצאו, במהותו, בתפיסתו הפילוסופית, בכל מערכת־הערכים שלו! התיתכן צביעות רבה יותר! אין פלא, איפוא, שבמרומי האולימפוס האלים צוחקים.

5

מרוץ האותיות לכנסת

פעם בארבע שנים נערך מרוץ מיוחד במינו. רק מעטים מגיעים לקו־הזינוק. השנה קיבל המרוץ גוון ספורטיבי במיוחד בהשראת ה־אולימפיאדה. נציגים של חמש רשימות ניהלו בינם לבין עצמם קרב מכריע על כיבוש יעד מבוצר – שלוש האותיות האחרונות שנותרו לפליטה באלף־בית העברי.

6

כתבות השער הקדמי והאחורי:

בהלת הפוליו

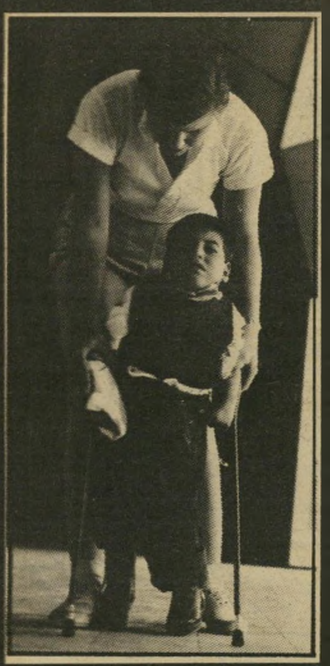

מה שנראה בהתחלה כבהלה מקומית, הפך בשבועות האחרונים להיסטריה ארצית. מישרד־הבריאות טוען כי אין חשש להתפרצות מגיפת־הפוליו, אך ה־ציבור אינו מרפה. בראיון להעולם הזה קובע הפרופסור צבי שפירר כי לא תיתכן מגיפת פוליו בארץ ומפרט את הסיבות.

8

● נדיר צור, ילד־שמנת ירושלמי ועורך־לשעבר בגלי־צה"ל, מספר על המחלה, על תחושת השיתוק האיומה, על חודשי השיקום הארוכים ועל חיים שלא תיכ־נן. ● והיועץ הטיבעוני יצחק בן־אורי טוען שאין מדובר כלל במגיפת־פוליו, אלא בשיתוק שבא כתוצאה מחיסון אחר.

9

על מיזבח הבנקאיות

21 אלף מישפחות, החיות ב־350 מושבים ברחבי הארץ, הוקרבו למולך המניות הבנקאיות. הריבית הרצחנית של הבנקים, שנועדה להחזיר את הבנקים למצב של ריווחיות, הביאה את חובות המושבים למצב חסר־תיקווה, שבו הם נמצאים כרגע.

17

קופץ על שתי חתונות

בזמן שעוד ישב בממשלה מטעם המערך חתם ייגאל הורוביץ על הסכם חשאי עם הליכוד. בתוקף ההסכם תמך בעמדת הליכוד בעניין ועדת־החקירה בנושא השב"כ, והצביע שוב נגד סיעתו בעניין הלביא וההסכם עם חוסיין.

7

אסון אוירי נשכח

למרות הדיווח שהופיע בעיתונות כי מעולם לא אירע בארץ אסון אווירי כדוגמת האסון בבסיס חיל־האוויר האמריקאי בראמשטיין, אירעה בסוף יולי 1954 תאונה אווירית מחרידה בטכס בקיבוץ מעגן. על האסון, הסיבות שגרמו לו, ועל דמותו של אורי גלין, הטייס.

14

דף חדש

חבורת הזבל נגד נתן זך

בעיקבות הסערה שעוררו דבריו של נתן זך בראיון עיתונאי מנסה זך לברר האם יצר־נקם או מישאלה לסגור איתו חשבון הביאו לביקורת החריפה שנמתחה עליו בעיתונות או שמא מדובר כאן בפולמוס לגיטימי!

26

הטוב, הרע והסרט הישראלי

על הסרטים הבולטים של שנת תשמ"ח, על הסרטים הדוחים, על הפתעות השנה, הבטחות השנה, על מנפחי החזה המיקצוענים ועל שחקניות אלמוניות שהתפרסמו וזמרות ששינו כיוון בסקירת ענק של סירטי השנה.

22

אתה והשקל

יהלומים ישראליים בסינגפור

● ישראלים לתעשיית היהלומים בסינגפור ● סיכוי לשינוי במחירי הסיגריות ● בנק הפועלים פונה למינהר העיסקי ● מדוע לא מרוויח הקר־אופ! ומה קורה בחברות־הביטוח!

18

מיכתב משנת 1949

זוג קשישים נכנסו לפני כמה ימים לקפה כסית ובידיהם מיכתב משנת 1949 לראש עיריית תל־אביב, ישראל רוקח, ובו בקשה להתיר לקפה להישאר פתוח עד השעה 2 בלילה. על המיכתב היו חתומים 40 מבין גדולי האמנים של התקופה. רק 11 מביניהם עודם בחיים.

16

רחל המרחלת מדווחת:

מעשה בספר, באמרגן ובצעיר טברייני המחפש תענוגות ● ויקי זילברמן ודני פרסטר – אהבה בסיגנון „כך" ● מה רוצה המסרידה מרונית יודקביץ! ● הבלתי־נגמרה של גארי ברסיני ● סמדר גנזי ועגנון נרנות בחדשות.

42

לפני ואחרי

כתב העולם הזה עבר ניתוח פלאסטי. הוא מתאר את שלבי ההיסוס, החששות ואת שיחות המוטיבציה לפני, את ההתאוששות, הכאבים ואת המבט הראשון בראי אחרי.

35

מסיבת יום־כיפור

צעירי צפון תל־אביב לא מחמיצים שום הזדמנות לראות ולהראות. גם לא כשמדובר ביום־הכיפורים. על המיפגש הקבוע בגשר־הירקון, ועל המתחרה החדש, הגשר בשדרות רוקח.

31

טיסה נעימה

מדי יום ביומו מתנהלת בנמל־התעופה בן־גוריון תצוגת־אופנה בינלאומית דו־סיטרית. רוב הנוסעים אינם מקפידים במיוחד על הופעתם בגובה של 20 אלף רגל. הדגש הוא על נוחיות. מה הם לובשים כשיוצאים מהארץ!

28

מסיפורי הדימיון הפרוע

חיים נהג במכונית המצוחצחת שלו ושוחח ארוכות בטלפון. מעברו השני של הקו היתה רינה. בום! פתאום נתקעה מכוניתו האהובה באחוריה של מכונית מודל 88. גברתן אימתני הגיח ממנה והתחיל לצעוד לקראתו. הוא לא ידע שחיים מרוויח 32 אלף דולר בחודש...

19

המדורים הקבועים:

מיכתבים — גנן גדול	3
איגרת העורך — עיוות חצוף	4
הנדון — צחוק אולימפי	5
במדינה — בשורה מהחלל	6
תשקיף — במערך מזלזלים ברדיו	10
יומן אישי — להתבשל במיץ	11
אנשים — כנופיית שפרן	12
אתה והשקל — „הפועלים" לעסקים	18
זה וגם זה — מעצבן אותי	21
קולנוע — סירטי תשמ"ח	22
דף חדש — חיסול חשבונות	26
לילות ישראל — שוטרים סופחתים	30
תשבצופן	32
הורוסקופ — מאזניים	33
תמרורים — קולנוען במיטה	39
מה הם אומרים — רזי פרנקל, גבי ברלין, אילן לבא, איסר הראל, מיכה רייסר, אורי לוברני	40
רחל מרחלת — על כל העולם	42

• בלי מורא • בלי משוא פנים •

קורא יקר,

אם יש דבר הראוי לציון "שיא החוצפה", הרי זה סיפרו של אחד ברוך לשם, מי שהיה יועץ שר־המישטרה ודובר המישטרה, הנושא את השם זיגל.

בספר יש פרק על פרשת אשר ידלין. בכל הפרק אין זכר לשמו של העולם הזה. יוק. לא קיים.

וכך מספר לשם: סגן־ניצב ראובן ויינשטיין נסע ב־5 בספטמבר 1976 במכונית למישרדו במישטרה, כאשר שמע ברדיו על המינוי הצפוי של אשר ידלין כנגיד בנק ישראל. השם הצית אצלו זיכרון. בתיקי המישטרה היה מצוי מידע בלתי־בדוק על ידלין. סמל־מישטרה באילת ריווח ששמע ממקור מסויים כי ידלין קיבל שוחד בעיסקת מלון הקרוונים בשארם־אל־שייח'. (ידלין היה אז מנכ"ל קופת־החולים. הקופה רכשה את

ידלין בדרך למעצר

שיא החוצפה

המלון מאיש־העסקים אמנון ברנס. ידלין קיבל, לפי המידע, שוחד בסך 50 אלף דולר עבור עיסקה זו.)

סגן־הניצב הוציא את המידע מן התיק, העביר אותו למי שהעביר, וכך התגלגלה החקירה עד למישפט שבו נידון ידלין לחמש שנות־מאסר בפועל.

תיאור חד וחלק. הוא מוכיח שיש לנו מישטרה נהדרת. אלא שזהו עיוות תצוף של האמת.

בור גמור

יתכן שפרשת ידלין מזוהה עם העולם הזה יותר מכל פרשה אחרת בתולדות המדינה. צריך אדם להיות בור גמור, או להאמין כי קוראיו הם בורים גמורים, כדי לנסות להעלים את תפקידו המרכזי של העולם הזה בפרשה זו.

יחיאל גוטמן, מי שהיה יועץ שר־המישפטים, נתן תיאור אחר לגמרי בסיפרו היועץ המישפטי נגד הממשלה, שהוא, בניגוד לעבודתו של לשם, ספר רציני.

וכך כתב גוטמן: "הפירסום הרב שניתן בכלי־התיקשורת למינויו של ידלין לתפקיד נגיד בנק ישראל הדליק נורות־אזהרה במטה המישטרה. מזה זמן מה שלמחלקת חקירות־הונאה (של בנימין זיגל) הוגשו תלונות שהחשידו את ידלין בביצוע מעשים בעלי אופי פלילי. אחד מיוזמי התלונות היה כתב העולם הזה, יגאל לביב."

ולאחר מכן: "בינתיים הלכה חקירת המישטרה בעניין ידלין והסתעפה. יגאל לביב הגיש תלונות נוספות והמציא נתונים חדשים..."

האמת הפשוטה היא שכל אותו סיפור, שהדליק כביכול את הנורה האדומה במוחו של סגן־הניצב בדרכו ליפו, פורסם בהרחבה מעל עמודי העולם הזה 15 חודשים לפני כן, ב־11 ביוני 1975. תחת הכותרת עיסקי המחתרת של אשר ידלין ואמנון ברנס תיאר יגאל לביב את הפרשה כולה, שהיתה בבחינת סקופ.

שנתיים לפני כן, ב־7 בפברואר 1973, פירסמנו את פרשת הבניין בראשון־לציון, שמילא תפקיד חשוב בחקירת המישטרה בשיא "הפרשה".

הנה התאריכים העיקריים של הפרשה:

ב־1973 הגיש לביב תזכיר על עיסקותיו של ידלין למי שהיה אז שר־האוצר הכל־יכול, פינחס ספיר. שבוע לפני פטירת ספיר, הוא הזמין את לביב לשיחה נוספת על נושא זה.

ביוני 1976 הגיש יגאל לביב למישטרה תלונה רישמית נגד ידלין.

ההודעה על מינוי ידלין לתפקיד נגיד בנק ישראל פורסמה בעיתונות ב־3 בספטמבר 1976. המינוי אושר בממשלה ב־5 בספטמבר. ב־8 בספטמבר פורסם שהיועץ המישפטי לממשלה הורה לחקור "שמועות" בעניין ידלין.

באותו היום פנתה המישטרה אל יגאל לביב בבקשה לרענן את פרטי תלונתו. למחרת היום נפגש לביב עם חוקרי־המישטרה.

ידלין נשאל בעניין ההאשמה ב־17 בספטמבר. העדה הראשית, חווה ארליכמן, נחקרה ב־22 בספטמבר. שר־המישטרה מסר על ההאשמות ("שמועות בלתי־מבוססות") בישיבה בלתי־רישמית של ראש־הממשלה וכמה שרים ב־24 בספטמבר. על כך פורסם מראשונה ב־27 בספטמבר.

עזות מצח

אגב, המאבק שלנו באשר ידלין — שסימל בעינינו את ההידרדרות של טוהר־המידות בצמרת המדינה — החל עוד זמן רב לפני כן.

ב־1972 הגשתי, יחד עם אלכס מסיס, בקשה לפסק־דין הצהרתי, כדי למנוע את מינויו של ידלין כמנכ"ל קופת־החולים. השופט חיים דבורין הצדיק אותנו במידה רבה, אך בקשתנו נדחתה. כיהנתי אז כיו"ר תנועת העולם הזה — כוח חדש, ומסיס היה נציגה בוועד־הפועל של ההסתדרות.

לאחר מכן, כשכיהנתי בעצמי במשך כמה שנים כחבר הוועד־הפועל (שוב מטעם תנועת העולם הזה — כוח חדש, שהקימה לימים, יחד עם גורמים אחרים, את של"י), תבעתי את פיטוריו של ידלין.

אחרי שהתפוצצה הפרשה, שהקדשנו לה בחודשים האחרונים של 1976 כתבות־שער רבות, האשימו אותנו כי תרמנו את התרומה המכרעת לנפילת שילטון המערך ולעליית הליכוד לשילטון. תשובתנו היתה אז, כפי שהיא היום, שלגבי פרשות של שחיתות אין אצלנו אבחנה בין המיפלגות.

פרשת ידלין המחישה בצורה מובהקת ביותר את סיסמתנו "בלי מורא, בלי משוא־פנים", על שני חלקיה. התגרינו בצמרת המדינה, שאיימה בהטלת חרם כלכלי על העולם הזה, ופעלנו בלי משוא־פנים ובלי חשבון פוליטי.

לבוא אחרי 12 שנים ולספר את הסיפור הזה מבלי להזכיר את הגורם המרכזי בו — הרי זו, בעברית צחה, עזות־מצח.

אורי אבנרי

מיכתבים

(המשך מעמוד 3)

בעלי המאה, בעלי הרעה) יתווסף חטא על הפשע הקדמוני של הסדר־המניות.

לא מספיק שעם ישראל משלם מיליארדים למהמרים, שמעולם לא חוייבו בתשלום כלשהו כאשר הם זכו מן ההפקר, ועתה גם לא ייהנה עם ישראל, בעקיפין לפחות, מן המיליארדים האלה?

מנחם ספרן, ירושלים

• • •

האטלס הפלסטיני

על ארצות־מגוריהם של בני העם הפלסטיני (מונולוג של חיים בר־לב, העולם הזה 19.9.88).

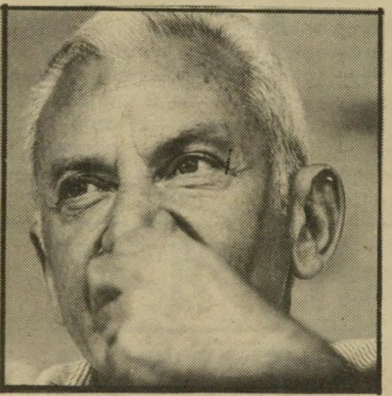

ציון צפריר, העולם הזה

בר־לב

עובדות גיאוגרפיות מסויימות

אני מבקש להסב את תשומת ליבו של כבוד שר־המישטרה לעובדות גיאוגראפיות מסויימות, שאותן ניתן לאמת בכל אטלס: כבר כיום מחולק העם הפלסטיני בין שתי מדינות (ישראל וירדן) ואם, כפי שכולנו מקווים, תקום המדינה הפלסטינית, אז הוא יהיה מחולק בין שלוש מדינות (פלסטין, ישראל, ירדן).

ומה בכך? האם העם היהודי אינו מחולק בין עשרות ארצות?

נימר עוואד, חיפה

• • •

כולם אזרחי ישראל

על טיבם של קבלני־הבניין המשתתפים במיכרז להרחבת בניין הכנסת ("תשקיף", העולם הזה 19.9.88).

נדהמתי לקרוא דווקא בהעולם הזה את נוסח הידיעה על מיעוט המשתתפים במיכרז להרחבת בניין הכנסת ("ערבים יבנו את הכנסת").

בראשית הידיעה נאמר כי "אין קבלנים רבים קופצים על הפרוייקט" ובסופה נאמר, כי לא מן הנמנע שקבלנים ערביים יזכו במיכרז.

לפי הניסוח הזה אפשר לחשוב שכשמדובר על קבלנים (אזרחי ישראל, אני מניח) הכוונה היא רק לקבלנים יהודיים. אבל הלא במונח קבלנים, או קבלנים ישראליים, כלולים גם אזרחים ישראליים שהם ערבים ואלה אכן כבר ביצעו בעבר בניות נרחבות במיתקני־ביטחון וסלילת־כבישים ברחבי הארץ ובמיוחד בסיני ובנגב.

עמי רוזנטל, תל־אביב

• • •

מלחי השלום

על ריבוי תנועות־השלום ("שלום, שלום ואין שלום – במחנה השלום" העולם הזה 19.9.88).

הדו"ח המפורט והמעניין של ענת סרגוסטי על עשרות ארגוני־השלום שאינם מסוגלים לשתף פעולה ולהתאחד, ולמעשה גורמים, לעיתים, בפעילותם המפוצלת, נזק למטרה המשותפת, מזכיר לי את המשל הערבי האומר: מן כת'רת אל־מלאחין ע'רקת אל־ספינה — מרוב מלחים, טבעה הספינה.

ראובן טולדנו, רמלה

• • •

צפיחית בדבש

על בירכת השנה הטובה המקורית של דף חדש ("חדשות מבית המשוגעים", העולם הזה 15.9.88).

בירכת השנה הטובה המחורזת של דף חדש ("... והשם ייטיב עימון ועם כל עמון/ בבירכת חגון / שנה טובה באמת עליכון...") ממש מחייבת תשובה באותה נימה.

וזאת בירכת־התשובה שלי:

דף חדש / ממש, ממש / צפיחית בדבש / את ליבי כבש / באיחול המפורש / לקראת העידן המיואש / בו הליכוד יכול / להרוס את הכל.

מייק זצובר, ראשון לציון

• • •

אוזניים רגישות

על טיב הצילצול של דגמי הטלפון החדשים ("טלפונים לא נמכרים", "תשקיף", העולם הזה 19.9.88).

אין פלא שחברת בזק אינה מצליחה למכור את דגמי טלפוני־הלחצנים החדישים שלה.

לדעתי הסיבה לכך איננה נעוצה רק במחיר הגבוה של המכשירים, אלא גם בצילצול (או איך שקוראים לזה) המתלווה אליו, צילצול המתנגן בצורה מעצבנת ומתריסה, בניגוד לצילצול הטלפון הנורמלי, הנעים והענייני, שאליו התרגלו אוזנינו מימים ימימה.

אדית לב, גבעתיים

• • •

דינה בת יעקב

עוד על מיסתורי הלוח העברי ("מיכתבים", העולם הזה 19.9.88).

אם מישהו גילה כי מיספר חודשי השנה זהה למיספר שבטי ישראל, אז אני מנדב גילוי־לוח נוסף: אולי קיים קשר בין העובדה שבשנה מעוברת יש 13 חודשים ולעובדה שליעקב אבינו היו 13 ילדים (12 הבנים, אבות 12 השבטים, והבת היחידה, דינה)?

רן טבעון, נתניה

• • •

התליין האלמוני הראשון

על זכות־ראשונים מול עץ־התלייה ("מותו של התליין", העולם הזה 15.9.88)

מן הכתבה רבת־העניין על עוזי סברן שרטר המנוח אפשר להתרשם כאילו הוא היה התליין היהודי הראשון בהיסטוריה.

לדעתי, לא כן הדבר. סבורני שהתליין היהודי הראשון היה יהודי אלמוני בשושן הבירה, שתלה את המן בן המדתא על העץ שנישא לגובה 50 אמה ושנועד במקורו לתליית מרדכי היהודי.

ורק בגין הנוהג הקדום שאין מפרשים בשמו של התליין (לפחות כל עוד הוא בחיים) נכתב במגילת אסתר "ויתלו את המן" בלי לפרש מי הם התליינים האלמוניים, שכאמור היו, לדעתי, יהודיים, או יהודי.

עודד אביב, תל־אביב

• • •

אין קשר

על סיכסוך הכספים בין האחים קדם ("שוד לאור היום", העולם הזה 15.9.88).

שילו

בכותרת לכתבה מוזכרים "ראשי הבורסה". אני דוחה בכל מכל קשר כלשהו בין ראשי הבורסה לבין שמעון קדם בהקשר הנ"ל וגם בכתבה עצמה אין כל סימוכין ותימוכין לכך.

נתן שילו, מישנה למנכ"ל הבורסה, תל־אביב

■ ■ ■

בכתבה על איש־העיתונות של השנה, נחמיה שטרסלר (העולם הזה 15.9.88) **השתרבבו כמה פרטים בלתי־נכונים. שטרסלר נולד בתל־אביב, ב־1951. האיש שנולד בטבריה והיה בנעוריו חתן חידון־התנ"ך הוא הפרופסור שימעון שיטרית, שהוזכר באותה הכתבה.**

הכתב־הצבאי של הטלוויזיה, שהוזכר בכתבה על איש־השידור של השנה, הוא, כמובן, משה שלונסקי.

■ ■ ■

כתובת המערכת

קוראים המבקשים לכתוב למערכת העולם הזה מתבקשים לדייק בכתובת המערכת: רחוב גורדון 3, תל־אביב, מיקוד — 63458.

בשעת הצורך ניתן גם לפנות בטלפון — 232262 (03), בפקסימיליה — 972־3־245242. מנוי 2009, ובטלקס — RMYM IL 341667.

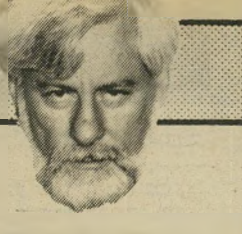

הנדון:

אם יש מדלייה לכפייה דתית, זכינו!

צחוק אולימפי

במרומי האולימפוס צוחקים האלים.

בניגוד לאל היהודי, אל חמור־סבר שאינו מצטיין בחוש־ההומור שלו, בני־האלמוות שעל האולימפוס הם חובבי־בידור. הם מסוגלים להעריך את ההומור הטמון במצבים אנושיים מגוחכים.

עכשיו הם צוחקים על אשר התרחש ביום־הכיפורים ואחריו בסיאול ובישראל.

■ ■ ■

האלים האולימפיים, הקולטים את שידורי ישראל, מספרים זה לזו וזו לזה את הסיפור:

שני שייטים ישראליים התחרו או התאמנו ביום־הכיפורים. מישהו הלשין, נערכו בירורים, הומצאו תירוצים, הובהלו מיברקים, הוצהרו הצהרות, הובטחו חקירות, והרוחות געשו כמו הים מול חופי קוריאה, ביום סוער.

עסקן התפלל תפילת כל נידרי בערב יום־כיפורים בכפר האולימפי, ואחר־כך נכנס למכוניתו ונסע הביתה, מרחק של כמה עשרות קילומטרים.

מישהו הלשין, נערכו בירורים, נוסחו הכחשות, הובהלכו מיברקים, הומצאו תירוצים, הוצהרו הצהרות, הובטחו חקירות, התרוצצו שרים ועסקנים.

את האלים האולימפיים זה הצחיק.

■ ■ ■

זה הצחיק אותם, מפני שהאולימפיאדה היא התחרות עולמית של ספורטאים, לא של כוהני־דת.

היא לא נועדה לבחון אם רב יהודי עולה על אייתאללה שיעי, או להיפך; אם נזיר בודהיסטי יכול לגבור בעוצמת תפילותיו על נזיר קאתולי, או להיפך.

(תחרויות כאלה היו פה ושם בעבר. אצלנו, למשל, על הר־הכרמל. בתחרות זו גבר אליהו התישבי ביתרון מרשים על נביאי הבעל, וזכה בגביע הנבואה. המפסידים לא חזרו הביתה.)

בסיאול מתחרים ביניהם הספורטאים. גיזעו, דתו, צבע־עורו, שפתו והשקפת־עולמו של הספורטאי אינם שייכים לעניין.

המיסגרת היחידה הקובעת באולימפיאדה היא המדינה. הספורטאים מייצגים מדינות, ומתחרים תחת דגלי מדינותיהם. כאשר ספורטאי זוכה במדליית־זהב, מנגנים את הימנון מדינתו.

הזוכה האמריקאי יכול להיות שחור, לבן או צהוב. הזוכה הגרמני יכול להיות קאתולי או פרוטסטנטי. הזוכה הבלגי יכול לדבר צרפתית או פלמית. כל זה אינו חשוב.

כך גם המשתתפים הישראליים. הם יכולים להיות יהודים או ערבים על פי מוצאם הלאומי; יהודים, מוסלמים, נוצרים או דרוזים על פי דתם; אשכנזים או מיזרחים לפי עדתם. כל זה אינו חשוב.

באולימפיאדה הם מופיעים כישראלים. הם מייצגים את מדינת־ישראל. שום שייכות אחרת אינה רלוונטית.

■ ■ ■

אם כן, מה ההתרגשות הנוראה על תעלולי יום־הכיפורים?

מדוע לא יתחרה ספורטאי ביום־הכיפורים, אם אין בליבו הכרה דתית המונעת זאת בעדו?

מדוע לא ייסע עסקן־ספורט ישראלי ביום־הכיפורים בכל כלי שיחפוץ בו, בים, ביבשה או באוויר?

מפני שהוא נציג מדינת־ישראל, כך אומרים לנו.

מפני שמדינת־ישראל היא מדינה יהודית.

מפני שיהדות היא דת.

ומפני שבדת היהודית, יום־הכיפורים הוא קודש־הקודשים.

לכן ספורטאי ישראלי, המייצג באולימפיאדה את מדינת־ישראל, מייצג מדינה דתית, או דת של מדינה, ואסור לו להתחרות או לנסוע במכונית ביום הקדוש ליהודים.

הגיוני?

בהחלט לא!

זה לא הגיוני בכלל.

כשם שלא יהיה זה הגיוני לחייב את כל הספורטאים חברי־המישלחת לחבוש כיפות.

■ ■ ■

מדינת־ישראל איננה מדינה דתית. היא מדינה חילונית בהחלט. כך נובע ממגילת־העצמאות שלה.

במדינה זו יש אזרחים השייכים לדתות שונות. יש בה יהודים בני כמה זרמים; תריסר עדות נוצריות; מוסלמים סוניים וגם כמה שיעים; דרוזים; מאמיני בודהא ומה עוד — נוסף על הרוב הגדול של הציבור שהוא חילוני.

יש הסבורים שמדינת־ישראל היא „מדינת העם היהודי" (הרי כך כתוב בחוק מטופש שהתקבל לא מכבר, אחרי דיון רדוד וניסוח מרושל). אך גם מי שמאמין בזה, חייב להכיר בעובדה שהרוב הגדול של „העם היהודי" בעולם הוא חילוני, ורואה בדת היהודית קשר קהילתי.

מי שמייצג את המדינה אינו חייב באמונה לשום דת, ואינו חייב לקיים את מיצוותיה של שום דת. וזה חל גם ביום־הכיפורים.

אמנם, כולנו התרגלנו שלא לנוע בכבישי הארץ ביום־הכיפורים. שום חוק אינו אוסר זאת עלינו. אנחנו נמנעים מלהשתמש במכוניותינו בתור אקט של דרך־ארץ: מכיוון שיום־הכיפורים הוא כל־כך קדוש בעיני שכנינו המאמינים, ומכיוון שאיננו רוצים לצער אותם ביום זה, אנחנו מתאפקים. (אגב, מעולם לא זכינו בתודה על כך.)

אבל בסיאול אין אוכלוסיה יהודית, והעסקן שנסע הביתה במכוניתו אחרי התפילה לא הרגיז איש מבני־המקום. הספורטאים שהפליגו בסירתם לא הרגיזו אף הם איש מן הנוכחים.

לכן, כאשר החלה כאן הסערה הנוראה, זה לא נבע מצורך של דרך־ארץ, אלא היה חלק מן המערכה להכנים את כל חיינו, בכל התחומים, לכותונת־הכפייה הדתית.

■ ■ ■

אני בהחלט מבין לרוחם של אנשים דתיים.

מי שחי באמונתו, אינו הופך אותה קרדום לחפור בו ואינו כופה אותה על הזולת, ראוי לכבוד. אני יכול להתווכח איתו בלהט, אינ יכול לשלול מכל־וכל את מקורות אמונתו ומסקנותיה, אך אני אכבד את האיש, כשם שאכבד הומאניסט מושבע ואתיאיסט משוכנע.

אינני יכול לכבד את ה„חילוניים", ההולכים להתחנף לאדמו"רים.

אינני יכול לכבד אתיאיסטים גמורים, האוכלים בשר חזיר ובולעים שרימפים בסיטונות, והמטיפים לשמירה על הדת במסווה של „המסורת". אינני יכול לכבד שרים המעשנים בשבת והמקשטים את עצמם בטליתות לצילומים בבית־הכנסת, או בכיפות במימונה.

כפי שהזהיר אלכסנדר ינאי את אשתו שלומציון: אל תתיראי מפני הפרושים ומפני שאינם פרושים, אלא מפני הצבועים העושים מעשי זימרי והדורשים שכר של פינחס.

כאשר שר־חינוך „סוציאליסטי" יוצא בראש אספסוף־הלינץ' נגד ספורטאים שהפרו מיצווה דתית, או כאשר עתונאים „חילוניים" זועקים חמס נגד עסקן שנסע במכונית אחרי התפילה, זה די מוזר.

ואותו עסקן עצמו, שהלך להתפלל אף שאינו דתי — שהרי אחרת לא היה נכנס לאחר־מכן למכונית — בוודאי אינו ראוי לשום כבוד.

אילו הייתי דתי, הייתי מתקומם נגד כל ההמון הצבוע הזה. יום־הכיפורים אינו סתם יום של איסורים. בעיני האדם הדתי, יש לו תוכן רוחני עמוק. כאשר אפיקורסים גמורים, שאינם מאמינים באלוהים ושאין להם שום זיקה לתוכנו של היום, הופכים את עצמם לנטורי־יום־כיפור, כדי להפיק מכך רווח כלשהו — הייתי מוריד על ראשיהם את כל קללות אלוהים.

■ ■ ■

אך לא רק הצביעות משעשעת את אלי האולימפוס, למשמע ההמולה הקדושה הזאת.

את חוש־ההומור שלהם מגרה סיבה עמוקה יותר.

המישחקים האולימפיים נולדו ב־776 לפני הספירה, בימי מלכות יהודה, כמעט 200 שנה לפני חורבן בית ראשון.

המישחקים היו קשורים בפולחן האלילי. העיירה אולימפיה צמחה סביב בית־המיקדש, וכך גם הפררציה האולימפית, ששלטה במישחקים במשך אלף שנים.

יותר מזה: עצם רעיון הספורט בכלל, והמישחקים האולימפיים בפרט, נובע מהשקפת־העולם האלילית של יוון העתיקה. הוא חלק מן הסגידה לטבע, ליופי, לגוף־האדם, שהיא זרה לגמרי ליהדות.

אחד הפרקים הנערצים ביותר בתולדות העם היהודי הוא מרד המקבים. זו לא היתה רק מילחמת־שיחרור נגד כובש זר, אלא גם — ואולי ב ע י ק ר — מילחמת־אזרחים של קנאים דתיים נגד ה„מתייוונים" חובבי־הספורט.

המקבים עברו בארץ לאורכה ולרוחבה והרגו בסיטונות את הספורטאים ועסקני־הספורט, הרסו את האיצטדיונים ושמו קץ לגימנסטיקה. (כל אלה הן, כמובן, מילים יווניות מובהקות.)

הנוצרים הקדומים ירשו את שינאת־הספורט מן היהודים, והקיסר הרומאי תיאודוסיוס, שהיה נוצרי, הוא ששם קץ למישחקים האולימפיים אחרי 1170 שנים, בשנת 394 לספירה.

■ ■ ■

מדינת־ישראל המודרנית היא מבחינה זו יורשת ה„מתייוונים", ולא יורשת המקבים.

יש בה ועד אולימפי, יש בה פולחן של ספורט. המוני ישראל נוהרים בשבתות למיגרשי הספורט ומיספר החובבים עולה על מיספר המתפללים בבתי־הכנסת.

שום שידור־דת לא יכול היה לרתק את המוני־ישראל ליד מקלטי־הטלוויזיה בלילות, כפי שעשו שידורי־האולימפיאדה. המוני ישראל עקבו אחרי המישחקים בלילות־שבת וגם ביום־הכיפורים, בערוץ הירדני, אגב זלילת ארוחות־שחיתות והררי פיצוחים.

התיתכן תופעה מצחיקה יותר מאשר הניסיון לכפות את מיצוות הדת היהודית על המשתתפים באולימפיאדה, שהיא כל־כולה אירוע של עכו"ם — במוצאו, במהותו, בתפיסתו הפילוסופית (שוב יוונית), בכל מערכת־הערכים שלו?

התיתכן צביעות רבה יותר? עיוות נפשי חמור יותר?

הייפלא שהאלים צוחקים להם במרומי האולימפוס?

■ ■ ■

יכול אדם לבוא ולהציג טיעון הרבה יותר פשוט ושיטחי:

מישלחת־הספורטאים מחוייבת למישמעת. בּמישלחת נקבעו כללים מסויימים לגבי ההתנהגות ביום־הכיפורים. מי שהפר כללים אלה ראוי לעונש.

לפי טיעון זה, טיב הכללים אינו חשוב. גם אם הכללים מטורפים לגמרי, הספורטאים חייבים לציית להם. הבעייה היא כולה בתחום המישמעת והציות, וכך יש לדון בעניין.

עם טיעון פשטני זה אפשר להסכים.

אך הוויכוח חרג מזמן מן התחום הצר הזה. הוא נוגע עכשיו לטיב הכללים.

■ ■ ■

הפרשה שופכת אור חדש על הצביעות הנוראה, שדבקה בכל אורחות המישטר הקיים במדינה.

מחללי־שבת כופים על הארץ חוקים של כפייה דתית. זוללי־חסילונים משחררים אוגדות של בחורי־ישיבה. סובאי־יום־כיפור משתטחים על קבר הבאבא־סאלי.

כל זה מתרחש מאחורי עשן סמיך ומסריח של עשן אידיאולוגי, בנוסח „אחדות העם היהודי", „המורשת ההיסטורית של עמנו", ושאר דיברי־צביעות מבית־המידרש המשותף של חילוניים מזוייפים ודתיים מזוייפים.

כמעט ואמרתי: אלוהים ישמור!

■ ■ ■

ועוד הערה:

אילו הקדישו שרינו לספורט האולימפי עשירית מן המרץ, שהקדישו השבוע לשמירה על יום־הכיפורים, היו ספורטאינו משיגים הישגים אחרים.

מיספר התושבים של גרמניה המיזרחית עולה רק פי ארבעה על מיספר אזרחי־ישראל.

איפה אנחנו ואיפה הם!

המישלחת שלנו חוזרת מסיאול פגועה ועלובה. רפובליקות־בננות עלובות עלו עלינו. הזנחה גמורה של שנים ארוכות בכל התחומים מתנקמת בנו. היא תימשך מחר, עד האולימפיאדה הבאה, עד להתפרצות הבאה של הצביעות המתחסדת.

אז איך לא יצחקו האלים?

מאת אורי אבנרי

העם
בשורה מהחלל

זהו לוויין דו־מיפלגתי. המשדר מן החלל החיצון את בשורת החלל הפנימי: ממשלת־אחדות־לאומית.

התגובה הראשונה של כל ישראלי, ביום שיגור הלוויין אופק 1, היתה גאווה.

התגובה השניה של רבים היתה ספקנית יותר.

מה פתאום? למה עכשיו?

בעיקבות בן־גוריון. ערב הבחירות של 1961 שיגר דויד בן־גוריון את הטיל שביט 1. הוא הצטלם בעת השיגור, בחברת סגן שר־הביטחון שימעון פרס, ראש הקבוצה שתמכה בו בפרשת־לבון.

זה היה תרגיל שקוף לגמרי. בן־גוריון היה נתון אז בצרות. במשך השנה שלפני כן סערה הארץ סביב פרשת־לבון, ודעת־הקהל הנאורה תמכה כמעט כולה בפינחס לבון, יריבו. בן־גוריון חשש מפני מפלה מכאיבה בבחירות. הוא שיגר את הטיל.*

ערב בחירות 1988 המצב שונה לגמרי. במדינה שולטת ממשלת־אחדות־לאומית. כל הישג ממלכתי יירשם לזכות שתי המיפלגות הגדולות גם יחד.

בעוד ששביט 1 נועד לעזור למיפלגת־שילטון נגד כל יריבותיה, הרי אופק 1 לא יועיל למיפלגה אחת נגד יריבתה. הוא עוזר לשתי היריבות גם יחד.

פיענוח האותות. אם בכל זאת נשלח הטיל ערב הבחירות — בלי שום סיבה סבירה אחרת לשיגור הלוויין דווקא בשעה זו — הרי יש בכך רמז לבאות.

זהו טיל של ממשלת־האחדות־הלאומית, והוא בא לעזור לשני הגושים כאחד. מבחינה זו הוא דומה לכלכלת־הבחירות של משה ניסים (אינפלציה נמוכה, תוך הריסת המשק היצרני), שגם היא נועדה להרים את המוראל הלאומי לטובת שתי המיפלגות הגדולות גם יחד. שתיהן טוענות לבעלות על הפאטנט של הורדת האינפלציה.

המסקנה הנובעת מתרגילים אלה: ממשלת־האחדות־הלאומית תמשיך לתפקד (עד כמה שהיא מתפקדת) גם אחרי הבחירות.

זהו הלקח הנובע גם מכל סקרי דעת־הקהל עד כה, מכיוון שאינם מעניקים אף לאחד משני הגושים רוב יציב.

הלוויין מסתובב בחלל ומשגר אותות. אפשר לתרגם את האותות לשפת־הבחירות: אחדות־לאומית־אחדות־לאומית־אחדות־לאומית.

** מיפלגתו של בן־גוריון, מפא"י, ירדה באותן בחירות מ־38.2% (1959) ל־34.7% (1961).*

עושים שרירים!

החלל אל האופק

היונים בירכו דווקא על הפוטנציאל הצבאי של הלוויין. זהו פאראדוכס שיש בו הגיון.

אופק 1 הוא לוויין למטרות־שלום. ולראייה: כל מנהיגי ישראל הכריזו על כך.

איש אינו יודע כמה עלה הלוויין באמת. ההערכות נעות בין 200 מיליון ל־1000 מיליון דולר.

ברור לגמרי ששום ממשלה בישראל לא היתה מקצה משאבים כאלה לפרוייקט כזה, אלמלא היה לו היבט ביטחוני מובהק.

כך ראה זאת גם העולם. כמעט כל כלי־התיקשורת הזרים ראו בשיגור אופק 1 שלב לקראת שיגור לוויני־ריגול ישראליים, לפיקוח על המתרחש במרחב כולו.

רק ביטחון. בכך יש גם תשובה לשאלה, שנשאלה השבוע בישראל בגירסות רבות: איך זה מסוגלת ישראל להשיג הישג מדעי כה בולט, כאשר אינה מסוגלת לשמור על אספקת־מים נקייה מנגיפים קטלניים, אינה מסוגלת לקיים מערכת־טלפון הראוייה למדינה מודרנית, ועוסקת בשטויות כמו הפלגת ספורטאים ביום־הכיפורים (ראה הנדון)?

התשובה: ישראל מסוגלת להשיג הישגים מפוארים כאשר זה נוגע לביטחון. אין היא מסוגלת לכך כמעט בכל תחום אחר.

הדבר נובע מן הפסיכולוגיה הלאומית (שואה פלוס), מן המצב הביטחוני ומן המציאות הכלכלית.

צרכן יחידי. ישראל היא מדינה קטנה, שיש לה צרכים קטנים. השוק המקומי, שהוא הבסיס לכל תעשייה בריאה, קטן מכדי לשמש תשתית לתעשייה רצינית.

רק בתחום אחד יש לישראל שוק וצרכים של מדינה גדולה: הביטחון. צה"ל הוא צבא של מדינה גדולה, ומוקצבים לו משאבים של מדינה גדולה. הוא הצרכן הרציני היחידי במדינה.

משום כך, כאשר מתעורר פרוייקט שיש לו היבט ביטחוני ברור, יש צרכנים ויש שוק. יש גם המשאבים — כסף, כוח־אדם, ידע מדעי ומוטיווציה חזקה.

קונסנזוס. לא היו קולות רבים שהושמעו השבוע, גם אחרי הקלעים, נגד פרוייקט זה.

יש לכך סיבה, המהווה את אחד הפאראדוכסים של המציאות הישראלית: דווקא היונים הם בעד חיזוק הכושר הצבאי.

ההגיון שמאחורי הפאראדוכס: מי שמוכן לחזור לגבולות מאי 1967, לוקח בחשבון כי צורכי־הביטחון של מדינת־הקו־הירוק ישתנו. בהיעדר „עומק אסטראטגי" דרושה מערכת־אתראה יעילה ובטוחה, המסוגלת להתריע בעוד מועד מפני התקרבות כוחות עוינים לירדן ולמידבר־סיני. הוא זקוק גם לכוח־מחץ צבאי, המסוגל במיקרה כזה לפתוח במילחמת־בזק מונעת.

לכן בירכו השבוע דווקא היונים על שיגור אופק 1. השיגור מרמז על היכולת לשגר בבוא העת לוויין־מודיעין יעיל, וגם על היכולת לשגר טילי קרקע־קרקע למרחקים גדולים. ואילו הניצים בירכו על כך באופן אינסטינקטיבי, כרפלקס מכני על כל הישג לאומי, בלי קשר למחיר.

כך נוצרה אחדות־דיעות נדירה.

מנסים ונכשלים

בשש מערכות־הבחירות האחרונות היו תנודות גדולות במיספר הרשימות שהוגשו:

הכנסת	השנה	רשימות שהוגשו	עברו את אחוז החסימה	נכשלו
6	1965	17	13	4
7	1969	16	13	3
8	1973	21	10	11
9	1977	22	13	9
10	1981	31	10	21
11	1984	26	15	11

הקפיצה הגדולה בשנת 1981 באה אחרי הצלחתה הגדולה של ד"ש ב־1977. אחרי כישלונן של 21 רשימות, ירד המיספר במיקצת ב־1984.

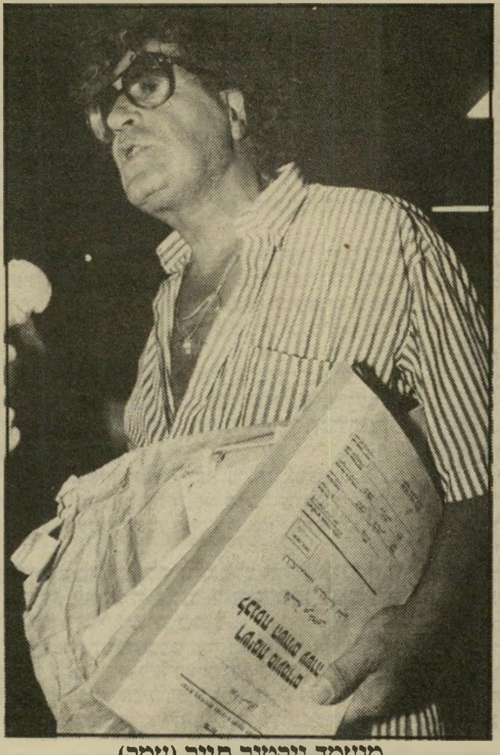

מועמד ויקטור תייר (עמק)
גלריה כמו רפובליקת־בננות

מועמד רפאל איתן (צומת)
ע' כמו ארץ־ישראל

עזון עפריר, העולם הזה

בחירות
המרוץ אל האות

פעם בארבע שנים נערך מרוץ התימהונים. רבים יוצאים לדרך. מעטים מגיעים לקו־הזינוק. כמעט איש לא יגיע לקו הסיום.

יוסי עין־דור ■

מרוץ המיפלגות לכנסת קיבל משמעות ספורטיבית, בהשראת האולימפיאדה.

המרוץ נקבע לשעת חצות במוצאי יום־הכיפורים. המזניק היה אחד מקציני־הכנסת. המתחרים היו הנציגים של חמש רשימות, שניהלו בינן לבין עצמן קרב מכריע על כיבוש שלוש האותיות שנותרו באלף־בית העברי: ז', ק', ט'.

כמעט כל אותיות האלף־בית תפורסות על־ידי המיפלגות הקיימות. אחדות מהן תפסו שתיים, שלוש אותיות. על האותיות הנותרות נערך המרוץ. על פי החוק, כל הקודם זוכה, ולו הבחירה הראשונה.

כבר בשעות אחר־הצהריים של יום־הכיפורים הגיעו ראשוני המתמודדים למחסום שבפתאי המישכן. ראשון הגיע נציג צומת. אחריו בא רמי שבח, נציג מולדת. אחריהם הגיעו, טיפין־טיפין, גם נציגי הכוח השקט, רשימת הנימלאים ומפ"ם.

חמשת המתמודדים לא ידעו על ההפתעה שהכין להם קצין־הכנסת. הוא הודיע להם שבדיוק בחצות תיערך תחרות־ריצה למרחקים קצרים בין חמשת הנציגים. זה שיגיע ראשון לשער־פלומבו, בכניסה לרחבת־המישכן, יזכה להיכנס ראשון ולהציג את רשימתו לפני ועדת־הבחירות ביום־למחרת.

הכנות קצרות, והמרוץ הוזנק. ראשון הגיע נציג צומת, שני נציג מולדת, ושלישי נציג הגימלאים, אלדד גת בן ה־39. המרוץ לאותיות עבר את שלב המוקדמות.

עתה הגיע שלב הגמר, אחרי ויכוח נוקב עם שופט־התחרות, שלדעתם נהג במשוא־פנים.

ביום החמישי, בשעה 9 בבוקר, התחיל המיקצה הראשון בריצת־הגמר. הפעם היה הסיפור שונה לגמרי. חסר־עניין, חסר־מעוף, ללא תחרות אמיתית, כמתחייב מתחרות־ספורט אולימפית.

שבין נא. מישכן־הכנסת היה כמעט ריק מאדם. הכל נראה כל־כך שקט ומשעמם.

55 רשימות ביקשו טופסי־הגשה מוועדת־הבחירות המרכזית. היה ברור שלא כל הרשימות אכן יוגשו. תמיד יש כמה אנשים המשתעשעים, במשך זמן קצר, ברעיון שיתמודדו בבחירות. כשמגיעה שעת־האמת רובם פורשים.

ביום הראשון — מבין היומיים המיועדים להגשת רשימות המיפלגות — הגיעו 11 בלבד. זה היום שבו באות בדרך כלל המיפלגות החדשות להירשם.

כל רשימה חדשה המבקשת להתמודד בבחירות לכנסת, חייבת להביא רשימה של 1500 חתימות של תומכים, יחד עם רשימת המועמדים מטעמה לכנסת ו־12,600 שקל. מסתבר שלא כל מי שביקש להציג מועמדות ידע את כל הדרישות. אבל בספורט, כמו בספורט, חשובה ההשתתפות, לא הניצחון. חשוב להפגין נוכחות, לאו דווקא להתמודד באמת.

כמה דקות לפני השעה 10 הגיע ח"כ רפאל איתן מרשימת צומת לחדר שבו ישבה הוועדה, בראשות השופט אליעזר גולדברג. הוא ביקש לקבל את האות ץ'.

„גם בגלל שזה צומת, וגם בגלל שמבחינה גראפית זה יוצר את הצורה של ארץ־ישראל השלמה." דימיון יצירתי.

מיד אחריו נכנס רחבעם זאבי, מלווה בכבודה. גנדי פתח בתלונה על הליך קביעת סדר התור לכניסה לפני הוו־עדה. „הגענו בחצות ראשונים לשער־פלומבו. משום־מה נאמר לנו הבוקר שאנו שניים." גנדי ביקש לרשימתו את האות ט': טראנספר.

אחר־כך הגיעו נציגי הכוח השקט. נכנסו בשקט, ממש הלכו על בהונות רגליהם. יעקוב גרוס, ראש הרשימה. לגרוס 1750 תומכים, 81 מועמדים לכ־נסת. „זה מספיק לנו, לכן לא הגשנו יותר," הסביר. הוא ביקש את צמד־האו־תיות ,זז': „הגיע הזמן להזיז דברים." רשימה תימהונית משהו, המדברת על שלווה, קידום, טוהר.

אחר־כך יחזירו. הגימלאים כבר המתינו. הם עוררו כבוד. הביאו עימם חתימות של 8000 איש. בתקציב דל של 40 אלף דולר הצליחו לעורר סימפטיה. „כל אחד נתן הלוואה של 1000 שקל. אם נקבל מימון־בחירות, יוחזרו ההלוואות," אמר ראש הרשימה, אבא גפן. „אנחנו מפיצים פלקטים, מחלקים כרוזים בבתים, עוברים בין בתי־האבות ומועדוני־הגימלאים."

וכשהכל כבר סברו שיוכלו לצאת להפסקת־הצהריים, הגיע אברהם בדנ־ג'ו, ראש רשימת תנ"ך היקום. איש צנום, נמוך־קומה, שרשם במצעו שלו־שה עיקרים: להגביר התיירות, לקדם הספורט ולהשכין שלום בין יהודים לערבים. מדוע ספורט? האיש משמש שופט־כדורגל בליגה ב'.

בדנג'ו בא ללא הסכום הנדרש, כשבידו רשימה של 555 תומכים בלבד.

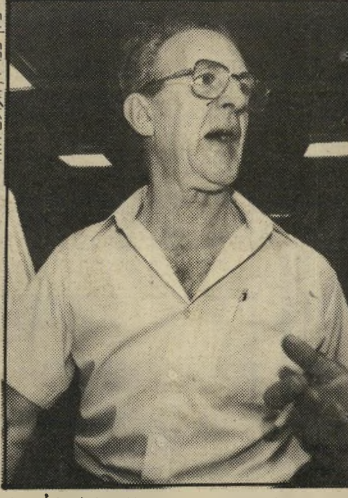
ציון צפריר, העולם הזה

מועמד רחבעם זאבי (מולדת)
ט' כמו טרנספר

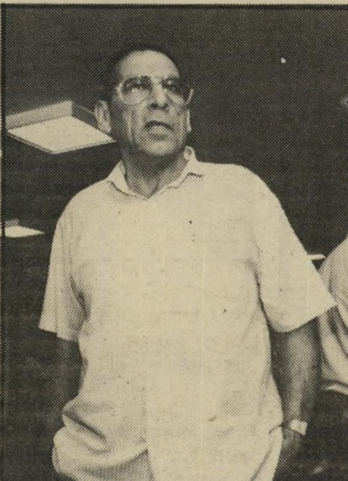
ציון צפריר, העולם הזה

מועמד גפן (גימלאים)
סימפטיה ב־40 אלף דולר

השופט גולדברג הסביר לו, כדבר שופט אל שופט, שיש צורך ב־1500 תומכים, אך בדנג'ו בשלו. ההסבר לא מנע בעדו מלבקש אות לרשימתו.

תנ"ך היקום, הוא מסביר, הוא ספר שמחברים אותו כבר זה שנה וחצי. הוא בא להתוות דרך־חיים חדשה ליקום, וישמש ל־5000 השנים הבאות. הוא דיבר על הקמת בית־המיקדש, שישת־רע על הר־הצופים והר־הזיתים, ושאליו תושב מנורת־הזהב.

עודף לויקטור תייר. בשעה 3 וחצי אחר־הצהריים עמדו ליד שער־הכ־ניסה לרחבת־הכנסת המתמודד הניצחי, ויקטור תייר, ראש רשימת אחדות, ואמיל טייב, המייצג את אזרחים למען המדינה.

ויקטור תייר: „עדיין לא החלטתי אם להגיש את הרשימה. זה תלוי בגלריה. אתה מבין למה הכוונה גלריה? הגלריה הקיימת היא רפובליקת־בננות."

טייב, שעמד לידו, התפרץ: „באתי לעזור לוויקטור תייר. גם לי היתה רשימה, אבל ביטלתי אותה. אני מצ־טרף לליכוד, כי שימעון פרס רוצה מדינה פלסטינית." טייב לא הסתפק בזה והביא כרזות ממכוניתו. תייר מיהר לתקן: „אתה לא איתי! אף פעם לא הצ־הרתי שאני תומך המיפלגה! מה אתה עושה לי? מה אתה בכלל מתערב?"

בשעה 4 וחצי נכנס תייר למישכן־הכנסת. הסדרנים היו משוכנעים שבא להגיש את רשימתו לוועדה. תייר בכ־לל לא התכוון. „אני עוד לא מוכן, אני רוצה לחכות עד הסוף."

טלפון מהסדרנים בכניסה התריע שבאו נציגי רשימה נוספת: דרך ארץ. ראש־הרשימה, טל אורבך, נבוך מעט מהתנפלות העיתונאים המשחרים לע־בודה. „המסר שלנו הוא קשר ישיר בין

(המשך בעמוד 37)

הסכם השוחד

השר **יגאל הורביץ** הוא עובד־ציבור. הוא מק־בל משכורת ממדינת־ישראל כדי לעבוד כשר בממשלה. אסור לו לקבל כל טובות־הנאה, שמטרתן להשפיע על עבודתו, היינו על הצבעותיו בממשלה.

ב־28 ביוני 1986, מוצאי־שבת, בביתו של אריאל שרון בחוות־שיקמים, נחתם הסכם בין יגאל הורביץ לבין יצחק שמיר, יצחק מודעי (שכתב את ההסכם באותו מעמד) ואריאל שרון, שלפיו הובטח לסיעת אומץ של הורביץ המקום ה־6 ברשימה לכנסת. לבא אחריו בסיעה הובטח מקום בעשירייה השלישית, ולמועמד השלישי הובטח מקום בעשירייה הרביעית. שני מקומות ריאליים ואחד חצי־ריאלי.

ההסכם נשמר בסוד עד מאי 1987. מאז חתימתו ועד תום כהונתו של שימעון פרס כראש ממשלת־האחדות, באוקטובר 1986, המשיך הורביץ להעמיד פנים כאילו הוא שר מטעם סיעת־המערך.

ההסכם להקמת ממשלת האחדות הלאומית, שנח־תם ב־13 בספטמבר 1984, קובע במפורש:

1(2) הממשלה תיכון על בסיס עקרונות כד־להלן:

א. שיוויון במיספר השרים בין המערך ללי־כוד.

ב. יצירת איזון בצירוף סיעות נוספות, באופן שלא יווצר רוב למחנה אחד על רעהו.

ג. חדל אחד השרים מכל סיבה שהיא לכהן כחבר בממשלה, תבחר מיפלגתו את השר שבא תחתיו.

ד. חדל אחד השרים לכהן כחבר־ממשלה, ולא נבחר אחר תחתיו, רשאי הצד שעל מחנהו נמנה לצרף לממשלה שר אחר תחתיו, כדי שיישמר האיזון בין שני המחנות.

ברור מן ההסכם הזה כי העיקרון העליון היה האיזון. הממשלה הוקמה על בסיס 12 שרים למחנה־המערך, 12 לליכוד, והשר יוסף בורג כלשון־מאזניים.

ענת סרגוסטי, העולם הזה

עם פרס
על תקן המערך

ציפי מנשה, העולם הזה

עם שרון
צילצול בלילה

עוזי קרן

עם שמיר
שינוי הצבעה

בעוד שישב בממשלה מטעם המערך, חתם יגאל הורביץ הסכם חשאי עם הליכוד

עם סיעת־המערך נמנו השרים יגאל הורביץ (אומץ) ואמנון רובינשטיין (שינוי).

כאשר חתם הורביץ בחשאי על ההסכם עם הליכוד הוא חדל למעשה מלהימנות על מחנה־המערך, ובכך הופר ההסכם הקואלי־ציוני הפרה מהותית.

המצב הוחמר כמה חודשים לאחר ההסכם בין הור־ביץ לליכוד, עם פרישת רובינשטיין מהממשלה, והימנעות פרס מצירוף אחר תחתיו. אולם פרס והמע־רך היו בטוחים, עד מאי 1987, כי הורביץ הוא מש־להם. רק במאי 1987 התפרסם ההסכם הסודי.

שאלה מעניינת מרחפת על החלטות הממשלה מסוף יוני 1986 ועד מאי 1987, מאחר והורביץ והלי־כוד הפרו את ההסכם על הקמת־הממשלה.

שאלה יותר מעניינת: כמה הצבעות מכר הורביץ לליכוד תמורת המקומות הב־טוחים?

לי ידוע על שתיים.

★ ★ ★

מדוע הסכים **שמיר** לשלם מחיר כה כבד להור־ביץ?

ביוני סערה המדינה סביב פרשת השב"כ. בעיקבות רצח חוטפי אוטובוס 300 על־ידי אנשי שב"כ, התברר כי אנשי השב"כ העלימו ראיות ושיקרו לחוקרים.

ראש השב"כ, אברהם שלום, הצהיר בפומבי כי פעל „בסמכות וברשות", וכי ראש־הממשלה יצחק שמיר (לפני הקמת ממשלת־האחדות־הלאומית) אישר את הונאת החוקרים. בעמדת שלום תמך היועץ המישפטי של השרות.

היועץ המישפטי לממשלה תבע הקמת ועדת־חקי־רה מישפטית בשאלה זו.

הנושא היה צריך להיות מובא להכרעה בישיבת הממשלה ב־29 ביוני 1986. פרס הצהיר ב־13 ביוני, במהדורת־החדשות בטלוויזיה, כי יתמוך בהקמת וע־דת־חקירה מישפטית. השר יוסף שפירא רמז לעיתו־נות כי הוא עשוי לתמוך בכך, והשר יוסף בורג הודיע שאם קולו לא יהיה המכריע, יתמוך בעמדת היועץ המישפטי לממשלה.

שמיר העיד קודם לכן, במיסגרת החקירה, כי לא ידע כלל על הטיית העדויות. ברור כי חקירה מיש־פטית היתה חורצת את גורלו. יתרה מזו: היא היתה מאפשרת לפרס שלא להעביר את ראשות־הממשלה לשמיר באוקטובר הקרב.

בשעה 1.30 בבוקר, אור ליום השישי, ה־27 ביוני, טילפן שמיר לשרון וביקשו להניע את התהליך. בעבור כמה שעות התקשר שרון עם הורביץ וביקשו לבוא לביתו, ושם נחתם ההסכם.

שרון שיכנע את הורביץ לתמוך בעמדת הליכוד בעניין ועדת־החקירה המישפטית. ואכן, כאשר הגיע הנושא להצבעה, ב־14 ביולי, הצביעו 14 שרים — וביניהם הורביץ — נגד החקירה, ואילו 11 שרי־המע־רך, למעט הורביץ, תמכו בהצעה. פרס דחה את ההצבעה, אחרי שנודע לו ביום־ההצבעה המקורי, ה־29 ביוני, על השינוי בעמדת הורביץ. הליכוד דאג להודיע על השינוי הזה גם לשפירא ולבורג, שהחליטו לעבור למחנה־הליכוד.

★ ★ ★

הצבעה **גורלית אחרת,** שבה הצביע הורביץ בניגוד לדיעותיו המוצהרות בגלל ההסכם עם הליכוד, היתה באוגוסט 1987 בעניין הלביא.

בתוקף ההסכם החשאי, הצביע נגד המערך בעניין השב"כ, הלביא וההסכם עם חוסיין

ראש־הממשלה שימעון פרס ידע כי אין מנוס לביטול הפרוייקט, אולם הוא לא רצה להצביע נגד הלביא. לפני ההצבעה בממשלה על נושא זה כתב פרס לרבין פתק שבו קבע כי יחסי־הכוחות יהיו 12 נגד 12, בהניחו כי הורביץ ומודעי יתנגדו לפרוייקט, כפי שהצהירו פעמים רבות בציבור.

יום לפני ההצבעה הפעיל הליכוד מכבש על מודעי, ששינה את דעתו. השר מישה ארנס קרא להורביץ לשיחה והסביר לו כי הצבעתו נגד הליכוד בנושא ה„לביא" עשויה לגרום לביטול ההסכם עימו. וכך נוצר רוב בעד המשך ה„לביא".

פרס דחה את ההצבעה, וכפה על שושנה ארבלי־אלמוזלינו להימנע. דבר זה, יחד עם השינוי המפתיע בעמדת השר משה נסים, שהצטרף למתנגדים, הבטיח את הרוב לביטול הפרוייקט.

אולם העובדה היא כי יגאל הורביץ הצביע שוב נגד סיעתו, המערך אשר מטעמה ישב בממשלה, ובהתאם להסכם החשאי שחתם עם הליכוד.

נושא חשוב שלישי, שבו פעל הורביץ לפי ההסכם, הוא עניין השלום.

כאשר עשה שימעון פרס את ההסכם עם המלך חוסיין, הוא אמר למלך כי יש לו בממשלה רוב להס־כם. הוא אמר זאת בהניחו כי עימו 12 שרי־המערך, ובכללם הורביץ.

זמן קצר לאחר מכן, במאי 1987, התפר־סם ההסכם, הורביץ עזב את סיעת־המערך והותיר את פרס ללא הרוב שחשב שיש לו.

יגאל לביב ■

לא תיתכן מגפה!

פוליו!

הפרופסור צבי שפירר הסביר לענת סרגוסטי את סוגי החיסונים נגד פוליו ומחלות אחרות, ואת הסיכונים והסיבוכים הכרוכים בהם

כל ותרות העיתונים זועקות. בערב יום־הכיפורים התחיל מישרד־הבריאות לחסן את כל האוכלוסיה באיזור חדרה והס־ביבה. הורים מודאגים מתקשרים ללא הרף לכל גורם העולה בד־עתם, כדי לנסות ולברר פרטים. רמת ההיגיינה בישראל בוודאי עלתה באופן משמעותי בשבועות האחרונים.

מישרד־הבריאות לא הוציא במשך ימים רבים הודעה מוס־מכת מטעמו, שתרגיע את הציבור המבוהל, והכל מסתובבים כמו בתוך ערפל סמיך.

מיקרי־הפוליו שהתגלו באח־רונה העלו למודעות מושגים חד־שים־ישנים כמו אירגון־הבריאות־העולמי, חיסונים, מגיפות.

המדע מכיר במגיפה רק כשיש התפרצות של עשרות מיקרים, וכאשר ההתפרצות לא מוגבלת לאיזור גיאוגרפי מצומצם.

לפי הגדרה זו אין מדובר במגי־פת־פוליו בארץ, גם משום שיש רק מיקרים בודדים, וגם משום שמיקרים אלה התגלו באיזור מסוים, ולא באיזורים אחרים.

הפרופסור צבי שפירר, מנהל מחלקת ילדים בבית־החולים על־שם רוקח בתל־אביב, אומר באופן חד־משמעי: „לא תיתכן מגיפת־פוליו בארץ!"

מישרד־הבריאות מחסן את כל הילדים מפני מחלות הפוליו, השׁ־עלת, החצבת ומחלות־ילדים נוס־פות. כל החיסונים ניתנים חינם בתחנות לטיפול באם ובילד.

מחלת הפוליו, שלא יורדת בי־מים האחרונים מהכותרות הרא־שיות, העלתה מחדש את שאלת החיסונים ואת שאלת מחלות־הילדים כולן. מכל מחלות־היל־דים הפוליו היא המפחידה ביותר.

■ ■ ■

● מדוע מחלת הפוליו היא המפחידה ביותר?

במובן מסויים היא מפחידה מאוד, כי במחלה זו לא צריך לחכות לסיבוכים. המחלה עצמה מביאה לנכות, ולפעמים גם למוות. אבל יש להפריד בין ההיד־בקות והמחלה. זה לא אותו הדבר.

אדם יכול להידבק במחלה ולהתגבר עליה. החולים ממש הם רק קצה הקרחון. יש מי שעוברים את המחלה בלי לדעת כלל שעברו אותה, וכך הם מתחסנים. יש מי שעוברים את המחלה בצורת שפעת, כאבי־בטן, חום, ובזה זה נגמר.

● ובעצם, אין תרופה למח־לה? כלומר, זה לא חשוב אם מגלים את המחלה בשלב המוקדם שלה?

האמצעי היחידי הוא למנוע, ולמנוע פירושו לחסן. יש כיום שני סוגי־חיסון נגד פוליו.

החיסון שאנחנו משתמשים בו הוא

חדשות

חיסון נגד פוליו באור־עקיבא

„חוץ מקוויבק, אנחנו הטובים ביותר בעולם!"

חיסון על־שם סייבין, הנקרא O.P.V. אלה הן טיפות הניתנות דרך הפה. זה נגיף חי מוחלש, שבתהליך ההכנה נטלו ממנו את היכולת לגרום למחלה שיתוקית, והוא משמש רק כחיסון.

נותנים אותו דרך הפה, כלומר, בדרך ההדבקה הטיבעית של הפוליו. כי הנגיף שייך לקבוצת נגיפי־המעיים. לכן הוא „מחקה" את כל שלבי־החיסון של הנגיף האלים.

נגיף מוחלש זה נותן חיסון מקומי. כלומר, מעי שקלט את הנגיף הטוב, לא יקלוט לעולם את הנגיף האלים. נוסף על כך הוא יוצר גם נוגדנים בדם, שגם להם תפקיד חשוב בהגנה. הנגיף מופרש גם בצואה ו„מדביק" את הסביבה, וכך, בעצם, מחסן את הסביבה.

זאת אומרת שמתן חיסון לילד אחד במישפחה פירושו חיסון לעוד ילדים במישפחה. מתן חיסון לכמה ילדים בגן יוצר חיסון להרבה ילדים באותו גן. מחזור הנגיף המוחלש בקהילה מהווה את הערבות הטובה ביותר למניעת מחזור של נגיפים אלימים, ואף ערבות להפסקת המחזור של נגיפים אלימים.

שני סוגי חיסון

● מדוע ניתן הנגיף המוחלש ארבע פעמים בשנת־החיים הראשונה של התינוק?

צריך להבין שיש שלושה זנים של פוליו. הם נקראים טייפ 1, טייפ 2, טייפ 3. מנת־החיסון מורכבת משלושת הטיפוסים. אנחנו רוצים להיות בטוחים שכל השלושה נקלטו, לכן נותנים ארבע פעמים.

הסיבה השניה היא שבמעיים שלנו יש נגיפי־מעיים אחרים, בעיקר בקיץ, והם יכולים להפריע, בדרך תחרותית, להיקלטות החיסון. לכן יש מתן רב־פעמי, וזה שסתום־ביטחון לקליטה בטוחה.

● ומהו סוג החיסון השני?

זהו תרכיב סאלק I.P.V., נגיף מומת של פוליו. מבחינה היסטורית הוא היה הראשון, בשנות ה־50'. פיתח אותו הד"ר יונס סאלק, שעשה עבודה נפלאה בכל העולם והציל מיליוני ילדים מפוליו. אותו אנחנו נותנים בזריקה, שגם היא ניתנת ארבע פעמים. מכיוון שהוא ניתן בזריקה, הוא אינו נותן את החיסון המקומי במעיים, אלא ברם. הוא גם לא נותן חיסון סביבתי, מכיוון שהוא מת ולא מתרבה בגוף.

יחד עם זאת הוא מצליח, לפחות כפי שנקבע בסקרים של בדיקת נוגדנים בדם, לתת חיסון של 100%, בהשוואה ל־98% שנותן תרכיב סייבין.

בארצות־הברית מקבלים הילדים רק סייבין, שהוא חיסון טוב יותר. אבל התעוררה בעייה, שהיא מישנית מבחינת בריאות־הציבור. הבעייה היא שבאחת משמונה מיליון מנות (בהת־חשב בעובדה שכל מחוסן מקבל ארבע מנות) החיסון עצמו יכול לגרום לשיתוק. ואחד מחמישה מיליון הורים יכול לפתח שיתוק. מדובר בעיקר במנה הראשונה שהמחוסן מקבל. בעייה זו אינה יכולה לקרות בסוג החיסון השני, שהוא מומת.

היום השיטות של הכנת־החיסון הן כל־כך בטוחות שלא יכול להיות פנצ'ר. חיסון־סאלק כיום משופר מהחי־סון ההיסטורי.

לכן, בהסתמך על הניסיון האירופי — למשל בשוודיה, הנותנת כל השנים רק את הסאלק — יש עכשיו תחייה לתרכיב־הסאלק בארצות־הברית.

יש כיום קבוצות ברורות, הצריכות לקבל רק תרכיב סאלק:

● מבוגרים מעל לגיל 18, שלא חוסנו מעולם.

● הורים שלא חוסנו, ושהילדים שלהם עומדים לקבל תרכיב־סייבין.

● אנשים שהמערכת החיסונית שלהם חלשה.

לגבי כלל הילדים בארצות־הברית, ההוראה היא עדיין לתת רק חיסון־סייבין, אם כי יש מחשבות על שילוב של סייבין וסאלק. תיאורטית זה צריך לתת חיסון של 100%, בשילוב היתרונות של סאלק והיתרונות של סייבין.

● ובארץ נותנים חיסון מסוג סייבין?

בארץ כל הילדים מקבלים סייבין, פרט לשתי נפות: נפת־חדרה ונפת־רמלה. מזה שש שנים החלו לחסן שם רק בסאלק.

● מדוע?

בהסתמך על הניסיון האירופי והאמ־ריקאי, כדי לבחון את יעילות החיסון הזה בתנאי הארץ.

אי־אפשר לדעת

● איך אדם יכול לדעת אם הוא מחוסן או לא?

הוא לא יכול לדעת.

● אין בדיקת־דם?

אי־אפשר לבדוק את כל האוכלוסיה. זה בלתי־אפשרי, ובשום מקום בעולם אין זה אפשרי.

● מכיוון שזה יקר?

לוגיסטית זה לא ניתן לביצוע. זה גם יקר וגם מיותר. מספיקות בדיקות מידגמיות, ובבדיקות האלה, שנעשו, הוכח שהמצב טוב. יותר מ־95% מהאוכלוסיה אצלנו מחוסנת נגד פוליו, בצורה זו או אחרת ולכן לא תיתכן אצלנו בארץ מגיפת פוליו.

● המחלות הן עניין של היגיינה?

במובן מסויים כן, אבל לא רק היגיינה. זה עניין של תפוצת החיסון וכניסת הנגיף. אם אין מקור שיפיץ את הנגיף, יכולה להיות היגיינה ירודה, ולא יהיה מקור להדבקה.

● אבל אפשר לומר שהמח־לות נפוצות יותר בחברה נח־שלת?

בהחלט כן.

● ולא רק בגלל המודעות?

בחברות נחשלות גם החיסון הוא ברמה נמוכה הרבה יותר.

● אבל פוליו זו לא המגיפה היחידה שהיתה בארץ. פעם היו גם מגיפות של חצבת ומחלות אחרות.

לפני שהיו חיסונים, היו מגיפות. חצבת, אדמת, שיתוק־ילדים, חזרת, שעלת. אלה היו מגיפות עונתיות.

● והיום מחסנים נגד כל המחלות האלה?

נגד חצבת מחסנים בגיל 15 חודש בנגיף חי מוחלש. אין מחסנים נגד אדמת וחזרת באותו הגיל, אבל צריכים. צריך להכניס חיסון משולש שנקרא: M.M.R.

● מדוע מחסנים כיום נגד כל המחלות האלה, ופעם לא נהגו לחסן?

זה כמו לשאול מדוע משתמשים היום בחשמל ולא בנרות.

● ובכל זאת, נגד אדמת וחזרת לא מחסנים?

נראה שזה נובע מסיבות תקציביות.

● מחלות כמו שעלת וסקר־לטינה לא פסו מן העולם?

לא. הם ייעלמו אם אוכלוסיית־העולם תהיה מחוסנת. ואמנם, מטרת אירגון־הבריאות־העולמי היא להגיע לכך שב־1995 המחלות ייעלמו. אבל בינתיים הן קיימות, ואם לא נחסן, הם ימשיכו להתקיים ולתבוע קורבנות של סיבוכים.

● יש ארצות שבהן לא מחסנים?

אין ארצות שבהן לא מחסנים.

● גם בעולם השלישי?

דווקא שם נעשה המאמץ הגדול ביותר. בארצות מפותחות המצב הוא בשליטה. ברוב המקומות יש חיסון מלא, גם נגד חזרת.

● אין זה סוד שאמהות אינן ישנות בלילה שלפני חיסון הילד, וגם בלילות שאחריו, מפחד מפני סיבוכים שיכולים לנבוע מהחיסון עצמו.

הדברים נדירים ביותר, ואם מסת־כלים במערכת רפואית כ„מערכת כלכ־לית", המדברת על המחיר והרווח, אז המחיר שמשלמים בעד פעולה מסויי־מת הוא נמוך. מבחינת הסיכונים אין ספק שהרווח הרבה יותר גדול מהסיכון, וזה נכון לגבי כל הסיכונים.

● יש אפשרות לחזות מראש סיבוכים מן החיסון עצמו?

אין אפשרות כזאת. אבל הסיבוכים מהחיסון הם כל־כך נדירים, שהם ממש בטלים בשישים. אם כי מי שנופל קורבן הוא קורבן. הילד שנפל קורבן לסיבוך של החיסון יכול היה באותה המידה ליפול קורבן לסיבוך של המחלה. בכל טיפול רפואי, גם בטיפול אנטי־ביוטי, יש תופעות־לוואי, ואיש אינו מהסס בגלל זה לתת אנטי־ביוטיקה.

● מדוע ילדים יותר פגיעים למחלות?

כי המערכת החיסונית שלהם בתולית. הם לא מחוסנים עם הלידה, והם המועמדים הראשונים להידבק.

מנהל־מחלקה שפירר

„אין ארצות שאינן מחסנות!"

● הם לא מקבלים את החי־סונים שלהם מהאם?

במחלות מסויימות, כמו חצבת ואדמת. אבל גם אז החיסון איננו מלא.

● האם נכון שילד, היונק חלב־אם, מקבל את החיסונים מהאם, יותר מאשר ילד שאיננו יונק?

הוא מקבל חסינות כללית, ולא חיסונים ספציפיים. מערכת־העיכול של התינוק היונק חזקה יותר, הוא מקבל נוגדנים נגד מחלות מסויימות, והוא פחות חולה, למשל, במחלות־מעיים. התינוק היונק יכול לקבל נוגדנים רק נגד מחלות שהאם עברה.

(המשך בעמוד 38)

סיפורו של קורבן

פוליו!

נדיר **צור** הוא חריג סטאטיסטי: אחד מאותם חולי־פוליו מעטים ה־מתגלים בכל שנה בארץ, ומהווים, בעצם מחלתם, הוכחה כי הפוליו לא הודבר.

הוא מתאר זאת כך: „אני קורבן של תקופת־ביניים, זו שבין מילחמת־פוליו 51' למילחמת־פוליו 88'."

נדיר, ילד־שמנת ירושלמי, יפה־תו־אר, מוצלח ומצליח, היה, לפני שחלה, עורך־חדשות בגלי צה"ל, מגיש וכתב של תוכנית־טלוויזיה הפופולרית מה העניינים, נשוי טרי. נדמה שהחיים ניש־קו אותו באהבה מופגנת, ליטפו אותו בכל חמודותיהם.

את היום שבו החל גורלו להידרדר הוא זוכר במדוייק. „ביום רביעי, בשל־הי יולי 1979, הייתי העורך של מהדו־רת הלילה בגלי־צה"ל. בערב אכלתי חומוס במיסעדה הסמוכה לתחנה, בחב־רת אחת המפיקות. הבטחנו להביא חומוס בפיתה לכתב. לבסוף שכחנו. יכול להיות ששיכחה מיקרית הצילה את חייו.

„אחר־כך חזרנו לתחנה. אחרי כמה דקות התחלתי להרגיש ברע. כאבי־ראש חזקים, הרגשה כללית רעה. ביקשתי מעורך־עמית שיחליף אותי, ונסעתי הביתה.

„גרנו אז ברמת־גן. בדיוק לפני מע־בר לירושלים. בבית הקאתי, והרגשתי השתפרה.

„אחרי 10 ימים נתקפתי במה שרומה לשפעת. חום גבוה וחולשת־שרירים. רופא־המישפחה רשם לי אנטי־ביוטי־קה, ואמר שזו שפעת.

„בליל־שבת עורפי התקשה. רופא ממגן דויד רשם לי כדורי מוסקול, והמליץ שאשתה וודקה. הוא היה רוסי, שהאמין כי הוודקה מרפאת את כל המחלות.

„לא קיבלתי את עצותיו. בערב הז־מינה אמי את רופא־המישפחה שלנו. הוא חשש שחליתי בדלקת קרום־המוח, והציע שאסע לבית־חולים."

„אין אוויר"

עוד באותו הערב הגיע צור לבית־החולים הדסה עין־כרם. ד־ר־קור בגב אישר שהוא חלה בדלקת קרום־המוח. הוא אושפז ושב לביתו אחרי 20 חודשים, כשהוא מחובר למ־כונת־הנשמה, מתקשה בהליכה, יד־ימין כולה משותקת, ויד־שמאל משות־קת עד למרפק. אז כבר ידע שהוא לקה בפוליו.

„בלילה השני לאישפוז התעוררתי פיתאום. כנראה בגלל אי־נוחות כל־שהי. ניסיתי להרים את יד־ימין ולא הצלחתי. היא היתה כבדה מאשר כר־גיל. הבנתי שהיד משותקת. נבהלתי מאוד. ביקשתי מהאחות שתקרא לרו־פא. היא חזרה וכפיה תשובתו של הרו־פא: זה חלק מהמחלה.

„הייתי לבד. רציתי שמישהו יהיה לידי, שיעזור לי לשכך את החרדות. אולם בית־החולים אינו ערוך לסיפוק צרכים כאלה.

„כך שכבתי במיטה, לבד, כל הלי־לה, והשיתוק זחל לידי השמאלית ולשתי רגלי. בבוקר כבר לא יכולתי להזיז את הגפיים.

„כשהגיעה מישמרת־בוקר, רצו ה־רופאים לבצע בדיקת גלי־מוח. נלקחתי לחדר־הבדיקות, כשלפתע נתקפתי ב־קוצר־נשימה. צעקתי: אין אוויר! אין אוויר!

„האחות אמרה שזו תופעה הנובעת מהשיתוקים. הרופא החליט שאני היס־טרי, והזריק לי ואליום. ואליום, כידוע, מקשה על הנשימה. מצבי החמיר. חמר־תי גילתה שאני מכחיל. חוברתי למכו־נת־הנשמה. פעמיים נזקקתי להחייאה."

את ניסיונות־ההחייאה אין צור זוכר. גם לא את הניתוח לפתיחת קנה־הנ־שימה, שביצעו בו הרופאים. הימים הבאים, שהיו סוערים ומלאי חרדות לבני־מישפחתו, עברו עליו בטישטוש מוחלט.

„למעשה גם אחרי שהתאוששתי מהניתוח, וכך במשך שלושה חודשים, הייתי מטושטש, מדמדם.

„הרופאים גילו שחליתי בפוליו מיד בימי־האישפוז הראשונים. למחלה הזו יש תופעות־לוואי נפשיות חזקות. החו־לה מתאבל על איבריו, שחדלו לתפקד, ועלול להיות שרוי בדיכאון עמוק. כדי למנוע זאת, לפחות בתקופה הראשונה, של שיא המחלה, הזריקו לי מנות של ואליום בשרשרת. כשנגמרה השפעתה של מנה אחת, הוזרקה לי מיד מנת־ואליום נוספת."

אגב: מקור המחלה לא נמצא. החשד נפל על המיסעדה שבה אכל צור חומוס, ועל מיזנון־הטלוויזיה. המפיקה, שאכלה בחברתו, לא חלתה. צור מייחס זאת לרמת־החיסון הגבוהה של ילידי־רוסיה, שם נולדה המפיקה. צור עצמו, יליד ישראל 1952, לא חוסן כלל. מיד כשנודע מהי מחלתו, חוסנו בני־מיש־פחתו וכל עובדי הטלוויזיה וגלי צה"ל.

נדיר צור ופקק ההנשמה לצוואר
„השיתוק זחל לידי השמאלית..."

ספר על רוזוולט

כך עברו שלושה חודשים: צור, שחובר למכונת־הנשמה, לא נשם בכוחות עצמו, אף לא במשך דקה אחת. הפגיעה בשרירי־הנשימה נטלה ממנו את יכולת־הדיבור. בני־מישפחתו ורופ־איו יצרו עימו קשר בעזרת לוח אותיות, סימני־ידיים ותנועות־שפתיים. לפע־מים עיין בכותרות העיתונים, כשמי־שהו מניח את העיתון מול עיניו, ומדפדף בו למענו. בטלוויזיה צפה בכל ערב.

„למעשה עזבתי את החיים כשהייתי בשיא של מודעות סביבתית ורדיפה אחרי החדשות. לכן היה לי קשה להי־נתק מכל זה. אלא שבגלל הוואליום, המציאות והה[illegible] התערבבו זה בזה, עד שלא יד[illegible] קורה באמת ומה אני הוזה.

„אני זוכר שבאחת ממהדורות־החד־שות הודיע חיים יבין שיהושע רבינו־ביץ נפטר. משום־מה דווקא ידיעה זו נחרטה בזיכרוני. כשחדלו להזריק לי ואליום, אחת השאלות הראשונות שש־אלתי היתה האם רבינוביץ באמת מת, או שרק הזיתי את מותו.

„התיקשורת עם אשתי, אמי והרופ־אים היתה עירנית יותר. מאחר והם הרבו לשהות לידי, הם הבינו אותי ללא קושי. באותה תקופה גם קשרתי שיחות מעניינות עם סטודנטים־לרפואה שעב־רו במחלקה לטיפול־נמרץ־נשימתי, ש־בה הייתי מאושפז. רוב השיחות נסבו, כמובן, על יחסי חולה־רופא.

„אני אמרתי שצריך לומר לחולה את כל האמת, עד הסוף, על מצבו.

„אני ידעתי שחליתי בפוליו. ידעתי מה טיבה של המחלה. כשבילי זו היתה מחלה רעה, קשה, היוצרת מיגבלות פיזיות ואסתטיות, אך שאינה פוגעת במוח.

„מיד אחרי הימים הראשונים, הק־שים, ביקשתי שיביאו לי ספרים על פראנקלין רוזוולט. היה משהו מעודד בקריאה על תולדות־חייו. גם אחר מרופאיי היה חולה־פוליו שהשתקם, ושיחותינו עזרו לי מאוד.

„באותה תקופה לא הטרידו אותי מחשבות גדולות ועמוקות. חשבתי בקטן: על הכאבים, על טיפולי הפיסיו־תראפיה, על חיי היום־יום במחלקה."

המחלקה לטיפול־נמרץ־נשימתי היא מחלקה קשה. מאושפזים בה חולים שיש להם בעיות־נשימה שנגרמו על־ידי תאונות, ניתוחים ומחלות סופניות. רבים מהחולים נפטרים אחרי ימי־איש־פוז מעטים.

לנשום מחדש

השהייה המתמדת בשכנות ל־מוות הפכה את תלותו הגופנית של צור במכשיר־ההנשמה לצורך נפשי, לחרדה עזה.

„המכשיר הפך לחלק מגופי. לא הסכמתי להיפרד ממנו אפילו לדקה אחת. נאמר לי שתוך שלוש דקות מה־רגע שהמוח אינו מקבל חמצן מתחילים להיגרם נזקים בלתי־הפיכים. לקחתי מקדם־ביטחון והחלטתי שאינני מוכן להינתק מהמכשיר אלא לכמה שניות בלבד.

„בזמן שטיפלו בי ונאלצו לנתקני מהמכונה החשמלית, ביקשתי שיחברו אותי למכשיר ידני. כשקראתי בעיתון שהיתה הפסקת־חשמל ארוכה בכל רחבי־הארץ, נבהלתי מאוד. נרגעתי רק אחרי שהסבירו לי שיש בבית־החולים גנרטור.

„מכיוון שסירבתי להתרחק מהמכו־נה, עוכבו הטיפולים הפיסיו־תראפיים. רק אחרי ארבעה חודשים התחלתי ללכת מעט. השיתוקים עברו לאט־לאט, אולם השרירים שנפגעו אינם מתפקדים כבעבר. לימדו אותי ללכת ולהשתמש ביד שמאל בעזרת שרירים אחרים, שאינם מופעלים בדרך־כלל למטרות אלה.

„אחרי הנשימה, היתה ההליכה לדבר החשוב לי ביותר. לא רציתי לשבת כל חיי בכסא־גלגלים. מאוד קיוויתי שכושר־ההליכה יחזור אלי. וזו מתנה שקיבלתי, שהמתיקה קצת את מרירות המחלה."

שלושה חודשי־הנשמה תמידית לא השיבו לצור את הביטחון ביכולתו, ולוא גם המצומצמת, לנשום בכוחות עצמו. בעקשנות, בכפייתיות, הוא סירב

(המשך בעמוד 39

נדיר צור, שדרן מצליח ויפה־תואר, לקה בפוליו לפני תשע שנים. הוא סיפר לשרה ליבוביץ מה עבר עליו בימים הראשונים, וגם בשנים שלאחר מכן

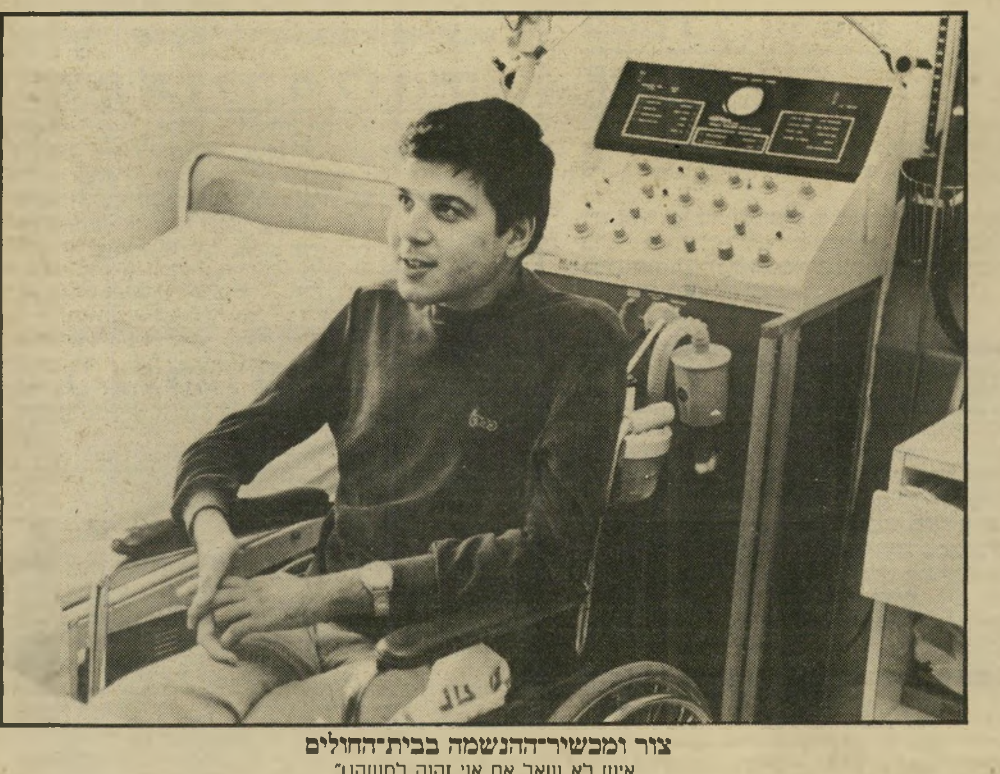

צור ומכשיר־ההנשמה בבית־החולים
„איש לא שאל אם אני זקוק למשהו!"

תשקיף

המערך מזלזל ברדיו

המערך אינו מייחס חשיבות רבה לתעמולת־הבחירות ברדיו.
על התעמולה ברדיו ממונים מיכה שגריר ואלון אבידר. לצורכי התעמולה קיבל שגריר רק 13 אלף שקלים, ובסכום כזה, נסען, אי־אפשר יהיה להגיע להישגים של ממש בתעמולת־הבחירות.

ספרא שוקלים לקנות את בל"ל

אחת השמועות בקהילת־העסקים אומרת כי צדיק בינו עומד לעבוד בשרותה של מישפחת הבנקאים אדמונד ספרא, השוקלת את האפשרות לקנות, במהלך החודשים הקרובים, חבילת־מניות בבורסה, שתאפשר לה שליטה על „בנק לאומי לישראל".
במיקרה ותוכנית זו תתממש מיועד צדיק בינו לחזור לתפקיד מנכ"ל בל"ל מטעמה של מישפחת ספרא.
מזה זמן מהלכת שמועה עקשנית בחוגי העסקים כי מישפחת ספרא היא בעצם גם הבעלים של הבנק הבינלאומי הראשון, ואילו ז'ק נאסר, האיש שקנה את הבנק, הוא נציג של מישפחת הבנקאים.

קריאה לראשי הבורסה לגלות את שכרם

קבוצה של חברי־כנסת, שהם חברים בוועדת־הכספים של הכנסת, תובעים מראשי הבורסה לניירות־ערך לחשוף את שכרם לציבור.
זאת לאחר שלפני שנה וחצי שונה חוק ניירות־הערך והוא מחייב מעתה כל חברה שמניותיה נסחרות בבורסה לפרסם את תנאי השכר של מנהליה.
חברי־הכנסת, שהעלו את הדרישה כי גם על הבורסה לפרסם את תנאי־השכר של מנהליה, טוענים כי לא יתכן מצב שבו הבנקים והחברות הנסחרות בבורסה יחוייבו לפרסם את שכר המנהלים ואילו על הבורסה לא תהיה מוטלת חובה כזאת.

רומאן בין רק"ח לדתיים

עסקני רק"ח נבוכים מול לחצים של חוגים דתיים, בעיקר חסידי בראסלב, המבקשים את התערבות המיפלגה הקומוניסטית לסידור אשרות־כניסה לברית־המועצות, כדי להשתטח על קיברו של רבי נחמן מבראסלב בקייב.
חסידי הרבי התקשרו ברב יצחק גרוסמן ממיגדל־העמק, שהודיע סרבים כי ח"כ מאיר וילנר סידר לו נסיעה לקיברו של הבעל־שם־טוב.

גהל לניתוח־לב

בעל־המניות העיקרי של „רובקי", זורח גהל, רשום לניתוח השתלת־לב בבית־חולים בבריסל, וממתין למציאת לב מתאים.
בית חולים זה ידוע בכל העולם כאחד הטובים בתחום השתלות־לב.

דירקטוריון לבל"ל לפני הבחירות

ראשי הסוכנות היהודית לוחצים למינוי דירקטוריון חדש ל„בנק לאומי" עוד לפני הבחירות.
בסוכנות אומרים שאסור לעכב את ההחלטה על מינוי דירקטורים חדשים גם מפני שמנכ"ל הבנק בינו צדיק הודיע באחרונה על התפטרותו.
בינתיים ירדה מעל הפרק מועמדותו של סגן שר־האוצר עדי אמוראי לתפקיד יו"ר בנק לאומי. הסיבה לכך היא שאמוראי הוא איש פוליטי, ולמרות כישוריו אין כוונה למנות איש פוליטי לתפקיד.

מערכת־הבחירות של מישרד־התחבורה

מישרד־התחבורה והקואופרטיבים „דן" ו„אגד" ישקיעו יותר מ־400 אלף שקלים במסע־פירסום שכבר החל בכל אמצעי־התיקשורת.
במסע־פירסום זה מבקשים הקואופרטיבים לתחבורה ציבורית ומישרד־התחבורה לעודד את הנסיעה בתחבורה ציבורית.
במערך הובעה פליאה רבה על כך שמסע־פירסום זה נעשה בעיתוי סמוך כל־כך לבחירות לכנסת, והוא מהווה למעשה פירסום עקיף לשר חיים קורפו.
במישרד־התחבורה דחו את הביקורת ואמרו שהפירסום אינו קשור בעיתוי הבחירות.

291

ביום הראשון, ה־25 בספטמבר, היום ה־293 של האינתיפאדה, הודיע דובר צה"ל על 207 הרוגים פלסטיניים בשטחים הכבושים. מיספר זה אינו כולל את ההרוגים מירי מתנחלים ומסיבות אחרות.
לפי ספירת „העולם הזה" הגיע מיספר ההרוגים עד היום השני, ה־26 בספטמבר, היום ה־294 של האינתיפאדה, ל־291.
לעומת זאת, מוסרים מקורות פלסטיניים על 371 הרוגים, לפי הפירוט הבא:

- 244 הרוגים מירי חיילי צה"ל ומתנחלים.
- 32 הרוגים ממכות ומהתחשמלות.
- 63 הרוגים כתוצאה משאיפת גאז.
- 32 הרוגים כתוצאה מסיבות אחרות.

השמאל מבקש את עזרת הצעירים

מיפלגת שמאל פנתה בבקשת עזרה ליו"ר „פרלמנט הנוער", תנועה שהוקמה לפני שלושה חודשים והצטברת תמיכה נרחבת בקרב הנוער.
ח"כ הסיעה ביקש מיו"ר פרלמנט הנוער, מוטי רוזיניק, להצטרף כפעיל במערכת־הבחירות של המיפלגה, ואף נרמז שיש בכוונת המיפלגה להשתמש בפרלמנט בתשדירי־הבחירות.
זאת תהיה הפעם הראשונה שיעשה שימוש בנוער, ולא רק לצרכי העבודה השחורה במערכת־הבחירות.

פסטיבל סרטים אלטרנטיבי

סטודנטים לקולנוע, תלמידי בית־הספר קמרה אובסקורה, שלחו מיברק לפרנסי העיר חיפה שבו מחו נמרצות על אי־שיתוף יוצרים צעירים בפסטיבל הקולנוע הנערך השבוע בחיפה.
הם מחו על כך שמארגני הפסטיבל לא הקימו בימה מיוחדת ליוצרים צעירים, ובתגובה לאי־שיתופם החליטו הסטודנטים להקרין סרטים משלהם בפורום עצמאי.
ההקרנות יתקיימו במשך ערבי הפסטיבל.

תיירות להצלת המושבים

פרוייקט חדש שמארגן גדליה גל, מזכ"ל תנועת המושבים, עשוי להוציא את המושבים מהסבך הכספי.
מדובר בתוכנית שלפיה יקימו ליד כל יחידת־משק שתי דירות, שיהיו מיועדות לצרכי תיירות. הכוונה היא להקים שני בתי־עץ, כששיטחו של כל אחד מהם יהיה בסביבות 45 מ"ר, ובכך ליצור פרנסה נוספת למושבים, ובמקביל לפתח ענף־תיירות חדש.
בתי־העץ מוצעים על־ידי חברה גרמנית, המוכנה להעניק מימון של 17 שנים.

„ידיעות" מול „כתר"

בעולם המו"לות מתמקדת תשומת־הלב במינויים החדשים בהוצאת ידיעות אחרונות.
מי שניהלו את הוצאת „כתר", יגן פדר ואליאב כהן, יעברו בקרוב להוצאת „ידיעות אחרונות" וינהלו את ההוצאה.
מכיוון שלידיעות אחרונות יש רשת־הפצה חדשה, שיכולה להתחרות בהוצאת כתר. עוקבים בעניין אחרי ההתפתחויות.

אירגוני השמאל מתארגנים

במוצאי השבת ה־8 באוקטובר צפוייה התארגנות חד־פעמית של כל אירגוני השמאל להפגנה שתיערך בכיכר מלכי ישראל. מטרת ההפגנה היא למחות נגד מדיניות הגירושים שמפעילה הממשלה.
ההפגנה תיערך אחרי תקופה ארוכה שבה לא התאחדו אירגוני השמאל לפעולה משותפת. בין הנואמים יהיה נציג של אחת ממישפחות המגורשים.

„סובארו" נלחמת בהסרת המכסים

מיפעלי־המכוניות „סובארו" מתכוון בקרוב להקים מיפעל בספרד. בכך תהנה חברת „סובארו", שישראל מהווה פלח־שוק גדול עבורה, מהסרת חומת־המכס שישראל הבטיחה לארצות השוק המשותף החל מ־1992.
מישרד־התעשייה־והמיסחר ניסה להציע לסובארו הקלות מסוימות במכס תמורת קניות־גומלין יפאניות בישראל, אולם יצרנית־המכוניות היפאנית, כך מסתבר, כבר הבטיחה לעצמה הקלות במכס על־ידי בניית המיפעל בספרד.

לא יוקם בית־חולים בקריות

לא אושרה הקמת בית־חולים בקריות.
„בשלב זה אין צורך בהקמת בית־חולים לתושבי הקריות. בתי־החולים בחיפה ובנהריה עדיין יכולים לספק את צרכי אוכלוסיית הקריות." קבעה שרת־הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו.
ההקמה לא אושרה, למרות שהיא קיימת בתוכנית־המיתאר ולמרות בעיית־הפקקים החמורה בקריות. הדבר עורר מחאה ציבורית נרחבת בקרב תושבי הסביבה.

אינתיפאדה בתשדירי־הבחירות

כמה מיפלגות מהימין ומהשמאל עומדות לשלב סרטים דוקומנטריים על האינתיפאדה בתעמולת־הבחירות שלהם.
הקטעים נקנו אצל חברת „סי־בי־אס", שתיעדה בצורה מסורטת, בעשרת החודשים האחרונים, את המתרחש בשטחים הכבושים.
להפתעת מנהלי „סי־בי־אס" התברר כי מיפלגה מסוימת בימין הקיצוני קנתה מהם את אותם הקטעים בדיוק שקנתה מהם המיפלגה בשמאל.

נזיקים על אובדן מוסיקה

המוסיקאי אילן מוכיח, שנפצע בתאונת־קטנוע לפני שנתיים, מגיש בימים אלה תביעה לחברת־הביטוח על 30 אלף שקל נזקים, שנגרמו לו עד היום, וגם על נזקים עתידיים שייגרמו לו מחוסר יכולתו להלחין עקב הפגיעה.
בתביעתו טוען מוכיח, מעבד מוסיקלי, מלחין ומייסר בית־הספר רימון, כי יכולתו המוסיקלית נפגעה עקב התאונה ונבצר ממנו לקבל פרוייקטים מוסיקליים חדשים.

מיסמכי ארבטובה למיזבלה

כל מיסמכיה של זקנת הרקדניות בארץ, מיה ארבטובה, הושמדו במיזבלה.
ארבטובה הועברה לא־מכבר לבית־אבות, והשאירה אחריה את כל ספריה ומיסמכיה, וביניהם יומני־עבודה, חוברות־ציונים והערות על תלמידותיה במשך עשרות בשנים. כל אלה נאספו על־ידי פועלי־האשפה, אחרי שהתגוללו כמה ימים ברחוב. בתה גרה בחו"ל.

אורית זרובבל

איבר־המין של הזולת

בזמן האחרון עוסקת רחל אשתי באיסוף חומר על חייהם של העובדים מהשטחים הכבושים בישראל, בעיקר מזווית־ראייה של צלמת. זוהי אחת התוצאות של הכיבוש.

מכיוון שזה מעסיק אותה היא מרבה לשוחח על כך, וכך דיברה על כך גם עם אחד מן הפעילים המרכזיים בחיי־הספרות בארץ.

כשסיפרה לו רחל על תנאי־המחייה המבישים של עובדים אלה, העובדים עבודה מפרכת, בשכר מינימלי ובלא זכויות כלשהן, ביטל איש־הספרות את דבריה בתנועה של זילזול.

„את לא מכירה אותם," אמר. „אצלנו בשכונה יש הרבה מהם. הם לא חיים מהעבודה שלהם. הם כולם ג'יגולוס."

רחל חשבה שלא היטיבה לשמוע, ושאלה למה הכוונה.

„ג'יגולוס!" אמר איש־הספרות. „הנה, בשכונה שלי, עובדים הרבה גננים. אבל את חושבת שמזה הם חיים? מה פתאום! הם דופקים את הנשים בשכונה תמורת כסף. מזה הם חיים!"

„אולי אתה מתכוון לאיזה מיקרה שקרה? לאיזה רומאן?" תמהה רחל.

„איזה רומאן? דופקים! דופקים!"

„ואתה מכיר אשה ששוכבת עם פועל מהשטחים?"

„אני אישית לא, אבל הערבים סיפרו לי. אני יודע!"

זוהי הפעם הראשונה שאני נתקל במהדורה הישראלית של אחד מסימני־ההיכר המובהקים ביותר של הגזענות הקלאסית. גזענות ופחדים מיניים ירדו לעולם כרוכים זה בזה.

ג'יגולו הוא זונה־ממין־זכר. (המילה היא צרפתית, והיא הצורה הזכרית של „ג'יגול", אשה של אולם־ריקודים. ג'יגולו הוא, בעצם, רקדן־זכר להשכרה.)

אין לי היכרות אינטימית עם נשות אותה שכונה, אבל אני מניח שאין הן שונות משאר הנשים בארץ. אני מפקפק בטענה שדווקא בשכונה זו נרקמו יחסים בין הגברות והגננים בנוסח דקאמרון.

אם כן, איך נולדה אגדה כזאת?

פשוט מאוד: בכל מקום שבו מרימה הגזענות את ראשה, מר־פיעה גם האגדה המייחסת לבן הגזע השנוא משיכה מינית שטנית ויכולת מינית חריגה.

כל מי שזוכר את ארצות־הברית בימי הגזענות המשתוללת

קאריקטורה אנטי־שמית בריטית (1790)

נזכר בסיפורים על הכושים בעלי איבר־המין הענקי, שכל אשה לבנה משתוקקת להכניסם למיטה שלה. לכושים יוחסה גם תאווה מינית שאינה יודעת גבול, בייחוד לגבי נשים לבנות. על רקע זה נולדו מרבית מעשי־הלינץ' המחרידים, שהכתימו את ההיסטוריה של ארצות־הברית.

התופעה בלטה עוד יותר אצל הנאצים. דמותו של היהודון החמדני, המפתה את הנערה הבלונדית התמימה, הופיעה בנאומים רבים של אדולף היטלר עצמו. העיתון דר שטירמר („המסתער"), שהפך לשם־דבר בשפות רבות, הצטיין בעיקר בנושא זה. היו בו סיפורים וציורים בלא־ספור על יהודים שפיתו/אנסו/קנו נערות גרמניות. היה נראה כאילו שום אשה גרמניה אינה יכולה לעמוד בפני פיתויי היהודונים. ומכאן הרמז שבן הגזע השמי הבזוי מצטיין בתכונותיו המיניות, כך שגרמני הגון וכשר אינו יכול להתחרות בו.

אגב, לעולם אין נתקלים בתמונה ההפוכה: שצעירה שחורה מפתה גבר לבן, שצעירה יהודיה מפתה גבר גרמני. לא נשמע גם על צעירות ערביות המכניסות למיטה גברים יהודיים.

מה מקור האגדה?

אין ספק כי שתי התופעות — הגזענות והאגדות המיניות — מבטאות רגשי־נחיתות עמוקים. מי שבוטח בעצמו, בערכו וביכול־תו, אינו הופך גזען. הגזענות היא פיצוי למי שחש בנחיתותו. כמעט הייתי אומר: הגזען הוא מטיבו אדם נחות.

התהליך התת־הכרתי הוא, בערך, כך: אני לא שווה כלום, אבל אני שייך לגזע־אדונים (או עם־סגולה ו/או עם נבחר ו/או גזע לבן), ולכן אני שווה יותר מכל האחרים.

רגשי־נחיתות כאלה קשורים לעיתים קרובות (ואולי כמעט תמיד) בתחושת־נחיתות מינית. גברים, שמכרסמים בהם פחדים סתומים, שמא אינם די טובים במיטה, שמא איברי־המין שלהם אינם די מרשימים (פחד ילדותי, הקיים אצל גברים רבים), מוצאים להם פיצוי בגזענות. הסיסמה התוקפנית — כמו הרובה, האלה ותותח־הטנק — הופכת תחליף או הארכה לאיבר־מין.

עכשיו זה בא אלינו. כרגע הראשון זה מדהים, אך מחשבה שניה מלמדת שזה מוכרח היה לבוא.

אתמול השתגעו נשים גרמניות בלונדיות אחרי היהודונים, עכשיו משתגעות נשים יהודיות כשרות אחרי ערבים. ככה זה בחיים.

ויפקוד הרעש את הארץ

שום דבר לא יעזור. האופציה הירדנית לא תמות בליבו של שימעון פרס.

חלום־בלהות: מחר יפקוד רעש נורא את איזור השבר הסורי־אפריקאי, המועד לפורענות. הקרום של כדור־הארץ יתמוטט מן הירדן מיזרחה, וכל ממלכת־ירדן תשקע כלא־היתה. מי ים־סוף יציפו את כל השטח שבין סוריה, סעודיה ועיראק.

האם זה ישכנע את שימעון פרס שהאופציה הירדנית נעלמה סופית?

בוודאי שלא: לא איש כשימעון פרס ייכנע לעובדות!

אני ממש רואה בעיני־רוחי את הראיון עם ממלא־מקום־ראש־הממשלה (גם אז) למחרת האירוע הטראגי.

„תראה, יורם," יגיד שימעון פרס, וינעץ מבט חודר במראיין, „זה לא סוף־פסוק. נכון שהאופציה הזאת אינה אקטואלית ברגע זה. אבל מה שנעלם יכול להופיע מחר שוב. זאת לא רעידת־האדמה האחרונה. תהיה עוד רעידת־אדמה, וירדן תופיע שוב על המפה. אולי תהיה אפילו יותר גדולה.

„העיקר הוא שלא להיחפז," יוסיף מר פרס בכובד־ראש. „לא נלך שולל אחרי פיתרונות חולפים, שאין בהם ממש. יש לנו זמן. שום דבר לא בוער. אנחנו יכולים לחכות. נכון שיהודה ושומרון לא שקעו, ושנשארו שם פלסטינים. אז מה? קודם לא היו? בגלל איזשהו רעש צריכה מיפלגה אחראית לשנות את הקו שלה?"

ערבי גדול בסירה

פישפשתי בספר של תצלומים פלסטיניים ישנים, ונתקלתי בתצלום שגרם לי לעצור ולהביט שנית. הוא עורר בי זיכרונות.

התצלום הוא משנת 1920, והוא מראה את הנציב העליון הב־ריטי הראשון, הלורד הרברט סמואל („הנציב הראשון ליהודה") מגיע בסירה לנמל־יפו. הנציג יושב בחרטום הסירה, כשהוא לבוש במדים לבנים ואבנט אלכסוני, וחובש כובע־טרופי לבן. על המזח ממתין לו קצין בריטי. ויורדי־הסירה הפלסטיניים, חבושים בתר־בושים, עומדים לכבודו. הם לובשים חולצות המסומנות באותיות PORTS OETA (נמלים — שטח אוייב כבוש).

זה עורר בי זיכרונות, כי גם אני הגעתי בסירה כזאת לנמל־יפו. גם אחרי בניית נמל־חיפה, הגיעו עולים רבים לנמל יפו דווקא. האוניות לא יכלו להגיע אל החוף. הם פרקו את האנשים והסחורות בלב ים, וסירות ערביות גדולות הובילו את הבאים אל החוף.

אני זוכר היטב את היום. זה עתה מלאו לי 10, והעלייה לארץ היתה הרפתקה גדולה. התכוננתי לה במשך חודשים, שבהם קראתי כל ספר על ארץ־ישראל שיכולתי לשים עליו יד. רומאנים, שירה, סיפורי־הרפתקות.

הכל נראה לי נהדר. הסירה והערבים הגדולים והחסונים, שקיבלו את פנינו. החתירה אל החוף, בים די סוער (זה היה בחודש נובמבר), בין סלעים אימתניים. העיר יפו, שבה עברנו בכירכרה רתומה לסוסים (איזה כיף!) על פני חנויות מוזרות, שלוש היו להן חלונות־ראווה כמו לחנויות בגרמניה, ושנדפו מהם ריחות חריפים ומעניינים. ואחר־כך תל־אביב, התפוזים בקיוסק (14 בגרוש, ואומ־רים לי שרימו אותנו) ותחנת אגד בהתחלת שדרות־רוטשילד. אך מכל החוויות, השיט בסירה למזח של נמל יפו היה המסעיר ביותר.

רחל אשתי מספרת על חוויה דומה. היא היתה בת שנה, ושמעה את הדברים מפי אמה. זו סיפרה שכאשר ירדו בכבש האוניה, מול יפו, ראתה למטה סירה וסוור ערבי ענקי שרמז לה בזרועות פרושות להטיל את התינוקת לידיו. אמה פחדה. לבסוף, בלית ברירה, מסרה את התינוקת לערבי הגדול והשחור, שחייך מאוזן עד אוזן. התינוקת היתה מאושרת, רקדה בזרועות האיש ושרה.

לא כן הרגיש דויד בן־גוריון (אז גרין), כשבא לאותו המקום ב־1906. וכך סיפרה מפיו ברכה חבס, הביוגראפית הראשונה שלו:

הנציב העליון מגיע ליפו (1920)

אורי אבנרי

יומן אישי

„הירידה בחוף יפו, בסירות הערבים הסוחבים ומטלטלין וזורקים אנשים וחפצים בקולי־קולות, בשפה זרה ומוזרה ובתנועות־ידיים מיזרחיות — לא היתה מן הדברים הקלים והנעימים ביותר. אכן, הפגישה הראשונה עם אדמת־הארץ לא היתה פיוטית כלל..."

בן־גוריון נשאר זר להווי הערבי עד יום מותו. היו לו פחדים סתומים ורתיעה מפני האוכלוסיה הערבית של הארץ. יתכן שבאו לו מן החוויה ההיא, שמצאה כל־כך חן בעיניי.

להתבשל במיץ

בבוקרו של יום־חמסין עצרתי מונית. ראיתי בשימחה שיש בה מזגן־אוויר. אבל המיתקן לא הופעל.

„לא כדאי להפעיל?" שאלתי בנימוס.

עוזי גבריאל (הוא או נהג שכיר שלו, מס' רישוי 5919) אמר שלא כדאי.

„לא חם לך?" שאלתי.

„לא חם." אמר. הוא לבש מיכנסיים קצרים, והאוויר החם שחדר בעד החלונות הפתוחים לא הפריע לו, כנראה.

בכל פעם שהמונית עצרה בפקק או לפני רמזור, חרכה אותי השמש. (כשאני נוסע במכונית, השמש היא תמיד בצד שלי. לא יכול להסביר תופעת־טבע זו.)

„מיזוג־אוויר לא נעים יותר?" ניסיתי שוב.

„לא," השיב. „זה לא כמו בבית. באוטו האוויר הקר ממש מכה אותך. בבית זה בסדר. אבל פה המיזוג קרוב לגוף, ומכה עליך."

תחת להפעיל את המזגן, סיפר לי בפרוטרוט איך משפיע הא־וויר הקר על גופו. כואב לו בצוואר, מתכווץ לו בחזה, ועוד שורה ארוכה של סימפטומים מעניינים, שלא נחרתו בזיכרוני.

בסוף המסע הייתי שטוף־זיעה, ושמחתי להיחלץ מן התיבה הבוערת. בחוץ היה נעים יותר.

כל זה די הרגיז אותי. כי במשך שנים לחמתי בכנסת מילחמת־יחיד כדי לשכנע כמה שרי־תחבורה ספקניים שיש לחייב את בעלי התחבורה הציבורית להתקין מזגנים באוטובוסים ובמוניות. תבע־תי (לשווא) לשחרר אבזרים אלה מכל מיסוי, הן לרווחת הנוסעים והנהגים, הן למען הבטיחות בכבישים וברחובות.

ואחרי שמאבק זה הצליח במידה רבה, בא לך נהג הרואה במי־זוג־האוויר מכשיר זדוני ומניח לך להתבשל במיץ שלך.

פינת הלשון

כמעט מדי יום ביומו אני קורא באחרונה בעיתון על פלוני בן 14.5, ואלמוני בן 18.5. ואני תמה.

בדרך כלל, הסיפרה שאחרי הנקודה מסמנת שבר עשרוני. האינפלציה גדלה ב־15.5%. כלומר: 15 אחוזים וחמש עשיריות האחוז. במילים פשוטות: 15 אחוזים וחצי האחוז.

אני שוקל ברגע זה 67.5 קילוגרמים. כלומר 67 קילוגרמים וחמש עשיריות הקילוגרם. 67 קילו וחצי.

אך מי שרוצה לכתוב שהשעה היתה שש וחצי בבוקר, אינו יכול לכתוב 6.5. הוא חייב לכתוב 6.30, כי השעה אינה מתחלקת לעשיריות, אלא ל־60 דקות.

כנ"ל השנה. השנה מורכבת מ־12 חודשים (אם אינה שנה עב־רית מעוברת). לעשירית השנה אין כל משמעות. היא מהווה 36 ימים וחצי. כשם שעשירית היממה היא שעתיים ו־24 דקות.

מי שרוצה לכתוב שהקטין הוא בן 14 וחצי, צריך לכתוב כך. 14 וחצי. או 14 שנים ושישה חודשים.

כשאני קורא שהצעירה היא בת 18.5, גרמה לי שהיא בת 18 שנים וחמישה חודשים — ולא זאת היתה כוונתו של הכתב־הבור (כתבור?) שכתב את הדברים. הוא מתכוון לומר שהיא בת 18.6 — 18 שנים ושישה חודשים.

שב"ס שלום

בקשר למהומה בשרות בתי־הסוהר:

פעם הלכתי לבקר אסיר בכלא מעשיהו. מפקד־הכלא דאז, תורג'מן, הזמין אותי ללישכתו, ושוחחנו קצת. התלוננתי על המצב בבתי־הסוהר, ובעיקר על רמת הסוהרים.

תשובתו נחרתה בזיכרוני: „תראה," אמר, „אבא אבן לא יבוא לעבוד כאן?"

אנשים

★ ירח־הדבש המחודש של סמי גרינשפן
והאמת על אוסף הנעליים של אימלדה מרקוס

■ **אתי יודקובסקי**, בתו של עורך ידיעות אחרונות **דב יודקובסקי**, הפגינה תלבושת מקורית ככלה: אתי החיננית לבשה במסיבת־הכלולות מיכנסיים וחולצה צחורים, וזר לבן לראשה.

■ במסיבת־החתונה, שהתקיימה על מידשאת אוניברסיטת תל־אביב, נכחו רוב הפוליטיקאים הבכירים במדינה: מראש־הממשלה **יצחק שמיר**, דרך **יצחק מודעי, משה קצב, עזר וייצמן, גד יעקובי, חיים בר־לב,** ו**יצחק רבין**, ועד **לאייבי נתן**.

■ בחתונה הפתיע **סמי גרינשפן**, עורך־החדשות של ידיעות, כשהופיע בחברת בלונדית זוהרת בשם **עדה**. הסתבר שזוהי אשתו החוקית. השניים חיים בנפרד זה חמש שנים. למחרת נסעו סמי ועדה לירח־דבש מחודש בספרד.

■ מי שחיפש את **ראומה וייצמן** לצידו של בעלה עזר, ודאי נתקל בקשיים: ראומה איבדה קילוגרמים רבים ממישקלה, וקשה לזהותה על פי גיזרתה העכשווית הדקיקה.

■ היה מי שהתבדח עם וייצמן והודיע לו: „הנה, הולכת מאחוריך גיסתך!" „אה, **רות**?" שאל וייצמן בחיבה, והסתובב לברך לשלום את **רות דיין**, אחותה של ראומה ואלמנתו של **משה דיין**. לפתע פרץ בצחוק, שכן עיניו נתקלו ב**רחל דיין**, אשתו השניה של דיין, ולא ברות דיין, שלא היתה במקום. ראומה לא דיברה עם רחל.

■ השר **משה קצב** (ליכוד) נהנה לספר לוויצמן שהוא מאכלס כיום את החדר במצודת־זאב ששימש בזמנו את וייצמן, עת ניהל את מערכת־הבחירות של הליכוד ב־1977, לקראת ניצחונו. וייצמן, המנהל כיום את מערכת־הבחירות של המערך, נהנה להיזכר בימים ההם והתלונן: „אומרים לי כל הזמן שיכולתי לשבת בשקט בליכוד ולהיות כיום ראש־ממשלה... אבל איך יכולתי?"

■ שר־הביטחון **יצחק רבין** עשה התערבות בת־שנתיים מיום־החתונה על כך שלא תהיה עד אז מדינה פלסטינית. ההתערבות עם אחד ממוזמני החתונה היתה, כמובן, על בקבוק ויסקי, כדרך הג'נטלמנים.

■ אחד המוזמנים התרגש מפגישתו עם רבין: „כל־כך שמחתי שניצלת!" הוא התכוון לידיעה על יידוי אבנים בשר בחאן־יונס. השיב השר: „אין לי מושג על מה מדובר! פתאום מספרים לי שניסו להתנקש בחיי! איזה חייל, כנראה, הפיל משהו מגג או מירפסת... כך ניצלתי עשרות פעמים בחיי!"

■ באותו היום שבו חיתנו לאה ודב יודקובסקי את אתי בתם לדויד, חיתן גם **אריה גוראל**, ראש־עיריית־חיפה, את בתו. לכן נראו כמה מהמוזמנים לשתי השמחות ממהרים מהאוניברסיטה ברמת־אביב, לכיוון חיפה.

■ בת נולדה ל**תמר מוזס־בורוביץ**, ערב יום־כיפור. היא נקראה **נועה**, כדי להזכיר את שם אביה של תמר, **נוח מוזס**, שנספה בתאונת־דרכים.

■ ידידיו של התת־אלוף הפורש, **אביגדור קהלני**, ערכו לכבודו בשבוע שעבר מסיבה לרגל פרישתו מצה"ל. המסיבה התקיימה בבית ידידים במושב בית־נחמיה שליד לוד. זו היתה מסיבת־הפתעה, וקהלני הובא לשם בידיעה שמדובר בערב־בילוי עם כמה חברים. אבל היו שם הרבה יותר מכמה חברים: אלוף פיקוד־הדרום, **איציק מרדכי**, אלוף פיקוד־המרכז, **עמרם מיצנע**, אלוף (מיל') **אמיר דרורי**, אנשי־צבא נוספים ואמנים־חברים של קהלני, שכל אחד מהם נתן הופעה קצרה: **מוטי גילעדי, בועז שרעבי** והבדרן **דני ליאונוב**. היה שם גם רופאו של קהלני, שניתח אותו בכל פציעותיו הרבות במילחמות, ועליו הכריז התת־אלוף הפורש, באותו ערב, כעל „הבנאדם היחידי שמכיר את חלקי־גופי יותר טוב ממני."

■ למחרת שיחרורו ממעצר, בקשר לפרשת השיחרורים מצה"ל, כבר נראה הדוקטור **גידעון ביאליסטוק** בקפה־הבימה בתל־אביב, בחברת צעירה חטובה.

■ **צדיק בינו**, מנכ"ל בנק לאומי, נראה לא־מכבר כשהוא שב ארצה במחלקת־תיירים, ולא במחלקת־עסקים היקרה יותר. בינו הסביר, למי ששאלו אותו, שהוא נמצא בחופשה פרטית, ועל־כן אינו רואה שום צורך לנקר עיניים ולטוס בתנאים עדיפים ויקרים יותר.

■ אשתו, **אורה בינו**, סיפרה שלא ידעה מראש על הפירסום בדבר כוונתו של בעלה לפרוש בחודש מרס מתפקידו הבכיר. אורה הופתעה ביותר לשמוע זאת במהדורות־החדשות של היום החמישי.

אסתר רוט־שחמורוב

באה לחגוג את יום־ההולדת ה־40 של השבועון הגרמני „שטרן", שנחגג על־ידי נציג השבועון בישראל, שבתאי טל, בנוכחות העורכים שבאו מגרמניה. אסתר מצאה במקום את השחקן שמואל רודנסקי. המיפגש היה מרגש, כי השניים נזכרו בפגישתם האחרונה: במינכן ערב האולימפיאדה של 1973, שבה ניצלה האצנית מפרשת החטיפה. רודנסקי שיחק אז בתיאטרון בגרמניה, ובא לבקר אותה בכפר האולימפי. אורחת אחרת במסיבה של „שטרן" היתה ברברה טאופר, הנספחת האוסטרית לשעבר שהתגיירה, העובדת עכשיו בירושלים במוסיאון ישראל. גם היא נפגשה עם מכר ותיק: עורך־החוץ של „שטרן", אריך פולאט (למטה). בדברי־הברכה נזכר העורך הראשי קלאוס ליטקה, שגם לרצח פולקה ברנאדוט מלאו 40 שנה, ואמר כי „כנופיית שטרן" שביצעה את ההתנקשות קדמה ל„כנופיית שטרן" שהקימה את השבועון הגרמני.

■ **אופירה נבון** נסעה בתחילת השבוע ללוס־אנג'לס לארבעה ימים. היא תקבל שם פרס מיוחד בארוחת־ערב, שכל כרטיס־השתתפות בה עולה מאות דולארים.

■ הזמר **בני ברמן**, הנוסע במכונית ישנה וקטנה, מוריס משנת 59', החליט להתקין מזגן במכוניתו. הוא בא למוסך, ושם צחקו ממנו. איך זה שהוא רוצה להכניס מזגן, העולה כ־2000 דולר, למכונית השווה סכום דומה? הודיעו לו שזה בלתי־אפשרי. ברמן נסע למוסך אחר, וגם שם צחקו מהרעיון, ואמרו שהוא רוצה „מזגן עם אוטו". אבל בסופו של דבר קיבל שם את מבוקשו.

■ **יעקב נווה** הוא גם מנהל התיאטרון לילדים ולנוער של אורנה פורת באיזור־הדרום, גם מפיק מוסיקלי של פסטיבלים וגם זמר בתחילת־הדרך. באחרונה השמיע כמה שירים על בימת הפסטיבל הארצי לנוער בבאר־שבע. מנחה־הפסטיבל, איש־הטלוויזיה **דניאל פאר**, החמיא לשירתו, ושאל אותו האם הוא כבר הופיע בטלוויזיה. נווה, העומד להוציא בקרוב אריך־נגן עם שירים שכתבו לו **מתי כספי, נחום היימן, אהוד מנור ודני רובס**, סיפר לפאר שהוא הופיע על המירקע פעם אחת, בתוכנית שבת שלום של **אברהם בורג**. תגובתו של פאר: „זוהי תוכנית מאוד פופולרית, תראה לאן היא לקחה את אברהם בורג."

■ העיתונאית **עדה הוז**, השוהה בשנים האחרונות בניו־יורק ככתבת היומון הארץ לענייני כלכלה, חזרה לארץ כדי לחגוג את חגיגת נישואיו של בנה **דור פלס** (27) השחקן (סינים סינים, איפה הכסף). דור התחתן אחרי שלוש וחצי שנים של רומאן עם **חגית ליברמן**, בת־גילו, כלכלנית ורואה־חשבון. השניים הכירו זה את זה כאשר הוא שימש כמדריך־דראמה מטעם הסוכנות במחנה־קיץ בארצות־הברית, והיא היתה אחת המדריכות שם.

■ הוז הזמינה גם את **דן בן־אמוץ**. הם חברים מילדות, ובזכותו היא נעשתה עיתונאית. הוא הביא אותה למעריב כאשר היתה מורה. בן־אמוץ אמר שאינו נוהג לבוא בדרך־כלל לחתונות, אבל אולי הפעם יבוא, ולוא רק בזכות העובדה שגם לבנו קוראים דור.

רחל אבנרי, העולם הזה

זיוות אברמסון

היתה כלת המסיבה ליום־הולדתה וצאת סיפרה (השני) „בקשר למין". באו ידידיה מכל תקופות חייה. על קיר־הכניסה היו תצלומיה של זיווית, החל בגן־הילדים וכלה במודעות של הצגות „התיאטרון הקאמרי" שבהן שיחקה, לפני שהפכה פסיכולוגית ב„מכון אדלר". זיווית התרגשה מאוד, וליתר ביטחון הזמינה גם את הרופא שלה, בועז גבע (בתמונה).

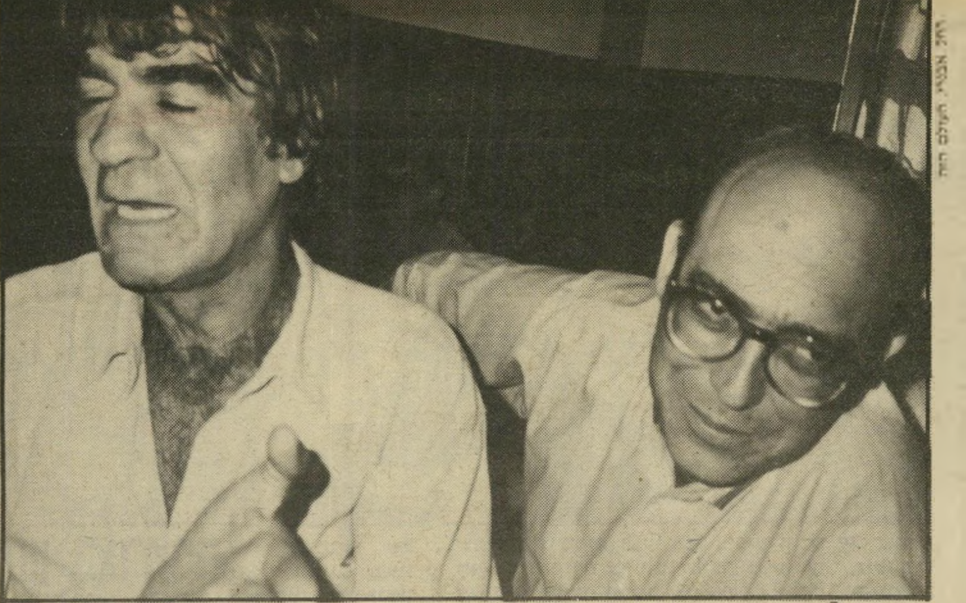

שמוליק קראוס היה חתן של מסיבת־חברים לרגל הופעת תקליטו החדש (למעלה, עם דויד טרטקובר). בין הבולטים במסיבה היה עמוס קינן, שהתחבק (למטה) עם שכנו לשולחן, שלמה ברנשטיין, המתפאר בעברו הפלילי. אמר קינן על ברנשטיין: „אם אני אינטלקטואל קרימינלי, הוא קרימינל אינטלקטואלי." באווירה של אחווה, התנשק יבי עם יגאל תומרקין.

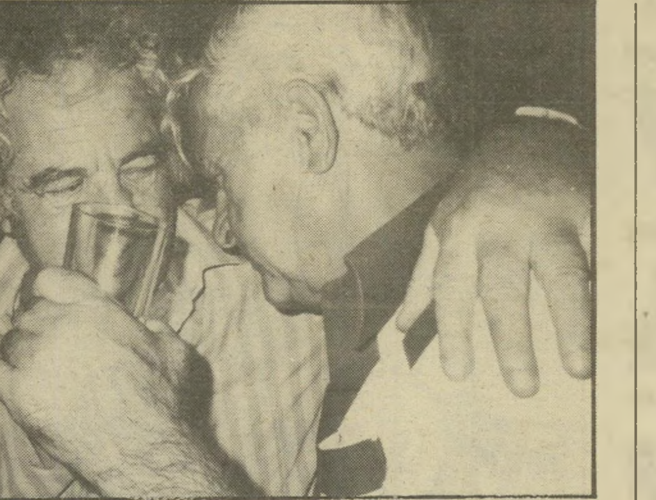

שני הדורים נקראים על־שם **חיים בן־דור**, שנפל במילחמת השיחרור. בראמוץ אמר שאם יבוא, יביא לזוג הצעיר במתנה קונדומים מכיוון שלא טוב להביא ילדים לעולם מייד בהתחלה. אבל הוא לא בא.

■ עדה הוז, אגב, מסיימת בימים אלה את כתיבת האוטוביוגראפיה של **אימלדה מרקוס**, אשת השליט הפיליפיני הגולה. תוך כדי העבודה המשותפת והממושכת הפכו השתיים ידידות קרובות, לדברי הוז. אימלדה, לדבריה, היא הרבה יותר סימפאטית מאשר הדמות שתוארה בעיתונות העולמית. ובאשר לאוסף־הנעליים המפורסם שלה — הוז: „זה לא נכון שהיא אהבה נעליים באופן מיוחד. האמת היא שהיא עודדה את התעשייה בארצה, ביקרה הרבה בירידים, ושם היו נותנים לה, מדי פעם, נעליים. לא היה נעים לה לסרב למתנה, והיא איפסנה אותן בארמון. למעשה, יש לה כף־רגל גדולה במיוחד, בסביבות מיספר 40, ומרבית הנעליים שהיא קיבלה היו קטנות למידתה."

■ סוף־שבוע קשה עבר על השחקנית־דוגמנית **קרוליין לאנגפורד**. אביה, **בארי לאנגפורד**, בימאי־סרטים בטלוויזיה הישראלית, לקה בשטף־דם מוחי, אחרי תאונת דרכים, שגרם לשיתוקו במחצית הגוף. כעת מתחלקים בני המשפחה בשהייה ליד מיטתו ובהגשת העזרה הנחוצה לו בבית־החולים.

■ העיתונאית **מירה אברך** החליטה לשפר את גיזרתה, והיא נרשמה למכון־הבריאות איזי ספורט, שבבעלותו של עורך־הדין **איציק דואניס**. במכון זה שוכב המתעמל על מיטת־כושר, העושה את כל המלאכה עבורו באופן מכני, והוא מיועד בעיקר למי שמתעצלים להתעמל באופן אקטיבי.

■ את יום־הכיפורים בילה השחקן **אילי גורליצקי** בחוף־הים של תל־אביב. גורליצקי טייל להנאתו לאורך החוף, כשהוא לובש בגד־ים, ומדי פעם עצר לשיחה קלילה עם מכרים שפגש בדרך. לעומתו העדיף השר **יצחק מודעי** את אולם בית־הכנסת. השר ואשתו שהו שעות רבות בבית־הכנסת הסמוך לדירתם שבגן־העיר. מודעי השתתף בכל התפילות, ואת מרבית מילותיהן ידע בעל־פה.

■ ואילו הזמרים **אריק סיני** ו**שמוליק קראוס** בילו את יום־הכיפורים במועדון הים התיכון שבאכזיב, בחברתם של עוד מאות ישראלים, שהעדיפו להעביר את ימי הצום באווירה אחרת.

■ הזמרת האמריקאית **ג'ואן ארמטריידינג**, המופיעה בארץ, התאכסנה באחד מבתי־המלון היוקרתיים בתל־אביב. אך המזון שהוגש לה לא היה לטעמה. ידידים קישרו אותה עם המיסעדן הוותיק **אריק לביא**, הבעלים של קפה דן, והיא ביקשה ממנו שיכין לה ארוחה צימחונית. לביא, שהתפריט במיסעדתו הוא מיזרח־אירופי וצרפתי, לא התעצל, רכש מוצרים במיוחד עבורה ואף הכין את הארוחה בעצמו. לאחר־מכן שלח במונית את האוכל שבישל למלון שלה.

■ מלכת־היופי של ישראל, **שירלי בן־מרדכי**, עזבה את הארץ לפני חודש לטובת עיר האורות והאופנה, בעידודו של **קלוד חדאד**, בעל סוכנות־הדוגמניות הבינלאומית ויי־אר־פי. אך רק לפני שבוע היא עשתה את פריצת־הדרך הראשונה. היא הצטלמה עבור חברת־האופנה היוקרתית שארל ג'ורדן. לכתבת־אופנה העתידה להתפרסם בעוד שבועיים באל הצרפתי.

■ לאור המצב הגרוע, השורר במיסעדות־היוקרה של ירושלים בעיקבות האינתיפאדה, החליטה המיסעדנית הוותיקה **קטי אור־חנה** לעזוב את ירושלים ולחפש בתל־אביב מיסעדה יוקרתית, שאותה היא תנהל בשותפות עם חברתה **אנט פלאטו־שרון**.

■ במסיבה לרגל הוצאת ספר־הבישול שלו, נראה העיתונאי ומחבר־הספר **דידי מנוסי** כשהוא עומד לצידה של אנט פלאטו־שרון. צלם שעמד בסמוך ביקש לצלמם יחדיו. אחרי הצילום אמר מנוסי לפלאטו־שרון: „יש לנו משהו משותף — את בישלת ילד ואני בישלתי ספר."

■ **מיכל מרון**, שעבדה כעיתונאית בידיעות אחרונות, ולאחר מכן קיבלה תפקיד עיתונאי בכיר בירחון האמריקאי פנטהאוז, החליטה לקחת פסק־זמן מעבודתה ונסעה בחברת בן־זוגה־לחיים לווינה, כדי ללמוד גרמנית.

■ לפני שבועיים דיווח מדור זה על מעצבת־האופנה הבינלאומית **ריקי בן־ארי**, העובדת בפאריס, ושאינה מצליחה למצוא לעצמה בית־אופנה מקומי שישתמש בכישוריה. כמה ימים לאחר הופעת הידיעה היא חתמה לשימחתה הרבה על חוזה־עבודה עם מיפעל־הטכסטיל דלתא, המפנה את עיקר תוצרתו לייצוא. בן־ארי תחלק את זמנה בין ישראל ופאריס, שם היא מהווה חלק מהצוות המוביל של פרומוסטיל, העוסק בתחזיות אופנה.

■ הזמרת **מיכל ספיר**, נכדתו של שר־האוצר המנוח **פינחס ספיר**, הקימה לפני שנתיים הרכב מוסיקלי בשם נוגה אפור. כעת היא החליטה שיש בידה די חומר מוסיקלי להוצאת תקליט, והיא מתחילה בקרוב בהקלטות.

■ מועדון המערה ביפו עובר לידיים נוספות. את המקום לקחו **חיים לוי**, מיליונר ישראלי המתגורר בניו־יורק, שעשה את הונו בעיסקי־טכסטיל, ו**משה רן**, תקליטן ישראלי המתגורר אף הוא בניו־יורק. השניים מתכננים שינויים רבים במקום ולפתיחה הגדולה, בעוד חודש, הם הזמינו את הזמרת **יפה ירקוני**, שהופיעה במועדון במשך שנים רבות. אך זו הודיעה להם שבגלל הסיכסוך הישן שלה עם **דודו לויתן**, בעל המועדון, היא לא תגיע לפתיחה.

דפנה ברק, זוהר אוהליאב ונעמי רדן ■

ארוחה במלון

ענת סרגוסטי, העולם הזה

משה ליפקה
התנפלות

מישפחת ליפקה, שעימם נימנים משה ליפקה, לשעבר מנכ"ל מקרקעי ישראל, הפרופסור־הכלכלן אבנר קלעי, הפסיכולוג האירגוני ד"ר אוריאל אוסטר והמיסעדן צחי ליפקה, נוהגת לבלות זה שנים את ערב ראש־השנה בארוחה חגיגית בבית־מלון גדול, כשיותר מ־40 איש מסובים סביב השולחן.

כל השנים הם בילו תמיד באחד מבתי־המלון הגדולים בתל־אביב, ואילו השנה הם החליטו לגוון את המסורת, וחודשיים לפני החג הזמינו מקום במלון מיגדל דניאל בהרצליה. הבילוי הפך לאכזבה גדולה: הארוחה היתה אמורה להתחיל ב־7, אבל בשעה 10 הם קיבלו רק את המנה הראשונה ואת המרק. המקום היה מלא עד אפס־מקום, והמלצרים היו חסרי־אונים, מכיוון שהמיטבח כמעט ולא הוציא את המנות.

למרות כל זאת התבקשו בני־המישפחה, בתום הערב, לשלם את המחיר המלא. ליפקה המיסעדן הודיע שהם מוכנים לשלם רק עבור מה שהם קיבלו. אנשי־המלון לא הסכימו להצעה. החל ויכוח, ולבסוף הוחלט להעביר את העניין לטיפול ההנהלה. בארוחה החגיגית נכחו גם כמה עורכי־דין, שאינם קשורים למישפחת ליפקה, עם מישפחותיהם. גם אליהם הגיעו המנות באיחור גדול, והם אמרו שהם מתכוונים להגיש תביעה מישפטית נגד המלון.

את הצד השני של המטבע גילה המנהל התיפעולי של מיגדל דניאל, גידעון אפרתי:

בערב ראש־השנה קרתה אצלנו תקלה. הגיעו אורחים רבים, הרבה מעל למצופה ולמוזמן. כשעה לפני תחילת הארוחה היו בידינו 200 הזמנות בלבד, והמלון היה ערוך להגיש 350 ארוחות באותו ערב, לא יותר.

אבל לארוחה הגיעו הרבה יותר. הייתי שמח אילו, בימים רגילים, היו מגיעים כל־כך הרבה אנשים. הגיעו אורחים רבים של אורחי־המלון, ללא הזמנות. אנשים נכנסו ותפסו מקומות ליד שולחנות, למרות התוויות של 'שמור' שהיו עליהם, ללא התחשבות במחאותיו של רב־המלצרים, שאמר להם שהשולחנות תפוסים. לא רצינו לאכזב אורחים בערב־חג, וניסינו לעשות כמיטב יכולתנו. הם ניצלו לרעה את הפתיחות שלנו ואת רצוננו הטוב.

מישפחת ליפקה לא חוייבה כלל עבור הארוחה, וזה היה פיצוי נאות, לדעתי, על העיכוב שנגרם במהלך הארוחה. אני מקווה שהמישפחה תשוב להתארח אצלנו. אין לי מושג מדוע הם טוענים שדרשנו מהם כסף. אולי נדמה להם שאילו סיפרו את האמת, סיפורם היה מאבד עניין. לא היתה שום אפשרות לדרוש מהם כסף באותו ערב, מכיוון שאנחנו איננו גובים כסף בערב ראש־השנה.

מדוע לא מזכירים אותו?

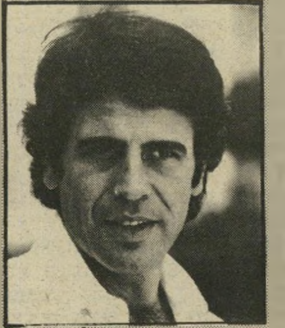

אהרון איפלה
במקום הרביעי

השחקן הישראלי אהרון איפלה, המתגורר והעובד מזה שנים רבות בהוליווד, הגיע לביקור מישפחתי לארץ לכבוד ראש־השנה, ושמח לראות את עצמו על המירקע, בתפקיד הנסיך עלי חאן, בסרט על חייה של אלילת־הקולנוע ריטה הייוורת. איפלה שמח על ההזדמנות, מכיוון שבכל ביקוריו הרבים בארץ אף פעם אחת לא יצא לו לראות את עצמו בטלוויזיה — באפיזודה של הסידרה ספינת האהבה, למשל, או בתפקיד קטן של קצין תורכי באפיזודה של שושלת, שהוקרנה בארץ לפני חודש.

אבל היה משהו שהרגיז מאוד את השחקן: כאשר ראה את תוכניות־השידורים בעיתונות, גילה שפסחו עליו, משום־מה. לעומת זאת, מסרה הטלוויזיה לפירסום כמה שמות אלמוניים למדי, המשתתפים בסרט זה, כמו מייקל לרנר, ג'ון קונסידין ואלכסנדרו ריי. איפלה נכלל במילה „ואחרים".

זה די מוזר, בהתחשב בעובדה שבארץ, בכל אופן, מוכר איפלה יותר משלושת השחקנים הנ"ל. „מה זה," הוא שאל השבוע, „מין חרם עליי? הרי אני מופיע שם באחד התפקידים הראשיים. אני לא תופס את זה. הם לא ידעו בטלוויזיה שזה אני? שטויות, הם ידעו! שמי מופיע הרביעי ברשימה!

„זו לא הפעם הראשונה שדבר כזה קורה לי כאן. לבנק אני לא אביא תיזכורת בעיתון ישראלי, ותפקידים אני לא אקבל אם אוזכר כאן, אבל מעניין אותי מדוע זה קורה. זה איכפת לי! זאת המדינה שלי! כמה שחקנים ישראליים מופיעים בקביעות בסרטים בהוליווד?"

האסון בגרמניה זיעזע את העולם. מעטים זוכרים שאסון דומה אירע אצלנו בארץ. שרה ליבוביץ משחזרת את האסון המחריד בעזרת תצלומי העולם הזה מאז

האסון בגרמניה שני מטוסים של נאט"ו התנגשו בעת מיפגן אווירי מעל לבסיס האמריקאי ברמשטיין שבדרום־גרמניה, פצעו 366 צופים והרגו 49. צוותי המטוסים נהרגו אף הם. הדבר אירע בעת שניסו ה־מטוסים לערוך תרגיל של „צלב" אווירי, והתנגשו.

זה קרה גם אצלנו

המטוס בא הכל אירע במהירות. המטוס התקרב אל בימת־הכבוד ולפתע הנמיך טוס, צלל אל הקהל ונחת בין הספסלים בדרכו כרת ראשים, פצע והרג ולבסוף התלקח בלהבות.

לפני כמה שבועות אירע אסון מחריד בבסיס של חיל־האוויר האמריקאי ראמשטיין בגרמניה. בעת מיפגן אווירי התנגשו שלושה מטוסים באוויר, מעל לקהל. 49 איש נהרגו — הטייסים המעורבים וחלק מהצופים.

בעת הדיווח על המיקרה בארץ קבעו הכתבים, בסיפוק, שמעולם לא קרה אסון כזה בארץ. זאת היתה טעות.

כי מיקרה דומה — אף כי מסיבות אחרות — אירע בסוף יולי 1954, כאשר אירעה תאונה אווירית מחרידה בטכס בקיבוץ מעגן. אז נהרגו 17 אנשים, 26 נפצעו.

פגישה מיקרית בסניף תנובה בט־בריה, שהיה אז צומת־מידע חשוב, מקום־מיפגש של נכברי עמק־הירדן, היא שסימנה את תחילת האסון.

יצחק אלון, מזכיר־הפנים של מעגן, סיפר לאהוד אבריאל, חבר קיבוץ נאות־מרדכי, כי זה זמן רב מתכננים במעגן עצרת־זיכרון לצנחן פרץ גולד־שטיין.

10 שנים לפני כן צנח גולדשטיין בהונגריה, בשליחות שרות־המודיעין הבריטי. הוא נפל בשבי, נשפט ונידון למוות. גולדשטיין היה חבר בגרעין שיסד את מעגן.

אבריאל, איש־אמונו של דויד בן־גוריון, המליץ על משה שילו, מנהל ארכיון־צה"ל, כעל מומחה לעריכת טכסים ועצרות. „הוא יוכל לעזור לכם," אמר לאלון, באותה פגישת אקראי בטבריה.

אירגון העצרת, שלכאורה התנהל בקפידה, התגלה רק אחר־כך, בעדו־יותיהם של המארגנים לפני ועדת־החקירה, כחסר־סדר לחלוטין, כשהוא סומך על המיקרה, על ה„יהיה בסדר" הישראלי, האופייני כל־כך.

שילו חלם על טכס גדול ורב־רושם, שבו ישולב מיפגן אווירי והצנחת יחידות־צנחנים, כשבידיהם פנסים. ה־תוכנית התבטלה כשהתברר שהשטח אינו מתאים לצניחה.

„כשנזקקתי למכבי־אש הלכתי ל־אבא (חושי) והוא נתן לי את הכבאים," סיפר שילו לוועדת החקירה, כשהוא מגלה אגב־כך את שיטות־האירגון של הימים ההם. „ספסלים, חבלים ותרנים הובאו מפיקוד צפון." חושי היה ראש עיריית־חיפה, רודן עירוני כל־יכול.

כך, במשך שלושה חודשים, הכין שילו את העצרת. החצר נוקתה, נשתלו

ליד גופת אשתו יונה כסה מביט בגופתה של אשתו, ציפורה. „הנה ציפורה! הנה הראש שלה!" הוא צעק שוב ושוב, מתוך מצב של הלם, כשהתרחש האסון.

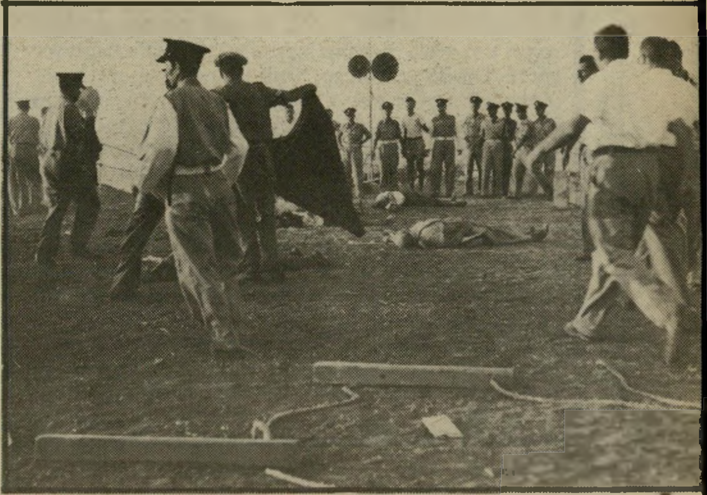

הרוגים ופצועים 17 איש נהרגו, 26 נפ־צעו באסון. המראה היה מחריד. גופות, כובעים, תיקים פזורים, בליל של דם, אבק וקריאות חרדה. חלק מהניצולים ניסו לה־גיש עזרה לפצועים. אחרים ברחו בבהלה. היה מי שהשתלט על המיקרופון וניסה לתת הנחיות לאנשים.

עצים, סודרו שלוש שורות של ספסלי־עץ לבנים, הוכנו מיגרשי־חנייה, הוקמו 12 מיזנונים במקומות שונים בקיבוץ. וכמובן, הוקמה אנדרטת־שיש צרה, מתנשאת לגובה של שישה מטרים.

גם על יחסי־ציבור שקד שילו. קול ישראל הזכיר את האירוע בשבועיים שקדמו לו בתכיפות ללא־תקדים. כמה

הטייס אורי גלין, יפה־תואר, גבה־קומה, מרשים, המתייסר עד היום בריגשי־אשמה.

קסטנר האיש שכל המיפגן נערך לשם הזדהות איתו, כמה דקות לפני האסון.

כסה תמונת אשתו של ח"כ יונה כסה שנהרגה במיפגן שמורה אצל בנו עד היום. זוהי מזכרת קשה מאוד מרגע האסון.

וכמה פעמים ביום סיפרו השדרנים על העצרת. לעיתים הופסקו תוכניות אחרות כדי למסור פרט נוסף על הטכס או על פעולות־ההצלה במילחמת־העולם השניה.

גם העיתונים היו מלאים בידיעות נרגשות לקראת העצרת, נוסף על המודעות שנפרשו בכל העיתונים, ושעלו לקופת־המדינה כ־5000 לירות.

מישפט קסטנר

ביום המיועד, ה־29 ביולי, התקבצו במעגן, על חוף הכינרת, כאלף מוזמנים, מלח־הארץ. חלוצי עמק־הירדן והגליל, מפקדי־ההגנה, קציני־צבא ופקידי־ממשלה. משה שרת, יגאל אלון, יוסף אלמוגי, אבא חושי, קתרינה סנש, טדי קולק.

באותם ימים ממש התנהל מישפט־הדיבה של מדינת־ישראל נגד מלכיאל גרינוולד, שבמרכזו עמד ישראל קסטנר. העצרת, יותר משנועדה להנציח את גולדשטיין, ביקשה להפגין את קשריהם הטובים של מפא"י ושל קסטנר עם יהדות הונגריה. במחווה של אבירות ניסתה מפא"י לקשור את גורלה בגורלו של קסטנר. ואמנם, גם הוא היה בין משתתפי העצרת.

אלא שהגורל תיעתע במפא"י. מה שצריך היה להיות טכס מפואר הפך למלכודת־מוות.

השעה היתה 7.10 בערב. נציג מעגן, מנחם דנציג, סיים את נאומו. אביו של גולדשטיין עמד סמוך לאנדרטה ואמר: "פרץ חזר אליכם אחרי שליחות ארוכה. עכשיו ינוח ביניכם לעד." אחריו עלו אמו ואחיו של פרץ והניחו זר־פרחים. האב הסיר את הלוט מהאנדרטה. ההורים חזרו למקומם. סגן־אלוף נתנאל לורך התחיל לקרוא את איגרת הנשיא, יצחק בן־צבי.

הקהל חיכה בקוצר־רוח לנואם הבא, משה שרת. היה ברור כי הוא רוצה לומר משהו חשוב, הקשור לפרשת קסטנר.

ראש כרות

שני מטוסי "פייפר" חגו מעל לנואמים. איש לא שם לב אליהם. לפתע הושטה אצבע לעברם. מגלגלו של אחד המטוסים התנדנד חפץ לבן. זו היתה איגרת הצמודה למיצנח. הטייס ניסה להטילה, אולם לא הצליח והיא נתפסה בגלגל. המטוס הסיט עצמו לעבר הכינרת. הטייס נראה כשהוא מוציא את מחצית גופו אל מחוץ למטוס, מנסה ללכוד את האיגרת. לבסוף הצליח. הוא הוציא את ראשו דרך החלון ונופף בחפץ הלבן, כנראה רצה להתגאות בהצלחתו.

הקהל מחא לו כפיים. המטוס חג אל מאחורי האנדרטה, כדי שהטייס יוכל להטיל את איגרתו.

זה היה נוהג מקובל באותם ימים. בטכסים ובעצרות הוצנחו איגרות־ברכה אל הקהל או אל הנואמים. המברכים היו אישים שונים. שולחה של איגרת־הברכה במעגן שנוי־במחלוקת. במהדורות־החדשות ברדיו נמסר כי הנשיא הוא שישלח ברכה מוצנחת אל משתתפי העצרת. בוועדת החקירה התגלו עובדות אחרות.

אלא שתוכנה של האיגרת או שולחה המעורפל לא הקטינו את מימדי־האסון.

הכל קרה במהירות. הטייס, שזה עתה סיים את ניסיונות חילוץ־האיגרת, התקרב אל הקהל. המטוס צלל נמוך. התקרב לבימה והנמיך עוד לרדת. קצין־צנחנים, סגן שימחה לוי, שניצב לפני כיתתו, נפל, ראשו נכרת. דממת מוות השתררה בחצר הגדולה. אנשים הרימו ידיים, כאילו כדי לתפוס את כנף המטוס ולעוצרו.

ואז קטעה את הדממה זעקת אשה. הכל קמו על רגליהם, מביטים בבעתה במטוס העולה בלהבות, במרכז האגף השמאלי של הספסלים.

פצועים זעקו לעזרה. אנשים נסו לכל עבר. מישהו השתלט על המיקרופון וחילק הוראות. "פנו את המקום מיד! התרחקו מן המטוס! תפסו מחסה מאחורי הבניינים! פלו לארץ! המטוס יכול להתפוצץ בכל רגע!"

מהומה גדולה השתררה. אנשים זחלו על הארץ. "היו כאלה שתוך כדי זחילתם ופירפוריהם נראו פוסקים אבריהם ונשארו מוטלים משותקים ומתים," נכתב במעריב.

ספסלים שרופים, כובעים ותיקים פזורים, ניצולים זועקים למראה גופות מוכרות. היו מי שניסו להגיש עזרה. שרת נלקח מהמקום, יגאל אלון מיהר לבניין קרוב, החיילים הרחיקו את הקהל מהמטוס.

נתנאל לורך: "הוצאתי את איגרת־הנשיא מכיסי והתחלתי לקרוא את בירכתו. פתאום, מזווית עיני, ראיתי מחזה סוריאליסטי, חלום־בלהות: קצין צנחנים בלי ראש. רק אחר־כך ראיתי את המטוס מטפס על הספסלים, ואז הפסקתי לקרוא."

"הנה ציפורה!"

שעה אחר־כך, כשפונו הפצועים וההרוגים אל בית־החולים שווייצר במרכז טבריה, החל להתברר גודל האסון.

15 הרוגים. שניים מתו מפצעיהם ימים אחרים מאוחר יותר. בין ההרוגים: עופרה קטרון ובעלה. דניאל סירני, בנו בן ה־25 של אנצו סירני, הצנחן האגדתי שנהרג באיטליה. ארבעה צנחנים, חבריו של גולדשטיין לשליחות הצניחה באירופה. ציפורה כסה, אשתו של יונה כסה, ח"כ ממפא"י.

וכמו בכל אסון, גם במעגן לא נפקד מקומו של הנס: ספסלי השורות הראשונות יועדו לילדי הקיבוץ. הם איחרו להגיע. במקומותיהם הושבו חברי־ה־

(המשך בעמוד 16)

רגע אחרי בתחילה השתררה בחצר הקיבוץ מהומה גדולה. אנשים ברחו לכל עבר. משה שרת נלקח מהמקום, השוטרים והחיילים ניסו להרחיק את הקהל מהמטוס הבוער, כדי שלא ייפגעו מהתפוצצותו. זו תמונת השער שהופיעה ב"עולם הזה" כמה ימים אחרי שהתרחש האסון. בתמונה התחתונה, חברי משק מזועזעים מובילים פצוע קשה, אל האמבולנסים שבאו למקום.

מיכתב לראש־העירייה: 22.3.49

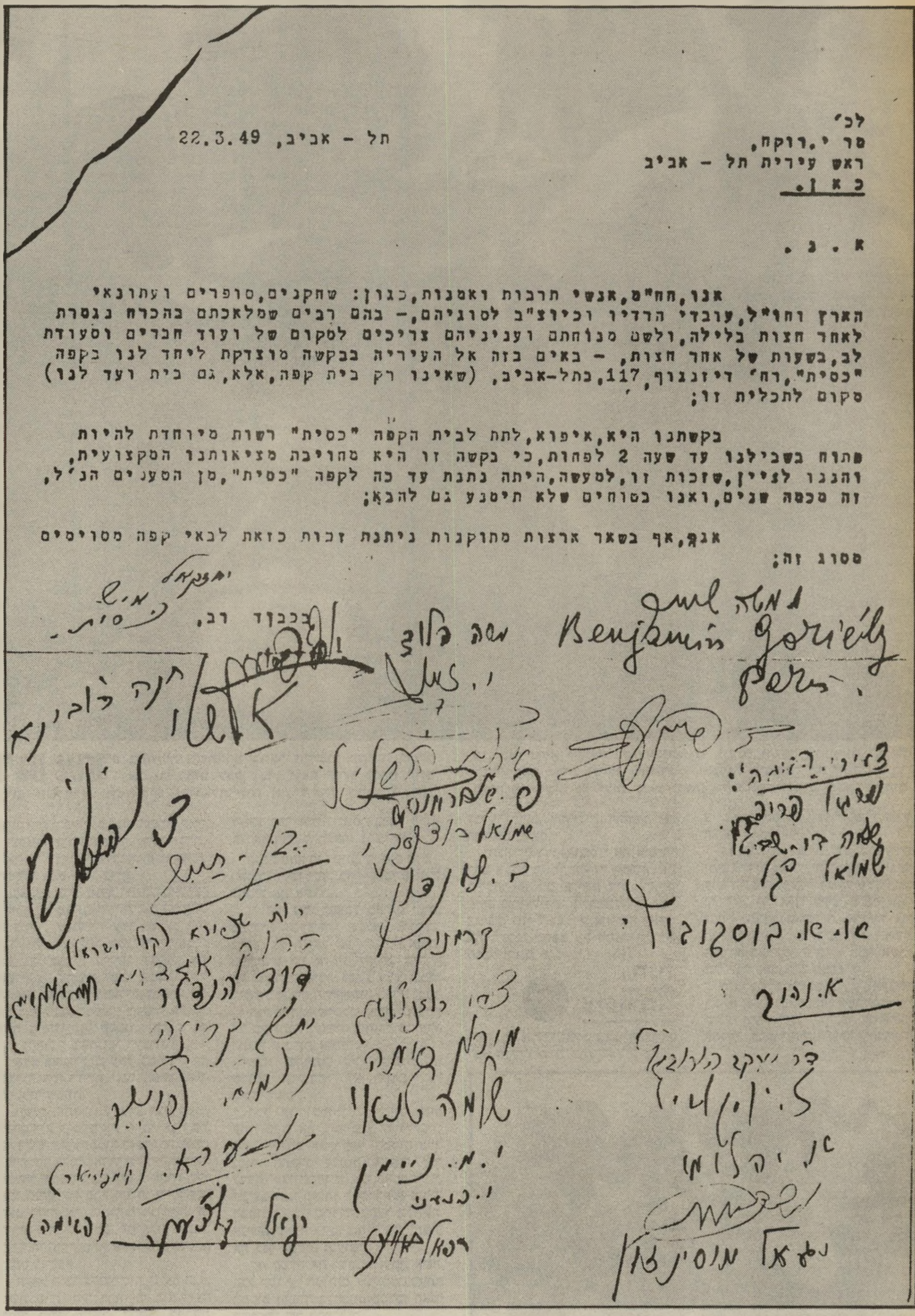

לכ׳
מר י. רוקח,
ראש עירית תל - אביב
כ א ן.

תל - אביב, 22.3.49

א. נ.

אנו, הח"מ, אנשי תרבות ואמנות, כגון: שחקנים, סופרים ועתונאי הארץ וחו"ל, עובדי הרדיו וכיוצ"ב לסוגיהם, - בהם רבים שמלאכתם בהכרח נגמרת לאחר חצות בלילה, ולשם מנוחתם ועניניהם צריכים למקום של ועוד חברים וסעודת לב, בשעות של אחר חצות, - באים בזה אל העיריה בבקשה מוצדקת ליחד לנו בקפה "כסית", רח׳ דיזנגוף, 117, בתל-אביב, (שאינו רק בית קפה, אלא, גם בית ועד לנו) מקום לתכלית זו;

בקשתנו היא, איפוא, לתת לבית הקפה "כסית" רשות מיוחדת להיות פתוח בשבילנו עד שעה 2 לפחות, כי בקשה זו היא מחויבת מציאותנו המקצועית, והננו לציין, שזכות זו, למעשה, היתה נתנת עד כה לקפה "כסית", מן הטעמים הנ׳ל, זה מכמה שנים, ואנו בטוחים שלא תימנע גם להבא;

אגב, אף בשאר ארצות מתוקנות ניתנת זכות כזאת לבאי קפה מסוימים מסוג זה;

בכבוד רב,

זוג קשיש נכנס לפני כמה ימים לקפה „כסית" בתל־אביב. „מצאנו את זה אצלנו, וחשבנו שאולי זה יעניין אתכם," אמרו בני־הזוג לבעלת־המקום, צביה ליטמן, בתו של המייסד חצקל איש־כסית. השניים מסרו לידיה מיסמך ישן שהצהיב, ושפינתו שרופה. לפני שצביה התאוששה מן ההפתעה, נעלמו השניים, וצביה אינה יודעת מי הם.

המיסמך הוא מיכתב משנת 1949, ימים מעטים אחרי גמר מילחמת־העצמאות, לראש־העירייה ישראל רוקח, ובו בקשה להתיר לקפה להישאר פתוח עד שעה 2 בלילה. הוא כתוב בלשון הימים ההם, וחתומים עליו – מלבד חצקל איש־כסית – כמה מגדולי האמנים של אז וביניהם, כפי שפורטו בדף שני, על התוארים שנתנו לעצמם: חנה רובינא, „הבימה"; זאב יוסקוביץ (יוסיפון); אלכסנדר יהלומי, מישחק; שמואל סגל, „הבימה": משה הלוי, „אוהל"; יוסף פסובסקי (מילוא), „התיאטרון הקאמרי"; אברהם שלונסקי, משורר, עורך ספרותי של „על המישמר"; ישראל זמורה, מבקר „הארץ"; דויד הנגבי, עורך „סיפריית פועלים"; בן חיים, „הבימה"; יהושע בר־יוסף, עיתון „דבר", סופר; ברוך אגדתי, צייר; רות שפירא, „קול ישראל"; דויד הנדלר, צייר; חיים גליקסברג, צייר; יחיאל קריזה, צייר; שמואל פישר, מישחק; מרדכי זעירא, קומפוזיטור; רפאל קלצקין, „הבימה"; שלמה בר־שביט, „הבימה"; ד"ר יעקוב הורביץ, „הארץ", סופר; שמואל רודנסקי, „המטאטא"; פינחס אברמוביץ; בצלאל לונדון, „המטאטא"; קרמניק; אלכסנדר אוריה בוסקוביץ, קומפוזיטור; מירון סימה, צייר; שלמה טנאי, „הארץ"; צבי רוזנצווייג; י' מ' ניימן, „דבר", „דבר השבוע"; יעקוב כנעני, „אוהל"; רפאל אליעזר, „על המישמר", משורר; א' הפניני; משה שמיר, סופר; ב' גוריאלי, עיתונאי־חו"ל; יחזקאל פיינברג, „הבימה"; ייגאל מוסנזון, סופר; אשר נהור, „ידיעות אחרונות"; שמואל פרידמן, „הבימה".

אף שכמה מן החותמים היו גם בעלי מיקצועות אחרים, הושם ברשימה דגש על עיסוקי־הלילה שלהם. כמה מן החותמים אינם זכורים כיום, ואין יודעים מי היו ומה היה עיסוקם. מבין 40 החותמים, 11 עודם בחיים, ולגבי שניים־שלושה אין יודעים מה עלה בגורלם.

זה קרה

(המשך מעמוד 15)

משק הקשישים. הילדים הופנו למקומות אחרים. הם ניצלו. ארבעת הרוגי מעגן היו חברים קשישים.

יעקב ינאי, אז בחופשה מהצבא, היום יו"ר רשות הגנים הלאומיים, היה בין משתתפי העצרת.

„טדי קולק, אהוד אבריאל ומשה פרלמן עברו דרך ביתי בצהלה. נסענו ביחד למעגן. היה יום חם. הם איחרו. באנו לשם עם כרטיסים מסומנים. התברר שהמקומות שלנו כבר תפוסים. התיישבנו מאחור. כך ניצלנו. אילו היינו יושבים באחת מהשורות הראשונות, היינו נהרגים," הוא אומר.

זיכרון אחד נחרט במוחו, אינו מרפה גם היום. „יונה כסה הביט באשתו במבט הלום. הוא חפן את פניו בכפות־ידיו וקרא שוב ושוב: ,הנה ציפורה! הנה הראש!' אשתו, ציפורה, נפגעה בראשה."

יונה כסה נפטר לפני שלוש שנים, בגיל 80. חמש שנים אחרי מות אשתו נשא לאשה את כרמלה רון ועקר לתל־אביב.

בנו, צבי כסה, אז חקלאי בן 24 בקבוצת־שילר, היום מנהל חברה לייעוץ ניהולי: „אשתי, נורית, ואני צפינו בסרט באמפיתיאטרון של קבוצת־שילר. פתאום מישהו צעק: ,להפסיק את הסרט! קרה אסון!' נורית ואני נלקחנו למזכירות. היו שמועות רבות.

„איש לא ידע מה קרה ואי־אפשר היה להשיג את עמק־הירדן. קווי הטלפון היו עמוסים. התקשרתי עם פינחס לבון, שהיה אז שר־הביטחון. הוא התקשר למעגן. כך נודע לנו שאמי נהרגה ואביה של נורית, אליק שומרוני, מזכיר קיבוץ אפיקים, פצוע קשה.

„מאוחר יותר נודע לנו שכנף־המטוס פגעה בחזהו של אליק, בראשה של אמי, וחלפה כמה סנטימטרים מעל לראשי אמה של נורית ואבי.

„למחרת נערכה הלוויית אמי. מיד אחר־כך נסענו לבקר את אליק בטבריה. הוא היה מחוסר־הכרה. לעיתים שבה אליו הכרתו. כל הזמן הוא צעק: ,אין בי מתום!' פצעיו היו פנימיים. הזעיקו למיטתו את טובי הרופאים, אולם לא הצליחו להצילו. היום כבר יודעים איך לרפא פציעות מהסוג הזה."

איגרת של מי?

הלוויותיהם של ההרוגים היו המוניות, נרגשות מאוד. „ועומד לו מן הצד חבר־המשק מנחם דנציג,' נכתב במעריב על ההלווייה במעגן, „ופניו שחורים כשולי הקדירה. אתמול נשא את דברי הפתיחה החגיגיים בטכס, והיום יסיימם בדברי־הספד."

במשך חודשים רבים אחר־כך התאבלה הארץ על הרוגי האסון. שוב ושוב תיארו העיתונים את התאונה, בכל פעם נמצאו זוויות־סיקור חדשות, מזעזעות יותר.

השוואה הממחישה את רוח הימים ההם: בדיוק ארבעה חודשים אחרי התאונה במעגן התנגש אוטובוס, שהסיע פועלים ממעברת כורדאני לחיפה, ברכבת נוסעים. 11 מתושבי המעברה נהרגו. 26 נפצעו. התאונה ההיא נשכחה מהר. שלושה ימים אחר־כך לא היתה בעיתונים אף לא מילה אחת על מה שקרה בכורדאני.

חייהם של עולים חדשים, קשי־יום, לא היו כה משמעותיים כחייהם של 17 מנכבדי־היישוב.

אחרי האסון בכורדאני לא מונתה ועדת־חקירה. מנהל מישרד־התחבורה הסתפק בהגשת דו"ח חפוז, שתיאר את האירוע.

לא כך בעיקבות התאונה במעגן. שבוע ימים אחרי האסון החלה ועדת־החקירה בעבודתה. שלושת חברי הוועדה — ח"כ יזהר הררי, אלוף־מישנה יצחק פונדק ועימנואל צור, מנהל האגף לתעופה אזרחית — גבו עשרות עדויות במשך חודש ימים.

מהומה אופיינית, שבה כל אחד סומך על עצמו ומטיל את האשמה על האחרים, התגלתה בעדויות.

מנהל לישכת־הנשיא, עימנואל סילבר, אמר כי רק יום לפני הטכס נודע לו

כי יש כוונה להצניח איגרת־ברכה מט־ עם הנשיא.

משה שילו סיפר כי שבוע לפני יום העצרת התקשרו עימו מקלוב־התעופה וביקשו להשתתף בטכס. בתחילה סי־ רב, כך אמר, אחר־כך נכנע והסכים. הוא לא היה בטוח לגמרי באיזו איגרת מדובר. הוא ביקש שיתאמו את הפרטים עם משה מץ, קצין מענף־מישטר־ונוהג, מדור־טכסים. קלוב התעופה אכן ערך את התיאומים המתאימים עם מץ, אלא ששילו קיבל על כך תשובה רק בערב שלפני העצרת. אז הודיע זאת לאנשי מעגן. רק ביום העצרת, בבוקר, סידרו אנשי מעגן את השטח כך שיתאים להטלת איגרת.

אברהם קריל, חבר הנהלת קלוב התעופה אמר: „מיד כשנודע לי על העצרת, חשבתי שלא ייתכן שאנחנו לא נשלח איגרת. התקשרתי עם שילו. הוא התלהב, למרות שידע במפורש כי זוהי איגרת־ברכה של קלוב התעופה.”

סגן מץ ממדור הטכסים בצה"ל שמע על הטיסה יומיים לפני הטכס. הוא נפגש עם אבשלום סטרוד, פקיד בקלוב התעופה. הם שוחחו על תנאי השטח, למרות שסטרוד לא היה טייס ומץ לא הכיר את השטח. כל אותו זמן דיבר מץ על איגרת הנשיא וסטרוד לא הגיב, למרות שידע כי קלוב התעופה מתכוון להטיל את איגרתו־שלו.

אבשלום סטרוד, פקיד בקלוב התעופה, שישב במושב האחורי במטוס־התאונה, הודה כי קיבל ממץ תרשים של המקום, וכי התדיינו על פרטי התוכנית שלא בנוכחות הטייס. „לו מסרתי את הפרטים מאוחר יותר.”

זורק הדיסקוס

בתוך כך נחשפה דמותו של אורי גלין, הטייס. הוא הפך לגיבורה של הפרשה האומללה, מעורר סקרנות, אהדה ושינאה.

גלין היה אז בן 26, גברתן, בן עין־גנים, רחוב קטן בפתח־תיקווה שהיה בעבר מושב־עובדים.

הוריו, שעלו לארץ בתום מילחמת־העולם הראשונה, התפרנסו בדוחק מ־פרדס קטן ומלול־תרנגולות. אורי גדל במוסד לילדים עזובים ברעננה, וב־קיבוץ דגניה ב׳. הוא התגייס לפלמ"ח, וכשנוסד חיל־האוויר הישראלי ביקש להצטרף לקורס־טיס. הוא נמצא בלתי־כשיר מבחינה רפואית להיות טייס קרבי. תחת זאת היה למיקלען־אוויר.

אולם חלום־הטיס לא הירפה ממנו. כשהשתחרר מהצבא למד לטוס בקלוב התעופה בתל־אביב, קיבל רישיון־טיס מיסחרי ומונה כעוזרו היחיד של המד־ריך הראשי, שלמה ירקוני.

בינתיים התאמן גם בזריקת דיסקוס, והיה לאלוף־הארץ בספורט זה.

שבוע וחצי לפני האסון במעגן, נבחן אצל עימנואל צור, מי שהיה האיש החזק של אגף־התעופה־האזרחית, וקי־בל את התואר: מדריך־טיסה מוסמך.

ואז, כשנדמה היה שהחיים מאירים פניהם לגלין, קרה האסון במעגן.

עדותו של גלין לפני ועדת־החקירה עוררה סקרנות עצומה. האולם הקטן בקריה בתל־אביב המה אדם. במשך ארבע שעות השיב גלין לשאלות חברי־הוועדה, לא התחמק ולא הסתיר דבר.

„מה יכולות להיות, לדעתך שלך, סיבות האסון?” שאל אל"מ פונדק את גלין.

„אחת מן השתיים: או תנאים מט־אורולוגיים או שגיאתו של הטייס,” השיב גלין.

„הוצאתי את היד וזרקתי את המיצנת,” סיפר גלין, כשהוא מתאר את ניסיון־ההצנחה השני. „החזרתי את היד, ולפתע ראיתי שהכנף הימנית נמצאת בדיוק מעלי והמטוס מתחיל להחליק לצד שמאל. משכתי בהגה, אך המטוס לא נשמע לי. פתאום ראיתי מצד שמאל שהקהל מתקרב אלי, ואני לא יכולתי לעשות שום דבר. משכתי שוב וזה עלה קצת ושוב חזר ואז ראיתי שאני כבר בין הקהל.

„היות ואני לא זוכר מה עשיתי, איני יכול להגיד. אני אומר זאת בכנות גמורה. הכל הלך בבת אחת.”

עניין של שוויץ

סניגורו של גלין, שמואל שצ'רפק, בעצמו טייס ובעל מטוס שנמ־סר עם פרוץ מילחמת־העצמאות לחיל־האוויר, ניסה לשכנע את ועדת־החקירה שהאסון נגרם בשל שינוי פתאומי ברוח.

הוועדה לא קיבלה את טיעוניו.

בתחילת חודש ספטמבר פורסמו מס־קנותיה. „אין להאשים איש אחד או כמה אנשים,” קבעה הוועדה. „אסון זה נגרם מתוך פזיזות, קלות־ראש וחוסר־אחריות, ועקב נוהג שהשתרר במדינה, שאנשים עושים הרבה דברים שאינם מנוסים בהם, אינם בקיאים בהם ואינם מוסמכים, אם כי מתוך רצון טוב.

„אין לראות באסון מעשה של איש

(המשך בעמוד 18)

מושב מת״ים

תהליכים כלכליים אינם ניתנים להבחנה מהירה, ולעיתים תוצ־אותיהם נראות רק כעבור זמן. אולם הם באים בביטחה.

וכשם שהסתיו בא אחרי הקיץ, כך מותם של מאות המושבים בישראל הוא ודאי, ועשרות אלפי המישפחות, ה־מהוות את התשתית החקלאית והביטחונית לאורך גבולות המדינה, יפוזרו בערים הגדו־לות, בישראל ובאמריקה. זהו תהליך בלתי־הפיך.

מה שהראתה הטלוויזיה על הקורה במושב מרחביה קורה ויקרה בעוד 350 מושבים ברחבי־המדינה. תמונות הלקו־חות כאילו מענבי זעם של ג'ון סטיינבק יהיו למציאות ישראלית, ומדינת יש־ראל, הנשלטת על־ידי הליכוד והמע־רך, תחסל עוד מיגזר יצרני. הפירמידה של בורוכוב* תנוע עוד קצת למצב שהיה לפני ההתיישבות.

21 אלף מישפחות חיות עדיין ב־350 מושבים בישראל. רובם המכריע לאורך גבולות הארץ, בנגב ובגליל, הרחק מגוש דן, חיפה וירושלים.

עד סוף 1983 חיו המושבים ברווחה, עבדו עבודה קשה ותרמו לייצור החק־לאי של המדינה.

מאז הסדר הבנקאיות, נטלו על עצמם האוצר ובנק ישראל משימה: לעשות את הבנקים לריווחיים ככל האפשר. הם ידעו כי המניות הבנק־איות, שיוצעו לפידיון תוך כמה שנים, לא יהיו שוות כלום, אם הבנקים לא יהיו ריווחיים מאוד. נוסף על כך, הבנקים היו צריכים לממן כל שנה מניות בנקאיות בשווי 1.1 מיליארד דולר שרכשו מהציבור עבור עצמם, למניעת המפולת שלא נמנעה.

כדי לממן סכום זה, שאותו לוו מבנקים בחו"ל, היה עליהם להרוויח לפחות 250 מיליון דולר כל שנה רק לכיסוי הרי־בית על ההשקעה בבנקאיות.

האוצר ובנק ישראל החליטו, בזדון ובהכרה מלאה, שאין חשוב מהצלת הבנקים, ושיש לגרום לרווח גבוה ככל האפשר עבורם.

סיבה חשובה אחרת היא שהסדר הבנקאיות נועד להציל את מחזיקי המניות הללו. הרוב המכריע של הבנקאיות הוחזק בידי כמה אלפי אנשים בלבד, רובם חברי המימסד השליט בישראל, חבריהם וידידיהם של ראשי האוצר ובנק ישראל. כאשר יושב־ראש ועדת־הכספים של הכנסת טען כי ההסדר מציל כספי אלמנות ויתומים, הוא ידע כי הכוונה היא לרעיו, אילי־ההון. נתוני בנק־ישראל מוכיחים כי ההסדר הציל את כספם של בעלי־הממון, ולא של אלמנות וי־תומים.

החל בסוף 1983 ועד 1987, דאג בנק ישראל לתנאי רווח מטורפים לבנקים. העמלות הועלו במאות אחו־זים. והעיקר: הריבית הריאלית שהם גבו השתוללה ללא מעצורים, והגיעה עד 40% לשנה בתחילת 1987 (לפי דו"ח המפקח על הבנקים לשנה זו). הריבית הריאלית בארצות־המערב אינה עולה על חמישה־שישה אחוזים לשנה.

קרוב לוודאי כי כאשר החליטו משה ניסים ומיכאל ברונו על הצלת הבנקים, לא חשבו כי הדבר יביא להרס החקלאות.

הם הביאו בחשבון את התעשייה, שכן התעשיינים הגדולים נמנו אף הם עם חוג חבריהם, ידידיהם ותומכיהם של ראשי האוצר ובנק ישראל. אולם לתעשייה נתנו, כפיצוי, הטבות שונות בצורת הגנת מכס ומיסים והערפות באשראי ממשלתי, שאיפשרו לתע־שייה להמשיך להתקיים. חלק נכבד מבעלי־התעשייה היו תומכי־הליכוד, וכך דאגו גם ממשלות הליכוד לשמור על שיכבה זו.

אולם החקלאים היו מזוהים עם המערך, ומלבד כמה חברי־כנסת, לא היה להם טוען.

ברוך בר בורוכוב, מראשי תנועת העבודה, טען כי העם היהודי בגלות בנוי בצורת פירמידה הפוכה. בעוד שבכל עם בסיסו היצרני הוא רחב, ואילו חלקם של השרותים והמיסחר קטן ומהווה את חוד הפירמידה, הרי בעם היהודי המצב הפוך. תנועת העבודה צריכה להפוך את הפירמידה, טען בורוכוב, וליצור בישראל עם שרובו חקלאים ופועלים, ורק מיעוטו־קודקודו לא־יצרני.

משה ניסים ומיכאל ברונו

הוציאו פסק־דין מוות על 21 אלף מישפחות — כל האוכלוסיה של 350 מושבים, כדי להציל את המניות הבנקאיות. תוך שנים מעטות לא יישאר אף מושב אחד בישראל

דון קורליאונה

מחקר שלא התפרסם, ואשר נעשה על־ידי הפרופסור דן ירון ואריה וולק מן המחלקה לכלכלה חקלאית באוניברסיטה העברית, מגלה עובדות מדהימות על ההרס שגרמה הריבית הבנקאית למושבים.

החוקרים נטלו מושבים והראו כמה ריבית ריאלית שילמו בתקופה שבין 1983 ו־1986, כמה מן החוב הנוכחי שלהם נובע מריבית ומה היה מצבם היום, אילו שילמו ריבית נורמלית.

המחקר מצא כי באוקטובר 1982 היה, לדוגמה, החוב הרשום של מושב 1.235 מיליון שקל. בספטמבר 1986 היה החוב הרשום של המושב בין 47 המישפחות 3.328 מיליון שקל. בשתי השנים 1986/84 היתה הריבית הרי־אלית לשנה 55% ו־27% בהתאמה:

אילו בארבע שנים אלה חוי־יב המושב בריבית ריאלית שנתית של 6%, כמקובל במע־רב, היה חובו לספטמבר 1986 עומד על 932 אלף שקל, פחות מהחוב המקורי.

אילו חוייב בריבית ריאלית של 8% לשנה, היה חובו רק 1.11 מיליון שקל — סכום הדומה לחוב המקורי, אבל עדיין שליש מהחוב הקיים.

רק חישוב ריבית ריאלית של 26% בממוצע לשנה הביא את המושב לחוב הקיים כיום.

המסקנה היא חד־משמעית: רק הריבית הרצחנית של הבנקים, באישור האוצר ובנק ישראל הביאו את חובות המושבים למצב חסר־התיקווה, שבו הם נמצאים. כאשר ברונו וניסים מרשים לחייב אותם בריבית ריאלית של 55% לשנה, זהו פשע מאורגן. בעצם, אף המאפיה האיטלקית הגונה מדי מלקחת ריבית כזו.

דון קורליאונה ודאי שלא היה מסכים לשבת ליד מיכאל ברונו ומשה ניסים.

כאשר הגיעו מים עד נפש, הסכים האוצר להסדר שיאפשר המשך קיום של המושבים בלי פיתרון יסודי של בעיותיהם. אולם הבנקים, ששדדו את המושבים בשנים האחרונות, מסרבים למלא אחר ההסדר הממלכתי, בתירוץ שחברי־המושבים מסרבים לחתום על הערבות ההדדית.

ערבות זו נוצרה בהקמת המושב השיתופי, והיא איפשרה לאגד את חברי־המושב ליחידת־קנייה ומכירה אחת, כדי להשיג תנאים טובים יותר בשוק. היא בנוייה על הסכמת כל חברי־המושב לערוב לחובת המושב כולו. עתה רוצים הבנקים להחתים כל חבר־מושב כאחראי לחובות כולם.

חלק־הארי של חברי־המושב מתקו־ממים, ומסרבים לקחת על עצמם ער־בות לחובות האחרים. כמה מושבים אף מצאו פיתרון: לנתק עצמם מהערבות שניתנה בזמנו לחובות אירגוני הקניות המשותפים.

מושב כמו אורות, למשל, שנתבע לשלם את חובות אירגוני־הקניות בדרום, שכר את שרותיו של דויד שטרנפלד, המתמחה בייעוץ נגד נושים ובנקים. שטרנפלד גילה כי קיימים כמה פסקי־דין, הקובעים שכאשר כמה אנשים אמורים לחתום על ערבות משותפת, ואחד מן האמורים לא חתם מסיבה כל שהיא, אין הערבות תקפה לגבי מי שחתמו.

מכיוון שבכל מושב תמיד נמצא מישהו ששכח בזמנו לחתום על הערבות ההדדית, אין לה ערך מימוש.

הוא שיכנע את מושב אורות להצ־ביע בעד אי־קיום הערבות ההדדית ובעד ניתוק המושב מקשריו עם איר־גוני הקניות.

החלטה דומה קיבל גם מושב בית־שערים.

לעיר ולחו"ל

האוצר והבנקים מנצלים את סירוב המושבים לחתום על הער־בות, ואינם מזרימים להם כספים.

התוצאה: התמוטטות גוב־רת והולכת של המושבים, חי־סול היחידות ונטישת המשקים. 21 אלף המישפחות שהיו תנועת־המושבים עוברות ה־עירה, בישראל או מחוצה לה. כמה אלפי עשירים, המחזיקים ברוב הבנקאיות, ישמרו על השקעתם, אבל 350 מושבים ייעלמו.

להעלמות הערבות ההדדית משמ־עות מרחיקת לכת אחרת. מעתה והל־אה כל חבר־מושב יצטרך להתמודד כחקלאי קטן עצמאי, ללא אפשרות להיעזר לצורכי הייצור והיצוא באיר־גונים חזקים.

האם יוכל חקלאי בודד וקטן להת־מודד עם החקלאות השיתופית של הקיבוצים, למשל, או של השטחים הכבושים, או של השוק המשותף, שהחל משנת 1992 יוכל לייצא לכאן, ללא כל הגנה, כל מוצר?

למשה ניסים ומיכאל ברונו, הדוא־גים כה יפה לכמה בעלי־בנקאיות, אין זמן למצוא פיתרון לבעיית הערבות ההדדית, שהיא תנאי לקיום המושבים. אבל אולי הכל מכוון, והליכוד רוצה להימנע מחזרה על הרס הישובים בימית.

אחרי הכל, המושבים מהווים את רוב ההתיישבות בעמק־הירדן ובגולן, ואם יינטשו עכשיו מיושביהם, לא יהיה צריך לפנותם בכוח בהסדר השלום העשוי להיות.

יגאל לביב ■

אתה והשקל

מאת יגאל לביב

מה יהיה בחברות הביטוח?

לא רק הסנה מתנודדת, ועתידה לא ברור. גם מצבה של החברה הוותיקה ציון לא ברור.

החברה סובלת, זה שנים, מחוסר הון עצמי, ורק שיערוך נכסים, בהסכמת המפקח על הביטוח, פתר את הבעייה.

החברה הסתבכה קשות בביטוחי־מישנה בחו"ל, וצפויים לה לפחות עוד 10 מיליון דולר הפסדים בלונדון. זו הסיבה העיקרית לכך שכלל ביטוח סירבה לרכוש את ציון. שוויה בבורסה נפל במאות אחוזים, ואלמלא ניהלה **רמי טייבר**, שכולם מפרגנים לו, היתה מזמן צועדת בדרך ירדניה והלבנון.

אשר להסנה, לא ברור מדוע חברת העובדים מתעקשת להמשיך להזרים עוד עשרות מיליוני דולארים כדי להצילה. אילו, לפחות, ניתן היה לנצל את הפסדיה לאי־תשלום מיסים של גוף מרוויח אחר בחברת העובדים, כמו בנק הפועלים, מילא. אבל בנק ישראל אינו מרשה כיום לבנקים לרכוש עסקים לא־בנקאיים.

חברת העובדים היתה מיטיבה לעשות אילו מכרה את הסנה לבעלות של חברת־הביטוח חורם, שהיא בבעלות בנק הפועלים, וכך ניתן יהיה להשתמש בהפסדי הסנה להקטנת תשלומי מס־הכנסה של הבנק. אך למה להזרים כספים טובים להצלת הסנה ללא סיבה? מה בדיוק עושה שם **דני רוזוליו?** האם אין זה מתפקידו להציל חלק ממה שהרס בתפקידו?

בענף־הביטוח בארץ יש מיבחן פשוט לבריאות חברה: משלושת סוגי הביטוח—חיים, אלמנטרי וחו"ל — רק ביטוח־החיים ריווחי. ככל שהחברה עוסקת יותר בביטוחי־חיים, ופחות בביטוחי־מישנה בחו"ל ובביטוח אלמנטרי, מצבה טוב יותר.

במצב הטוב ביותר נמצאת הפניקס, שרק 6% מעסקיה הם ביטוח־רכב, ואשר לפני 12 שנה יצאה לחלוטין מביטוחי־מישנה בחו"ל.

אחריה צועדות מיגדל ומנורה. אליהו לא נפגעה מביטוחים בחו"ל, אולם תיק הרכב אצלה גדול במיוחד, והדבר מרע את מצבה.

ישראלים מקימים תעשיית יהלומים בינלאומית בסינגפור

קרוב ל־100 ישראלים בענף־היהלומים עברו לסינגפור, ומסייעים למאמצי הממשלה שם להפוך את

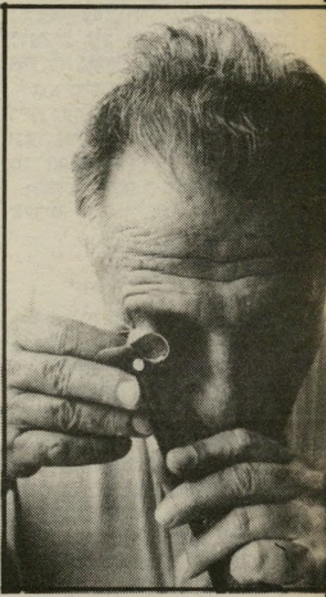

נשיא שניצר
דאנה

המדינה למרכז־יהלומים עולמי. הישר־אלים פותחים מלטשות ומנצלים את שכר־העבודה הזול שם.

נשיא בורסת־היהלומים הישראלית, **משה שניצר**, הביע באחרונה דאגה מהסכנה הצפויה לישראל מסינגפור.

"דובק": סיכוי להעלאת מחירים

הפגישות בין היו"ר החדש של דובק, **אברהם מלמד**, לבין ראשי מישרד־התעשייה הניבו פרי. מלמד טען כי המדיניות כאן מפלה לטובה ייבוא סיגריות, שעליהן יש מיסים פחות מאשר על סיגריות מקומיות. הוא התבקש להמציא למישרד־התעשייה נתונים מוסמכים על המיסוי על סיג־

ציון צפריר, העולם הזה

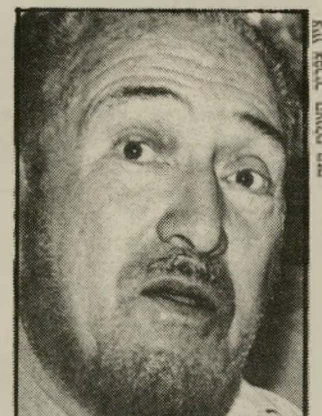

יו"ר מלמד
נתונים מוסמכים

ריות בישראל, לעומת ארצות אחרות, והובטח כי אם הנתונים יאמתו את דבריו, ישנה המישרד את עמדתו לגבי מחירי הסיגריות של דובק.

ומה עם רווחי ה"קו־אופ"?

דרוש יותר מבורות ורישעות כדי לתקוף את רשת הקואופ על שאין לה רווחים גדולים.

הקואופ היא אגודה שיתופית בבעלות הקונים. יעודה הוא למכור מוצרים בזול ככל האפשר, ולהרוויח כמה שפחות. את הרווחים היא צריכה להעביר לקונים דרך הוזלת המוצרים.

נניח שתייקר מוצרים ותראה רווחים. מה יקרה? מחציתם תשלם למס־ההכנסה, ומחצית תחלק לבעלים, שהם הקונים, שכל אחד יצטרך לחוד לשלם מס־הכנסה על הרווחים שיקבל. אם תעשה מה שכמה עיתונים דורשים ממנה, תפעל נגד בעליה, שכן תעביר רווחים לאוצר במקום אליהם.

יש מקום לבוא לקואופ בטענות אם היא מפסידה. אין מקום להתלונן אם היא לא מרוויחה. אילו היתה מראה רווחים, היה צריך להחליף את ההנהלה.

נושא אחר הוא ההתקפה על הקואופ, על שאינה מפרסמת מאזנים. מכל רשתות־השיווק בישראל, רק רשת שופרסל מפרסמת מאזנים מפני שהנפיקה מניות בבורסה. קודם לכן גם היא לא פירסמה מאזנים. מדוע דורשים מהקואופ מה שלא דורשים מיתר האגודות? כדי לנגח את מי שהעמידה על הרגליים?

הקואופ כפופה לביקורת רואי־חשבון, וככל חברה פרטית אין לה למעשה שום סיבה לפרסם מאזנים. אילו כל יתר האגודות השיתופיות וכל הרשתות הפרטיות היו מחוייבות לפרסם מאזנים, זה דבר אחר.

המיבחן היחידי לגבי יעילות וכישורי הנהלת הקואופ הוא מחירים זולים ואי־הפסדים. זה הכל.

"הפועלים" הפך לבנק עסקים

מי שישאל אנשי־עסקים איזה בנק מועדף עליהם, יתמה לשמוע כי הזוכה הוא בנק הפועלים.

הבנק, שהיה במשך כל השנים השולט בין השכירים ובמשק המאורגן, דחק את רגלי לאומי ודיסקונט במיגזר העיסקי. כאשר יזם פרטי רוצה מימון, הוא פונה לא־אחת קודם כל לבנק הפועלים, וזאת אני שומע מאנשי־עסקים פרטיים. כיצד זה קרה?

כאשר מונה **עמירם סיוון** להחליף את **גיורא גזית** בתפקיד יו"ר הנהלת בנק הפועלים, ב־1985, מצא בנק מסובך בחובות־ענק של סולל בונה, ההתיישבות, הסנה, כור. הבנק היה פגוע מפרשת **יעקב לוינסון**, ויש

עוזי קרן

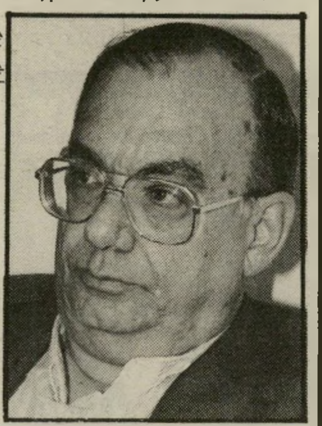

בנקאי סיוון
תוכנית עבודה

לזכור כי סיוון היה ונשאר אחד ממ־עריציו וממשיכיו של לוינסון.

סיוון פתח בתנועת־מילקחיים. בקיץ 1986 התחיל הבנק לעבוד לפי תוכ־נית־עבודה שנועדה להקנות לו מעמד־בכורה במיגזר העיסקי, שבו היה חלש ביותר. התוכנית חילקה את העסקים בישראל לתחומיהם והטילה על יחי־דות־הבנק הנוגעות־לעניין משימות בתחום התוכנית.

מחלקות־הבנק העוסקות במיגזר העיסקי תוגברו על חשבון צימצום אחרות (כלל העובדים בבנק ירד מאז ועד היום), וסיוון התחיל להכניס ליש־ראל שיטות בנקאיות המקובלות באמ־ריקה.

החידוש העיקרי היה המהירות שבה יכול היה היזם לקבל תשובה. הפועלים הפך לבנק הבודק והמחליט מהר, והיזמים העדיפו לפנות אליו.

הבנק היה חלוץ בחדירה למיגזר הפרטי בבנייה, בשיטה האמריקאית, שבה הבנק מלווה את הפרוייקט לכל ארכו. הניסיון הראשון והמוצלח היה פרוייקט באזל בתל־אביב של חברת א.צ.ברנוביץ.

הלהב השני של המילקחיים פעל להקטנת החובות הגדולים. סולל בונה, למשל, שחובה היה 650 מיליון דולר, תהיה חייבת לבנק בעוד כמה חודשים, עם גמר המיזוג שלה עם שיכון עובדים, 50 מיליון דולר בלבד.

מכלל חובות המושבים, בסך שני מיליארד דולר, הפועלים מחזיק רק 300 מיליון דולר, פחות בהרבה מל־אומי.

מכלל חובות הקיבוצים מחזיק הבנק כמחצית, אולם חובות אלה בטוחים יותר.

לגבי כור נותן סיוון אמון מלא **בבני**

אלי דסה, העולם הזה

בנקאי בינו
מכירת־חיסול

גאון, שתוך שנתיים יהפוך את החברה לריווחית. כור נותרה עדיין עם הון עצמי של 650 מיליון דולר, ואין מה לחשוש לגורלה.

תוך כמה שנים נתנה תנועת־המיל־קחיים את אותותיה, והפועלים התייצב כראשון וכמוביל בישראל. עזרה, כמובן, העובדה **שבינו צדיק** לא הצליח להשתלט על בנק לאומי, ופרט למכירת־חיסול של נכסים לא הראה עדיין תוצאות עיסקיות.

סיוון דחף חזק את הבנק לפעילות בחו"ל, למרות שבנק ישראל הגביל את המימון של בנקים ישראליים לגופים ישראליים בחו"ל. לאמריקה נשלח עתה נציג מוכשר, **אלכס יוכטמן**, שיחליף את קודמו החיוור, **עוזי ורדיזר**.

הפועלים התאים את עצמו גם למגמת המיתון והשפל במשק. בניגוד ללאומי ולבנקים אחרים מעדיף הפר־עלים לסייע לחברות במצוקה לצאת ממנה, ולא לרוץ לכינוסי נכסים ופי־רוקים. הבנק הוא בדיעה כי המדיניות הנוקשה של לאומי והבינלאומי תגרום להפסדים גדולים, והשנאת הבנק על אנשי־העסקים ורתיעה ממנו. הפועלים שינה עתה את מחלקת האשראי הישראלי, וחילק אותה תוך הרחבה למחלקות־מישנה מותאמות למציאות: מחלקה שתסייע לחברות במצוקה לצאת ממנה בלי בתי־מישפט, ומחלקה לייזום עסקים חדשים, למרות המצב הקשה.

לעמירם סיוון גם דיעה ברורה לגבי דרך ניהול חברת העובדים. הבעייה היתה שחברת העובדים חשבה שהיא תהיה תחליף לממשלה, ותפתור בעיות תעסוקה ופיתוח. זאת היתה טעות גדולה, ויש לרדת מהר מהחלום הזה. לדעתו, הנסיגה ממדיניות זו נעשית לאט מדי.

הוא גם סבור כי מצב חברת העובדים איתן, וכי עד כה היא הפסידה בעיקר את רווחיה בעבר.

זה קרה

(המשך מעמוד 17)

יחיד. זה אחד הגילויים הטראגיים של תופעה ציבורית בארץ, ששמה שוויץ."

רוב הדו"ח מוקדש למתיחת ביקורת חריפה על האירגון שקדם לעצרת.

ובאשר לגלין: "עדותו של גלין עש־תה רושם רב על הוועדה בכנותה ובמ־הימנותה. גלין רצה להציל את כבוד קלוב התעופה ולמלא את המשימה שהוטלה עליו, ולכן ביצע את ניסיו־נותיו הרבים, לאחר כישלון ההצנחה הראשון.

"הניסיונות היו כרוכים באומץ רב. אחרי ההטלה השניה הנמיך טוס, וכ־נראה הפסיד מהירות, דבר שגרם להד־דקרות. זהו מצב שבו מאבד המטוס את כושר־הטיסה ונופל.

"לא סיבה מטאורולוגית גרמה לא־סון. גם במיקרה והרוח הרימה את כנף־המטוס, צריך היה הטייס לקחת זאת בחשבון, ויכול היה למנוע אסון. אילו נערכה הטיסה בגובה רב יותר, ובמרחק גדול יותר מהקהל, היו כל הסיכויים למנוע את האסון.

"רובצת, איפוא, אחריות כבדה על אורי גלין, הטייס."

אין עוד אופק

עכשיו, 34 שנים אחרי המיקרה, אומר עימנואל צור, בתשובה לש־אלה מהו הזיכרון החזק ביותר שלו מה־מיקרה: "לא הטייס אשם, אלא קלוב התעופה שתיכנן את הטיסה. גלין היה טייס נהדר.

"מי שישב עימו במטוס (סטרוד), ואמור היה להטיל את האיגרת, לא ביצע את משימתו. לכן נאלץ הטייס

עכשיו הכל שונה!

שוהמי, ראש מינהל־התעופה: אני בטוח שתקנות התעופה השתנו בעיקבות האסון במעגן. אינני יודע מה השתנה, ואין לכך כל משמ־עות היום. עכשיו הכל שונה – המטוסים, הטכניקה. תקנות שהיו חשובות אז אינן משמ־עותיות היום.

תקנות־התעופה קובעות שאסור לבצע טיסה אירוב־טית מעל ישובים, ריכוז של בני־אדם, אסיפות, עצרות.

אפשר להצניח חפצים – סוכריות, כרוזים – אלא שכל פעולה כזו דורשת אישור מיוחד. האישור המיוחד מתנה תנאים לפי נסיבות האירוע. אנחנו שוקלים את גובה הטיסה, סוג המטוס, תנאי מזג־האוויר, ועל־פי זה מחליטים אם לאשר את ההצנחה.

אני מתאר לעצמי שנאשר הצנחה של חפצים מעל קהל, אם המטוס יטוס בגובה של 40 אלף מטר, ולא נאשר הצנ־חה, אפילו לא של סוכריות, אם המטוס יטוס בגובה של 100 מטר מעל לקהל.

להצניח את האיגרת בעצמו. משום־כך אירעה התאונה."

"הכל נשבר," אמר גלין בראיון עי־תונאי. "אין לי עוד שום אופק. אין לי עתיד. אמרתי לילד של השכן שהוא ילד רע מפני שזרק אבן, הילד ענה לי: אתה הרגת אנשים!"

רישיונו של גלין נשלל לתקופה קצרה. הוא עזב את הארץ, חזר ושוב נסע, וחזר. כשהוא מתייסר ברגשי־אשמה, כפי שרק בן ארץ־ישראל היפה מן הימים ההם יכול להתייסר. הוא מסרב גם כיום לשוב ולשחזר את האסון.

„לא תאמיני מה קרה לי... נתקעתי במכונית שלפניי... חייבים לעצור את זה"

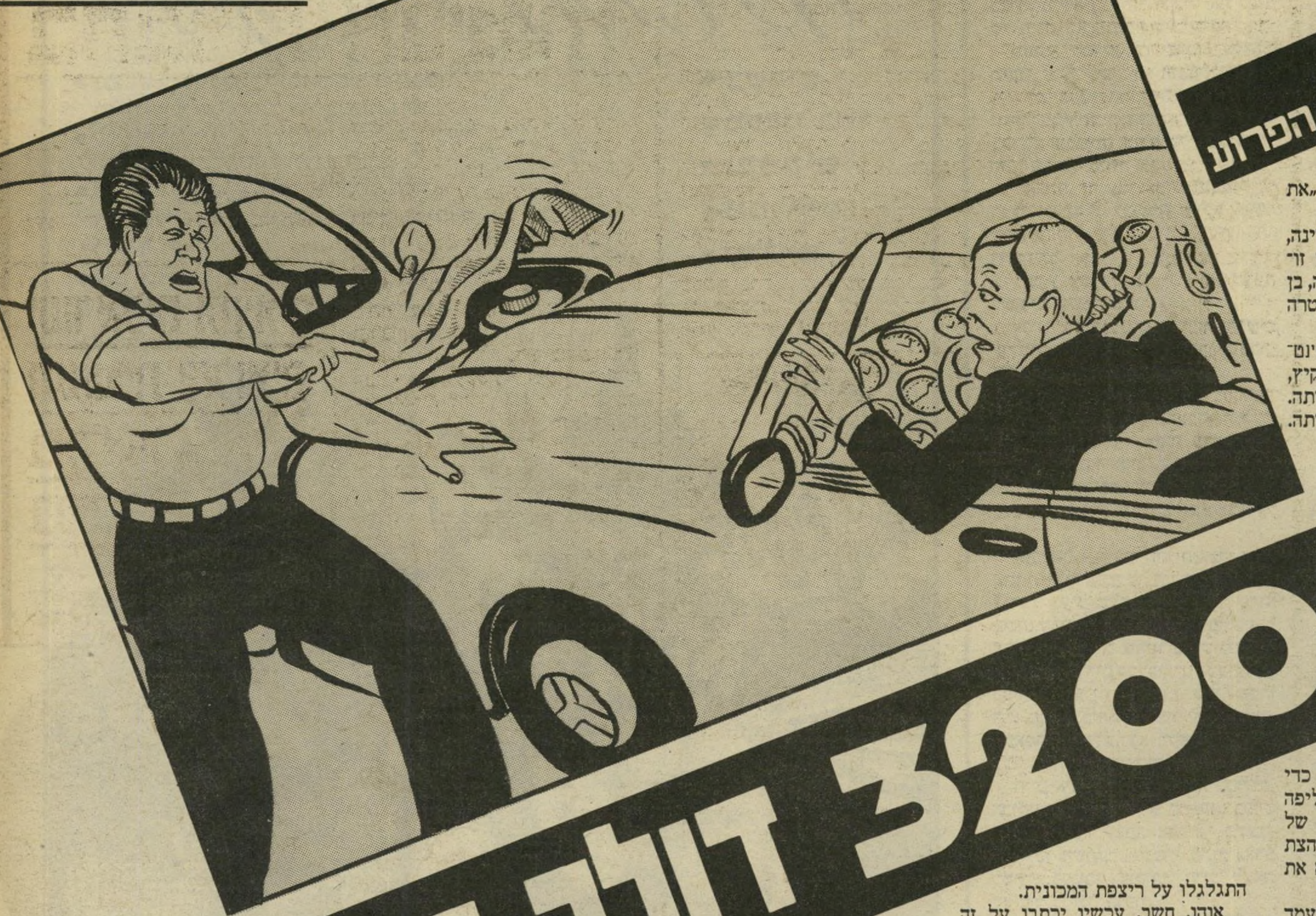

חיים נהג במכונית המצוחצחת שלו. בידו השמאלית אחז במכשיר הטלפון ומילמל ארוכות לתוך ה־שפופרת.

תוך כדי נהיגה, לחץ על כפתור, וחלק מגג־המכונית נפתח.

דפנה ברק: סיפורי הדמיון הפרוע

חיים התנשף עמוקות והתלונן: „את מבינה? שיחררתי את הנהג..."

בעברו השני של הקו היתה רינה, אשת־חברה ידועה, בעלת הופעה זו־הרת. רינה נפרדה לא מכבר מבעלה, בן למישפחת מיליונרים, והיוותה מטרה לחיזוריהם של כל זאבי העיר.

חיים, מנכ"ל קונצרן גלית אינט־רניישנאל למוצרי־מזון, חלם בהקיץ, בין ישיבה לישיבה, כיצד ישיג אותה. ואם לא — כיצד, לפחות, ייראה איתה. לפחות שיידעו, שידברו.

32000 דולר בחודש

הוא בחן את עצמו בראי תוך כדי נסיעה־שיחה: הוא היה לבוש בחליפה שעליה התנוססו במודגש תוויות של פייר קארדן. החליפה נראתה מגוהצת מדי, חדשה מדי, כאילו חיים ירא את „השם" שאותו הוא לובש.

„אני איש מפורסם, עם מעמד ציבורי," המשיך להרצות לתוך שפו־פרת־הטלפון, „ואני חייב לשמור על תדמית סולידית..."

בום!

חיים פלט צעקה, שיפשף את עיניו ומצא את מכוניתו האהובה — ה־מכונית שכל־כך ביקרו אותו בגללה, שכתבו עליה — תקועה באחוריים של מכונית, מודל 88.

משם הגיח גברתן אימתני, שהתחיל לצעוד לעבר חיים בצעדים עצבניים. עורו החיוור של חיים נעשה חיוור עוד יותר. חפיסות הסיגריות תוצרת־חוץ התגלגלו על ריצפת המכונית.

אוהו, חשב, עכשיו יכתבו על זה בעיתון, בטוח שיכתבו! יצחקו עליו, יכרכו את שמו עם שמה של רינה — לפחות זה!

אבל לא! אסור לו! לא עכשיו, כשעומדים לפרסם את גובה שכרו, ר־הוא ירא את הרגע הזה, מנסה לדחות את הקץ.

הנהג השרירי המשיך לצעוד לעבר חיים. בדרך הקצרה צבר תאוצה ופתח בצעקות ובגידופים. הוא הביט בבוז בטלפון, בגג המתקפל ובשאר עזרי־הגבריות, והגביר את צעקותיו. הוא לא ידע מי זה חיים. הוא לא ידע שחיים מרוויח 32,000 דולר לחודש.

חיים — — — גדל בנהריה, בן יחיד להורים ייקים. בבית־הספר לא בלט במיוחד, לא שיחק כדורגל, ומר־אהו החלוש לא הפך אותו למלך־הכיתה.

אחרי הצבא התחיל לעבוד במיפעל המקומי השייך לקונצרן גלית אינטר־ניישנאל. הוא התחיל כפקיד זוטר והפגין חריצות. עסקי־נשים או חברים לא הסיחו את דעתו. הוא התחתן בגיל צעיר, הקים מישפחה והשקיע עצמו־כולו בעבודה.

אט־אט התקדם בסולם־הפקידות, עד שהועבר לתל־אביב. שם המשיך להתקדם בביטחה, עד שהגיע להיות מיספר 2 של הקונצרן.

חיים נתקע. אבא ואמא בנהריה היו גאים בו. מעבר לזה לא העז אף לקוות, לחלום.

יום בהיר אחד הוצע למנכ"ל החברה לכהן בתפקיד מקביל בחברה גדולה יותר. לפני שחיים הספיק לעכל מה אירע, זה קרה — חיים, ילד־טוב־נהריה, הפך להיות מיספר 1 של גלית אינטרניישנאל. הציעו לו שכר כמקובל, באחרונה, במישרות כאלה: 32 אלף דולר בחודש, פלוס בונוסים מיוחדים והוצאות שוטפות — כרטיס־אשראי פתוח — הוצאות מיוחדות.

חיים המשיך לעבוד בחריצות, עד שבאחד הבקרים התעורר והבין: „אני, חיים הקטן מנהריה, מנכ"ל של גלית־אינטרניישנאל! אני איש בכיר, בעל עמדה! כולם היו צריכים להתפעל, להצביע עלי ברחוב, לרכל על הנשים שבחיי. אבל איך? איך עושים את זה, לעזאזל?"

„וואללה, זה עבד!"

חיים התחיל להתווכח עם ה־נהג שלפניו בחוסר־רצון מופגן. הוא ניסה להעמידו במקום ממרומי מעמדו הציבורי — ולא הצליח. נו מילא, הביטוח ישלם והכל במילא על חשבון החברה.

הוא הביט, מבוייש, בפנס השבור של מכוניתו־תיפארתו, בטלפון המתנדנד ונזכר: „או אלוהים, אני חייב לספר לרינה! איזו פשלה..."

חיים נזכר איך הצליח להסב את תשומת־ליבה של רינה. הוא נסע נסיעת־עסקים לקנדה והפתיע בטלפון את רינה שהגיעה בסודי־סודות ל־שווייץ. הוא נזכר גם איך המתין לה בנמל־התעופה כששבה. רינה היא IN. מפורסמים מכרכרים סביבה. חיים חשב שכך יגיע למרכז הפעילות.

הוא נזכר איך התלבט ארוכות מה ללבוש לנמל־התעופה. לבסוף בחר ב־ג'ינס, טי־שירט ונעלי־התעמלות. הוא חשב איך להיות מיוחד. הוא — איש המרוויח 32 אלף דולר בחודש, עם בו־נוסים ובכלל, כשכל המדינה משתגעת לדעת את הסכום המדוייק — לא יכול להסתופף עם עמך הממתינים מאחורי הגדר לשבים ארצה. הלוואי ויכול היה לדלג על כל המחסומים ולהמתין ל־רינה, כפי שהיא רגילה, לרגלי המטוס, או לפחות ליד ביקורת הדרכונים, אבל אין לו קשרים. איך זה? איך אחרים, המרוויחים אולי 3000־4000 שקלים לחודש, משחקים אותה? חיים החליט להישאר יושב במכונית. זה סטייל! הוא פתח את אחת המגירות, והוציא משם בקבוק־בושם שקנה בחו"ל. רינה מש־תמשת, בוודאי, בבושם יקר יותר, אבל אלה עולים 60־70 דולר לבקבוק. והוא

(המשך בעמוד 20)

„אני לא אתן להם מודעות! אשבית להם את העיתון!"

(המשך מעמוד 19)

— אין לו מניות בקונצרן, הוא רק המנכ"ל, רק משתכר... טוב, זה במילא יתפרסם בקרוב. את זה הוא ייתן לאמא שלו, כשיגיע בפעם הבאה לביקור — עם הנהג, הגג והטלפון — בנהריה, שם הוא גאוות העיירה.

חיים נזכר איך ישב במכונית ותיכנן באיזה מישפט מיוחד יקביל את פניה של רינה, באיזו פוזה של ישיבה.

לפתע הפריע לו שוטר במהלך תיכנוניו וביקשו — חוצפה שכזאת! — להזיז את המכונית. „אילו היית יודע למי אני מחכה...” ירה חיים בחדווה את שמה המלא של רינה, וחייך חיוך של 32 אלף דולר.

וואללה, זה עבד. חיים התמתח ב־הנאה, והתחיל להרגיש שהוא עושה זאת, מתחיל להיות שייך. נהריה התרחקה לה.

לפתע עברה אשה, כשהיא מלווה בחכרים מקבלי־פנים.

„רינה!” צווח חיים, הרעיש עולמות, לעזאזל הקלאסה, המעמד־הציבורי והסולידיות.

רינה הסתובבה, הביטה בו במר־רת־רוח על המהומה שחולל, ופלטה: „אוש, אני נזכרת שאמרת שתגיע!”

בדרך לתל־אביב לא פסק חיים מליילל: „כל־כך רציתי שהכל יהיה מושלם, בסטייל. מהבוקר אני עובד על זה!”

ועכשיו — עוד זה! תאונה! ועוד איזו תאונה! אסור לו, הירהר בפאניקה, להיות כעת בכותרות, למרות שהוא משתגע עליהן, ועוד יותר על מי שיוצר אותן. הוא אוהב מאמרים רציניים ב־עניינו, בעמודים הכלכליים המכובדים, בצירוף תמונות רציניות שלו, שבהן הוא מביט נכוחה אל מול פני האומה. במאמרים האלה הוא מקפיד להישמע כבד־ניסוח וארוך־ארוך.

חיים איבד לרגע נדיר את המילים, הבוקעות מגרונו ללא הפסקה, בפרט כשמדובר על עצמו. אחר־כך כיחכח, אחריי־כן השתעל. לבסוף פתח: „אדם כמוני, במעמד ציבורי, חייב לצאת לציבור במינון הנכון...”

„תזהירי אותו!”

הוא חייב לספר לרינה מה קרה! חייג — תפוס. פעם, נזכר, בא לקחת אותה לארוחה למיסעדה. ניסה להראות לה שגם הוא איש העולם הגדול, והזמין מקומות והפתעות ב־מיסעדה רחוקה. רינה היתה עדיין נשואה. חיים הגיע לביתה. „רינה משוחחת בטלפון,” נאמר לו. חיים הביט סביבו ונמלא פחדים, קילל את הבעל של רינה, שהוא מיליונר מבטן ומלידה. מעולם לא סבל „בנים של”.

משהגיעו למיסעדה — מיסעדה יקרה ביותר — היתה זו ריקה לח־לוטין. „יכולתי לשקר לך שקניתי לך את כל המיסעדה...” ניסה חיים ועטה נופך רומנטי, כמו שהוא ראה בסרטים, כשהלך עם אמא לקולנוע בנהריה. רינה חייכה בנימוס. עשרה מלצרים עטו על השניים וחיים פתח בהסבר מקיף, מפורט ומעמיק ביותר, על המצב הכלכלי בארץ, בהשוואה למצב הכל־כלה בעולם.

...בינתיים התפנה הטלפון בביתה.

„רינה!” פתח כלא־מאמין, „כמה זמן את מדברת בטלפון? את לא תאמיני מה קרה לי!”

„אני אאמין!” נשמעה לו רינה, כתמיד, מתנשאת, מלגלגת. חוסר־ביטחונו של חיים הרקיע שחקים. „תוך כדי שיחה איתך, לא התרכזתי ונתקעתי במכונית שלפניי...”

„נפגעת?” הצליחה רינה להכניס מילה לשטף ההולך וגובר של דיבורו. חיים דמיין אותה מחייכת, על אף הדאגה שבקולה. הוא קילל בשקט והמשיך לצעוק לתוך השפופרת: „חייבים לעצור את זה! שזה לא יעשה כותרות בעיתונות!”

„מה יעשה כותרות?” עיצבנה אותו רינה, „שעשית תאונה? למי איכפת? במה מדובר? בנזק של 100־200 שקלים?”

„300!” תיקן אותה חיים בזעף, וחשב לעצמו: למה, לעזאזל, היא מקשה עליו את החיים? הרי היא יודעת כמה הוא חשוב ומפורסם, וכמה חשוב לו לשמור על תדמיתו הציבורית.

הוא עצר את המכונית ליד ביתה וצעד בכעס הולך וגובר לעבר הדלת. ליד הפעמון נעצר בבהלה. הוא נזכר כיצד ביקר את רינה, כשהיתה חולה. הוא רץ במיוחד לכיכר־המדינה והש־קיע 15, אולי אפילו 20 שקלים בחפיסת ליידי־גודייבה. המוכרת בחנות המליצה לו על שוקולד יקר יותר, אבל הוא — בוודאי היא זיהתה אותו! הרי תמונה שלו התפרסמה במעריב בעמוד השלישי של המוסף הכלכלי, לפני יומיים! מי שמטיף לחיסכון חייב להראות דוגמה.

הוא לא ישכח במהרה את הביקור הזה: איך נכנס בחגיגיות לבית של רינה, השוקולד בידו, ומצא שם שולחן עמוס שוקולדות תוצרת־חוץ, בשמים ופרחים בסידורים יקרים.

נו פלא, רגז אז, שאנחנו הולכים למיתון?

רק יצא מביתה רוחש־המפורסמים של רינה — לפחות התחכך שם, הכיר, הכירו אותו! — ואץ־רץ לכנס כמה עיתונאים לשיחות רקע, הבהרה והת־רעה.

חיים, מנכ"ל גליח־אינטרנשיונאל, הזהיר שפנינו מועדות לאבטלה, ל־מיתון ושצריך לחסוך, לקצץ, לא לבזבז. בקיצור: המצב קשה, ורק חסר לו שיתחילו לפרסם כעת נתונים על שכרו!

מצד שני, חשב, הוא באמת לא בזבזן: אין לו תחביבים יקרים, הוא לא משקיע בסרטים, לא מקדם ציירים, פסלים, משוררים. הוא דווקא „ידיד” או „חבר־עמותה” של בית"ר תל־אביב בכדורגל, אבל זה לא עולה לו פרוטה. כך הוא אחד מהחבר'ה (אפילו למד את חוקי המישחק, למרות שהדיר, ביל־דותו, רגליו מהמיגרש) וכך השם שלו דופק במקום נוסף.

חיים הצליח, בקושי, להיזכר על מה הוא מבזבז כסף, מה הוא עושה ב־32 אלף דולר בחודש, פלוס בונוסים והוצאות שוטפות. מיסעדות, בתי־מלון, נסיעות לחו"ל, ביגוד מיוחד, כיבוד ומתנות — כל אלה משולמים עבורו. טוב, אז הוא משקיע בפק"מ ופת"מ וחוסך ומשקיע.

... רינה פתחה את הדלת. חיים התפרץ לתוך הבית, מבוהל כולו. הוא ניסה להסביר לה את חומרת המצב, בהיגיון ובסדר האופייניים לאדם מפורסם במעמדו ובדרגת־שכרו. אבל יצא לו בליל מקוטע: העיתונים יש־מיצו, יצחקו, יכתבו, אבל הוא לא יתן להם מודעות, לא ולא! הוא יתבע דיבה, יפנה לעורכי־דין, יפנה למישטרה! אפילו אם יכתבו בעילום־שם, כולם — כו־לם! — יידעו במי המדובר, יען כי הוא פיגורה ציבורית עם מעמד מפורסם.

סוף־סוף זזה רינה לכיוון מכ־שיר־הטלפון וחייגה, לנוכח הבהילות, הרחיפות והרגישות, לביתו של העורך הראשי של צהרון ש„בטוח,” צווח חיים, „בטוח יפרסם! ומה אני אשם שאני כזה מפורסם? והם עוד יגידו לי תודה על שאני מונע את הפירסום, אחרת הייתי מאלץ אותם להתנצל בשני עיתונים, בארבעה! ותגידי לו שייזהר כשהוא זו־רק מיספרים על גובה המשכורת שלי! רק תזכירי את השם שלי ותראי איך יגיב... ואני מודיע לך שאשלח לו מיכ־תב של עורך־דין, ותדעי שהוא והעי־תון שלו מרכלים על היחסים בינינו, ולא מאמינים שזאת סתם ידידות, ותזהירי אותו! שלא יחשוב לה!”

„היי,” שמע את רינה אומרת בשל־ווה לתוך השפופרת, „מה נשמע? אתה בטח אחרי מישחק כדורגל. מי ניצח?” אחר־כך הרצינה ואמרה: „אני צריכה לבקש ממך טובה. („איזו טובה?” התעצבן חיים בקול, „אני לא אתן להם מודעות, אשבית להם את העיתון! את שוכחת בשם מי את מטלפנת!”)

„יש לי ידיד ושמו חיים...”

„אה...” נשמע העורך מעברו השני של הקו, „תזכירי לי מי זה... המנכ"ל של גליח־אינטרנשיונאל? זה לא אחד מאלה שמרוויחים 32 אלף דולר לחודש? אז עוד פעם — מה השם שלו?”

למטיילים בצפון!

מסקר מידגמי שערכה שגריר, חברת שירותי־הגרירה, בין 220 אלף מנוייה, הסתבר, כי קיימת העדפה לטיולים ונופש בצפון־הארץ.

שגריר תיגברה לכן את מערך השירות שלה בצפון, בעיקר בכבי־שים המובילים לאתרי־הנופש, ובתגים יעמדו כל צי־הרכב ומוקדי־השירות של שגריר לרשות המטיילים והנופשים 24 שעות ביממה.

המוקדים: ירושלים: טלפון 02־246418; תל־אביב: טלפון 03־7514433; חיפה: 04־673411.

AMERICAN-INTERNATIONAL
ASSISTANCE FOR FOREIGN STUDENTS

The American-International Scholarships Center is an organization that directs foreign students from all over the world where and how to apply for scholarships that are offered by 210 academic institutions in the United States of America, Canada and Great Britain. More than 1000 Scholarships are available to graduates and undergraduates. Majors are:

SCIENCE, ENGINEERING, AGRICULTURE, BUSINESS, LAW, ARTS, ECONOMICS, GENERAL EDUCATION.

Those who are interested and who would like to receive an application form and more information, please send your name and address to:

AMERICAN-INTERNATIONAL SCHOLARSHIPS CENTER
P.O.BOX 99
LOS GATOS, CALIFORNIA 95031-0099 (USA)

All correspondence should be written in clear English.

למכירה
העולם הזה – 16 כרכים
1955–1969
לא כרוך (חלק) 1947–1954
מוניטין – 1–120
כותרת ראשית – 1–300
בטאון חיל אויר מס' 1
אתגר 3 כרכים מלא
זו הדרך, זאת הארץ, 8 בערב, ספורט וטוטו, שער, ערכים, דף יומי, כוח חדש. עיתוני סוף מלחמת־העולם ה־2, והכרזת המדינה.
פרטים: טל. 03־237501.

התחלה טובה

המון דברים טובים קרו לי בשבוע הראשון של השנה הזאת. אילו הייתי מאמינה בסימנים הייתי חושבת שכל השנה הזאת תהיה נהדרת, אבל מאחר ואני לא מאמינה בסימנים אני רק מקווה שהשנה תהיה נהדרת.

ניפגש בעוד שנה ונראה.

עמדתי ברחוב בן־יהודה וניסיתי לצוד מונית. היתה שעת צהריים והיה חם בחוץ וקיללתי את כל נהגי המוניות שלא עצרו וגם את כל האנשים שישבו בתוך המוניות במקומי. עמדתי במרכז הכביש ונופפתי בידי ביאוש.

מונית אחת ובה נהג ושתי נשים מאחור נעצרה לידי. „לאן את צריכה?" שאל הנהג. „לבית סוקולוב." עניתי. הנשים מאחור אמרו שזה בסדר, כי זה בדרך למקום שהן צריכות. נכנסתי למונית הממוזגת, אמרתי תודה לנהג וגם לשתי הנשים. בדרך פיטפטנו קצת על הנושא „נימוס וסובלנות".

כשהגעתי למחוז חפצי שאלתי את הנהג כמה אני חייבת עבור הנסיעה. הנהג אמר שאתחלק עם הנשים, אבל הנשים אמרו שממילא הן היו משלמות את כל המחיר ולכן אין סיבה לקחת ממני כסף. הן סירבו בתוקף. כולנו איחלנו לכולנו שנה טובה, ואחר כך נופפתי להם לשלום ולתודה. כן, כאן בתל־אביב.

● ● ●

כולכם שמעתם בוודאי על תופעת־הטבע הזאת ליד ירושלים שהכביש נראה כאילו הוא בעליה ובעצם יש ירידה והמכונית מתגלגלת מעצמה. שמעתי שמביאים לשם תיירים כדי להראות להם את הפלא.

אני גיליתי עוד תופעת־טבע בארץ ישראל ומיקומה: הכביש של ואדי ערה, ממש מתחילתו ועד סופו. בכביש ואדי ערה נוסעות הרבה מאוד משאיות, הן של הקיבוצים והמושבים בסביבה והן של הכפרים הערביים באיזור.

בגלל העליות והירידות בכביש יוצרות המשאיות טור ארוך של מכוניות שלא מצליח לעקוף אותן. הכביש צר והתנועה ממול עירה. ואז — ראה זה פלא, כשנהג המשאית רואה שטור ארוך של מכוניות משתרך מאחוריו, הוא פשוט נצמד לצד ימין עד שכל טור המכוניות עובר אותו.

אני נוסעת בכביש ואדי ערה לעיתים קרובות והתופעה חוזרת על עצמה פעם אחרי פעם. עוד לא ראיתי דבר כזה באף מקום אחר בארץ.

הפעם החלטתי לבדוק את התופעה ולעשות סטאטיסטיקה. ספרתי:

פגשנו 6־5 משאיות בדרך. כולן זזו ימינה. תופעת טבע — אין ספק. אפשר להתחיל להביא תיירים.

● ● ●

אנשים נורמאליים ישנים ב־12.30 בלילה, אבל החברים שלי אף פעם לא היו נורמאליים ולכן אני מרשה לעצמי לטלפן אליהם גם בשעות הקטנות הללו. טילפנתי לחברתי נעמי.

הלו, נעמי?

לא.

האם זה ביתה של נעמי?

לא. זאת טעות.

אני מצטערת מאוד ומקווה שלא הערתי אותך.

זה בסדר, קורה. שנה טובה לך.

● ● ●

לחברת החשמל יש כמה אוטובוסים המסיעים את עובדי תחנות הכוח למקום עבודתם וחזרה הביתה. בזמן העבודה פנויים נהגי האוטובוס. לא יודעת מי חשב על הרעיון ומי הדביק בו את הנהגים, אבל בערב ראש השנה, יצאו האוטובוסים של חברת החשמל לכבישי הארץ והסיעו חיילים.

הם טילפנו לשילטונות הצבא, שאלו אותם מה הצירים שבהם יש חיילים רבים ובדיוק לשם נסעו האוטובוסים. הם לקחו חיילים וחיילות וגם נתנו להם גלויה כדי שיכתבו הביתה או למי שנשאר בבסיס.

כשמגיע ברוו כדאי להגיד אותו בקול רם.

● ● ●

ואחרי כל הדברים המוזכרים מעלה, אולי פירסום פלד ששלח לי את ברכת ראש השנה הזאת, צודק.

כרטיס־הברכה לשנה החדשה של הפירסומאי חיים פלד
„אומרים שתהיה שנה טובה"

מעצבן אותי

פרשת הפטורים מצה"ל נופחה למימדים של אסון לאומי, והנה, מסתבר שבסך־הכל כמה מתועבים עזרו לכמה נבלות להשתחרר מהצבא, ובשביל זה הוחלפו אי־אלו מתנות או צ'קים. צריך להיות נאיבי כדי לחשוב שזאת הפעם הראשונה שנבלות עוזרות למתועבים.

אבל **לא** זה מה שמעצבן.

מה שמעצבן אותי זה שגברת אחת, שושנה גולדשטיין, רב־סרן בצה"ל נחשדה גם היא בשייכות לרשת הנבלות ולכן עצרו אותה. ועוד לפני שהתברר אם מעצרה היה מוצדק פורסם בעיתונים:

„היא עצמה, ג'ינג'ית, לא מטופחת, לא מאופרת, לא תכשיטים, לא תיסרוקת או בגדים אופנתיים. מרושלת בכל מה שקשור למראה חיצוני: פה שן שלא טופלה או חסרה, בגד שלא מגוהץ עד הסוף, אך גם לא ממש מוזנח. לפני כמה שנים עשתה פרמננט ומאז היא מתולתלת. מכרה: היא נראית כמו אשה שהולכת עם סלים למכולת."

רב סרן שושנה שוחררה וחזרה הביתה. קרוב לוודאי שמעולם לא עשתה שום דבר רע, ובכל זאת כל עם ישראל יודע שרב־סרן שושנה היא אשה מוזנחת, חסרת שיניים ומתולתלת באופן מלאכותי ואוי לאותה בושה, „היא נראית כמו אשה שהולכת עם סלים למכולת."

למה עשו לה את זה?

איך הגעתי לשם בכלל?

הייתם מאמינים שאני ביליתי בשבת האחרונה בקנטרי־קלאב דקל (בשיכון בבלי)? בטח שלא הייתם מאמינים — גם אני לא מאמינה. אבל לקחו אותי בכוח והביאו אותי לשם ואמרו לי תיכנסי.

יש שם שתי בריכות שחייה (אני מקווה שלא עשו אותן בשבילי, כי לי מספיקה אחת), יש המון כיסאות נוח, אין המון אנשים, יש קיוסק המוכר דברים במחירים לא מוגזמים ו.... אין זבובים.

יכול להיות שבכל זאת יש עתיד לספורט בישראל.

★ ★ ★

ואם היו אומרים לכם, למשל, שראו אותי אוכלת במיסעדה כשרה, הייתם מאמינים? למה שתאמינו? אבל לקחו אותי למיסעדה כשרה. הזמנתי דג. (זה בגלל שהרופא אסר עלי לאכול בשר כשר). היה דג נהדר. גם הסלט היה בסדר, אבל הסוף היה כזה שביקשתי מייד את המתכון. בשבילכם, כמובן, כי אתם לא הולכים למיסעדות כשרות.

עכשיו תשמעו: תכינו 10 בלינצס (כל אחד כמו שהוא רגיל), קנו חמש בננות בשלות, אבל לא קבאץ'. ועכשיו תכינו רוטב.

ככה עושים: שימו במחבת שלוש כפות סוכר וכחשו עד שהסוכר נמס והופך לחום בהיר מאוד.

או אז הוסיפו לסוכר חצי חבילה חמאה, כוס מיץ תפוזים (טיבעי או פרינח). בשלו על אש קטנה. בינתיים ערבבו בספל רבע כוס ליקר קירסאו וכף שטוחה קורנפלור. את התערובת הכניסו תוך כדי בחישה, כמובן, למה שיש לכם בתוך המחבת. עוד עירבוב קל, עוד דקה על האש וגמרנו.

עיטפו כל חצי בננה בבלינצה אחד, שימו את כל הבלינצס בתוך כלי זכוכית ועל הכל שיפכו את הרוטב החם. להגיש מייד.

ככה נודע לי שגם דתיים יודעים לאכול טוב. אגב, אם אתם לא מאמינים לי תלכו בעצמכם למסעדה הכשרה מאוד דג ברשת בפינת הרחובות דיזנגוף ואחד לפני ארלוזורוב.

לקרוא אוכל

סיפרי־הבישול, כמו המקקים, באים בקבוצות. חודש־חודשיים שקט ואחר כך חמישה סיפרי־בישול בבת אחת.

בחרתי הפעם שניים קצת שונים:

הספר הראשון ממש פותר בעייה — את בעיית המשקאות החריפים שכולנו קונים ומקבלים לראש השנה, ויש לא מעטים שלא בדיוק יודעים מה לעשות איתם. המיבחר העולמי של הקוק־טיילים הוא חלק מסידרת המיבחר העולמי (סידרה אנגלית שנערכה, הותאמה לארצנו ותורגמה בידי רות קינן).

בהקדמה לספר קצת על תולדות הקוקטיילים, מידות, עצות קטנות, המלאי הדרוש בבית, ציוד, סוגי כוסות להגשה והקרבה קישוטים מעניינים והעיקר — 60 קוקטיילים, בהסבר פשוט ובתמו־נות מרהיבות עין.

המיבחר העולמי של הקוקטיילים, הוצאת רות סירקיס. מחיר 26 שקלים.

★ ★ ★

ספר הבדיחה והבישול הוא פרי עבודתם של ארבעה. עדנה ושמשון ענבל ששרתו במישרד־החוץ במשך שנים רבות ועקב עבודתם ראו (וגם טעמו) עולם, אספו מתכונים מעניינים, ניסו אותם בביתם והחליטו שזה טוב גם עבורנו. דידי מנוסי הוסיף לכל מתכון בדיחה או־שתיים, ואשתו, צילה מנוסי, איירה ועיצבה את הספר. או אולי כמו שדידי מנוסי בעצמו אומר: „שמשון ניסח את המתכונים, עדנה בישלה, צילה הגישה ואני אכלתי."

חלק מהמתכונים ידועים (סלט הקיסר, סלט כרוב אמריקאי, לאזניה בתרד, עוגת דבש וכו'), אבל חלק אחר של המתכונים בהחלט שווה ניסיון (מרק קישואים צונן, מרק לימון יווני, פונדו טונה, עוף בנוסח הצ'רקסים ועוד).

ובנוסף לכל אלה יש גם:

(1) למה בגבינה השווייצרית יש הרבה חורים? לאיוורור. כי הגבינה הצרפתית מקלקלת לה את האוויר.

(2) או: מלצר: יש זבוב במרק שלי!

ששש... כל אחד יבקש.

או:

מלצר, זבוב מת שוחה במרק שלי!

שטויות אדוני. זבובים מתים לא שוחים.

או:

מלצר, יש זבוב בליפתן שלי.

כמובן אדוני, זה זבוב פירות.

או:

מלצר, יש זבוב במרק שלי!

למה ציפית. לסוס?

ועוד הרבה־הרבה בדיחות ומתכונים ב־42 שקלים.

דניאלה שמי

1. מטאל ג'אקט (ארצות־הברית)

2. הקיסר האחרון (בריטניה־איטליה)

טוב תשמ"ח • הסרט הטוב תשמ"ח

תשמ"ח. שם מגוחך לשנה עגומה. אין־תיפארה, כהנא, כור. איפה השימחה? אמנם אין זה מעניינו של מדור זה, אבל גם לקולנוע אין במה להתפאר. הצפייה יורדת, עלות הסרטים עולה, הכבלים הפיראטיים אוכלים כל חלקה טובה, הקולנוע הישראלי בבוץ ומתנחם כרגיל, בהבטחות המסתמנות מעבר לקו האופק.

תוצרת הארץ. מן הראוי לפתוח בפרק הישראלי, גם אם אין בו בשורות מרנינות. בין מצלמה נסתרת אחת לשניה יש דק מידבר וציה. ואשר למצלמה הנסתרת, זו שמבזה את עובר־האורח ברחוב ומבקשת ממנו אחר כך ליהנות מכך, זה סוג קולנוע שהצלחתו מובטחת היום רק בשני מקומות בעולם: בדרום־אפריקה ובישראל. מן הסתם, זה מלמד משהו על הקהל שלנו.

בין מה שנהוג לכנות סירטי איכות ישראליים, אפשר גם השנה לציין את אלה שניסו ברצינות, כמו **עמוס גוטמן** בחימו מלך ירושלים, **נדב לויתן** בילדי סטאלין, **ציפי טרופה** בתל־אביב־ברלין, **יואל שרון** בהלם קרב, **גילה אלמגור ואלי כהן** בהקיץ של אביה. אלא שקשה לראות בכל אלה יותר מאשר ניסיונות, ולמרבה הצער, משופע הקולנוע הישראלי, לכל אורכו, רק בכוונות טובות מן הסוג הזה.

לעומתם, הפגזים המיסחריים שצריכים היו לשבור את השוק, כמו תל־אביב־לוס־אנג'לס, או אבא גנוב, הוכיחו עד כמה אין כבר נוסחות בטוחות לאחיזת עיני הצופה הישראלי (מלבד המצלמה הנסתרת כמובן!). קל וחומר סרט כמו הינשוף, שאמור היה להיות מותחן ישראלי בקנה־

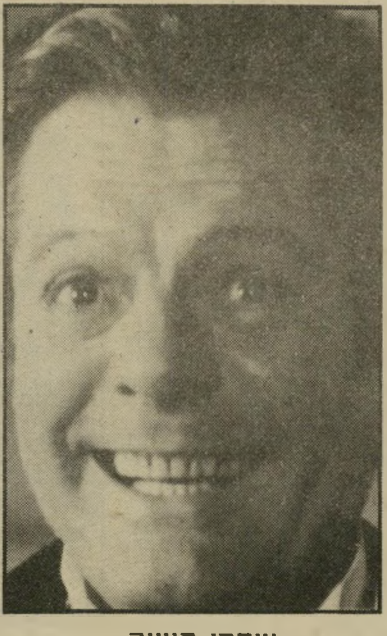

שחקן השנה

מרצ'לו מאסטרויאני

עיניים שחורות

שחקנית השנה

לנה אולין

הקלות הבלתי־נסבלת של הקיום

מידה בינלאומי, וקבלת־הפנים שציפתה לו גרמה למפיקים להוריד אותו מן המסך לעריכה חוזרת.

במה אפשר בכל זאת להתנחם? ראשית, בסרט התעודי בגלל המילחמה ההיא של **אורנה בן־דור־ניב,** הבודק את השפעת השואה על הדור השני, זה שלא התנסה בה אישית, אלא רק דרך חוויות ההורים. דווקא צניעות העשייה היא לזכותו של הסרט הזה ונוכחותם של אלילים כמו **יהודה פוליקר** ו**יעקב גלעד** במרכזו, עוזרת להביא אליו גם צופים שבתנאים אחרים היו מדירים רגליהם ממנו בגלל הנושא.

ועוד חצי נחמה — נישואים פיקטיביים. סרט שרגלו האחת בתוך הפארסה ההמונית והגסה ורגלו השניה בתוך הביקורת החברתית הנוקבת והחריפה, סרט שרוקד על יותר מדי חתונות ולא מגיע, תרתי משמע, אפילו לחופה אחת. לא קשה להבחין שזהו סירטו הראשון של **חיים בוזגלו,** אבל מתקבל הרושם שכדאי לעקוב לפחות אחרי מה שיעשה בעתיד.

אשר להבטחות, הן באות משני כיוונים. ראשית, מן היוזמה הברוכה להציג אוספי סרטים קצרים, במיסגרת של הצגת קולנוע אחת. מתוך חמשת הסרטים הקצרים שהוצגו בצורה זו השנה, ראויים לשבח פרה אדומה של **דני וקסמן** הבועט בכוונה רבה במימסד הדתי, וילדה גדולה של **נירית ירון־גרוניך** על שיעור ראשון באהבה של נערה מתבגרת.

הכיוון השני, הוא תוספת תקציב לקרן לעידוד סירטי איכות. בין אם זה תכסיס לקראת הבחירות של השר הממונה (יצחק נבון) או כוונה כנה לעודד

תשמ"ח • הסרט הרע תשמ"ח • הס

1 אישתר (ארצות־הברית)

2. הסיציליאני (ארצות־הברית)

4. קפה בגדאד (גרמניה)

3. עיניים שחורות (איטליה)

•הסרט הטוב תשמ"ח • הסרט הו

את הקולנוע, העיקר הוא הביצוע. אם כי הבעייה העיקרית היא תיפקודה של הקרן, שרבים הבי־מאים המתלוננים עליה, וחוסר ההעזה שלה (היא סירבה לסייע לנישואים פיקטיביים), בעינה נשא־רת. אולם, גם אם באה בעיית התקציב על פית־רונה לפעמים, עדיין נותרת בעינה בעיית התס־ריטים הראויים לעידוד. אחת מן השתיים: או שאין בנמצא כישרונות לכתיבת תסריטים או שהקרן אינה קוראת אותם נכון.

תוספת ממון חדשה באה מצד העיר תל־אביב, ממש עם פרוץ השנה החדשה, כאשר הודיע שלמה להט בטלוויזיה שהוא עומד להעמיד לרשות הקולנוע הישראלי סכום של כ־200,000 דולר מדי שנה, מתוך קרן חדשה שהוקמה לשם כך. עדיין לא ברור לפי אלה אמות מידה יחולק הכסף.

ולבסוף, אי־אפשר מבלי לציין את גל הנוסטלגיה השוטף את הקולנוע הישראלי עם חגיגות ה־40 למדינה. החל מן הדייסה הדביקה של חנופה והתרפסות בהדרן לקולנוע הישראלי ששרה הטלוויזיה, כשהיא מתעלמת לחלוטין מדמותו האמיתית של הקולנוע הישראלי ובעיותיו ומן האחריות שיש לה בעניין, ועד לפולחן המחודש של **רב אורי זוהר**, שיכול לראות את כל חטאיו מושלכים לפניו על בדי הארץ בצורות שונות ומשונות.

בפסטיבל ירושלים ערכו חינגה לכבור חור בלבנה שהתגלה היום כפחות מפואר מכפי שזכרו אותו, מציצים חוגג בהצגות־חצות למיניהן, לול הוא להיט בבתי־הקולנוע, עליזה מיזרחי (שבו הוא משחק), השכונה שלנו שעותקיו נשלפים מן

שחקן־מישנה השנה

ג'יימס ארל־ג'ונס

גן השיש

שחקנית־מישנה השנה

איליין סטריץ'

ספטמבר

המחסנים. ומה כל זה אומר? פשוט מאוד: לאורי זוהר אין עדיין מחליף. וזה בהחלט צריך להדאיג.

● הלהיטים

אם בכל זאת הקולנוע ממשיך להתקיים, למרות כל הבכיות והטרוניות, אפילו בשנה שחונה כמו תשמ"ח, הרי זה בזכות אותם הלהיטים שצצים מדי פעם ומושכים אחריהם גם את הסרטים הבינוניים יותר. המפיצים בישראל פוחדים פחד מוות מסטאטיסטיקות מדוייקות של צפייה, אולי בגלל העין הרעה, ואולי משום שללא סטאטיסטיקה הם יכולים לתת פורקן מלא לדימיונם העשיר ולדווח על מכירות כאוות נפשם. אבל גם בלי נתונים מדוייקים, אפשר להתבונן בלוח סירטי השבוע, לאורך השנה ולגלות בקלות שסרטים כמו הקיסר האחרון, חיזור גורלי, ללא מוצא, מוכת ירח, ז'אן דה פלורט (שהתחיל עוד לפני שנה), מאנון, הבלתי־משוחדים, מעקב צמוד, יופיו של החטא או עיניים שחורות פשוט מסרבים לרדת מן המסכים.

עצם העובדה שחלק מן הסרטים הללו מופיע גם ברשימת הסרטים הטובים של השנה אינה יכולה אלא להיות ציון לשבח לקהל הישראלי, שסירב למשל, לקנות בהמוניו סחורה משומשת כמו ראמבו 3 או קרוקודייל דאנדי 2.

צריך אולי להוסיף שחלק מן ההצלחה של הסרטים הללו טמון בניצול המיסחרי הנכון שלהם, כלומר הצגתם בתוך קומפלכסים של כמה בתי־קולנוע בבניין אחד (כמו רב־חן או לב) שבהם אפשר להעביר את הסרט מאולם גדול לקטן יותר

רט הרע תשמ"ח • הסרט הרע תש

4. עיסקי מישפחה (צרפת)

3. חיזור גורלי (ארצות־הברית)

שחקנית בינוש ב„הקלות הבלתי נסבלת של הקיום"
החבר לא הצליח להכשיל

שחקנית מאדסן ב„לילה מסחרר"
גם יפה, גם מוכשרת

סילבסטר סטאלונה, העכבר הכל־יכול מהסרטים המצויירים. הרומאן של שר עם המצלמה ופילוסופיית החיים של מארצ'לו מאסטרויאני

(המשך מעמוד 23)

ואחר כך לקטן עוד יותר, ולמצות את כל הפוטנציאל הטמון בו. ואכן, סוג גלוי הוא שעל מנת להישרד, צריכים בתי־הקולנוע הגדולים להתפצל, אחרת אחת דינם, התנוונות.

● התגליות

תגלית השנה היא בראש וראשונה הקולנוע הבריטי. הוא גסס שנים רבות בצל הטלוויזיה הפורחת, עד שבאה הטלוויזיה בעצמה וגאלה אותו. במימון משותף, ותוך שימוש באנשים שהוכשרו על־ידי המסך הקטן, חזר הקולנוע הבריטי והפגין חיוניות ומרץ. אולי השפה החזותית עדיין לא התאימה עצמה למסך הגדול, אבל סרטים כמו לו היית כאן, זקוף את האוזן, או ריטה סו ובוב גם הוא בהחלט שווים צפייה ולוא רק משום שהם מתעקשים לחרוג מן השיגרה.

אחת הברכות של השנה הזאת, היתה דווקא ריבוי הסרטים שלא נעשו בהוליווד, ביניהם למשל סרטיו של היפאני **יוזו איטמי**. בזכות פסטיבלי חיפה וירושלים, השתכנעו מפיצי הס־רטים שכדאי להיכנס להרפתקה, ושני סרטיו של איטמי, טאמפופו וגברת מס־הכנסה הוכיחו שיש מקום להעזה.

שתי הסאטירות החברתיות שלוחות־הרסן הל־לו נושכות אמנם בראש וראשונה את היפאני הממוצע, אבל לא רק אותו, כפי שהסתבר לקהל הישראלי שהלך לראות את הסרטים והבין היטב במה המדובר, בין אם זה בעניין זלילה אובס־סיבית, או העלמות מס כדרך חיים.

בכלל, המיזרח הרחוק צופן בחובו עוד הרבה הפתעות, אם המפיצים יתמידו בדרכם. פקין בלוז המטורף כבר מוצג, וקיץ אצל סבא המופלא עומד לעלות גם הוא בקרוב על בדי הארץ. כן ירבו.

ואולי התגלית החשובה ביותר של השנה הם דווקא הסרטים שהמפיצים הישראליים דילגו עליהם במשך שנים רבות מתוך הנחה שהם בלתי־מיסחריים לחלוטין, והנה, כאשר הביאו אותם סוף־סוף, הצביעו גם הביקורת וגם הקהל לזכותם. כך למשל הקומדיה השנונה של **פרסטון סטי־רג'ס** ליידי איב, ההיסטוריה המרוכזת של איטליה אחרי המילחמה, כפי שהיא מובאת בסיפורם של שלושה ידידים, באהבנו כל כך של **אטורה סקולה**, וכמובן, המיבצר הנסתר של **אקירה קורוסאווה**, שילוב מופלא של סרט פעולה, קומדיה והרפתקות, עם מוסר השכל ווירטואוזיות קולנועית.

● הכוכבים

כאן **כמובן** מתחשק להזכיר בראש וראשונה את **סילבסטר סטאלונה וארנולד שוואַרצנגר**. אלא שמנפחי־החזה המיקצועיים הללו, גם אם נוכחותם קורעת עיניים (איך לא?), שיגעו את ההמונים פחות מכפי שאפשר היה לצפות. אשר לסטאלונה, שבילה חודשים בארץ והותיר אחריו ערימה של אגדות, שערוריות ופיות פעורים, אחרי ראמבו 3 הוא בהחלט ראוי לתואר „בדיחת השנה". האיש שהחליט להכתיר עצמו כיורשו של מייטי מאוז, העכבר הכל־יכול, כשהוא מביס בלי כל בעיות את כל הצבא הסובייטי, שעה שהבעה אחת ויחידה, של זעם עילג, שפוכה לו על פניו מתחילת הסרט ועד סופו. לזכות הסרט הזה אפשר לומר שהתקרב יותר מכל סרט עלילתי אחר, לסרטים המצויירים.

איש מגדודי הנערים והנערות שנשפכו על הבד בהמוניהם בסירטי נעורים למיניהם לא הצליח עדיין לקבוע לעצמו מעמד איתן. **מולי רינגוואלד** מנסה, **צ'ארלי שין** כמעט הצליח בפלאטון ובוול סטריט, עד שעשה את סימטות הפשע ובושתו התגלתה ברבים.

מי שכן הצליח הוא **קווין קוסטנר**, שפילס דרכו מסירטי בוסר נוסח פאנדאנגו עד ללהיטים אדירים כמו הבלתי משוחדים וללא מוצא, אחרי שעבר את שעשועי סילווראדו. מן הסתם נראה קוסטנר כוכב איתן, חביב נערות, ובעל פוטנציאל ללהיטים (באמריקה הספיק לעשות עוד אחד, שיוצג בקרוב בארץ, מעריצה צמודה). מצד שני, כישרון המישחק שלו ועוצמת האישיות מזכירים כוכב עבר בשם **רוברט טיילור**, ומי שזוכר אותו, יודע ודאי שזאת אינה מחמאה גדולה.

הרבה יותר מוצדקת, גם אם מפתיעה, היא הצלחתה האדירה של **שר** כשחקנית. אותות ראשונים הסתמנו כבר בסילקווד, אולם בשני סרטיה השנה, חשוד, ועוד יותר מזה במוכת ירח, התגלתה כאישיות קולנועית מצודדת, המנהלת רומאן בלתי־אמצעי עם המצלמה ואינה זקוקה לשיעורי דראמה וטכניקות למיניהן כדי לשכנע, היא פשוט לובשת על עצמה את עור הדמות שהיא מגלמת והזהות בינה לבין התפקיד מוחלטת.

אין מנוס מלכלול בקטיגוריה הזאת גם את **מייקל דאגלאס**. כשלזכותו להיט ענק אחד (חיזור גורלי) ועוד חצי (וול סטריט), ופרס אוסקר, אין ספק שהוא שם, בין הגדולים. אבל למרות שהוא נראה כאיש פיקח ומפיק מבריק (החל מן השותפות בקן הקוקיה ועד לסידרת האוצר הרומאנטי), הוא אישיות קולנועית בינונית מאוד, רחוקה למשל מן העוצמה והזעם החייתי שאביו מסוגל היה להקרין סביבו על הבד.

ועוד כדאי להזכיר שניים שבינתיים מקיימים הבטחות. **ניקולאס קייג'**, כפי שהוא נראה במוכת ירח, ו**מאתיו מודין**, בזכות מטאל ג'אקט ולמרות יתומים.

ואם יורשה כאן הימור לגבי העתיד הקרוב, הנה שלושה שמות שכדאי לשים לב אליהם. שחקן אחד, **ג'ו מנטניה**, ושתי שחקניות, **וירג'יניה מאדסן** ו**ז'ולייט בינוש**. מנטניה הוא כבר כוכב בימה. **דייויד מאמט** ניצל אותו היטב בבית ההימורים וחזר אליו שוב לסירטו החדש דברים משתנים, שעבורו זכה לפרס־מישחק בפסטיבל ונציה האחרון.

וירג'יניה מאדסן היא הבלונדית המהממת מלילה מסחרר. בקרוב אפשר יהיה לראות אותה בתפקיד שונה לחלוטין במראה אחר, בסירטו של **קריס יוסטון** (בנו של ג'ון) מר נורת. היא חיננית, מוכשרת ויפה, יותר ממה שאפשר לומר על רוב מתחרותיה היום בהוליווד.

ז'ולייט בינוש, אלמונית עד לפני שנתיים, זכתה להזדמנות גדולה בסרט של הבימאי הצרפתי **אנדרה טשינה** הפגישה (שלא הוצג בארץ ואולי טוב שלא הוצג). למזלה, החליט **פיליפ קאופמן** לתת לה הזדמנות בקלות הבלתי־נסבלת של הקיום והיא הוכיחה מנה גדושה של רגישות, איפוק ותבונה בגילום תפקיד קשה ומורכב. אפילו סירטו הסתמי של חברה לחיים, **לאום קאראבס**, זה אצלה בדם, המוצג גם הוא בימים אלה בארץ, אינו יכול להפר את הרושם שהיא עושה.

● השחקנים

כאן **כדאי** להתחיל בהפתעה האחרונה של השנה. **רובין ויליאמס**, שחקן שנראה בסרטיו הקודמים כמו קאריקטורה מהלכת, משהו שאכן מתאים לסדרות קומיות בטלוויזיה (שם הוא צמח), מתגלה לפתע פתאום כווירטואוז אדיר בבוקר טוב ויאט־נאם, כאשר הוא מחזיק את הסרט כולו על כתפיו, או ליתר דיוק בין שיניו. בתפקיד של קריין־דדיו הדורס מוסכמות בזעם של קטר שאיבד את מעצוריו, הוא מעניק את אחד המיפגנים המישחקיים המרשימים של השנה. מי שדילג עליו בחלוקת פרסי האוסקר (לטובת מייקל דאגלאס), חייב היה להיות או עיוור או משוחד.

ועוד משחקני השנה: **מיקי רורק**, שבקושי אפשר היה לזהות, עד כדי כך שינה את חזותו כדי לגלם את גיבורו של צ'ארלס בוקובסקי (למעשה בן דמותו של הסופר) בעבבר ברים, ניסיון נוסף לדלות את הפיוט מן הביבים, שנשען במידה רבה על כישרון השחקנים בו; **ברונו גאנץ**, כמלאך המבקש להיות בן־תמותה בסירטו של **וים ונדרס**, מלאכים בשמי ברלין, סמל של איפוק ושל רגישות הבאה לידי ביטוי במינימום של אמצעים.

מדהימה באמת היתה הופעתו של השחקן הגרוזי **אווטאנדיל מאחארדזה** בחרטה, הסאטירה השחורה והפראית ביותר נגד הסטאלי־ניזם שנעשתה אי־פעם, חתומה על־ידי בן עמו של יוסף סטאלין, **טנגיז אבולאדזה**.

אולם אם יש אחד הראוי להיות שחקן־השנה בתשמ"ח, הרי זה **מארצ'לו מאסטרויאני**. אין זו חוכמה גדולה לקבוע שהוא שחקן טוב, אחרי קאריירה ארוכה ופוריה כשלו, אולם מפתיע לראות עד כמה הוא מסוגל לחדור לעומק התפקידים המופקדים בידיו, ולא רק להיות נציגו בשר ודם של **פדריקו פליני** מול המצלמה.

השנה הוא עבר את יוון מן הדרום לצפון, במסע של אמן שנפרד מן האידיאלים, מן החלומות ומן החיים בסירטו של **תיאו אנגלופולוס** מגדל הדבורים. ולעומת העגמומיות המלאנכולית שבתפקיד הזה, הוא היה ארכיטקט קל־דעת, החי חיי מותרות והוללות על כספי אשתו הבנקאית, עד שהוא מתאהב אהבה עזה ברוסיה שהוא מכיר בעיר קייט, בסירטו של **ניקיטה מיכאלקוב** עיניים שחורות.

קשה להעלות על הדעת שני תפקידים שונים זה מזה, ועוד יותר קשה להעלות על הדעת מישהו שמסוגל היה לתת יותר לכל אחד מן השניים, מכפי שעשה זאת מאסטרויאני. נדמה כאילו הוא כלי אידיאלי שבו יכולים בימאים גדולים לצקת בצורה מושלמת את הדמויות שלהם. אין זה פלא, אם כך, שלפי פילוסופיית החיים שלו הוא חי רק כאשר הוא מגלם תפקיד. ואילו ב'י סרט לסרט,

שחקנים מאנפרדי וסנצ'רלי ב„אהבנו כל כך"
עדיף יין יש!

הוא חש כמו בשממה. עוד יותר מוויליאמס, הוא היה המפסיד הגדול באוסקרים של השנה.

לצד אסופה של אשר לשחקני־המישנה, צריך לתת השנה כבוד לצעיר ותיקים ומנוסים, במיוחד. זהו **וינסנט ד'אונופריו**, הטירון השמנמן שמתעללים בו במטאל ג'אקט ואשר בולע קיתונות של עלבונות עד שאינו יכול יותר ומאבד לחלוטין את השליטה על עצמו. אמנם תחת שרביטו של בימאי כמו **סטאנלי קובריק**, היו כל השחקנים בסרט מושלמים, אבל ד'אונופריו היה אפילו קצת יותר מכולם. צריך רק לראות אם יוכל לשוב על המיבצע גם ללא קובריק מאחורי המצלמה.

בין הוותיקים, אפשר להצביע על העידון המופלג של **דנהולם אליוט** בספטמבר, על ההומור האנושי שהוא מכניס **פיטר פולק** למלאכים בשמי ברלין, על **וינסנט גארדניה**, כאביה של שר, השרברב הצדקן והחרמן גם יחד במוכת ירח. אולם שתי דמויות היו המרשימ[...] ביותר, ואולי מן הצדק היה לחלק אר[...] ביניהן. הראשון **ג'יק פאלאנס**, ה[...]מפחיד בדימוס, הביישן והמאופק כל[...]ם, לא פחות מגדולי היפוך מוחלט לדמות[...] ההצגה מכולם, הילדים שבנה לעצ[...]ם **פורד קופולה**, מרשים ממנ[...]רטו של זה האחרון, גן הבימה. [...]נופלת הפעם על ג'ונס, זה רק [...]ד ראוי לציון גבוה יותר מזה כ[...]ל שחקן־השנה.

השחקניות

אם כבר מדובר בקפה בגדאד, קשה לדעת אם **מריאנה סגברכט** בריאת־הבשר היא

שחקן קוסטנר
יורשו של רוברט טיילור

שחקנית או תופעה. עובדה היא שלמרות חיצוניותה ואולי בגללה, היא דמות מצודדת העוברת במהלך הסרט תהליך מרנין, מן הקשיחות הבאווארית לפתיחות האמריקאית, שילוב של קסם אירופי וראוותנות של העולם החדש.

לשר מגיע בהחלט להימנות בין השחקניות של השנה. היא שחקנית טיבעית שעברה בלי שום חריקות מעולם הפופ לעולם הבד (בעצם היא ממשיכה לפעול בשניהם). אולי זה מה ש**מאדונה** רוצה להיות, אבל זה יקח לה עוד הרבה זמן.

הולי האנטר, האמריקאית הקטנה והגמרצת, פרצה לעצמה פתח לצמרת, תחילה בבייבי אריזונה, אחר־כך במשדרים חדשות, אבל אצלה צריך עדיין להחליק את הפינות החדות לפני שתמשיך הלאה. **נובוקו מיאמוטו** היפאנית, רעייתו של הבימאי יוזו איטמי וכוכבת סרטיו, מופיעה בהם בזכות ולא בחסד, כשהיא משנה את אישיותה מסרט לסרט, מן האלמנה המבולבלת הלומדת להפעיל מזללה ועד לחוקרת־המס העקשנית והנחושה ברעתה, שהגנגסטרים הקשוחים ביותר אינם יכולים להזיזה מדעתה.

פיי דאנאווי חוזרת לעצמה בתפקיד אישי מאוד, מול מיקי רורק, בעכבר ברים.

אבל נראה שהתפקיד הקשה ביותר של השנה נפל בחלקה של **לנה אולין**, המגלמת אמנית המשוחררת ממעצורים מיניים בקלות הבלתי נסבלת של הקיום. להופיע בסצינות נועזות, חשופות וחצופות, כפי שנדרש ממנה בסרט, ולמרות זאת לשמור על שליטה מוחלטת בתפקיד, בהבעות הפנים ובהתנהגות, ולגלות רגישות כפי שהיא מגלה, זה מיבצע שלא רואים כל יום. בדרך כלל, שחקניות שקיבלו אימונים אצל **אינגמר ברגמן**, כפי שהיא קיבלה, מתקשות לעבוד עם אחרים. אצלה זה הצליח מעבר למשוער.

בין תפקידי המישנה, הבחירה הכמעט־טיבעית יכולה להיות **אולימפיה דוקאקיס**, כלת האוסקר, קרובת־מישפחה של המועמד לנשיאות ארצות־הברית. הופעתה במוכת ירח כאשה על סף הזיקנה המבקשת להבין פעם אחת ולתמיד את האובססיה שיש לגברים המבקשים להיכנס מתחת לכל חצאית פנויה היא רעננה ומלבבת, ובהחלט ראויה לפרס. מה עוד, שלהבדיל ממיקרים אחרים, כאן אפשר לומר בפירוש שמדובר בתפקיד־מישנה.

הרבה יותר קשה לומר זאת על **ג'ודי מאי**, הילדה שאינה מבינה מדוע עליה להיענש על מעשי אמה הנלחמת נגד האפארטהייד בעולם נפרד, ואולי עוד יותר [...]שה לומר זאת על **איליין סטרייץ'**, המגל[...]ת אמה של **מיה פארו**, נערת־זוהר ל[...]לפי נוחיותה בספטמבר. אבל אין המסדרת לעצמה את חייה ואת זיכר[...] השלוש, סטרייץ' היא זו שתישאר ספו[...]יכרונם של הצופים יותר משתי האחרות.

הטובים

כאן, לפחות, יש בשורה משמחת. הסרטים הטובים של השנה הצליחו גם בעיני הביקורת וגם קלעו לטעם הקהל. רובם היו

שחקן דאגלאס
ראש טוב לעסקים

שחקנית שר
לא זקוקה לשיעורים

הצלחות מיסחריות או לפחות סרטים שלא ביישו את מייבאיהם. הקהל הישראלי הוא, כנראה, פחות אטום ומוגבל מכפי שנהגו להאמין.

רשימת הסרטים הטובים כוללת כמה סרטים הוליוודיים יוצאי־דופן, שהוליווד אמנם מפיצה אבל לא צילמה, ואם צילמה, לא לפי חוקיה השגורים. כך למשל חוכמת רחוב, סרט תעודי בלתי־רגיל שצולם ב־1984 ברחובות סיאטל, על חיי נוער מופקר בגיל העשרה.

מוכת ירח, הקומדיה המלבבת ביותר של השנה, הוא קו־פרודוקציה קנדית, ואילו הנסיכה הקסומה הוא אוסף של אגדות מחוברות יחד בראי עקום, בשרביטו של מי שמבטיח להיות אחד הבימאים המובילים בהוליווד, הלא הוא **רוב ריינר** הידוע גם כ„ראש כרוב" מן הסידרה הכל נשאר במישפחה.

מן התוצרת האירופית, חובה להזכיר את מלאכים בשמי ברלין של **וים ונדרס**, אולי המופלא בסירטי השנה, השוקע תחת היומרנות הפיוטית של פטר האנדקה אשר כתב חלק מן התסריט, את להתראות ילדים שבו נזכר **לואי מאל** בילדותו שלו ובנסיון הנפל של פנימיה קאתולית להסתיר נערים יהודים מפני הגסטאפו, את חרטה של טנגיז אבולאדזה, סרט שצורתו סובלת, אבל אמירתו איתנה, ואת מגדל הדבורים של אנגלופולוס, אולי האישי והכואב שבין כל

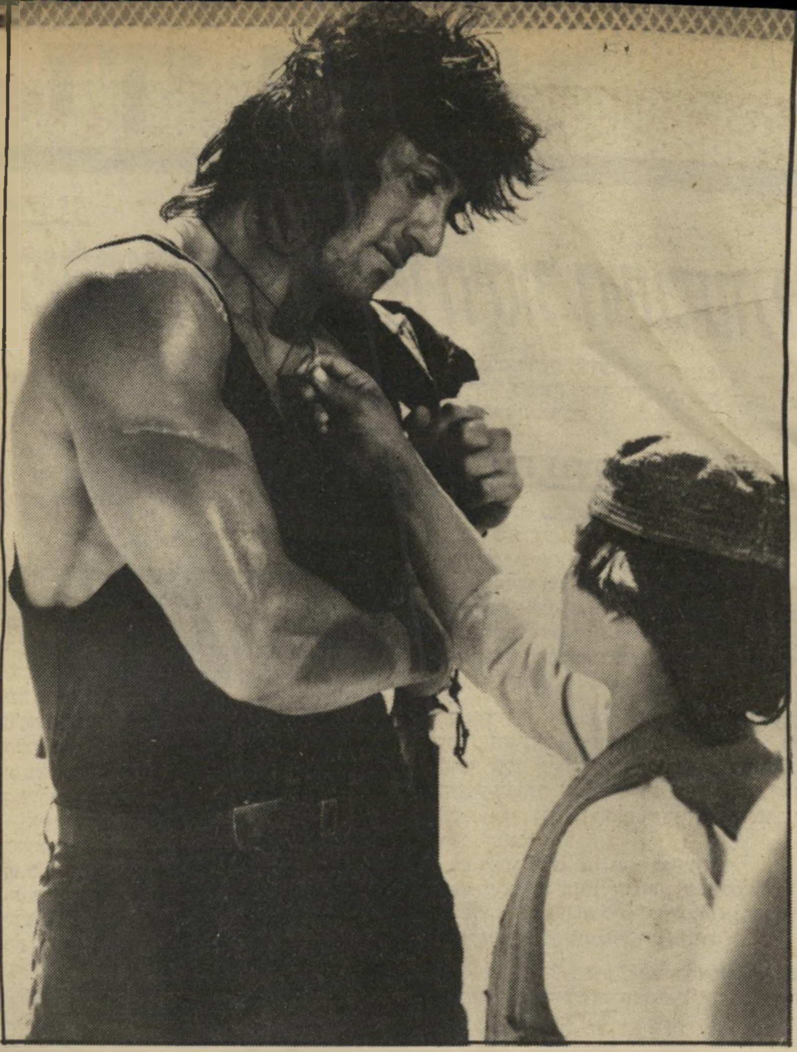

שחקן סטאלונה ב„רמבו 3"
בדיחת השנה

הסרטים שעשה (עד לאחרון שלא הוצג עדיין בארץ), משום שהמלאנכוליה של הגיבור, המבקש לסגור את ספר חייו, אינה אלא נבואה של תחושות הבימאי עצמו.

עם זאת, ארבעת סירטי השנה, כך נדמה, מיצו בדרך הטובה ביותר את השילוב של התוכן והצורה, כל אחד בדרכו. כך למשל, הסרט המרהיב ביותר של השנה, מעל ומעבר לכל ספק, הסרט שפרש את היריעה הרחבה ביותר והצליח להכניס בה לא רק ציבעוניות אלא גם משמעות, היה הקיסר האחרון של ברנארדו ברטולוצ'י, הצצה ממשית ראשונה של עיניים מערביות לתוך ההיסטוריה של העם הגדול בתבל, ושל קפיצת הדרך האדירה שהוא עשה, משילטון אבסולוטי

שחקנים יוצמן ובר־אבא
הרבה חתונות

של אדם אחד, הקיסר, ועד למהפיכה התרבותית של המישמרות האדומים, כל זאת תוך חצי מאה בקושי. סרטים רבים יבואו בעיקבותיו כדי למלא את הפרטים החסרים, אבל אין מה לומר, זאת היתה כניסה מפוארת לנושא.

עיניים שחורות היה הסרט הנעים ביותר של השנה, שילוב מופלא של אנטון צ'כוב ופליני בהדרכת בימאי סובייטי, ניקיטה מיכאלקוב, שני־חן בעין ובלב גם יחד. אמנם הוא חוטא לעיתים בראוותנות ואפילו קצת מתחנף לקהל, אבל יש לו לעומת זאת כישרונות כמו מאסטרויאני, **סילבנה מאנגאנו, אלנה סופונובה**, ואלה מכפרים על הכל.

קפה בגדאד ראוי להיכלל ברשימה, ולוא רק משום שהוא עושה דבר נדיר ביותר בימים אלה, הוא מצהיר על חיבתו ואמונו למין האנושי בכל תנאי ומצב. הפגישה בין בת באוואריה מרובעת (תרתי משמע) לבין אשה כושית טרודה וסחוטה, בתוך מוטל נשכח, הופכת לחינגה של ממש בידיו של הבימאי **פרסי אדלון**, סרט שאין בו נבלים, אנשים חיים בשלום זה עם זה והצופה אפילו נמשך להאמין בכך.

ואילו הסרט הרביעי, מטאל ג'אקט, הוא הזדמנות לבימאי סטאנלי קובריק לפוצץ את אגדת ויאט־נאם מן היסוד, ועמה אוסף שלם של מיתוסים כמו אגדת החייל האמריקאי הגיבור העשוי ללא חת, אגדת הנאמנות למולדת כערך עליון שאין עליו עוררים.

...והרעים

ערימות הזבל הצטברו כרגיל על בדי הארץ, אבל הרי לא לסרטים כמו זעם של כבוד הכוונה כאן, אלא לפשלות של ממש. כמו עשבי פרא של **הקטור באבנקו**, שביזבז בחינם את **ג'יק ניקולסון** ואת **מריל סטריפ**, כמו אריה שניסה להכניס את האופרה לסר של וידיאו־קליפ ונכשל כישלון מגוחך, או כמו אימפריית השמש שנטל את כל העוקץ והזעם מן הספר שאותו הוא איבד במקום לעבד. אלה כישלונות יקרים, מבזים ומיותרים בהחלט של אנשים שצריכים לדעת את מלאכתם טוב יותר.

אבל עוד יותר מהם, ראוי לתואר הזה, סרט איוולת בשם הבטלנים מאישתר, ששכר כל אחד מכוכביו, **וארן בייטי, דאסטין הופמן ואיזבל אדז'אני**, מספיק להפקת שני סרטים רגילים, ואשר במאמץ משותף גדול הוציאו לאור קומדיה לא מצחיקה על הרפתקות לא מרתקות במיזרח־תיכון בלתי־אמין. ירחם השם.

לא פחות בומבסטי היה ניסיונו של **מייקל צ'ימינו** להתמודד עם הדמות של סאלוואטורה ג'יוליאנו, בסרט־ראווה מגושם וחסר־חן או עוצמה בשם הסיציליאני, שבו התאמץ לשווא **כריסטופר לאמברט** להיראות כדמות גדולה מן החיים. מי שזכר את סרט המופת של **פראנצ'סקו רוזי** על אותו נושא, התענה ביסורים.

קוסטה גאברס תרם את תרומתו ליריד ההבלים השנתי בעיסקי מישפחה, סרט חסר־טעם ומסורבל, שרצה להיות סאטירה חברתית שנונה על כבוד של גנבים. מה מצאה **פאני ארדן** להשתתף בסרט הזה, קשה להבין, **ג'וני האלידיי** לעומת זאת, התאים בהחלט למיסגרת.

עם זאת, הסרט הדוחה ביותר של השנה, אול[...] גם בשל הצלחתו הגדולה אשר העניקה [...] חשיבות מעל ומעבר למקובל, היה חיזור [...] סרט צבוע ומתחסד הבז למין הנשי, מחזיר [...] אמות המוסר לתקופה הוויקטוריאנית ומ[...] תכסיסים קולנועיים וולגאריים בלי שום [...] אחרי כל השבחים לקהל הישראלי, כאן מגיע[...] נזיפה. אמנם זה קרה גם בשאר חלקי העולם[...] אותנו הרי בחרו מכל העמים.

נתן זך

פולמוס לגיטימי או חיסול חשבונות?

„יו"ר אגודת הסופרים, המשורר יעקב אורלנד, אמר אתמול כי סירב לחתום על גילוי־הדעת שהוציאה ועדת ניסוח של האגודה נגד המשורר נתן זך, מכיוון שאסור לגילוי־דעת לשמש לחיסול חשבונות אישיים, ולהיות מונע בדחפים שאין קשר בינם לבין הנושא שעליו מדובר."

יגאל קוצר, חדשות, 18.9.88

ובכן, הסערה סביב דברים שהשמעתי בראיון ב„ידיעות אחרונות" שככה מעט (לפחות בעת כתיבת דברים אלה) ודומה שאין יפה מערב יום הכיפורים לעריכת חשבון־נפש קצר במגמה לברר מרוע באמת עטה עלי בצוותא חבורה כזאת שקשה לתארה אלא כ־hanging party (חבורת לינץ' נוסח המערב הפרוע). אבל גם במגמה לבדוק את חלקי שלי בפרשה. את חלקי, משמע, את דיבורי ומעשי שהביאו את השחקנים הראשיים במערבון המיזרחי הזה למקום שהביאו אותם.

אין קל מלומר על אדם היוצא כנגד חברו שהוא מודרך על־ידי יצר נקם או מישאלה ל„סגור חשבון" עימו. הרבה יותר קשה להוכיח זאת. וגם זה: שימוש־יתר בטענת „חיסול חשבונות" עלול למנוע או לגדוע באיבו כל ויכוח. שהרי בכל מקום ניתן לטעון כי בר־הפלוגתא שלך אינו מודרך אך ורק על־ידי שיקולים אובייקטיביים אשר לגופו של דבר. וגם זה: מי יקבע ללא עוררים היכן מסתיימים שיקולים ומניעים אובייקטיביים ומתחילים שיקולים ומניעים סובייקטיביים? האם בשעה שאני יוצא חוצץ כנגד מעשיהם של אנשי „גוש אמונים", דרך משל, ואף כלפי מנהיגי אותו „גוש" נתעב בעיני, האם כל נימוקי ומניעי נופלים תחת הקטיגוריה של האובייקטיביות הצרופה, או שמא נצטרפו אל אלה העקרוניים, במהלכן של שנות פולמוס והתנצחות וניגוח הדדיים, גם מניעים סובייקטיביים רבים של תיעוב אנשים אלה או אחרים, שהם וכל מעשיהם נעשו בעיני מוקצים מחמת מיאוס. והרי לכם דוגמה לפולמוס שראשיתו עיקרון (אבל היש גם עקרונות צרופים מסיגים ביוגראפיים, קרי: סובייקטיביים?) וסופו חיבור של התנגדות עקרונית וסלידה אישית, סובייקטיבית מאוד.

והלאה. האם העובדה שכתבתי אי־פעם דברים חריפים, ואף חריפים ביותר, כנגד אדם מסויים, והנה אותו אדם קם לאחר זמן וכתב כנגדי דברים ברוח דומה, — האם עובדה זו כשלעצמה דיה כדי להוכיח טיעון של חיסול חשבונות?! הרי באמת ייתכן שכשם שנפגעתי אני בשעתו מדבריו שלו ואף הגבתי עליהם בחריפות, כך נפגע הוא עכשיו מדברי ועמד והשיב לי מנה אחת אפיים. אפשר שלא זכר כלל מה שכתבתי אני עליו אז.

היכן קו הגבול?

ואפילו אני עומד וטוען כי הוציא את דברי מפשוטם ועמד וסילף אותם — האם יכול אני להוכיח כי עשה זאת ביודעים ובזדון. הרי אפשר שרק מפני שכל כך כעס על מה שדימה למצוא בדברי נהג באימפולסיביות וכמוכה סנוורים, כשהוא מגיב על דברים שלא אמרתי כלל.

במילים אחרות: היכן עובר קו הגבול בין פולמוס והתנצחות וויכוח לגיטימיים, חריפים וכואבים כאשר יהיו, לבין זדון ועלילת־דם, שקר מודע לבעליו שכל כוונתו להבאיש את ריחו של מישהו שאינו חביב עליך עד שלא תהיה לו תקומה עוד?!

קשה ביותר היא ההוכחה כשמול אדם יחיד מתייצב מוסד שלם. שהרי יש שישאלו: האם מוסד שלם מחסל חשבונות?! הירהור קל בתקדימים מן העבר מעלה שאכן אירעו מיקרים — והם לא מעטים כלל — שבהם חיסלו מוסדות שלמים חשבונות, בינם לבין עצמם ובינם לבין יחידים שמחוצה להם.

נכון: בימינו חל פיחות רציני ביוקרתם ה„מיתולוגית" או המאגית של מוסדות, ושום אדם בר־דעת הקורא בימינו כי „צמרת המישטרה או השב"כ טענה", או כי „מליאת הכנסת הביעה שאט־נפש", או ש„חבר־הנאמנים של בנק זה או אחר הכחיש" — שוב לא יעלה בדעתו להעניק לדברים אמון אוטומטי. מה לעשות, יותר מדי והיטב מדי אנו יודעים מיהם האנשים המרכיבים מוסדות אלה. וגם זאת אנו יודעים, שלעיתים קרובות חוכמתם הקיבוצית, או ניקיון כפיהם הקולקטיבי, או מצפונם המצורף של מוסדות נופלים בהרבה מחוכמתו, בור־כפיו ויושרו של האיש החכם, הישר וההגון ביותר המכהן בהם.

רצונכם לדעת מדוע? לכו לחוקי מרפי — או לפרידריך ניטשה. בחוק החברות, מכל מקום, לא תמצאו את התשובה.

התקפה גמישה

הרבה תלוי גם באקלימה ובתרבותה של תקופה. כך, בתרבות זו או אחרת לא יעלה כלל על הדעת שמי שיוצא כנגדך אינו בר־פלוגתא שלך, אלא את נפשך הוא מבקש. פשוטו כמשמעו. במילים אחרות, אילו ניתן לו, היה מאבדך מן העולם. פיסית ממש. ורק מפני שלא ניתן לו, או כיוון שהוא חושש מפני התוצאות — הוא יוצא כנגדך בעלילות דברים.

במיקרה זה הופכות הטענות טפלות לעצם פעולת השינאה ואין עוד סיכוי לוויכוח: כל תשובה שלך תידחה על הסף, בעצם עוד לפני שהשמעת אותה, שכן איש אינו מעוניין בעמדתך או בטיעוניך, נכוחים ויפים או מוקשים ומופרכים כאשר יהיו.

בך מעוניינים, בך ולא בטיעוניך.

במיקרה זה הופך הטיעון להשמצה, וההתנפלות – למעשה לינץ' מילולי, או, בלשון מדוייקת יותר, לחיסול חשבונות.

אז גם נשכח, במוקדם או במאוחר, הנושא ששימש עילה לוויכוח. שכן בעלי דבבך יפתחו בנושא אחד ועד מהרה יעברו לנושא שני ושלישי. יפתחו בארם זה ועד מהרה יכוונו את התקפתם לחברו. יפתחו בנימוקים הגיוניים לכאורה ועד־מהרה יגיעו לנימוקים שהם בגדר איוולת גמורה. סופו של „ויכוח" כזה שיתבעו את פיטוריך ממקום עבודתך...

וכך, האם מה שאירע בי בקשר לאותם דברים שאמרתי בנושא השואה הוא אכן בגדר סערת־רוחות על מה שנראה למישהו בתום־לב כ„פליטת מחשבה איומה" מצידי (משה דור, מעריב, 19.9.88). או ש„תחת מסווה של רגישות אמיתית לדברי זך מסתתרים עסקנות וחיסול חשבונות," (עירית נחמני, „עוד מאבק כוח", חדשות, 19.9.88)? האם מי שיצא כנגד יו"ר אגודת הסופרים, יעקב אורלנד, יצא כנגדו מפני שסירב לחתום על החלטת גינוי כנגד אחד נתן זך, או שהתקפתו מעידה על מצב שבו, „אם מגרדים את הקליפה הדקה שעל פני השטח (של אגודת הסופרים), מתגלה ריקבון של יריבויות ומאבקי־כוח," ואם כך — כוונתה האמיתית של המיתקפה („עושים לו את המוות בתכבנות קטנה") לא היתה מלכתחילה אלא להיפטר מן האיש אשר „הביא לאגודת הסופרים יושר ואצילות," על אף היותו „חלש וחסר חוט־שידרה" (שם)?!

בית־העלמין בחולון

אין ספק שהתפטרותי מן הוועדה המייעצת של הפסטיבל הבינלאומי לשירה, שעמד להיערך בישראל, לא הוסיפה לי ידידים בקרב שוחרי הפסטיבלים שבין משוררי ישראל. הבעת הסלידה מטיפולה של ממשלת „האחדות הלאומית" באינתיפאדה הוסיפה שמן פוליטי על המדורה הספרותית. וייתכן באמת שסיגנוני האימפולסיבי והתוקפני לעיתים, קוצר־הרוח שלי כלפי תככנים, עסקנים ושרלטאנים למיניהם, קוצר־רוח שגבר נוכח הידיעה, **שמי שאינו יוצא היום כנגד הכרזות, כלומר, מילים, יצטרך לצאת מחר כנגד גידרות־תיל ומשאיות טעונות מגורשים** — כל אלה גרמו שאיראה כמי ש„אוסף לאחרונה בשיטתיות הרבה שונאים. בחודשים האחרונים הצליח לריב כמעט עם כולם... רבים מחכים לו כפינה כדי לבעוט בו..." (חדשות, שם).

להגנתי אוכל רק לומר כי כל שונא שרכשתי לי באחרונה — ביושר רכשתי אותו. ביושר, בחריצות ולעיתים בעבודת־נמלים.

לשיבחם של כמה מאלה ייאמר: לא כולם ניצלו את הזדמנות־הפז האחרונה כדי להצטרף לבועטים. אולי הבינו גם הם מה שהבין אורלנד, הרחוק מרחק ת"ק על ת"ק לא רק מהשקפותי הפוליטיות אלא גם מלהיות „האיש שלי" באגודת הסופרים, כפי שניסו **המשמיצים** (לא המתווכחים; כאן אין עניין לוויכוח!) להציגו.

כך או כך, לכל מי שחושש מפני מעורבות־יתר בענייניה של אגודת הסופרים מצד מי שמעולם לא מצא לראוי להצטרף אליה, אני יכול לומר בהזדמנות זו: תנוח דעתכם, **מישאלתי להתערב בענייניכם אינה גדולה ממישאלתי להצטרף לקובעי המדיניות בוועד הנאמנים של בית־העלמין בחולון...**

ההשוואה באה כמאליה אבל במחשבה שניה אין היא בלתי־הולמת כל־כך. הנה רק השבוע אמר לי „מקור שלא לייחוס" — כפי שנהוג לקרוא לו בלשון העיתונות — בוועד אגודת הסופרים, כי בכל השנים הרבות שהוא מכהן באותו מוסד עוד לא נתקל בהרכב „רע" (ציטוט) כמו בזה הנוכחי.

האם היו דבריו בבחינת קביעת עובדה או חיסול חשבונות?

תשפטו אתם. אותי וגם אותו. הרי כל הראיות לפניכם.

מטעמי נ…
תחילה — מה …
לוגתא שלי. ואחר…
בימים אלה.

להתרחק מעט

…אות בזו אחר זו.
על בר־הפ־
נתחיל בידידנו סנדו דויד, סגן… עלי
דת הסופרים, שהשיב על האשמת …
כונות בדברים הבאים: „לא היה ל…
ודברים עם זך וממילא אין לי חשבו… לחסל,"

(מעריב, 19.9.88). ואכן, במיקרה זה דומני שהצדק עימו: חשבונו העיקרי של מי שהעיתון חדשות קורא לו „סגן ממורמר" הוא עם מי שנבחר במקומו לכהונת יושב־ראש האגודה (הוא ואורלנד קיבלו מיספר שווה של קולות).

מדבריו אני למד עוד שאין הוא נוטר לי על 15 השירים ששלח לי לפירסום בשנתון אינרא ולא נתפרסמו.

להלן מובאה נאה דווקא מתוך אותם שירים. דומה שאילו שמע המשורר בעצתו שלו עצמו, היה חוסך מעצמו הרבה טירחה ועוגמת־נפש:

גַּם אִם אַתָּה אוֹהֵב
אַל תְּאַבֵּד הַכָּרָתְךָ.

תַּעֲמֹד מְעַט רָחוֹק מֵרֵעֶיךָ.

— בייחוד כשרעיך אלה הם אנשים כאותם שבהם אנו עוסקים ברשימה זו.

מתוך דבריו של סגן היו"ר המתפטר אני מבין שגם אינו נוטר לי על הדברים שכתבתי בגנות שתיקתו של ועד אגודת הסופרים כל חודשי הקטל האחרונים. כדי להבין את דברי לאשורם יש לזכור כי סנדו דויד הגיע לכוורת אגודת הסופרים מתוך מועצת הלול של תנובה, שגם בה שימש שימש מנהל או יו"ר. הצעד חסר התקדים שבו נקט בעשרת ימי תשובה שלו — הפקרת אורלנד לגורלו על־ידי התפטרותו שלו מהסגנות — מעיד יפה על אופיו המוסרי של האיש ועל הערכים שהביא עימו מאותה מועצת לול או חלב.

אנשי ועד אגודת הסופרים שלנו – אף הם מרביתם מקורבים למחנה ה,נאור' ו,העובד' – הללו שלא יצאו משלוותם והחרישו, או כמעט, בכל חודשי הזוועה האלה, פתחו אף הם את פיהם רק כדי לגנות במילים בוטות את מעשי חבריהם לנוצה ולקסת. בלהיטותם הרבה להיכנס לנעליהם (הגדולות עליהם בכמה מיספרים, אני מרשה לעצמי לומר בכל הענווה) של עמיתיהם המתפטרים, אף ביקשו עסקנים אלה של מועצת הרפת והלול לשעבר לקחת את הפסטיבל תחת חסותם ורק תגובתם הנחרצת של המשוררים הזרים בעלי המוניטין מנעה זאת בעדם.

„עוד בעיקבות פסטיבל שבוטל",
דף חדש, 25.5.88

וגם זה כתבתי בגיליון אחר של דף חדש עליו ועל חבריו לוועד ולהנהלה:

גרועים מכל בעיני הם חכמי מועצת אגודת הסופרים... אילו אני במקומם מחריש כל החודשים האלה ביחס למתחולל במדינת היהודים ובשטחים הכבושים בידיה – הייתי נזהר שלא להשמיע אפילו ציוץ קל שבקלים כנגד אנשים המבקשים לשמר את כבודה של השירה העברית, לא רק לדור הזה אלא גם לטווח רחוק יותר.

אם הם סבורים, לעומת זאת, שנתמזל מזלם והגיעה שעתם לעלות על סוס וליטול

סופרי ישראל בדרך לאמת: גיורא לשם, בן־ציון תומר וסנדו דויד – „נלך לפוליגראף!"
איור של רוברט נאדלר

„חבורת הזבל" מכה שנית

לאחר שעלילת־הדם כנגד נתן זך לא עלתה יפה, החליטה „חבורת הזבל" בוועד
אגודת הסופרים להעתיק את המיתקפה לקורבן חדש: יושב־ראש הוועד יעקב
אורלנד, האיש א… „הביא לאגודת הסופרים יושר ואצילות", אפילו לטענתם של אלה
המאשימים אותו …חולשה וחוסר חוט־שידרה" (עירית נחמני, „עוד מאבק כוח",
„חדשות", 19.9.88). …נתגלה ש„תחת מסווה של רגישות אמיתית לדברי זך
מסתתרים עסקנות וח… חשבונות" (שם) מן הסוג המגונה ביותר.
ואכן, הניסיון להדיח … לא החל בעיקבות הפרשה האחרונה. ראשיתו
כמעט ביום שבו נבחר ל… …רשת זך" היא רק האמתלה שבה נאחזו שלושה
משוררים כושלים ומתוסכלים, … …יהם הזדוניים בעיתונות, ובעיקר ב„מעריב",
בניסיונם לצוד שתי ציפורים בא…
בין אם יעלה בידיהם להדיח א…
מתכננים – ובין אם לאו, דבר אחד כבו…
של הנהגת אגודת הסופרים העבריים ב„מכהונתו – הצעד הבא שאותו הם
יריבויות ומאבקי־כוח", שהנלוזים שבעסקניו …ם, בגלותם לעין־כל את קלסתרה
מיריביהם. …ל. מוסד אכול „ריקבון של
…שום אמצעי כדי להיפרע

לידיהם את המושכות על ברייה שלא הם שטרחו בהולדתה, בהזנתה ובפרנסתה – יבושם להם. ולא בלשון המליצה בלבד. שכן ליותר מכל דבר אחר הם נזקקים בשעה זו לבושם.

„כן פסטיבל — לא פסטיבל",
דף חדש, 27.4.88

החולה הבריא

גיורא לֶשם שימש אחת משתי דמויות־המפתח במיכתב השיסוי נגדי, כפי שהיה מעורב, בצורה זו או אחרת, בלא־מעטות מהשערוריות שפקדו את אגודת הסופרים בשנים האחרונות. הוא גם האיש שפרש בשעתו מכהונת מזכיר האגודה בשל עמ־דתה הנחרצת של מי שהיתה אז יושבת־הראש של אגודת הסופרים, שולמית לפיד (לפי גירסה אחת הציגה לפיד אולטימאטום: „או אני או הוא"). גם בקאדנציה הנוכחית התפטר. לשם (הפעם מרצונו שלו) מחברותו **בהנהלה** המצומצמת של האגודה, כשהוא שומר היטב על מקומו **בוועד שבו** ומתוכו הוא מסוגל להמשיך במעלליו. את התפטרותו מן ההנהלה נימק ב„החרפת מחלתו" — מחלה שמ־עולם לא מנעה בעדו מלהשתתף בשום מחלוקת ומריבת סופרים — וכן ב„נטייה להתחמק מאח־ריות להחלטות ולמנהיגות", „היסוסים וחולשת הדעת", טענות שאותן הטיח כלפי הנהגת האגודה חודשים רבים לפני הפרשה האחרונה. אותו „מקור שלא לייחוס" בוועד האגודה (לא „האיש שלי" יעקב אורלנד, חלילה!) תלה השבוע, בשיחה עימי, את קולר האחריות למרבית ה„קיל־קולים" בתיפקודה של הנהגת אגודת הסופרים בבן־ציון תומר (ראה בהמשך) ובמשורר מתוסכל זה שזכה השנה סוף־סוף במילגת ראש־הממשלה לעידוד היצירה — אולי משום שמְעַט כל־כך ליצור יצירות של ממש זה שנות דור.

פרשת היחסים בינו לבין יושב־ראש האגודה שוב אינה בגדר סוד; לא־מכבר אף הגיעה אל העיתונות (מעריב, כמובן, אבל על כך בהמשך), בעיקבות מיכתב־חוזר חסר־תקדים בסיגנונו (ה־מילים „שקר" ו„שקרן" מופיעות בו שוב ושוב) שכתב ופירסם כנגד אורלנד. לשיאה הגיעה מיתקפתו בימים אלה כאשר, לאחר שעלב ביו"ר במישרדו, בתובעו את התפטרותו „תוך עשר דקות," אמר החולה־הבריא־אולם **כי אילו הוא במקומו של יעקב אורלנד, היה מתאבד.** וכל זה בנוכחות ארבעה עדים!

ברשימה בשם „חבורת הזבל או: בִּרְעֵי הבי־קורת", שנכתבה בעיקבות התפטרותו־האחרונה־בסידרה של גיורא לשם, ניתחתי באריכות את מניעי ההתפטרות החלקית של העסקן־המשורר, כשאני מתעכב בייחוד על הערתו הבאה במיכתב־ההתפטרות שלו: „מחברותי בוועד האגודה אינני מתפטר, כיוון שאני מבקש לעשות למען ייסודו של כתב־עת לביקורת, שלחיוניותו אני מודע מאוד."

על כך כתבתי:

...עכשיו באמת היגענו לנקודה. עד עכשיו היינו רק מכרכרים סביבה כאותו גיבור ברנרי. והנקודה היא כמובן שחבר־ההנהלה־הפורש־חבר־הוועד־הנשאר גיורא לשם אינו רוצה במאזניים (כתב־העת של אגודת ה־סופרים) זה שבו כבר מכהנים בקודש שני עורכים שהכל או כמעט הכל משבחים את מלאכתם.

למה לו ללשם שלנו מאזניהם של אחרים? הוא רוצה במאזניים שכולם שלו, במנהי־גותו, בלא אותם „היסוסים וחולשת הדעת", שהם לעיתים קרובות סימן מובהק של תר־בות; מאזניים שלו ושל כמה מעמיתיו הסיקריקין המופרים – אין צורך לנקוב בשמות, הכל יודעים במי המדובר ומי שאינו יודע לא כדאי לו שיטרח להיוודע... כי הם – חבורת הזבל שהכל יודעים מי היא ומיהם מורי הלכה שלה – אינם אלא המקבילה ה„ביקורתית" המדוייקת לזבלנים אחרים של חיינו: חבורת הזבל של „כך" ושל „התחיה", אבירי הטראנספר ואלופי יש"ע...

ואת „כתב העת הזה לביקורת" – במקום „כתב־עת", קרא: עביט־שופכין – מתכוון המתפטר־הנותר־במקומו שלנו להגיש להם, לחבריו החדשים, „על מגש הכסף" „על חש־בון הבארון," כלומר, האגודה. ואם נותר עוד קורטוב של שפיות בראשיהם של חברי אגו־דת הסופרים שלנו – דווקא את העביט הנוסף הזה ימנעו ממנו. די בהחלט בקיימים.

דף חדש, 30.3.88

שינאה עצמית פאתולוגית

אבל נניח לרגע לאגודת הסופרים. עוד נחזור אליה.

דבר מיום 16.9.88 מפרסם את הודעת הגינוי של ועד האגודה ובצידה את תגובתי. בין זו לזו הוסיף העיתון מֵידע על עוד מי שביקש להצטרף כדחיפות ל„חבורת הזבל" שלנו:

להודעת הגינוי הצטרף שר־החינוך־והתר־בות יצחק נבון, שאמר כי „קו ישר מחבר בין הציפיה החגיגית של זך לבואה של ספינת אש"ף לישראל לבין יוזמתו לביטול כינוס המשוררים הבין־לאומי שנועד להתקיים בישראל במלאות 40 שנה למדינה."

„כבר הורגלנו להפגנות החוזרות ונשנות מצידו (מצידי – נ"ז) של שינאה עצמית פאתו־לוגית, אך הפעם הגיעו אטימות־הלב וקהות־החושים שלו לשיאם," אמר נבון.

והנה, דווקא על הפאתולוג החדש שקם לנו מהריסותיו של שר־החינוך הכושל כתבתי כשנה קודם לכן:

מי גרם לכך שהפרס הממלכתי (פרס יש־ראל) יוענק לפקידי מוסיאונים ולבדרנים – והגב' דמארי מייצגת בעיני רבים מאיתנו בידור במיטבו – אבל לא ליוצריה של סיפ־רות ואמנות, הומור וסאטירה, כלומר, לא לאריה נבון ולא לעמוס קינן, לא לדן בן־אמוץ ולא לאפרים קישון, מן המוכשרים שביוצרינו במילה ובקו, ואפילו בקולנוע... האם רק משום שיצירתם קונטרוברסיאלית לא באו עד כה לא יהושע סובול ולא חנוך לוין, לא נסים אלוני ולא יוסף מונדי – יוצרי התיאטרון הישראלי – אפילו עד שערי הפ־רס!

מי גרם? שאלה גדולה. הלא כולנו יודעים מי. גרם אחד פקידון קטן, שטיא המפצה עצמו בכוח קורטוב שררה זה שהופקד בידיו על צימצום אופקיו התרבותיים, על דלות הרוח ועל חוסר אומץ־הלב הציבורי שלו... הוא שגרם. כלומר, במישרין. אבל מי הוא זה המסתתר מאחוריו, בחינת טובל ושרץ בידו, מי מושך בחוטיו של הפקיד? מיהו האחראי האמיתי, המיניסטריאלי, למחדל ולעיוות?

ברור: אחראי אותו אדם שבהינף קולמוס אחד (כוונתי, כמובן, לשיחת־טלפון אחת) יכול היה לקרוא את הפקיד שלו לסדר. וזה מי הוא אם לא שר־החינוך־והתרבות שלנו, יצחק נבון, בכבודו ובעצמו. כלומר, אחראי אותו איש הגון אף אצילי, בעל מידות תרו־מיות רבות, על־פי עדות יודעי־דבר, שכולנו ראינו בו את נציגה המובהק של ארץ ישראל היפה... האיש שחלקנו (ואודה ולא אבוש: גם אני בכלל זה) ראינו בו מועמד טיבעי לעמוד בראש מיפלגתו שוקקת חידלי־האי־שים ומי שראוי לשאת עיניו למישרה הרמה ביותר במדינה.

אותו איש שכעבור שנים מעטות בלבד יתגלה כאחד משרי־החינוך־והתרבות הג־רועים ביותר של מדינת ישראל – ואני כבר בן גיל שבו אני מסוגל לזכור את כולם ואף נכון להודות שמאורות גדולים רבים לא היו ביניהם...

דף חדש, 13.10.87

בן־תפנוקים של תרבות אירופה

ומעיתון לעיתון על גבי אותו אתון. מיודענו בני ציפר, עורך המוסף הספרותי של הארץ, אף הוא פרח־משוררים בשכבר הימים, הימים שבהם עוד היו המשוררים פרחים והפרחים משוררים, לא חיפש דווקא מקוריות בדיברי השיטנה שחיבר כנגדי במדורו. שהרי „לה־פֶּן והפארודיה שלו" מאת **ציפר** (הארץ, **16.9.88**) אינה אלא רקיקה מתוך קֻבַּעַת־הארס של מעריב שנתפרסמה **11 ימים קודם לכן.** נאמן לדרכו בַּקודש זה שנים (אל נשכח: היה זה מעריב שפירסם עוד בשנות ה־70 את הדברים הנוראים על „בוגדנות וילנרית ותבוסתנות קַיְזוּקית" כאחראיות למחדל מילחמת יום־הכיפורים!), נטל גם הפעם מעריב את הבכּורה בכּנוּתו אותי ראשון, במאמר־מערכת בלתי־חתום, בתואר הכבוד „ז'אן־מארי זך" (מעריב, 5.9.88). האם אך מיקרה הוא שבעיקבות אותו מאמר־מערכת כתוב ביד אלמונית (אלמונית?! אולי נגיע גם לכך) — הופיע כתב־הפלסתר של אגודת הסופרים ובעיקבותיו רשימת־רקיקתו של ציפר?!

מיקרה? — אולי. האנגלים הרי אומרים „רו־חות־אנוש גדולות הוגות מחשבות דומות." אבל אולי לא רק מיקרה. מי חכם ויידע?!

מכל מקום, במאמרו מיום 16.9.88, כתב בני ציפר במדורו „דרך אגב":

„כאשר אמר הפאשיסט הצרפתי ז'אן מארי לה־פן שתאי הגאזים היו ,אפיזודה', רעשה הארץ. המשורר נתן זך הלך בעיק־בותיו ואמר דבר דומה בראיון לירון לונדון ב,ידיעות אחרונות' לפני שבועיים... וראה זה פלא, הוא לא הצליח לעורר מריבצם אלא כמה אריות תשושים באגודת הסופרים – שתפקידם כנראה לחטט בעיתונים ישנים ולסמן בקווים אדומים דברי שטות של סופ־רים ומשוררים – ואילולא השמיעו השבוע את קול שאגתם הדקה, היה כל העניין כולו שוקע בתהום הנשייה.

„מדוע אותה אמירה נשמעה מחרידה בפיו של לה־פן ונהפכה לפארודיה בפיו של זך? יש לזה לפחות סיבה אחת ברורה. ז'אן מארי לה־פן הוא, אללי, פוליטיקאי עיקבי בדיעו־תיו, ורציני להחריד בהכרזותיו, ולכן הציבור מתיירא ממנו. לעומתו נתן זך, שכאיש־רוח היה צריך לכאורה לצפות ממנו שיעשה שי־מוש זהיר ומבוקר במילים, מצטייר בעיקר כאישיות קאפריזית ולא־רצינית; איך אפשר לתאר אחרת אדם, שמצד אחד הזדעזע מאי־רועי כפר ביתא עד כדי כך שעמד ויזם את ביטולו של פסטיבאל בין־לאומי לשירה, ומ־צד שני, בפוזה של בן־תפנוקים של תרבות אירופה, מבטל 12 שנה שבה היו מיליוני כפר־ביתא כאלה!"

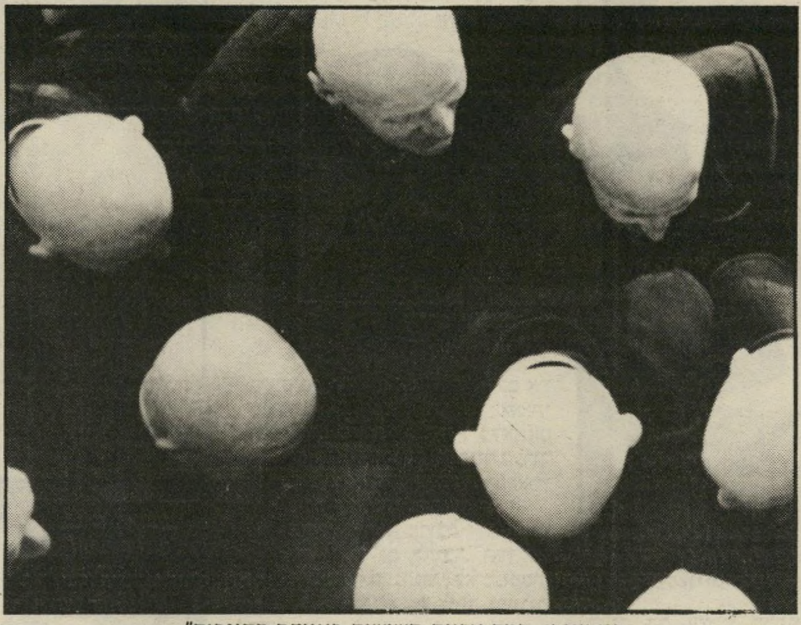

בני ציפר: „כמה אריות תשושים באגודת הסופרים"

שיר שתיקה

לא היתה זו, כמובן, הפעם הראשונה שבני ציפר מתיר לעצמו ללעוג לטובים ממנו. רק ארבעה חודשים קודם לכן ליגלג באותו מדור שלו על המשוררת מאיה בז'ראנו, שהכריזה, בת־שובה לעורכי עיתונים שביקשו ממנה שירים לחגים, כי „לא יהיה שיר ולא ציור ולא סרט ולא סיפור/לא קונצרט ולא מסיבה/עד שנשוב לחיות במקום ובמדינה/שאין בה כיבוש ודיכוי ופחד."

אז תיארתי אני מעשה של המשוררת כ„מחוות התאבדות ספרותית שבה ובשכמותה לא נתקלנו פה בארצם של שאננים ושינאנים, יושבי על מִדִּין וחובשי מדים ויושבי על מֵי מנוחות ומדמֵנות, עזרכים פורחים באוויר כאותה פרה של שאגאל..."

ועוד הוספתי כי:

היתה זו רק שאלה של זמן עד שיבוא מישהו וישים לצחוק את שירה־מינשרה־זעקתה של מאיה בז'ארנו. ארץ קטנה היא ארצנו. ניתן היה אפילו לנחש מי ומי יטילו את האבן הראשונה. ובאיזו בָּמה או במות יעשו זאת.

הפעם מילא את המיצווה־השליחות מיו־דענו בני ציפר, יוצא בית־מידרשה של אס־כולת בוֹשֶׂס המפורסמת: השמאל שהוא ימין מרכזי שהוא שמאל ביקורתי ומיושב המע־לה הנחות שמאליות מפוכחות – ומחבר ומפרסם רשימות בפְּרֵסָה לפרנסתו.

לפרנסתו וגם מתוך כוונה לשוות לעצמו, כלומר, לחסר הזהות, מראית־עין של זהות.

זהות שאומרת: אני זהה מפני שאני לא מזדהה אלא מזהה. בעיקר את עצמי. ועצמי זה עצמי, כמו שאני הוא אני. לא פחות אבל גם לא יותר מזה.

ולי די בזה, כלומר, בזהותי. ליותר ממנה אינני שואף. לכן אני גם מוסיף וקובע, על כל צרה שלא תבוא: יותר מזה אינו קיים.

כלומר, אין יותר ממני. ומה שיותר ממני הוא אגדה או ניסיון להערים עלי.

ובאגדות אינני מאמין ולהערים עלי לא אתן.

וכה הגיב על צו מצפונה של המשוררת מאיה בז'ראנו אחד בני ציפר, עורך־במיקרה של מוסף־במיקרה בארץ שהיא מיקרה גמור ובלעדיהם של בעלי אגדה מיקריים לא היתה באה לעולם:

„שיר שתיקה מעניין המשיבנו אל פארא־דוכס עתיק־יומין: המשורר החש שהעולם אינו ראוי לפניניו מחליט שמעתה ואילך ישתוק עד שישנה העולם את מהלכו ומכריז ,ברוגז' על כולם."

איזו קהות־רוח וטיפשות־לב. האם בא־לסקה או בגרנלנד נכתב שירה של מאיה בז'ראנו, וכלום החלל הריק הוא שגרם אותו? האם מקורו באמת בדרישה ,שהעולם ישנה מהלכו?' ושמא המדובר ב,עולם' מסוים מאוד וב,מהלכים' מסוימים עוד יותר?!

כמו לא היתה ביתא מעולם. וכמו לא הגיעה שום שוועת מוות של נער או נערה, של ילד או ילדה, לאוזניו הערלות־מרוב־אנינות של העורך שלנו...

ולמאיה בז'ראנו: תודה. ואנא, למען כו־לנו: התירי את נידרך.

מפני שאם כולנו נחריש כעת – ויהיו נימוקינו טובים ויפים או נואשים וכואבים ככל שיהיו – ינסר בחלל העולם, עולמנו, רק קולם הצורם של הציפרים והצופרים למי־ניהם.

ובעולם שכולו ציפרים, צפירות וצופרים – קולה של שום ציפורת שיר לא יישמע עוד.

דף חדש, 4.5.88

חבורה שנתפרדה

יכולנו להסתפק באלה. אחרי הכל, מי מתפלש להנאתו בְּמֵי מרמנה עכורים ממין אלה. אבל משהתחלנו במלאכה — אין הרשות בידינו שלא לסיימה. וכך אנו מגיעים כמובן לבן־ציון תומר ולמשה דור.

בניגוד לסנדרו דויד הצודק בקָבעו כי לא היה לו מעולם „דין ודברים" עימי, ואף נדמה לי שמעולם לא שוחחנו שיחה של ממש, היכרותי את משה דור ובן־ציון תומר ראשיתה לפני שנים רבות.

ספק אם מי מבין הכתבים המדווחים על הפרשה יודע כי בן־ציון תומר הופיע ביחד עם משה דור, מקסים גילן ועימי בחוברת שירים צנועה בשם שירים חדשים שערכתי **לפני 33 שנים** (היא הופיעה בתשט"ו, 1955), וספק אם מישהו מהם מודע לכך שאני הוא שערכתי את ספר שיריו הראשון של משה דור, ברושים לבנים (הוצאת לקראת, תשי"ד), כדרך שערכתי ופיר־סמתי כמה וכמה ספרי ביכורים של אנשי חבורת

(המשך בעמוד 32)

עורך נתן זך

מה הם לובשים כשהם יוצאים מהארץ?

המראה אופנתית

קל ומאסיבי הלן ומוריס כרונובסקי, זוג תיירים מניו־יורק, ממשיכים במסעם לקהיר, אחרי שטיילו ונהנו בארץ. השניים מעדיפים לטוס בבגדי כותנה קצרים בגלל החום.

סוודר על הצוואר כך נוסעים לארץ קרה. קרלה באזיין, תיירת בלגית, בחולצת כותנה לבנה ומיכנסי־כותנה שקנתה בארץ. את הסוודר סרגה בעצמה.

חלון ראווה
אילנה מאירי

מדי יום ביומו מתנהלת בנמל־התעופה בן־גוריון תצוגת־אופנה בינלאומית דו־סיטרית. באחד מימי השבוע נסענו ללוד לבדוק את סיג־נונות האופנה שאנחנו מייצאים לחו"ל.

המימצאים לא היו מפתיעים. רוב היוצאים אינם מקפידים במיוחד על הו־פעתם בגובה של 20 אלף רגל. הדגש הוא על נוחיות: מיכנסי־ג'ינס, חולצות ושמלות מטריקו. בגדים נוחים, לא הדוקים, לשעות הטיסה הארוכות.

הנעליים הן בדרך־כלל נעלי־ספורט או סנדלים, שאותם אפשר להוריד במטוס. חלק מהנוסעים החזיקו בידיהם סוודרים או מיקטורנים — אלה הם, כנראה, נוסעים שיעודם הוא ארץ קרה.

ללבוש המרושל יש אולי הסבר נוסף — ברוב ארצות העולם אין חוקי־מכס קשוחים וקפדניים כמו אצלנו. גם אין מחירים מרקיעי־שחקים כפי שניתן למצוא בחנויות בארץ. אין פלא, אם כך, שנוסעים לא־מעטים נוהגים לערוך את קניותיהם בחו"ל ולצאת מהארץ בלבוש פשוט ובמיזוודה חצי־ריקה.

ואם במיזוודה מדובר, היה לנו הכבוד להציץ גם לתוכה. ואין זה, חלילה, מתוך התנהגות לא־מנומסת. להיפך, ההצצה הפעם היתה מעוגנת בחוק...

מי שמגיע לנמל־התעופה נדרש להשאיר את הפרטיות בבית. מטעמים מובנים נבדקות בקפדנות מיזוודותיהם של כל הנוסעים, ולכמה מהם, חסרי־המזל הנחשדים בהברחות, בנשיאת נשק ללא רישיון ובעוד חשדות, כיד הדימיון הטובה של אנשי־הביטחון, לא נותר אלא לחשוף את כל מטלטליהם לעיני הנוסעים הסקרניים הצופים בהם בעוד הם עצמם ממתינים לתורם בבדיקה. וכך ניתנת לצופים ההזדמנות להתרשם ממה מורכבת מלתחתו האישית של נוסע נבוך זה.

מעניין מדוע לא חשבו עד היום על מסך נייד כדי לאפשר לנוסעים, הזוכים בטיפול המסור, קצת פרטיות?

הנוסעים הישראלים מזמנים לא־מעט הפתעות לאנשי־הביטחון. אמנם העגלות שהם דוחפים לפניהם עמוסות במיזוודות רבות, מה שיכול להעיד על טיול ארוך או על קשר בלתי־מוסבר של הנוסע לבגדיו, אולם זאת טעות אופטית בלבד. כשנפתחות המיזוודות מתגלה שהן ריקות למחצה, מוכנות להטענה מעבר לים. על פניהם של אנ־שי־הביטחון עולה חיוך ממזרי, והנוס־עים, המרגישים שהפעם ידם על העל־יונה, ממשיכים בדרכם מלאי־סיפוק.

צילם: אלי דסה ■

צעיר וספורטיבי קבוצה של צעירים הממתינה בתור לב־דיקה הביטחונית השתלטה על הרצפה בנמל־התעו־פה. (מימין) בחור בחולצת־פולו לבנה ובמיכנסי ג'ינס; לידו (במרכז) בחורה בחולצת־כותנה אדומה ומיכנ־סיים לבנים; (משמאל) בחורה בסרבל לבן מכותנה.

אופנה מיצרית הפתיעה בלבושה האירופי: חולצת כותנה ומיכנסי שלושת ריבעי לבנים ולראשה כו־בע מיצחיה של שחקני הבייסבול. לידה בנה, הנראה כאילו הגיע מהוואי.

מושכת תשומת לב מדלן עמר־ני בחולצת־כותנה ובמיכנסי ברמודה משובצות. הכל בוורוד.

לבוש נוח למי שדרכו ארוכה – חולצה ו־מיכנסיים דקיקים בירוק וכובע רחב־שוליים להגן מחמת השמש הקופחת על הראש.

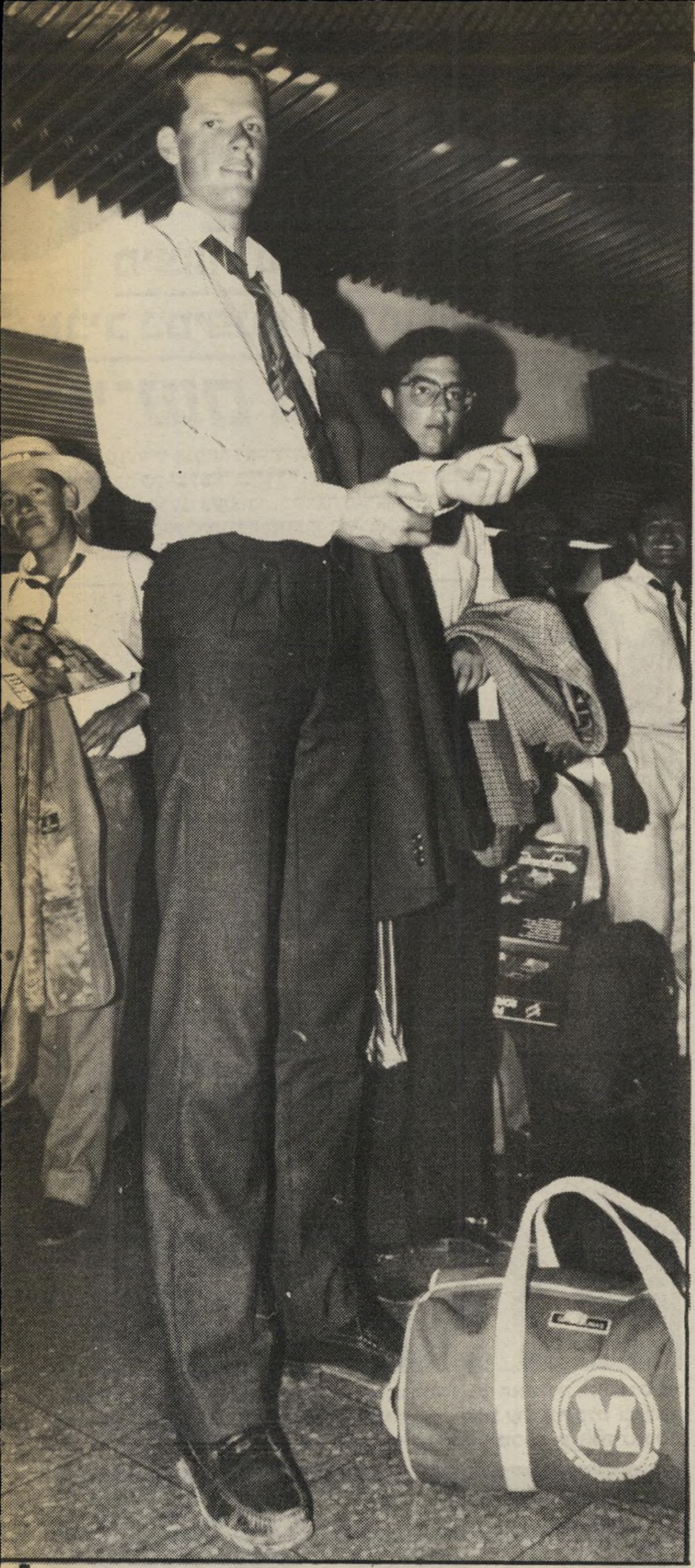

אנקת גבהים הענק הבוליבי וחבורתו שייכים גם הם לכו־חות האו"ם, ונמצאים בדרכם הביתה. הענק לבוש באלגנטיות בחליפה שחורה, בעניבה צבעונית ובחולצת־כותנה.

הביתה לתיירת בחולצת־הפסים ובמיכנסיים הקצרים, הבית הוא בריטניה.

המערב הפרוע נוסע זה, שדווקא אינו קאובוי מטקסס, אלא חייל המשרת בכוחות האו"ם, בחול־צת־כותנה לבנה ובמיכנסיים הדוקים שהבליטו את גיזרתו השרירית.

מעמד מביך כך נראית המיזוודה מ־בפנים, לאחר חצי שעה של בדיקה ביטחונית. התיירים הזרים נבדקים בדיקה ביטחונית מדוקדקת. התיירת הבלגית לבשה גופיה שחורה מעל למיכנסי ברמודה משובצות. לידה חברו־תיה, שבאו ללוותה ולתת לה תמיכה נפשית.

כל הסיפורים על
יואל שר במסיבת הבר־
מיצווה של בנו ★ צעירי תל־
אביב במיפגש הקבוע של יום־כיפור

אי־שם ברמת השרון

למקום החדש שנפתח באיזור־התעשייה ברמת־השרון קוראים המקום של צצה, כינוי־החיבה של **שלמה בן־דוד**, שבשותפות עם שני חבריו **מאיר** ו**שאול** פתח פאב־מיסעדה מרענן בעיצובו. וכשצצה מארגן פתיחה מגיעים כולם, וכולם פירושו אלפי אנשים. פקקי־התנועה שנוצרו במקום לא נראו ברמת־השרון מאז היווסדה. אפילו השוטרים בתחנת המישטרה הסמוכה למקום לא הבינו מה קורה.

אנט פלאטו־שרון בנה **יואב** (במרכז) ובעלה שמואל פלאטו־שרון הגיעו לאירוע יחדיו כדי להזים את השמועות בדבר המשבר במערכת־היחסים ביניהם. אך כשעזבו נפרדו דרכיהם. אנט המשיכה בחברת חברתה ובנה ואילו בעלה הלך לדרכו בחברת ידיד.

ציפי קבילין הבוטיקאית ואחותה של האסירה המפורסמת חווה יערי, הגיעה בשימלת עור ונתקלה בשלמה בן־דוד, הבעלים (לצידה) והעז המשמשת כקמע המכונה עיזאת נאפסו.

יגאל גריפל סגן ראש עיריית תל־אביב, חבר קרוב של הזמר יואל שר, לפי הגדרתו של המארח שר, אחז בתוף כשהוא מעודד בהתלהבות את יושבי שולחנו לנהוג כמוהו.

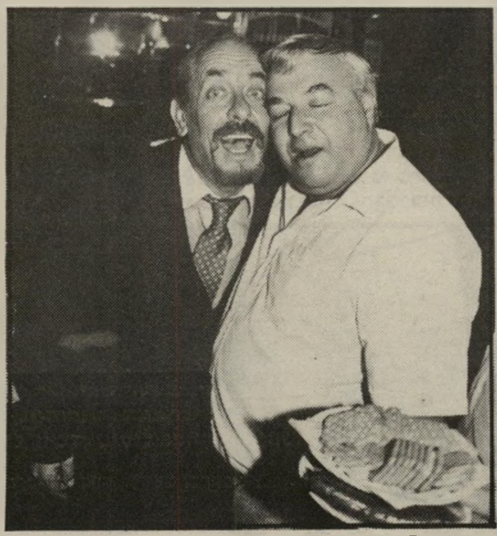

יואל שר (משמאל) זוכה לחיבוק מידידו המיסעדן ראובן גרוס (מימין), בעל המועדון גרינהאוז, הממוקם מעל רפי'ס. גרוס, עב־הכרס, סיפר על הידידות רבת־השנים ביניהם.

אריאלה פנסטר (מימין) אשתו של איש־העסקים שלום פנסטר, הנמצא במסע־עסקים בארצות־הברית, השיקה כוסית שמפניה עם הדוגמנית עדי בן־יוחנן, המתגוררת בניו־יורק ולומדת שם יחצ"נות. דנה מושקובסקי (בצילום למטה).

קישרי חיים שכאלה

מסיבת בר־מיצווה בנוסח חיים שכאלה נערכה ל**אלון שר**, בנו של הזמר־הבדרן **יואל שר** ואשתו **ג'ים**. קצת מפתיע. כוכב הערב היה דווקא האבא שקיבץ והזמין את כל חבריו הוותיקים, ואלה עלו איש־איש בתורו והפליגו בסיפורים שונים ומשונים על הקשר שלהם עם שר, החל מתקופת הצבא וכלה בשנים האחרונות. וכך, במשך שעה, יכלו המוזמנים לשמוע מעשיות וסיפורים מחייו של האב המפורסם, שלא כל כך נגעו לעניין הילד והבר־מיצווה שלו.

המסיבה נערכה ברפי'ס, המועדון המחודש של **רפי נצחון**, הפותח את שעריו בתיקווה לימים חדשים וטובים. האורחים היו ישובים לאורך שולחנות עמוסים כל טוב. את פניהם קיבלו הזוג שר ובנם וזרקורי תאורת מצלמות הווידיאו שהנציחו את האירוע.

בין הרבים שבאו לחגוג היתה גם הזמרת הוותיקה **עדנה לב**. המתגוררת בניו־יורק, הזמר **ישראל יצחקי**, ממלא־מקום ראש־העיר תל־אביב **יגאל גריפל** ובני־מישפחה וחברים קרובים. יואל שר נראה במיטבו ואותות מחלתו לא נראו בו. הוא אף שיעשע את אורחיו בבדיחות וחידודים.

ישראל יצחקי הזמר הוותיק לא זוהה על־ידי מרבית האורחים שחשבו אותו לאחד מקרובי המישפחה. החוקר מישל חדד (עומד) זיהה אותו, והזכיר לו כיצד הכירו בראשונה.

שרון שר בתם בת ה־20 של יואל וג'ויס שר היא חיילת מרשימה בתווי פניה ובדימיון לאמה. היא העדיפה לשבת בבר בחברת רונן לב הצעיר (לצידה), על פני הסתופפות בחברת כל ידידי הוריה.

הדס דואניס אשתו של עורך־הדין איציק דואניס הגיעה לגשר בחב־רתו. שם פגשה ברפי אזולאי (מימין). הדס דואניס, מהוותיקות שבין המבקרים בגשר, נותרה אדישה ואמרה שבשנה הבאה היא תמצא לעצמה עיסוק אחר, מפני שמרבית חבריה הפסיקו לפקוד את המקום.

מסיבת כל נדרי

המסיבה הגדולה בעיר התקיימה השנה במועדה הקבוע: ערב יום־הכיפורים. כבר בשעות הערב המוקדמות של יום השלישי החלו לזרום אלפי אנשים, רובם צעירים בגיל העשרה, לעבר גשר הירקון בתל־אביב. כל אמצעי התחבורה היו כשרים, למעט כלי־רכב. הרוב המכריע הצביע ברגליו, אחרים באו רכובים על אופניים, גלגיליות ואמצעים אחרים.

זהו המיפגן הגדול ביותר של בני־נוער באיזור צפון תל־אביב. מוקד־המשיכה הזה מביא למקום גם את צעירי הפרברים המתגוררים ברמת־אביב, בנווה־אביבים, ברמת־גן ובעלי כושר המגיעים מגיבעתיים ואף מבת־ים. למיפגש הזה באים לראות ולהיראות, להחליף חוויות ולשטוף את העיניים בחתיכות המסתובבות בשטח בלבוש מינימלי. סיגנון הלבוש הפשוט ואווירת העליצות מהווים, כמובן, ניגוד אדיר לשקט ולאווירת יום־הכיפורים השוררת בשאר חלקי העיר.

קולות צחוק, שריקות וצעקות נשמעים מכל עבר. היושבים לאורך קו הבטון, המפריד בין המסלולים, תופסים את המקומות הטובים ביותר. מנקודת־תצפית זו ניתן לראות מה קורה מסביב, ושם תמיד קורים דברים. חברים, שלא התראו שנים, פוגשים את מכריהם משכבר הימים ועלמות־חן פוגשות בחברים־לשעבר.

האווירה המחשמלת, שליוותה את המקום בשנים הקודמות, חלפה ופינתה מקומה לתחושה שזה פשוט לא זה. גם מיספרם של הנוכחים היה נמוך יותר מאשר בשנה שעברה ונמוך בהרבה ממיספר ה„חוגגים" מלפני שנתיים. גם מיספר המבוגרים הפוקד את המקום קטן. ואם בעבר נראו במקום רבים מהבליינים התל־אביבים בגילאי ה־30, הפעם נכחו רק נציגים ספורים בלבד. גם צעירים מלווים בבני מישפחותיהם כמעט ולא נראו, למעט הדוגמנית־לשעבר **שרית דמיר** שהגיעה למקום בחברת בתה **דוראל.**

השנה התפתחה גם תופעה חדשה. רבים עזבו את גשר הירקון לטובת הגשר העילי שנמצא בשדרות רוקח, מרחק של 200 מטרים מגשר הירקון. האפשרות לטייל על הגשר, המשקיף על כל הסביבה, קסמה לרבים, כי רק פעם בשנה ניתנת האפשרות להולכי־רגל לטייל עליו. הנוף הנשקף ממרומי הגשר והמחזה של אלפי הצעירים הפרושים לאורך דרך חיפה שמתחת מדהים ורבים התגודדו ונהנו מהחוויה.

קצת אחרי השעה 1 השתררה באיזור עלטה שנבעה מהפסקת־חשמל, ואז, ממש כמו בבית־קולנוע שחלה בו הפסקת־חשמל, החלו מאות מהנוכחים לצעוק, לשרוק ולהר־עיש עד שחזר המצב לקדמותו. לקראת השעה 2 החלו הכל להתפזר לבתיהם שבצפון תל־אביב, מותשים ומאוכזבים, בתחושה שהגשר ידע ימי־כיפור עליזים יותר.

רחל פריישטדט בתם של הבימאי פיטר פריישטדט ו־בקי, היתה בין אלפי הצעירים שהסתובבו בגשר.

דני ליבאי חייל, בנו בן ה־19 של חבר־הכנסת דויד ליבאי והמישפטנית ניצה שפירא־ליבאי, הגיע כשהוא רכוב על אופניים.

דני יופה (משמאל) בנם בן ה־24 של הזמרת יונה אטרי והטייס אורי יופה פגש בעופר בוצר (במרכז) בעל דיסקוטק, ובמעצב־האופנה דויד אלבו. מימין קבוצה בני 16 באחד מרגעי ההתפרקות על הכביש.

תשבצופן העולם הזה 2665

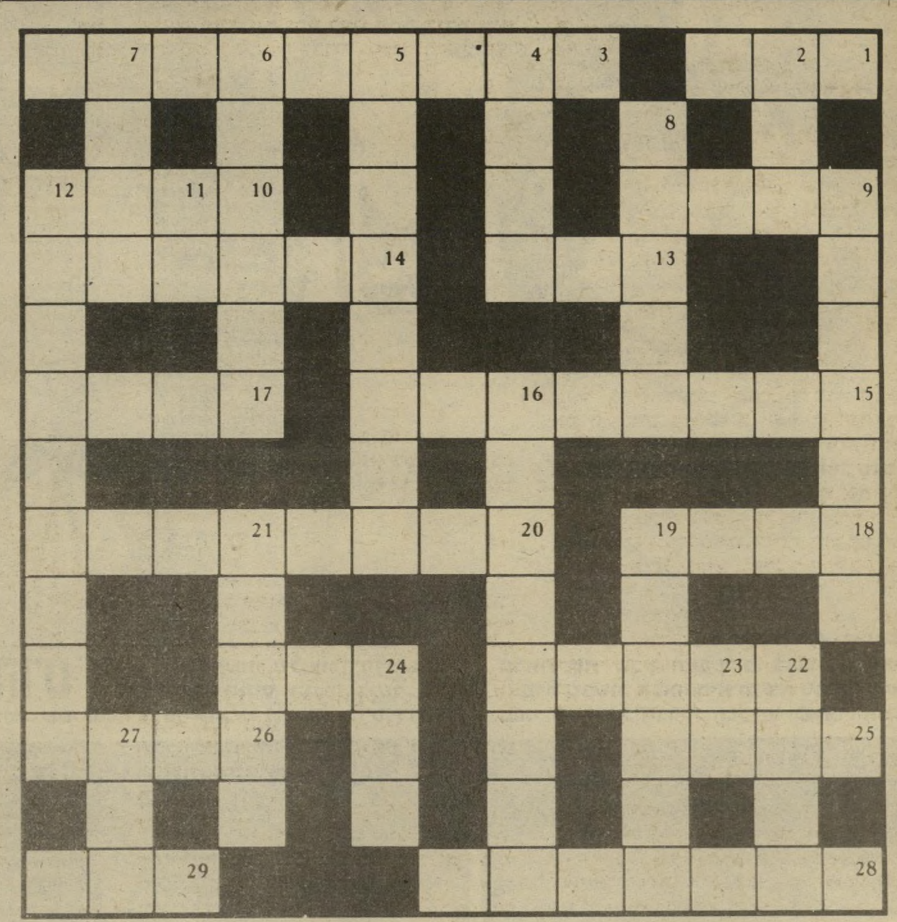

מאוזן:

1) זה רע ליעל חיי אישות? (3);
3) אוכל איטלקי מהמם, אפשר להשיג גם לרגלי הר געש באפריקה (9);
9) תקרובת ביקר (4);
10) פשט מדיו במאי (4);
13) מרוב יוהרה הוכיח חוסר הבנה בספנות (3);
14) אל תתני הדרן אחרי ההופ־עה גב׳ כהן (6);
15) הדוכן בהמשכו של ג׳ורג׳ הטוב (4, 4);
17) משוחח עם בן־דוד (4);
18) המלחין הוזכר אצל בורודין (4);
20) מה שהיתה יכולה להיות זרש לו תפסה את מקומו של תרש (5, 3);
22) חיה תכנס באחור, אבל זה מה יש (5);
24) סבבו מעל נקרות הצורים (3);
25) באיזה ענף נצליח באולימ־פיאדה, באגרוף או בסל? (4);
28) שטויות! הוא לא אמר מלה אחת של טעם (4, 3);
29) חבורת רחוב (3).

מאונך:

2) תעלת מי שפכין במצרים העתיקה (3);
4) אופטימיסט בישוב (4);
5) בשום נימוק אי אפשר עוד להשיג את הכרטיס האחד שנותר למחזמר (4, 4);
6) נדוי גם בגלל הסתירות (6);
7) בערב ינסה להפטר מילקוט השירות (4);
8) לא עולה ולא יורד בגרם (5);
9) המקום סתום מבאי הפסטי־בל (3, 4)
11) מספיק עם העלאת זכרונות! (2);
12) עברו ממחשבה למעשה בליגות הכדורגל (4, 5);
16) מה שמצאו על צווארה של קדיה כשעברה בשער (5, 3);
19) מארצי תגיע ישר אלי אלי! (5);
21) הפסקה בתה ממלאה את החלל (5);
22) נשאו במזל דלי (4);
23) חם מאד, הכל נוטף מים! (2);
24) בת אשר עולה ויורדת בשקט (3);
27) סופר בתור נביא (3).

אביגיל ינאי

פתרון תשבצופן 2663

דף חדש

(המשך מעמוד 27)
„לקראת". נכון, תומר מעולם לא נמנה עם אנשי „לקראת", ואשר לדור — לא זה המקום לספר כיצד גמלו לי „בריעות נאמנה" (דיברי הקדשתו של משה דור באותו ספר) מקצת מחברי באותם ימים רחוקים על עזרתי. חלק מן הדברים נתפרסמו, אם במדוייק ואם בצורה מעוותת פחות או יותר, ויתרם אולי עוד יתפרסם.

לענייננו די לנו שנציין כי מאז שלהי שנות ה־50 נתפרדה לה החבורה וכל איש פנה־הלך לו לדרכו. עם בן־ציון תומר, למשל, לא התראיתי שנים רבות. (סיפורו על הפגישה לפני קול־נוע מוגרבי, כפי שהופיע במעריב, הוא בדותה גמורה.)

— מה שלא מנע בעד מכּרים משו־תפים מלספר לי מפעם לפעם על המת־רחש באגודת הסופרים שבה היה לעס־קן, תוך שהוא ממעט יותר ויותר לכתוב, על שליחותו הדיפלומטית, על קירבתו ליגאל אלון וכו' וכו'.

סהדי במרומים שאינני יודע מדוע נתפתחה בי במרוצת השנים אנטיפא־תיה כלפיו. מעולם לא עשה לי כל רע, מעולם לא נתן בידי כל סיבה לטינה כלפיו. ואף על פי כן — חשבון ערב יום־הכיפורים הוא שאני עורך כאן — התרעומת שבליבי לא רפתה. אולי נטרתי לו בשל מה שראיתי בו בגידה בכל מה שנדרנו בשנות נעורינו, כלו־מר, שאנו לעסקני ספרות לא נהיה; שאנו לא „נמפלג" (מלשון מיפלגה) את הספרות; שאנו נהיה שונים מן „המושח־תים ההם". וראה אפילו את הדברים המתפרסמים באחרית הדבר של אותה חוברת ביכורים נשכחת (שירים חד־שים): „שכּן אחת ידענו: זוהי חוברתם של המשתתפים בה. שלהם ורק שלהם. ודבר זה איננו כלל וכלל דבר פעוט בארץ של תרבות מיפלגתית וכיתתית מובהקת כארצנו. אולי זהו פשר ההרג־שה הטובה המלווה אותנו בגישתנו להוציא חוברת ראשונה זו. שכן, וייאמ־רו נא הדברים גלויות, הרגשה כזאת אין לנו בשום בּמה מן הבמות המופי־עות כיום בארץ."

במבט לאחור – מבט של ערב יום כיפור, כאמור – ייתכן גם שה־סיבה לכך שדברי אלה מתפרסמים היום בהעולם הזה, ולא בשום במה אחרת, קשורה גם היא – במרחק 33 שנים – באותה הרגשה ובאותו נדר.

שהרי מי מאיתנו תיאר לעצמו אז, באותן שנות חניכה תמימות, שיהיה אי־פעם לעורך ולפובליציסט בעיתון שבו מתפרסמים דברים על דבר „בוגדנות וילנרית ותבוסתנות קניוקית", עיתון המסוגל לשקר לקוראיו — בלי שום נקיפת מצפון — בכתבה האומרת כי עוכר ישראל זה נתן זך נוסע לפסטיבל השירה הבינלאומי ברוטרדאם על חש־בון כספי מישרד־החוץ הישראלי? מי היה מעלה אותם ימים על דעתו כי יבוא יום שבו יכתיר אחד מאותם אנשי „ריעות נאמנה" את רעהו בתואר „ז'אן־מארי זך". אבל אולי אני חושד בכשרים. ואפשר שכך הם דרכי אנוש. וגם זה: אל נקדים מאוחר למוקדם.

בסעיף „שונות"

נחזור, איפוא, לבן־ציון תומר. ובכן, דווקא בשל אותה מורת־רוח לא מובנת לי, או מובנת רק חלקית על רקע הדברים שנאמרו, הופתעתי הפתעה גדולה כשמסר לי בשעתו יעקב אורלנד (בתוקף תפקידו!), זמן קצר לאחר הי־בחרו לכהונת יו"ר אגודת הסופרים, לפני יותר משנה־וחצי, **כי דווקא בן־ציון תומר הוא שהעלה את שמי כמועמד להשתתף במישלחת הסו־פרים אשר אז קיוו שתוזמן לברית־המועצות כמחוות־גומלין על ביקו־רה של מישלחת סופרים סובייטית בישראל, וכי בן־ציון תומר, דווקא הוא, צירף את שמי, לצד זה שלו ושל רעיו בוועד האגודה, לרשימת חברי הוועדה המייעצת להכנת פסטיבל המשוררים הבינלאומי** שעמד להיערך בישראל (בסופו של דבר לא נתקבלה רשימת אגודת הסופ־רים ומטה חגיגות ה־40 הרכיב רשימה משלו, על פי עצתי, רשימה שעל שניים מחבריה הוא מצטער עד עצם היום הזה...).

אודה ולא אכוש — ואולי צריך הייתי להתבייש — אינני יודע מה השד שקפץ עלי, אבל תשובתי המיי־דית למבשר הבשורה היתה: שתי הר־שימות אינן נראות בעיני, שהרי הן מורכבות בעיקר מעסקני ועד אגודת הסופרים. ואשר לבן־ציון תומר, אנא, בטובך, אמור לו שעם תכּכנים מאקי־אווליסטיים מסוגו לא אסע, לא רק לברית־המועצות, אלא אפילו לבת־ים.

ולא נחה דעתי עד שביקשתי במפגיע, שאכן יילך וימסור לתומר את הדברים כלשונם.

האם ייפלא עכשיו, כי משהעלה בן־ציון תומר בישיבת ועד אגודת הסופ־רים לפני שבועיים את הצעת הגינוי כלפי, בסעיף „שונות", לאחר שלוש שעות דיון שהתיש את כוחות המשתתפים שכמה מהם כבר עמדו לעזוב את האולם, פתח את דבריו בפנייה ליושב־הראש:

„אתה אולי תחשוב אותי למאקיא־ווליסט..."

הוא שאומרים האיטלקים: פגיעות סכין מותירות צלקות עמוקות.

אני מנצל איפוא הזדמנות זו **להת־נצל לפני בן־ציון תומר, אמנם במ־אוחר, על אותה „פגיעת סכין" שלי בו – על לא עוול בכפו. הוא הושיט**

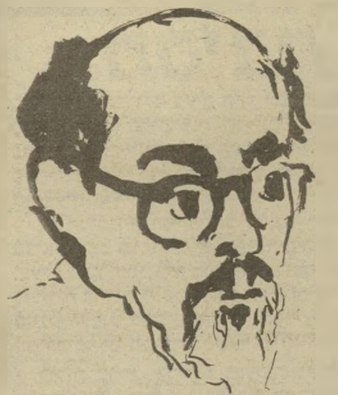

משה דור: „ריעות נאמנה"
רישום גרשון קניספל

לי את ידו לשלום ואני גמלתי לו בסטירה על הלחי. אינני זוכר עוד מיקרה כזה בחיי.

הוא שאמרתי: חשבונות, חשבונות...

וכיוון שאמרנו „ריעות נאמנה", היגענו סוף־סוף למשה דור. מילא, זה שהוא רודף כבוד וכיבודים, שאפתן חסר־מעצורים ונוקם ונוטר — כל זאת ידענו זה שנים. אבל מי היה מתאר לעצמו, בחלומותיו הרעים, שמקירבנו ייצא האיש אשר בהיבחרו למישרה הרמה של נשיא הסניף המקומי של פא"ן — אירגון סופרים בינלאומי שנוסד כדי להגן על חירות היצירה — ישיב לכתב כלבו חיפה, רמי רוזן, השו־אל אותו מה נעשה למענם של עמיתיו הסופרים הערבים הכלואים במעצר מינהלי באנצאר 3, כי „בדקנו כל שם ובירדנו כל פרט." וכאשר הכּתב מת־עקש וחוזר ושואל, הוא מוסיף: „קיבלנו הסברים שאינני יכול לפרט לך מסיבות ביטחוניות טהורות, ותבין את זה כפי שאתה רוצה."

ואכן, המסר הובן כהלכה וגם נרשם למזכרת (ראה כתבתו של רמי רוזן, „פא"ן — המחדל", דף חדש, 15.9.88).

וזהו הסופר ה„כנעני", איש „עבר האדומה", המשים עצמו היום דובר „השואה היהודית", וכזהו האיש המדבר כלפי על „מציאות חיינו, שבה מתפת־לים כנחשים זיקות וחשבונות וחישו־בים ושיקולים והשפעות ולחצים, שיש בהם כדי להעכיר את הצלולה שבמח־שבות ולזהם את הטהור כמניעים."

כיצד אמר על מי שאמר קארל קראוס בשעתו: „ביחס אל זה לא עולה בדעתי שום רעיון."

זולת אולי ציטטה קטנה מאותו ספר ביכורים שלו שערכתי, ברושים לבנים, שבו כבר הזהיר אותנו מפני ההולך ומבשיל. הזהיר ואילו אנחנו לא הבנו:

לא אסוג ולא אודה
על פשעים של שמן זית.

נתן זך ■

מרים בנימיני

מזל החודש: מאזניים

מה צפוי להם השנה

את התקופה שעוברת בימים אלה על בני מזל מאזניים אי־אפשר להשוות לשנה החולפת או לשנה הבאה. כלומר, 1988 לא היתה מן השנים הנוחות, אך היו בה כמה דברים שגרמו לה להיות נסבלת. אולם שנה קלה היא בוודאי לא היתה. ההיפך, מחודש פברואר אפשר היה להרגיש בשינוי, ולאו דווקא בכיוון הרצוי.

בקיץ, כשכוכב מרס (כוכב המילחמות) נכנס למזל טלה, התחילו בני מזל מאזניים להגיב ולנהוג בצורה שונה מתמיד. תוקפנות, כעס, מריבות וסיכסוכים איפיינו אותם במיוחד, ולא היתה להם כל שליטה על תגובותיהם. המצב החמיר כשמרס התחיל בהילוכו הנסיגתי.

מה־26 באוגוסט ועד ה־29 באוקטובר יהיה מרס בנסיגה. בימים אלה ממש מתחיל גם כוכב מרקורי (תיקשורת) בהילוך לאחור שיימשך כשלושה שבועות. מרס יימצא בטלה עד ינואר. אך כבר מנובמבר יהיה קל יותר והעצבנות תדעך.

בגלל מערך הכוכבים הקשה מתנהגים עכשיו בני מאזניים בכעס ורבים עם כל אחד ובכל הזדמנות, אומרים הכל בפרצוף מבלי לעשות חשבון. כשמרס ייצא בינואר ממזל טלה תחזור התנהגותם להיות שקטה ומבוקרת.

אולם בינתיים צריכים בני מאזניים להשתדל ולשמור על מערכת־יחסים תקינה עם בני־הזוג. התקופה הקשה עלולה להשפיע מאוד על הקשר ולהביא למסקנות לא־נכונות. למזלם לא ממהרים בני מזל מאזניים להחליט. תכונה זו תעזור להם לשמור לפחות על הקשרים עם בני־הזוג, גם אם היחסים אינם אידיאליים.

הבעייה העיקרית השנה היא כניסתם של

הכוכבים אוראנוס וסטורן למזל גדי. שני אלה יהיו בצמידות בבית הרביעי של מזל מאזניים המתייחס למישפחה, למגורים ולהורים מבוגרים. מזל גדי יוצר זווית דיסהרמונית למאזניים, כך שנפטון, שכבר נמצא שם והשניים שהוזכרו, יהוו מישקל כבד וישפיעו מאוד על שנת 88־89 שגם היא לא תהיה שנה קלה.

● עבודה. קאריירה

בשנים האחרונות עברו בני מזל מאזניים שינויים בגישתם לנושא העבודה ורבים מהם שינו תחום או תפקיד. השנה יהיה להם קל יותר בנושא העבודה. כרגע הם מתקשים למצוא עבודה שתהיה לרוחם, אולם בעוד שלושה חודשים יהיו להם יותר הזדמנויות והם יוכלו למצוא עבודה מעניינת ששכרה בצידה.

הרווח שלהם עד היום לא הצדיק את ההשקעה. יחסית לציפיות ולעבודה הם עבדו קשה והרוויחו מעט. אולם מבחינה זו מצבם ישתפר. אין זו השנה המתאימה לקידום בקאריירה. השנה יהיה להם מעניין יותר בעבודה, אך שאיפות מיקצועיות לא יתגשמו. מי שהתואר והמעמד חשובים להם עלולים להתאכזב.

בנושא הממונים והסמכויות יצטרכו בני מאזניים להפעיל את כל הטאקט והדיפלומטיה האפשריים כדי לשמור על יחסים טובים. לא כדאי להיכנס למאבקים עקרוניים עם הממונים או עם בעלי השפעה. במאבקים מסוג זה ייצאו המאזניים כשידם על התחתונה. כדאי לשמור על פרופיל נמוך, לבצע את העבודה ולהמתין לתקופה שבה הקידום יגיע ללא קשיים וכדבר מובן מאליו.

● מגורים

מי שחושב על מכירה או קנייה של בית או דירה עלול להיתקל במיכשולים ובקשיים בלתי־צפויים. אין זו התקופה לשנות את צורת המגורים. מכירת דירה או קנייתה לא יהיו משתלמים מבחינה כלכלית ועצם המעבר לא יביא נחת. אם אין ברירה כדאי לתכנן את המעבר היטב ולחשוב על כל תקלה אפשרית. הכנה מראש יתכן ותמנע אכזבות ומפח־נפש.

● מישפחה

בנושא זה העניינים אינם פשוטים. שהייתם של שלושה כוכבים גדולים בבית הרביעי מביאה למהפכות במישפחה. אצל חלק זה יתבטא בכך שהורים מבוגרים יסבלו מבעיות בריאות, מה שישפיע על החיים היומיומיים ועל המישפחה כולה. אצל האחרים זה יכול להתבטא ביחסים מעורערים, במריבות, ברצון לבצע שינויים או בהתמרדות במיסגרת המוכרת.

לא מומלץ לבצע שינויים, למרות שהם נראים אפשריים. עדיף לא לשנות סדרים ולנסות לבנות חיים מתקבלים על הדעת במיסגרת הקיימת. זה אפשרי, אם כי מצריך כמה ויתורים. חלקם מתייחסים לוויתור על קידום בקאריירה לטובת הבית והמישפחה.

● כספים

זהו שטח שהיה רגיש מאוד בשנים האחרונות. גם מי שהרוויחו נגררו להוצאות גדולות. אחרים פשוט הרוויחו מעט, או שרוב הכסף הופנה לכיסוי חובות שלקחו על עצמם. השנה יהיה קל הרבה יותר. כספים יגיעו ממקורות שונים. אנשי־עסקים יצליחו בעיסקות ובעסקים. פרוייקטים שבהם התחילו ב־1988 יזכו בהצלחה. 1989 מראה, בין השאר, על אפשרות לצאת לחו״ל למטרות טיול או לימודים. אם ימצאו כספים למטרות אלה סימן שהמצב לא יהיה קשה במיוחד.

● ומה שבינו לבינה

זהו נושא מורכב. חודשים אלה מביאים את היחסים בין זוגות נשואים לקיצוניות. חילופי הדברים, המעשים וההחלטות אינם אופייניים ועלולים להביא לפרידה, שגם אם אינה סופית, היא יכולה לשנות את מהות היחסים. כדאי לשמור על המיסגרת המישפחתית עד כמה שאפשר ולא לפרקה. שבירת המיסגרת תביא לחרטה בשלב מאוחר יותר.

לאהבות שהתחילו השנה אין עתיד, בייחוד אם התנאים ההתחלתיים היו בלתי־אפשריים. קשרים מהסוג שבו אחד משני בני־הזוג שוהה בארץ אחרת או שגורם אחר אינו מאפשר קשר, עלולים להגיע לקיצם ב־1989.

במישפחות שבהן היחסים הרמוניים וטובים, לא ישפיע לרעה מערך כוכבים קשה על מערכת־היחסים. למי שהיה נשוי בעבר יש סיכוי טוב לבנות מערכת־יחסים רצינית יותר עם בן זוג מבוגר ומנוסה. דווקא השנה, כשמצב־הרוח יהיה כבד, יש סיכוי לצאת מהבדידות ולמצוא בן־זוג לחיים.

ולפנויים הצעירים יש סיכוי טוב להכיר ולמצוא את בני־הזוג המיועדים בנסיעות לחו״ל או במוסדות לימוד. אפשרות נוספת היא לקשור קשר עם תיירים, אורחים ואנשים הקשורים עם ארצות רחוקות. אין זה אומר שאי־אפשר יהיה ליצור יחסים עם בני הארץ, אבל הסיכוי שזה יהיה קשר רציני לטווח ארוך קטן יותר.

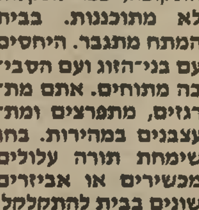

ה־28 וה־29 בספטמבר מתאימים לנסיעות, פגישות וראיונות, ובכל זאת, בגלל קשיי התקופה, צפו לתקלות לא מתוכננות. בבית המתח מתגבר. היחסים עם בני־הזוג ועם הסביבה מתוחים. אתם מתרגזים, מתפרצים ומתעצבנים במהירות. בחג שימחת תורה עלולים מכשירים או אביזרים שונים בבית להתקלקל. ניסיונות להשתתף בהגרלות למיניהן כדאיים בין ה־4 ל־6 באוקטובר. בתחום הרומאנטי אתם פופולרים.

* * *

ה־28 וה־29 בספטמבר יעזרו לכם להתרענן במיקצת וליהנות מחברתם של ידידים שיגיעו לביקור ללא הודעה מראש. פגישה אחת לפחות תהיה על רקע רומאנטי, אך לא תהיה זו פגישה עם השותף שבו אתם באמת מעוניינים. ה־30 בספטמבר וה־1 באוקטובר סוחפים אתכם לצאת ולבזבז. זה רעיון לגמרי לא־מוצלח מאחר ויש לכם הרבה פחות ממה שאתם חושבים. בבנק צומח לו לאט ולבטח גרעון שאחר כך יהיה קשה לכסותו. נסו לעצור בעצמכם. החג נעים.

* * *

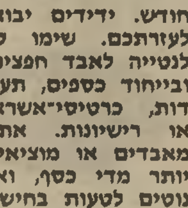

ה־28 וה־29 בספטמבר מעייפים וקשים. בריאותכם ובריאות בני־מישפחה מציקה וגורמת לדאגה. נעים הרבה יותר מה־30 בחודש. ידידים יבואו לעזרתכם. שימו לב לנטייה לאבד חפצים, ובייחוד כספים, תעודות, כרטיסי־אשראי או רישיונות. אתם מאבדים או מוציאים יותר מדי כסף, ואף נוטים לטעות בחישובים. בתחום הרומאנטי זהו שבוע די מלהיב. תהנו מהרפתקות מוזרות ומושכות.

ה־28 וה־29 בספטמבר הם ימים שבהם כדאי לנוח, להיפגש עם ידידים ולאגור כוח לקראת הבאות. ה־30 בספטמבר וה־1 באוקטובר די מעייפים ומדאיגים. בני־מישפחה וידידים תובעים את זמנכם ואת תשומת ליבכם. אתם מודאגים בגלל בני־מישפחה שסובלים וידכם קצרה מלהושיע. מצב־הרוח בחג יהיה משופר קצת יותר, והתמונה לא תראה כל־כך קודרת. סכום־כסף, העשוי להגיע ממקור כלשהו, יעזור לכם עכשיו. צפויה לכם גם מתנה משמחת.

* * *

ענייני קאריירה יעסיקו אתכם ב־28 וב־29 בספטמבר. למרות שבזמן האחרון כלום לא קורה לפי התוכנית, צפויה, דווקא עכשיו, הצלחה מפתיעה ומדהימה בעבודה. פרוייקט שבו השקעתם זמן ועבודה מתחיל לתת תוצאות טובות בהרבה מהמצופה. ידידים ישמחו ויפתיעו אתכם ב־30 בספטמבר וב־1 באוקטובר. בילויים חברתיים יהיו מהנים. יש סיכוי להתחיל בקשרים רומאנטיים חדשים ומרעננים.

* * *

קשרים עם חו״ל יהיו מפתיעים לטובה. ידיעה שתגיע תעודד אתכם, לאחר שהייתם מודאגים ללא סיבה מוצדקת. נושא הקאריירה הופך להיות חשוב. מציעים לכם הצעות מושכות ומפתות, אולם גם אם תענו בחיוב יתברר לכם שמיכשולים רבים צצים בדרך. התקופה קצת קשה ודברים מסויימים לא מתאפשרים בגלל גורמים שאינם תלויים ישירות באנשים שאתם קשורים עימם. רק מחודש מרס תוכלו להתקדם לתפקיד הרצוי. שימו לב לענייני כספים.

אתם כועסים על כך שכספים המגיעים לכם לא מתקבלים בזמן. השבוע תוכלו להרגע קצת בעניין זה. מצבכם הכספי משתפר, ותוכלו להחזיר חובות ואף לרכוש לעצמכם פריט חדש שישנה את הופעתכם וימשוך תשומת־לב. נסיעות לחו״ל אינן מתאימות לתקופה, ויתכן שתדרשו לדחות או לבטל נסיעה. בעבודה יש אפשרות להתקדם, אך בכל זאת לא תצליחו להזיז דבר ותצטרכו להמתין בסבלנות לתקופה נוחה.

* * *

היחסים עם הסביבה בכלל ועם בני הזוג בפרט יהיו רגישים ב־28 וב־29 בספטמבר. לא מומלץ להגיע להחלטה סופית בקשר ליחסים עם אנשים חשובים בחייכם. עכשיו אתם מרגישים נחותים בגלל יצר הרס בלתי־מובן. זה יחלוף בעוד כחודש, אך בינתיים הקפידו לא להרוס מערכות־יחסים ולא לשרוף גשרים גם במקומות אחרים. עייפות רבה והרגשה לא טובה מאותתים לכם שאתם זקוקים למנוחה. כספים עומדים להגיע ולהקל במיקצת על מצבכם הכלכלי.

* * *

ה־28 וה־29 בספטמבר לא יהיו נוחים. אתם כורעים תחת עומס עבודה ובנוסף לכך, גם מודאגים מבני־מישפחה שאינם בריאים. הרבה יותר קל מה־30 בחודש. תהנו מפגישות מיקריות ומבילויים חברתיים שבהם ישתתפו אנשים מעניינים שעימם יש לכם הרבה מן המשותף. בתחום הרומאנטי אתם קצת יותר מדי נלהבים, דרוש ביקורת עצמית קפדנית. אתם סובלים מנטייה לשפוט את הזולת בחומרה.

ב־28 וב־29 בספטמבר לא תוכלו לקיים פגישות שתוכננו מראש, אבל לעומת זאת תפגשו באנשים הקשורים לעברכם. צפויה לכם חוויה מרגשת מאוד. בעבודה זהו זמן רגיש. למרות שכל התנאים בשלים להתקדמות ושינוי, זהו הזמן הגרוע ביותר לבקש בקשה מאדם בעל עמדה או סמכות. האמביציה הופכת להיות כוח פעיל, אך הנטייה היא לדחוף וללחוץ ועל ידי כך להחמיץ הזדמנויות חשובות יותר לקידומכם. ב־2 וב־4 באוקטובר אתם נוטים לפיזור־נפש מסוכן.

* * *

נסיעות לחו״ל או קשרים עם אנשים שבאים משם משבשים את סדר־היום ואת התיכנון המוקדם לגבי התקופה. עניינים חברתיים מקבלים חשיבות רבה. תחת לבנות יחסים עם אדם אחד אתם מקיימים קשרים עם קבוצות. בתחום הרומאנטי אתם מושכים מאוד. קשרים מן העבר והיכרויות חדשות מבלבלים אתכם. אין זה הזמן לקבל החלטה בעניין אלא ליהנות ממה שיש. אל תזלזלו בענייני בריאות וגשו להיבדק.

* * *

מצב־הרוח כבד. ענייני בריאות מדאיגים ובנוסף לזה יש לכם בעיות גם בשטח הכספי. ההוצאות שלכם רבות מדי ונדמה שאתם מאבדים שליטה והכסף זורם למטרות שאינן גורמות לכם הנאה. רכישה של אביזר חשוב לבית תדלדל עוד את התקציב ונראה שאי־אפשר יהיה לדחות את הקניה. דברים מתקלקלים עכשיו ודרושים מכם הוצאות על תיקונים או החלפה. בשימחת תורה קצת יותר מעודד. תהנו מביקורים ומפגישות עם אנשים שחברתם אהובה עליכם.

כמה זוגות משקפיים את נושאת עלייך?!

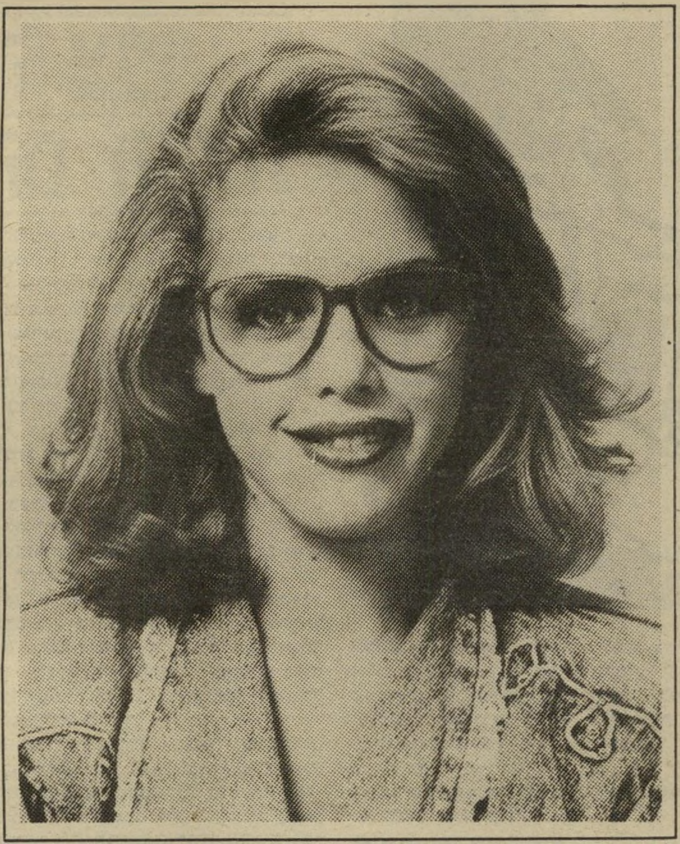

עדשה רב-תכליתית אחת

ללא קו הפרדה - מאפשרת

קריאה, ראיה לטווח רחוק וראיה למרחקי ביניים.

הכל בזוג משקפיים אחד

משקפיים עם עדשות רב-תכליתיות -
יפים, יעילים, קלים לנשיאה ואינם מסגירים את גילך.

העדשה הרב-תכליתית - עוד חידוש מהפכני **מהמומחים** של **אורית רשת אופטיקה.**

סניפי אורית רשת אופטיקה

מרכז: כפר שמריהו - סידוב אברהם, מרכז מסחרי, 052-77330. **רמת השרון** - אופטיקה דודי, סוקולוב 43, 03-493266. **רמת אביב** - אופטיקה אור, ברודצקי 15. 03-414007. **תל-אביב** - "קשר עין", אבן גבירול 23, 03-280243. **תל-אביב** - שרל בי, רח' אלנבי 53, 03-284911. **גבעתיים** - דוד בריל, רח' ויצמן 28, 03-315056. **בני-ברק** - בן ארי, רח' ירושלים 16, 03-795895. **פתח-תקוה** - "קרן אור", רח' ההגנה 11, 03-9301954. **חולון** - דוד ועופר אונגר, רח' אילת 36, נאות רחל 03-877704. **קרית-אונו** - "מרכז העדשה", מרכז מסחרי רימון, 03-342048.

צפון: טבריה - אופטיקה אבי, בנין לב הגליל, 06-722851. **חיפה** - מיכאל קוצר, רח' הרצל 47, 04-665188. **חדרה** - שיוביץ אופטומטריסטים, רח' הרברט סמואל 71, 06-323032. **נתניה** - יעקב בובר, רח' שמואל הנציב 13, 053-335251. **נתניה** - ישראל מייסנר, רח' שער הגיא 6, 053-24296.

דרום: ראשון לציון - אופטיקה אופק, רח' רוטשילד 64, 03-998022. **רחובות** - "אורביטה", רח' בית הפועלים 9, 08-454548. **רחובות** - "קרן אור", רח' הרצל 168 קומה א', 08-455766. **באר-שבע** - "קרנית", רח' קק"ל 108, 057-77491.

אורית
רשת אופטיקה

אורית - לראות כדי לחיות

VISA

ישראכרט

אדי מור

רונן בר עבר ניתוח פלאסטי. כאן הוא מתאר את חששותיו לפני הניתוח, יסוריו הגופניים ושאר חוויותיו של צעיר בן 16 המחליט לשנות את צורת אפו

אחרי

לפני

לחתוך בבשר החי

את הלילה האחרון לפני הניתוח ביליתי במערכת העולם הזה. מניסיון ידעתי, שעבודה קשה ומאומצת משכיחה דאגות ופורקת לחצים. רציתי לשכוח את הניתוח ולא להיזכר בו, ממש עד הרגע שבו יתחילו לנסר את עצמותי.

כמו בכל מקום, גם במערכת, ניסו לשכנע ש„אתה לא צריך, למה לך בעצם כל הסיפור והאף שלך לא כל־כך נורא.” מעולם לא הושפעתי משיחות מוטיבציה כגון אלה, אבל באותו לילה משהו זז אצלי.

ניסיתי לשחזר את השנים האחרונות ואת הסיבות המקוריות, שהובילו אותי לשלם קרוב ל־3,000 שקל ולהכניס את ראשי תחת סכינו של המנתח.

„את המנותחים הפלסטיים, מכל סוג שהוא, אפשר להפריד לשני חומרים עיקריים,” אמר לי פעם מישהו מהמעירים, „אלה שהם מיקרים ראדיקאליים, כלומר, שהאף שלהם גדול בצורה מדהימה או שהחזה קטן בצורה מדהימה, ואלה שאמנם האיברים המנותחים לא מצטיינים אצלם ביופי רב, אך הרבה אנשים לא יבינו מדוע הם עשו את הניתוח. אותם מיקרים מהווים, אגב, חלק חשוב וגדול מתוך כלל המנותחים.”

ואני הייתי כזה. אחד מני רבים,

רונן בר אחרי הניתוח: „הפרצוף נשאר, אבל הפרופיל עבר שינוי קיצוני”

(המשך מעמוד 35)
שאמא־טבע לא חננה אותם ביופי טיבעי ועוצר־נשימה. אי־אפשר להגיד שהייתי אומלל, מיסכן, בגלל חוטמי, ובעצם, בדיעבד, הניתוח לא שינה דבר וחצי דבר ביחסי עם הסביבה.

„אפילו כשאין לך בעיות חברה, אפילו כשאתה בן בחברה השובניסטית שלנו, או למה לא לשפר את האסתטיקה בניתוח קטן ופשוט?" אמרה לי אחת האחיות לפני הניתוח. תיסמונת שחלה אצל כל המנותחים מכל הסוגים היא הצצה היסטרית בראי לפני המיבצע.

קשה מאוד לקבוע תור לניתוח. ד"ר ו' היה מלא עד אפס מקום. הוא מנתח פעמיים בשבוע, לפחות שני מנותחים בכל פעם. איש מעשי ד"ר ו'. הבהלה ליופי הביאה לעלייה מתמדת וחדה במיספר המנותחים. מה שפעם עשו מתי־מעט בלבד, עושים היום ישראלים מכל הסוגים, המינים, העדות והצבעים.

אפים נופלים

מי שחשב כאן על רפואה לאשכנזים טעה טעות מרה. מדי פעם מתפרסמים בעיתונות סיפורי־זוועה על אפים שנפלו אחרי ניתוח או חורים שנבקעו בהם. דווקא באותו בוקר ,שלפני' חייב היה מישהו לצטט לי את כל המיקרים, כשבראשם מותה של הצעירה בחיפה על שולחן־הניתוחים, בקיץ שעבר.

והפעם עולה השאלה ביתר חריפות. בעלי־ניסיון הזהירו אותי שכך יקרה.

„למה אני צריך את כל כאב־הראש הזה? הסתדרתי עם המין השני לא רע בכל מיקרה." הרופאים הפלסטיים הכירו גם הם את שלב ההיסוס קודם הניתוח, וחסמו כל דרך חזרה על־ידי דרישת מיקדמה שמנה.

שעה 02:00. בית־החולים האיטלקי בחיפה.

הבית בן 75 משמש היום בעיקר מישכן לחולים על ערש דווי. חולי סרטן שהרפואה איבדה את הסיכוי להצילם, באים לבית־החולים האיטלקי כדי לקבל תנאים משופרים עד יום מותם.

אחות זקנה אחת מנסה את האיטלקית שלי. גם אחרי שאני לא עונה לה, ולוא במילה אחת, היא ממשיכה בשטף המלודי של שפת אמה.

מודדים לחץ־דם ובולעים, אגב כך, כדורי טישטוש. האיטלקיה נראית מרוצה מהדם שלי, ומזמינה את כל יתר האחיות לבוא ולמדוד לי שוב את הלחץ.

נכנסים לחדר־הניתוח. קודם לכן דורשים שאלך לשרותים, ועומדים ליד הדלת, כדי לשמור שלא אברח.

האחות של ד"ר ו' מגיעה. מתחברים כחלק אינטגראלי לשקית־האינפוזיה וחושבים על איך לסקר נאמנה את הניתוח. מניחים טייפ מיניאטורי ליד המיטה. הרופא מגיע ב־03:15, שואל לשלומי ומתחיל בניתוח.

הדבר האחרון שאני זוכר בבירור הוא את האיטלקיה הזקנה מחברת זריקת־טישטוש לתוך האינפוזיה. משם והלאה, במשך 14 השעות הבאות, הכל מטושטש ונתון בהשפעה הכבדה של הסמים.

ניתוח פלאסטי באף נעשה בהרדמה מקומית ובתוספת של סמי־טישטוש, המנסים להקל את החוויה הטראומטית של הניתוח. השפעת הסמים היא אינדיווידואלית לחלוטין. המנותחת שבאה אחרי, לדוגמה, התאוששה מיד. היא קמה מהמיטה אחרי זמן התאוששות קצר, והלכה לבד למכונית.

אני, לעומת זאת, הובלתי אחר כבוד לרכב. הרגשה של משהו מאחורי מסך. משך כל הניתוח לא יכולתי לפקוח את עיני. החלק הפחות־נעים של הפרוייקט הן הזריקות הרבות (שמונה, להערכתי) המוחדרות לאיזור האף. לאחר מכן מרגישים את הטיפול הנעשה בגופך, אולם לא חשים כל כאב.

מדי פעם מכריז הרופא על „רפיקות פטישים". העבודה מתבצעת בעזרת פטיש ואיזמלון, גם שופינים וכלי־עבודה אחרים הוסבו לצורך העניין. את הדם, הנוזל מדי פעם, מקפידים לנגב מייד.

ד"ר ו' משתמש גם בידיו, כדי לעצב מחדש את פני.

הלילה היה הקשה ביותר שעברתי בחיי, בגלל סיבה אחת פשוטה, שנבעה מההוראה הקפדנית של הרופא לשכב על הגב.

שדיים גדלים

כדי להוריד את הנפיחות מבקש הרופא להרכיב את „מישקפי־הקרח". כלומר, מין אריזת־פלאסטיק בצורת מישקפיים מלאים, המכילה בתוכה חומר כחלחל, הקופא בקלות.

התעוררתי לגמרי בשעה 09:00 בבוקר ומיד רצתי ·לראי. המראה לא היה מלבב. עיני כמעט נבלעו בחוריהן, בגלל הנפיחות שעלתה ותפחה משך היומיים הראשונים.

שטפי־דם פנימיים כיסו את כל הפנים (השטחים שלא היו נתונים בגבס) ומנותח ממוצע נראה כמו מתאגרף, שהפסיד הפסד מוחץ בזירה.

כל אותן שמועות על השבוע שבו אשהה צמוד לגבס, כאילו חייבים להפסיק כל פעילות, הוכחו מיד כשטויות. שתי כתבות חיכו לי על שולחן־הכתיבה ומייד ניגשתי להשלמתן. לצאת מהבית אסור אמנם, אבל אפשר בהחלט לנצל את הזמן עד תומו. הגבס, שנמצא רק על האף, אינו מפריע בכל צורה שהיא וגם התאבון שלי, שאינו מן המזהירים בימי שלום, גדל פתאום.

וגם בשבוע הזה נמשכת האובססיה להסתכל בראי. הגבס צמוד לאף ובהחלט כבר ניתן לראות שיפור ניכר. לקראת סופו של השבוע יורדת הנפיחות לגמרי, גם הדם שטיפטף דרך קבע מהאף הפסיק לעשות כן. רק גרוד מציק לפעמים מתחת לגבס.

יום שני, שבוע אחרי, מורידים את הגבס בקליניקה של ד"ר ו'. מביטים ניכחו בראי. הפרצוף מלפנים נשאר (לפי הוראותי) בדיוק כמו שהיה, אולם הפרופיל עבר שינוי קיצוני. האף מעט סולד עם נטייה קלה לרומאיות. הרופא מורה להדביק אגדים דביקים על החוטם, כדי להוריד את הנפיחות לגמרי.

מותר כבר לחזור לפעילות יום־יומית רגילה עם הגבלות קלות, הקשורות בפעילות גופנית והיחשפות לשמש חזקה.

תמיד היה לי תסביך־אף ונשארתי גם כזה בינתיים. כאשר במסיבת־עיתונאים צילם מישהו את המרצה ורצה לצלם מהצד גם את קהל המאזינים, מיד הסתובבתי עם הפנים אליו, כדי שהפרופיל שלי לא יצולם.

ואחרי הכל זה היה כדאי. למרות הכאבים, למרות ששמעתי איך שוברים את העצמות של גופי, למרות שהפסדתי שבוע מהחופש הגדול, למרות הכל, עשיתי בשכל. פניתי לרופא הטוב ביותר (המחיר ביחס ישר) וקיבלתי תמורה מלאה. ושישאל אותי מישהו את השאלה הנדושה — האם הייתי חוזר על הניתוח אם היתה לי אפשרות, הייתי עונה בחיוב נמרץ ומעודד את כל הרוצים לעשות ניתוח, כל אלה שהסתובבו בודדים ומדוכאים עד עפר. כל אלה שרוצים למען עצמם או למען הסביבה להרגיש מושלמים יותר ופגיעים פחות, ללכת לעשות ניתוח פלאסטי.

סיפרו על מישהי, שניסתה להתאבד אגב חיתוך ורידיה ידיה, בגלל אפה. אחרי הניתוח היא פרחה כמו שושן מלבלב. אצלי השינוי היה פחות דראסטי, אבל בהחלט מורגש.

מקצצים אפים, מותחים עור, שואבים שומן, מגדילים שדיים. נגע חדש פשט בארץ הקודש והפעם לשם שינוי, משהו חיובי.

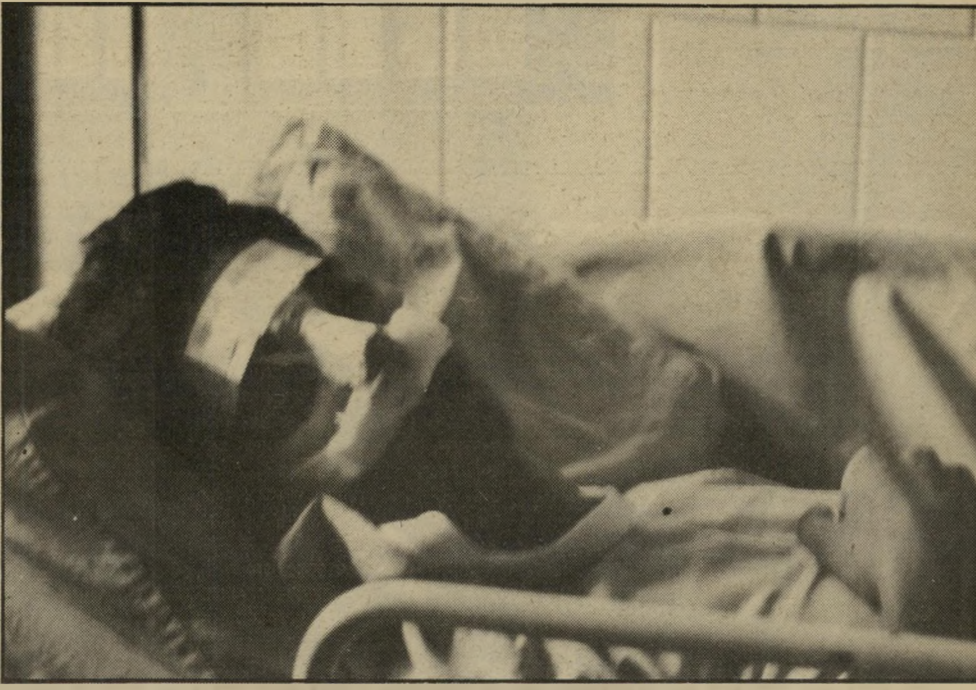

רונן בחדר ההתאוששות
„ואחרי הכל זה היה כדאי, למרות הכאבים..."

ד"ר ו': לא רפואה לעשירים

בשיחה של „אחרי" הסביר לי ד"ר ו' (השם חסוי מהגבלות אתיקה) מה בדיוק עשו לי לאף.

„ראשית כל, ובניגוד לדעה הרווחת בציבור, ניתוח־האף, שהוא היום הניתוח המוביל בפלאסטיקה מבחינת המבקשים אותו, לא נעשה על־ידי חיתוך גשר־האף מלמעלה וניסור העצם. כך היתה צלקת מעטרת את האף ולא השגנו שום שיפור אסתטי. הניתוח נעשה דרך הנחיריים, בלי שום פגיעה חיצונית בעור האף."

ואני עד. אחרי הניתוח היה אפי חלק לחלוטין, למעט מיספר גירויים אדמדמים, בגלל הגבס.

ובמילים של בני־אדם, איך עושים את הניתוח?

„קצת קשה להסביר, אבל באופן כללי צריך להבין, שהאף מורכב בתחילתו (החלק הקרוב למצח) מעצם ובהמשכו מסחוס. הוא גם בנוי כמו שני קירות, הנשענים זה על זה. במהלך הניתוח אנחנו שוברים בליטות של האף. נגיד ולמישהו יש אף קשתי, אז נוכל לשבור את תחילתו, להוריד את הבליטה ובסופו של דבר יווצר אף ישר.

„לפעמים אפשר לשבור את התחתית של שני הקירות, מהם בנוי האף ובשינוי־המצב שלהם לתקן את צורת האף."

האם הוא מתכנן ניתוח מראש?

„לא. כשפציינט בא אלי, אני מראה לו את האף המתאים לו. אולם לכל אחד יש פנים משלו ואי־אפשר להגיע לחיקוי מושלם של הפנים בתמונה מניתוח אחר שלי. זה גם מה שאני אומר לאלה הבאים אלי עם תמונות של שחקני־קולנוע מפורסמים ומבקשים אף של שחקן כזה או חזה של השחקנית ההיא. אני מסביר להם, שאם היו להם הפנים והגוף של אותם כוכבים נוצצים הייתי יכול לעשות את השיחזור המדוייק, אבל להלביש אף של מישהו על פנים של אחר בחוסר התאמה...

„קוסמטית אני יכול כמעט תמיד לחקות איברים של אנשים בתמונות. בזמן הניתוח אני מאלתר. אם, לדוגמה, נוצרו, עקב הניתוח, נחיריים עבות מדי, אני מקטין או, אפשר, לשנות סנטר. עד שהפציינט לא יהיה מושלם לטעמי אני לא אעזוב אותו. אני מכיר רופאים העושים תיכנון מוקדם עם תרשימים של מחשב. לי זה לא נראה, כי גוף של בן־אדם זה לא מכונה, וצריך להתאים את עצמך אליו ולא את הגוף לתרשימים."

ואם יבוא אליו לקוח, שיבקש אף שלא יתאים לדעת הרופא?

„נגיע לפשרה מוסכמת."

כמה כושר מעוף ויכולת אומנותית צריך בשביל להיות מנתח פלאסטי, שהרי חלק מהניתוחים נעשים באיזורים, שהרופא לא רואה, איזורים כמו פנים האף, שאותם ממש מנתחים לפי חוש?

„אין כאן עניין של מעוף או כושר־אומנות. צריך הרבה התנסות והתמחות. ניתחתי כבר כמה אלפי אפים בקאריירה שלי והניסיון הזה עוזר לי לנתח גם איזורים שאני לא רואה. מה שכן צריך זה חוש לאסתטיקה.

„לפלסטיקאים יש בעייה רצינית, יחסית לרופאים אחרים. אם, לדוגמה, אני אנתח היום מישהו בבטן, בתחום הקשור לכירורגיה פלאסטית, אפילו אם אנסה להסביר לו על מה ולמה הניתוח, הוא לא יבין, ובצדק. הוא גם לא יוכל להעביר ביקורת על תוצאות העבודה שלי.

„אבל בעניינים של יופי אתה ואני מבינים בדיוק אותו דבר. אני לא יכול להגיד למישהי, שהפיטמה שלה נפלה פנימה אחרי ניתוח להקטנת חזה, שהניתוח עלה יפה. בכל הקשור ליופי אנחנו חייבים להגיע למכסימום מבחינת השבעת רצונו של הפציינט."

לא מילה גסה

ךאפרופו שביעות־רצונו – כמה מהניתוחים לא מצליחים. שמענו על מיקרה־מוות בשנה שעברה.

ד"ר ו' ישיר מאוד ואינו מנסה להתחמק: „חמישה עד עשרה אחוזים מהניתוחים אינם מצליחים ואז אנחנו מחכים מיספר חודשים ונכנסים שוב לניתוח קצר וקל, שיסדר את העניין סופית. ניתוחים אלה, בדרך־כלל, אינם באשמת הרופא. אם ניקח שוב את דוגמת האף, נראה שהריקמה הדלקתית, המתפתחת בעיקבות הניתוח, עלולה במיקרים נדירים לשנות את צורת האף. אני רואה גם השתפרות שלי עם השנים. אני בהחלט מוריד את אחוז התקלות משנה לשנה.

„לגבי מיקרה־המוות. הוא נעשה בהשפעת טישטוש עמוק. אני לא משתמש בשיטה הזו ונראה לי שהמסקנות הוסקו. בתוך כל הניתוחים שעשיתי אני לא זוכר אף אחד שהיה כישלון חרוץ בלתי־הפיך."

כמה מנותחים היום בארץ?

„15,000 בשנה והמגמה בעליה."

ומהו היחס בין שני המינים?

„אחוז הגברים עולה בתתמדה, בערך 30 אחוזים מתוך כלל הניתוחים. כמעט כל הגברים עושים ניתוחי־אף. אלה נתונים מעודדים, שכן פעם הצירוף בין המילים גבר וניתוח פלאסטי היה נחשב למילה גסה. בתור תלמיד ומתמחה הורו לי לשלוח כל גבר, המבקש לשפץ את אפו, לפסיכיאטר, קודם שינותח."

אתה לא חושב שנוצר כאן מימד של יופי לעשירים?

„2,500 שקלים לניתוח הם לא סכום־עתק. כל תיכוניסטית תוכל לחסוך את הסכום הזה בשלושה־ארבעה חודשי־עבודה. אני חושב שברגע שיש בעייה חיצונית, המשפיעה על הנפש, לא צריך לחסוך בכסף כדי לטפל בה. זאת גם הסיבה, שאסור להיתפס להצעות זולות יותר של רופאי אף, אוזן וגרון, שאינם מבינים דבר באסתטיקה."

מה מנתחים היום?

„הכל. הרפואה הפלאסטית מסוגלת לתקן אפים, אוזניים, שדיים, עכוזים והחל מ־1984 גם שאיבות־שומן."

המחירים, כאמור, לא זולים. החל מ־2,500 שקל לאף וכלה במחיר כפול לניתוח־חזה.

ולסיכום, ובכנות, האם הוא היה עושה ניתוח פלאסטי אם היה זקוק לכך (והוא לא זקוק. חלק מהמטופלות חוזרות אליו שוב כדי להסתכל בפניו) – „כן, בהחלט. גם הבת שלי רוצה ניתוח להצרת הנחיריים ובהחלט אנתח אותה כשתגיע לגיל המתאים."

במדינה

(המשך מעמוד 7)
הבוחר לנבחר. יש לנו פיתרונות קלים לבעיות חברה, שיכון וחינוך."

אחריו בא רענן נעים, שפרש ממיפלגת־העבודה אחרי שלא הצליח להשתחל לרשימתה לכנסת. לרשימתו קרא מע"ש — מושבים, עיירות, שכונות. אחרי חודש של התארגנות קמה הרשימה. נעים היה אופטימי. הוא מכיר את כללי המישחק הפוליטי.

דיעות

הבלונדי והשטיח הפלסטיני

ומדוע הגיעה ישראל לשיא העולמי בתמותת נשים ממחלות־לב.

„קצין המישטרה הדתי, הבלונדי, בעל האף הארוך," זה היה הקלסתרון שלו בחוגי העולם התחתון. בנוסף לכך הם ידעו לספר, כי קצין־מישטרה זה גם מתייחס לעצירים כמו לבני־אדם.

פעם הוא נתן לעציר, שהתלונן על כך שהוא רעב, את קופסת־הסרדינים שהביא מן הבית.

פעם אחרת ביקש לא לעצור מתוך־קרקעות חשוד בעבירה, מכיוון שהמתווך, שהיה נכה, היה גם אביו של טייס בחיל־האוויר וקצין־המישטרה סבר שמעצר האב ישפיע על תיפקוד הבן.

אולי זה מה שעמד למיכאל רז־שטיינקריצר, משהתהפכו היוצרות והוא, רז, איש יחידת בנימין זיגל, נעצר בתואנות־שווא, נחקר ימים רבים ללא הרף, כשחוקריו שופכים מים על ראשו כדי להשאיר אותו ער ומבקשים לכול־או כחברת עבריינים מתוך תיקווה שאלה יפגעו בקצין־המישטרה לשעבר.

10 קילו פחות. העבריינים דווקא התייחסו אליו יפה, אבל משיצא רז מן המעצר גילה שאיבד עשרה קילו ממישקלו, ששיערו האפיר וכי רצונו עז לחשוף מעשי־נבלה מן הסוג שהוא עצמו נפל להם קורבן. רז בן ה־45, כיום מורה לאזרחות ולהיסטוריה, לא הסתפק בחשיפת סתם מעשי־נבלה.

בספרו, מדינה במחדליה (בהוצאת המחבר, 276 עמודים) הפך רז למטיף בשער, למבקר־מדינה מטעם עצמו.

במקום ה־32. הכל התחיל כאשר רז, ניצול־שואה, שיריונאי בצה"ל, ולשעבר איש ביקורת במישרד־התיירות, קצין־מישטרה וחוקר, פנה לחיים האזרחיים וניסה את כוחו ביבוא קפה מברזיל.

הוא נתקל אז בשורת שחיתויות באגף־המכס, מיהר לחשוף אותן על־ידי מסירת העובדות לעיתונאי, ובכך העלה עליו את חמת אנשי־המכס, שעד מהרה הלבישו עליו תיק, ודאגו לכך שייעצר ל־16 יום של חקירות ללא הפסק, שבהם כמעט יצא רז מדעתו.

רז עדיין איננו בטוח, שנים מיספר אחרי אותה פרשה, אם הרשויות כבר ירדו ממנו. כך, למשל, נשלחה לפני שנתיים לרז, המשתכר כיום כמורה כ־450 דולר לחודש, דרישה מטעם שילטונות מס־ההכנסה לתשלום מיליון שקל וחצי.

מה שבכל זאת לא מפריע לרז להמשיך ולהתריע על מחדלי המדינה. כיצד קורה הדבר שישראל אוחזת בשיא העולמי בתמותת־נשים ממחלות־לב? וכיצד קורה שישראל נמצאת בדירוג הנמוך כל כך בדירוג המדינות על פי רמת־החיים של תושביהן (במקום ה־32, אחרי קובה, הנמצאת במקום ה־31)?

509 שטיחים. ומה הם שורשיה של הידרדרות המדינה? אולי בכך שבראשית ימיה נטלו בוזזים את רכושם הנטוש של הפלסטינים שברחו מן הארץ? כפי שהעיד בזמנו אחד האפוטרופסים הראשונים על הרכוש הנטוש: „יותר מ־50 אלף בתי־אב ערביים נעזבו, אך אל מחסני־האפוטרופוס הגיעו רק 509 שטיחים!"

וככה סורק רז את השטח, משלח רעיונות־ייעול (על הממשלה להסתפק ב־12 מישרדים; על העיריות להסתפק בפקיד אחד על כל אלפיים תושב) ומעלה רעיונות על שיפור מצבו של האזרח (כל חייל משוחרר יזכה בהטבות בשווי 15 אלף דולר).

חושף־מחדלים רז
מס־הכנסה דורש מיליון

למרבה הפלא מסכם רז את ספרו דווקא בנימה אופטימית: „למה הדבר דומה? לאדם שחייב לעבור ביצה. עליו לחלוץ את נעליו ולקפל את מיכנסיו ולא להתלכלך בבוץ. ומי שלא ישמור, יגיע מלוכלך, במקום להגיע נקי!"

נוער

יום הולדת לשמיניסטים

רק שניים ישבו בכלא. כל האחרים שוחררו בשקט מן החובה לשרת בשטחים הכבושים.

יוסי עיר־דור ■

זה קרה לפני שנה, שלושה חודשים לפני פרוץ האינתיפאדה. 23 שמיניסטים, 13 בנות ו־10 בנים, מכל רחבי הארץ, ביקשו משר־הביטחון שלא לדרוש מהם לשרת בשטחים הכבושים. „אנו רואים חשיבות רבה בשרות הצבאי בצבא־הגנה־לישראל... אם תפקדו עלינו לקחת חלק בפעולות־דיכוי, נאלץ לסרב."

רק שלושה מבין החותמים המקוריים הגיעו השבוע לחגיגת יום־ההולדת, שנערכה ליוזמה, בשולי כיכר־דיזנגוף בתל־אביב. אך בינתיים הצטרפו עוד 130 חותמים ליוזמה, ונשלחו עוד חמישה מיכתבים.

הסכם בשקט. חלק מן המשתתפים לבשו חולצות בעלות סמל־השלום, חלק אחר חולצות בעלות הסיסמה „הלאה הכיבוש!" ובידיהם כרזות מגוללות.

דקות אחרות אחרי שהתקבצו, הגיעה למקום השוטרת מתי גבאי. בנחישות רבה ציוותה על החבורה לפנות את המקום, מכיוון שלא קיבלו רישיון להפגין.

אלא שלא היתה זאת הפגנה. אלא מישמרת מחאה. ועל־פי החוק אין צורך ברישיון אם המישמרת אינה עולה על 50 איש. השוטרת לא הכירה את החוק, ועל כן הורתה להתפזר עד שיבוא קצין.

אחרי דקות אחרות הגיעו למקום שלושה שוטרים נוספים, שהתירו לחבורה לקיים את מישמרת־המחאה שלהם.

אז כבר התחילו הרוחות להתלהט. עוברים ושבים ניסו להרחיק את הצעירים מהמקום, התחילו לגדף. ניסו להצית שלטים. „חצי מהם נוער סמים, חצי מהם נוער דפוקים! ברוסיה היתה זו מקבלת 30 שנה בכלא, ולא רק מזדיינת עם כל הערבים!" צעק אחד. השוטרים נעלמו כאילו בלעה אותם האדמה.

יותר ממחצית חותמי המיכתב מלפני שנה התגייסו בינתיים לצבא. שניים מהם כבר ישבו בכלא הצבאי, מכיוון שסירבו לשרת בשטחים הכבושים. הצבא נמנע מלהיכנס לעימותים מיותרים, והגיע עם כולם להסכמים, שלפיהם ישרתו בתוך הקו הירוק.

עד היום ממשיכה החבורה להתרועע, אחת לשבוע, תחת קורת־הגג של מטה אירגוני־המחאה. הם יצרו חבורה, שאליה מצטרפים כל הזמן צעירים חדשים.

לימור אנקרה (17) חתמה במקום על המיכתב. „אני חושבת שהם צודקים. אהיה מוכנה לשבת בכלא אם ישלחו אותי מעבר לקו הירוק," היא אומרת.

רונן לוי חתם אף הוא. בפברואר 1989 הוא אמור להתגייס. בעבר כבר נקרא לשרת, אולם בשל סירובו לשרת בשטחים הכבושים נדחה שרותו הצבאי פעמיים.

„גם הפעם, אם ינסו לשלוח אותי, אסרב. רצו להגיע איתי להסדר שאהיה נהג בשטחים הכבושים. מה ההבדל בין חייל לנהג צבאי? זה לא אותו דבר? סירבתי! אני רוצה להיות חייל, אבל לא חייל כובש ולא בצבא־דיכוי."

חיילים בלא־מדים. גם חיילים הסתובבו שם, בשולי כיכר־דיזנגוף. לא במדים, כדי שלא יפרו חוק, לא

מפגינים לרמן ואופק, מאופרים כפצועים בהפגנת השמיניסטים
„נאלץ לסרב!"

פעילים, כדי שלא יבלטו, באו כדי להפגין נוכחות, כדי להראות שאיכפת להם.

שניים ממשתתפי העצרת, יוני לרמן וטל אופק איפרו את פניהם ונראו כפצועים שותתי־דם. להזכיר לאזרח שיש חיים גם מחוץ לתל־אביב — ועוד איזה חיים!

חינוך

איינשטיינים קטנים

המחוננים פחדו מפני ההתחרות במיסגרת מיוחדת. נמצאה להם מיסגרת אחרת.

רונן בר ■

„האנרגיה הטמונה בפוטון אחד באלומת־לייזר דו־תחמוצת־הפחמן היא אחד נקודה שבע שתיים כפול עשר בחזקת מינוס שלוש אלקטרון וולט. לייזר הרובי הגבישי חזק פי כמה, כמו גם הספקו."

זהו קטע קצר מתוך הסבר ארוך מפיו של יצחק פלדי, המורה ללייזרים של כיתת־המדע באורט ביאליק.

שיעמום נורא. לתלמידים מצפון־הארץ, בעלי איי־קיו גבוה, היו מאז ומעולם בעיות. הם סבלו משיעמום נורא בבית־הספר, בעיקר בכיתות הנמוכות.

מיסגרת־הלימודים הקיימת היא הטרוגנית, הפועלת בשיטת הפעמון: אחוז קטן של חלשים, אחוז קטן של מחוננים, ורוב־רובה של הכיתה בינוניים. חוסר־התקציב והקיצוץ המתמיד לא איפשרו כמעט הקמת מיסגרות מיוחדות לשוליים של הפעמון, ואם היה תקציב, הוא הושקע בדרך־כלל בחלשים.

אמנם, כבר מזה שנים רבות פועלים בטכניון בחיפה חוגים למחוננים, המרכזים אליהם נוער מכל צפון הארץ, אולם היה ברור שאין בהם די.

זאב פיינשטיין, מנהל קריית־החינוך אורט ביאליק: „לפני שלוש שנים החלטנו להקים כיתה מיוחדת לתלמידים מעולים. מיסגרת נפרדת, ייחודית. אספנו את הטובים והחכמים שבין תלמידי כיתה ט', ושלחנו אותם לקורס־קיץ, שבו תיגברו בצורה משמעותית את האנגלית והמתמטיקה, וניסו לגבש עצמם בכיתה.

„בסוף הקיץ נכונה לנו הפתעה לא־נעימה: איש מבין המשתתפים־לעתיד בכיתה לא רצה לקחת חלק בה. ,ההתחרות,' כך הסבירו הפורשים. ,היתה קשה מדי. נוצרה אווירת־לימודים מאוד לא נעימה.'

„הגענו למסקנה, שיש להפעיל מיסגרת למחוננים, אולם בצורה אחרת. התלמידים בכיתה המיוחדת ילמדו את כל השעות בכיתה רגילה ובנוסף ילמדו בכיתת המדע.

„את הבאים לכיתת־המדע ניסינו להכין כבר קודם לכן, ובאותה ההזדמנות גם פתרנו את בעיית השיעמום. כללנו את כיתת־המדע בתוך פרוייקט גדול בשם ,הפרוייקט לפיתוח המצויינות'. מתחילים בכיתה ג', אוספים מכל בתי־הספר תלמידים בעלי יכולת לימודית גבוהה, ומקנים להם מושגי־יסוד במחשבה מתמטית. בהמשך השנים הם לומדים גם קצת פיסיקה, רובוטיקה ומחשבים. העיקר מגיע בכיתה י'."

מה התוצאה?

שי עמית מכיתה י'/2 באורט ביאליק: „כרגע אנחנו מתרכזים בשני נושאים עיקריים — מחשבים ופיסיקה מודרנית, שהיא בעיקרה לייזרים. המטרה הסופית היא להיבחן בשש יחידות פיסיקה — חמש היחידות הרגילות ויחידה שישית מיוחדת בלייזרים. כל יחידה נוספת מעלה את הממוצע הסופי של בחינות־הבגרות, וכפועל יוצא, את סיכויינו להתקבל ללימודים גבוהים. אנחנו גם לומדים את שפת הפרולוג על מחשבים, שפה שתהווה בסיס עתידי לפיתוח אינטליגנציה ממוחשבת."

פוליו!

(המשך מעמוד 8)

● ובכל זאת מחסנים גם את הילדים האלה?

כן, בוודאי.

חזרת, שעלת, חצבת

● החיסון הוא תהליך יקר?

הוא עדיין זול יותר מקורבנות של סיבוכים. לכן כל מדינה מקדישה לכך אמצעים, וכך גם מדינת־ישראל.

● החיסון הוא לכל החיים?

המידע שיש בידינו אומר שקרוב

אז: „העולם הזה", 12.5.55
„חוקים לא עוזרים!"

לוודאי שזה לכל החיים, פשוט אין די שנות־ניסיון כדי לאמר זאת בביטחון. לגבי מחלות מסויימות, שחשבנו שה־חיסון נגדן הוא לכל החיים, כמו אדמת, כדאי כנראה לתת זריקות־דחף כעבור כמה שנים. יש ארצות שאימצו את הזריקה השניה נגד אדמת.

● מתי, באיזה שלב?

אם נותנים את החיסון הראשון בגיל 15 חודשים, נותנים את הזריקה השניה בגיל 12. אצלנו נותנים רק חיסון אחד בגיל 12, ורק לבנות. לדעתי צריכים לחסן את כולם.

● ומדוע מחסנים את הב־נות?

הסכנה הגדולה הכרוכה באדמת היא גרימת סיבוכים לעובר. אחרת זו, בדרך כלל, מחלה קלה, ללא סיבוכים. הסיכון העיקרי הוא אצל אשה הרה, הנרבקת באדמת ואז העובר נפגע באופן שאינו ניתן לתיקון.

● אז מדוע יש לחסן גם את הבנים?

כדי לחסל את שרידי המחלה.

● אומרים שהחזרת מסוכנת יותר לבנים.

נכון, בגלל סכנה של פגיעה באש־כים.

● ולמה היא גורמת?

היא יכולה לגרום לירידה בפוריות. אבל גם כאן צריך לחסן את כולם, כדי לחסל את המחלה.

● לא יכול להיות מצב שהנ־גיף עצמו מתגבר על החיסון וממשיך להיות פעיל?

מדובר בנגיפים שבמשך דורות לא הראו נטיה למוטאציה, וגם תיאורטית הסיכוי הוא קטן.

● אבל בשפעת יש נטיה כזאת?

אלה נגיפים מסוג שונה. אצלם המו־טאציות תדירות. יש רק נגיף אחד של חצבת, אדמת וחזרת, אבל אין נגיף אחד של שפעת.

● מה הסיבוכים היכולים ל־היגרם מחצבת?

דלקת־המוח מסוגים שונים, דלקות־ריאה קשות. אני חושב שזה מספיק.

● שעלת?

זו מחלה שהיתה לה פעם תמותה גבוהה, כשתקפה תינוקות עד גיל חצי שנה. כיום, בעידן החיסונים, כמעט ולא רואים את המחלה, במקומות ששיעור־החיסון גבוה. יחד עם זאת זה החיסון הבעייתי ביותר, כי הוא גורם לסי־בוכים. ב־1 ל־1750 מיקרים של חיסון יכולים להופיע פירכוסים שאינם מביאים לנזק מוחי פרמננטי, אבל ב־1 ל־300,000 מיקרים יכול להופיע נזק מוחי קבוע.

● את כל החיסונים האלה נותנים בזריקה משולשת?

זה נעשה מסיבות לוגיסטיות. יש אינטראקציה טובה בין שלושת המר־כיבים.

אין חובת חיסון

● יש חובה לחסן ילד?

יש תקנה. אין חוק. החוק המנדאטורי היחידי לחיסונים היה נגד אבעבועות שחורות, אבל החיסון הזה בוטל. אי־אפשר לתבוע לדין מי שאינו מסכים לחיסון.

● זאת אומרת שזה נתון לשיקול־דעתם של ההורים?

די לשכנע את הרופאים שיעודדו חיסון, כדי שיהיה אחוז גבוה של חיסונים. ובקשר לשעלת, צריך לציין שיש באופק חיסון מסוג חדש, שלא יהיה מורכב מחיידק־השעלת המומת, אלא ממרכיביו המטוהרים בלבד — חיסון א־צלולרי (ללא תא).

● והוא פחות מסוכן?

יש תיקווה שהוא יהיה ללא אותם הסיבוכים.

● הזכרת את מחלת האבע־בועות השחורות. המחלה נעל־מה?

אירגון־הבריאות העולמי הצהיר לפ־ני חמש שנים שהעולם חופשי מאבע־בועות שחורות.

● ידוע לך אם יש מדינות שיש בהן חוקים המחייבים חיסונים?

במדינות מערביות לא, ובמדינות הגוש המיזרחי אין צורך בחוק כזה, כי הפוליטביורו מחליט ויש חיסון ב־100%. ארצות אלה נמצאות, מבחינת החי־סונים, במקום הגבוה בעולם.

● לדעתך צריך לאכוף את החיסונים בחוק?

לא.

● למה?

צריך הסברה. חוקים לא עוזרים. אנחנו, בארץ, נמצאים באחד המקומות הטובים בעולם. השרותים שלנו לאם ולילד הם מהמתקדמים בעולם. הם טובים יותר מאשר בארצות־הברית. אנחנו נותנים חיסונים חינם, שם הם צריכים לשלם, או שהסעד משלם. אבל לרוב האנשים משלמים.

● אתה יכול לאמר שבארץ יש מודעות גבוהה?

ביותר. אנחנו מגיעים לכל חור, ואם ילד לא מגיע לקבל את החיסון, אז אחרי זמן האחות באה אליו הביתה ומביאה אותו לחיסון. הרפואה הצי־בורית שלנו היא מן המפותחות בעולם. מבחינת שרותי טיפת־חלב, קוויבק (בקנדה) ואנחנו הטובים ביותר בעולם.

מצב שפיר בשטחים

● ומה קורה בשטחים הכבו־שים?

כששטחים היו חלק מירדן, מצב החיסון היה טוב. אנחנו עוד שיפרנו. בעזה המצב היה קטסטרופלי, ועכשיו הוא די דומה למצב במדינת־ישראל.

● זאת אומרת שילדי הש־טחים הכבושים מחוסנים כמו ילדי ישראל?

אולי יותר טוב, כי זריקת ה־M.M.R. (חצבת, אדמת, חזרת) ניתנת לילדי השטחים ולא לילדי ישראל.

● זאת אומרת שאי־אפשר לומר שהם מהווים סכנה מב־חינה זאת?

לא.

● איזה חיסונים אחרים נית־נים היום בעולם, ולא ניתנים בישראל?

בארצות־הברית ניתן חיסון נגד חיידק ההמופילוס, שהוא גורם מס' 1 לדלקת קרום־המוח בילדים. זה חיסון חדש יחסית, העובר שיפורים, ובאח־רונה יצא תרכיב משופר, שלדעתי כדאי להתחיל לחסן בו גם את ילדינו. זה יחסוך הרבה מיקרים של דלקת־קרום־המוח החיידקית.

● זו מחלה נפוצה?

בוודאי פחות נפוצה ממחלות־היל־דים. אבל אם אצלנו, בבית־החולים רוקח בתל־אביב, מתאשפזים 10 ילדים בשנה, וזה המצב בערך בעוד 20 מחלקות־ילדים אחרות בארץ, אז יש 200 ילדים בשנה. ואם החיסון יחסוך 70%, אז כדאי.

● אירגון הבריאות העולמי אוכף חיסון על מדינות?

הוא לא נכנס לתחום הזה. הם לוחצים ומקבלים דיווח שנתי, ודנים בזה ברצינות. הם יודעים כל מה שנעשה, גם מחלקים מחמאות וגם מעירים הערות.

● שם שומרים את החיידקים של כל המחלות ואת החיסונים?

יש להם מעבדות־מחקר על חיידקים ונגיפים. המופילוס זה חיידק, שעלת זה חיידק, כל היתר הם נגיפים.

וירוס זה נגיף, כלומר יצור שכדי לחיות הוא זקוק לתא מאחסן. חיידק יכול לחיות באופן עצמאי.

● על איזה סוגי־חיסונים אחרים עובדים כרגע?

בארצות־הברית עובדים על חיסון נגד אבעבועות־רוח, וכרגע יש המלצה לתת אותו רק לילדים בעלי מערכת־חיסונים נמוכה.

● מה הסיכונים של המחלה הזאת?

אצל ילדים בעלי מערכת־חיסון נמוכה יכולה התמותה להגיע עד 50%, ולכן החיסון נכנס לשיגרה בילדים אונקולוגים. אבל יש כיום דיון רציני על השאלה אם להכניס את החיסון לשיגרה. אין עדיין המלצה סופית.

המחלות ייעלמו

● אתה חושב שיש אפשרות שמחלות־הילדים ייעלמו מן העולם?

כן.

חיסון נוסף שנמצא בניסוי הוא חיסון נגד אחד הנגיפים הגורמים לשילשו־לים עד גיל 4. זהו וירוס הנקרא ROTA ובארצות מפותחות זו הסיבה מס' 1 לאישפוז בגלל שילשולים.

● זהו וירוס קטלני?

לא, אבל הוא מביא להפסד נוזלים, ואם פתרו באירופה בעיות של מחלות שילשוליות אחרות, כמו דיזנטריה, אז הגיע הזמן להתפטר גם מזה.

● בארץ עוד יש דיזנטריה?

עוד לא פתרו את הבעייה. אני הייתי נותן קדימות לחיסון נגד המופילוס, המבוסס יותר בארצות־הברית. החיסון נגד ROTA הוא ניסיון אירופי.

● ויש סכנה שאם מחלות אלה ייעלמו, יצוצו במקומן מחלות חדשות?

זו שאלה בתחום הפילוסופי. אפשר להפליג במחשבות. אבל כרגע צריך להתגבר על מה שיש.

● יש מגיפות בארץ?

אין מגיפות, יש התפרצויות, וכשיש שאננות ומיקרים רבים של ביטול חיסונים יש התפרציות של מחלות. זה מתרחש בעיקר בשכבות המתנגדות מסיבות אידיאולוגיות לחיסונים, כמו פלגים מסויימים של העדה החרדית. וכאמת, מוקדי החצבת והשעלת היו פעם באיזור הזה. היום יש להם מודעות גבוהה יותר.

● ילד שלא קיבל חיסון לפי תוכנית מישרד־הבריאות יכול לקבל אותו בגיל מאוחר יותר?

הוא יכול לקבל בשלב מאוחר־יותר, מבלי שזה יפגום ביעילות החיסון.

● הילד צריך להיות בריא בזמן שהוא מקבל את החיסון?

צריך. אומנם, בהוראות האמריק־איות כתוב שאסור לתת חיסון במחלה שהיא מעבר לשפעת, אבל אני אתן חיסון לילד שהוא ממש בריא. אם הוא משתעל או מנוזל, אז רק לפי החלטת הרופא לפני מתן החיסון.

דיעה אחרת: אנחנו מתנגדים לחיסונים!

היועץ הטיבעוני יצחק בן־אורי היה נבוך מעט בשבוע שעבר, כאשר פציינטית שלו לשעבר, תושבת אור־עקיבא, צילצלה אליו ושאלה אם הוא ממליץ, לה ולילדיה, לקבל חיסון נגד שיתוק־ילדים (פוליו).

האשה, שידעה על התנגדותו של בן־אורי לחיסונים, היתה אחוזת בהלה, בעיקבות שני המיקרים הראשונים של מחלה נוראה זו, שהתגלו באחרונה בעיירה ליד קיסריה. אחד מהם, תינוק, כך נכתב בעיתונים, לקה במחלה יו־מיים אחרי שקיבל את החיסון נגדה, כלומר: חלה מן החיסון עצמו.

כעבור יומיים פורסם בעיתונים שה־תינוק קיבל את החיסון המשולש, לא חיסון נגד פוליו.

סיפר בן־אורי, תושב נתניה:

אמרתי לאשה שצילצלה אליי שאני לא מוסמך להגיד לה מה לעשות. אמרתי לה רק מה דעתי, באופן כללי, על חיסוני־ילדים. היא אמרה שהיא מכירה את התינוק שחלה. התינוק, לדבריה, היה בריא, עד שקיבל את החיסון.

בניגוד למה שפורסם בעיתון, כאילו קיבל חיסון נגד פוליו וחלה במחלה, אמרה האשה שהיא יודעת שהוא קיבל את החיסון המשולש, נגד חצבת, שעלת ודיפטריה, ואחרי חיסון זה חלה בשי־תוק־ילדים.

לא ידוע לי מה החליטה אותה אשה לעשות, אחרי השיחה איתי. כל אחד צריך להחליט מה לעשות עם עצמו וילדיו.

לא רבים יודעים על השקרים לגבי מחלת־הפוליו. שקר אחד הוא שהמחלה נעלמה כתוצאה מהחיסונים. המגיפה הגדולה בארץ פרצה בשנת 1950. תרכיב סאלק התגלה שש שנים אחר־כך. לקראת 1956 נעלמה המחלה כמעט לגמרי, ולא בזכות החיסונים. היא נעלמה כמו שנעלמו מגיפות

טיבעוני בן־אורי
„הילדים שלי לא קיבלו חיסון!"

אחרות בעבר, כמו כולירה, דבר, טיפוס — מחלות שגרמו למותם של אנשים רבים, ובמשך הזמן נעלמו מעצמן.

יש אבסורד בהחלטה לחסן את תושבי העיירה. הרי אם התינוק חלה כתוצאה מהחיסון הזה, זה יכול לקרות גם לאחרים. אז מה פתאום הם הולכים עכשיו לחסן אלפי אנשים?

אני בכלל לא בטוח שהילד והאשה חלו בשיתוק־ילדים. יתכן שהם קיבלו שיתוק כתוצאה מחיסון אחר, ולמיש־רד־הבריאות קל יותר להגיד שזה פוליו. כי פוליו בא בצורה מיקרית, כתוצאה מווירוס, ולא כתוצאה מפ־עולה רפואית כלשהי.

באותם מיקרים שבהם ילדים נפגעו מהחיסון המשולש, זה לא היה בגלל וירוס, אלא כתוצאה מהרעלת־דם (אנ־פילקציה). החיסון הוא חומר חלבוני זר, המוכנס לגוף, ויש ילדים שלקו בעיק־בות זה בהרעלה, שבמיקרים מסויימים הובילה לשיתוק או למוות.

היו בארץ — ועדיין קיימות — תביעות מישפטיות של הורים נגד מישרד־הבריאות, על פגיעה מוחית שנגרמה לילדיהם בגלל החיסון המשו־לש. חלק מהתביעות הסתיימו בפיצוי כספי, חלק עדיין בדיונים.

אין מידע מדוייק, או סטאטיסטיקה, לגבי מיספר הילדים הנפגעים. אני בטוח שמישרד־הבריאות אינו מוסר מי־דע מהימן בנושא זה, ועכשיו מלבים היסטריה ופאניקה.

למה לחסן רק את אנשי אור־עקיבא? מה, הם נמצאים שם בחממה? הם לא פוגשים אנשים ממקומות אחרים? לא נוסעים באוטובוסים, לא הולכים לבתי־שימוש ציבוריים?

אני בטוח שבעוד שבועיים־שלושה יפרסמו שזה לא היה ככה, זה לא היה פוליו. תמיד הדברים משתנים, תמיד בא איזה מימצא חדש. לא תמיד יודעים את האמת, וגם כאשר יודעים, לא תמיד מעוניינים למסור אותה לציבור.

הילדים שלי (בת 30, בן 24 ובת 13) לא קיבלו שום חיסון, לא נגד פוליו ולא נגד שום מחלה אחרת. אין הרבה ילדים בארץ שלא קיבלו חיסון נגד שיתוק־ילדים, יש אולי 100 ילדים, ולא יותר.

אני לא מאמין שהמחלה פרצה אצל התינוק והמורה בגלל מים מזוהמים. שום וירוס או חיידק אינם יכולים לעבור דרך חומצות הקיבה. הם מוש־מדים עוד לפני כן, על־ידי הרוק בפה, המשמיד חיידקים ומונע את כניסתם למחזור הדם. אני מאמין שתוך 20־30 שנה יחסלו את החיסונים, יפסיקו לגמרי. יווכחו לדעת שהנזק שהם גורמים גדול מן התועלת שהם מביאים. מלבד זאת, לא יהיה להם כל־כך הרבה כסף לשלם לנפגעים.

אני משוכנע שאחת הסיבות לכך שמישרד־הבריאות אינו מפסיק את החיסון המשולש היא שהם אינם רוצים להודות בכך שהחיסון הזה גרם לשי־תוק־מוחין של הרבה ילדים.

נעמי רזן ■

„פוליו"

„פוליו" הוא קיצור של „פוליו־מיאליטיס". „פול־יוס" ביוונית פירושו אפור, „מיאלוס" פירושו לשד־העצמות. פירוש השם: דלקת החומר האפור שבעמוד־השידרה.

פולין!

(המשך מעמוד 9)

להינתק מהמכונה.

עד שקרה מיקרה קטן, לכאורה חסר־משמעות, אלא שלצור היתה זו ראשיתו של השיקום.

באחת מאותן העברות שיגרתיות, אינסופיות, מהמיטה לכסא שלצידה, ניתקה המכונה, והוא נשם לבד, במשך דקה. 60 שניות שלמות של שאיפת אוויר ונשיפתו, בפעם ראשונה אחרי שלושה חודשים של תלות גמורה במכונה.

„חשבתי שזה סוף העולם, שעוד מעט אמות, או לפחות אהפוך לצמח. אולם דבר מכל זה לא קרה. זה היה בשבילי סימן קטן, שעודד אותי מאוד.

„כמה ימים אחר־כך התקלקל אחד מחלקי המכונה. טכנאי־התיקונים שאל אותי אם אני מסכים שהוא ילך להביא חלק אחר. פירוש הדבר היה שאשאר במשך כמה דקות ללא המכונה. בפרץ של ביטחון עצמי הסכמתי. נשמתי כמה דקות לבד.

„כך התקדמתי כל יום מעט. כשנשמתי לבד 45 דקות, היתה התרגשות גדולה. כל בני־מישפחתי הגיעו לבית־החולים. חדרי המה רופאים ואחיות.

„מנהל־המחלקה, שהוזעק מביתו, הניח את ידו על קצה קנה־הנשימה בצוואר, כדי לחוש את האוויר הנפלט ממנו. זה היה אוויר חם, מה שהוכיח שאכן נשמתי עמוק, מתוך הריאות, ולא בצורה שטחית, מתוך קנה־הנשימה.

„אני הייתי נרגש מאוד. זה היה כמו נס."

בחודשים הבאים הצליח צור לנשום בכוחות עצמו במשך ארבע שעות. עיקר המאמצים, הנפשיים והרפואיים, כוונו אל בעיות־הנשימה. פעילותן של הגפיים עדיין היתה משובשת. את מרבית זמנו בילה צור בכסא־גלגלים חשמלי. אמנם למד כיצד ללכת, אולם לא נותר בו כוח נפשי וגופני, אחרי מאמצי־הנשימה, לתרגל כראוי את ההליכה.

גם זלמן שז"ר

שישה חודשים אחרי שאושפז במחלקה לטיפול־נמרץ־נשימתי, החליטו הרופאים שהוא מסוגל להיפרד מהחממה הרפואית הזאת.

„עקרונית יכולתי ללכת הביתה. אולם המעבר החד ממחלקה שיש בה רופאים ואחיות בכל שעות היממה, לביתי, שם תטפל בי רק אשתי, היה מפחיד מדי.

„הועלתה אפשרות שאעבור לבית לוינשטיין. סירבתי. לגביי, זו היתה תחנה סופית לפני בית־העלמין. בנסיון לשכנע אותי לעבור לשם אמר לי אחד הרופאים: גם הנשיא זלמן שז"ר היה מאושפז שם!

„השבתי לו: שז"ר הספיק להתהולל במשך 80 שנים, בטרם הגיע לשם. אני רק בן 28, עדיין לא הגיע זמני ללכת בדרכו.

„לבסוף התקבלה ההחלטה. הועברתי למחלקת־השיקום בהדסה על הר־הצופים. הגעתי אל המחלקה בכיסא־גלגלים חשמלי, כשאני יכול לנשום לבדי במשך ארבע שעות רצופות.

„שהיתי שם במשך 14 חודשים. בסוף יכולתי לנשום לבד במשך שמונה שעות. הליכתי התייצבה. אני יכול ללכת כמה עשרות מטרים ללא עזרה, בתנאי שהריצפה אינה חלקה מדי, או לא מחוספסת או מלאת מהמורות.

„גם ידי השמאלית התחזקה, כך שאינני זקוק לכסא־גלגלים חשמלי. יש

„התברר לי שאין דבר כזה כמו חברות... כשחליתי, מיהרו כולם להתרחק ממני. איש מהתחנה לא טרח לטלפן אלי בחגים, לאחל לי חג שמח, לשאול אם אני זקוק לעזרה..."

לי כסא־גלגלים המונע ידנית. כשאני מתעייף, אני יושב בו. יד־ימין אמנם אינה מתפקדת, אולם ביד־שמאל אני מצליח לעשות פעולות רבות, אפילו לכתוב, ואני רואה בזה את אחד מהישגיי הגדולים.

„מלבד זאת, במחלקת־השיקום הבנתי, באופן הכי עמוק, שאני נכה. שינו לי שם את כל צורת החשיבה, עזרו לי להבין שמעכשיו יהיו חיי שונים, ושיש לי יכולת, נפשית וטכנית, להתמודד עם המציאות החדשה."

הקשיים האינסופיים, הכאבים, התיסכול, הייאוש, הצטרפו בסופו של דבר לפסיפס אחד של השלמה ותיקווה לצד דיכאון ומרירות. מיכל צור, אשתו של נדיר, אז סטודנטית, היום עקרת־בית, מטפלת־צמודה לבעלה, סירבה להתראיין. חבל. אילו הסכימה, יכלה לתאר בצלילות של מביטה מהצד את

שדרן צור בימי עבודתו
„כולם מיהרו להתרחק ממני!"

אותו מבוך מבולבל של רגשות שליווה את תהליך־השיקום, כמו גם את חודשי־הטישטוש הראשונים.

שני חודשי השיקום האחרונים הוקדשו למילחמה בביורוקרטיה. ללא מכונת־הנשמה ביתית לא יכול היה צור לעזוב את בית־החולים. המימסד ערם קשיים.

„רבים עדיין הכירו אותי מעבודתי בטלוויזיה ובגלי־צה"ל. אפשר לומר שהייתי מקורב לצלחת. ובכל זאת נשלחתי ממקום למקום, ממישרד למישרד, עד שזכיתי במכשיר."

כעס על התחנה

קנה־הנשימה המלאכותי, שהוא צינור שהושתל בגופו, מסתיים בפלקק בצוואר. חולצות גבוהות־צווארון והטייה קדימה של הצוואר יכולים להסתיר את קצה הצינור הפקוק, הבולט ממרכז הצוואר. ההליכה, שרופא אורתופד יכול לזהותה כחריגה, נראית להדיוט כהליכה רגילה, נורמלית לגמרי.

כך, כשנכותו אינה צורמת או מבהילה, האמין נדיר צור כי יוכל לחזור אל עבודתו בגלי צה"ל.

„קולי, שהיה ברור וצלול, רדיופוני, התעבה, הצטרד, נעשה מתכתי. הבנתי שלא אוכל לקריין, אולם האמנתי שאצליח לעבוד כעורך־חדשות. אמנם הובטח לי שאוכל לחזור לעבודה, אלא שמאוחר יותר הבנתי שזו היתה הבטחה מן השפה לחוץ. במשך תקופה קצרה הועסקתי בתפקיד מוזר של מאזין ל־מישדרים ומבקר מטעם מפקד־התחנה. את מימצאיי העברתי לביתו של המפקד, אז רון בן־ישי. איש בתחנה, מלבדו, לא ידע מה אני עושה.

„ייתכן שעובדה זו היתה לבסוף בעוכריי. ועד־העובדים, שלא הבין מה אני עושה, לא סייע לי במאבקי. כשביקשתי לקבל מישרת עורך נתקלתי בחומת־סירוב. כשהחליטו לקצץ בעובדי־התחנה, הייתי אני הקיצוץ המיידי.

„עד היום יש בי כעס על התחנה. הפקרה כזו של עובד קבוע, שחלה בעת עבודתו, פגעה בי מאוד. ואני לא מדבר על חברות. במהרה התברר לי שאין דבר כזה כמו חברות חסרת־אינטרסים. כשהייתי כתב, קריין ועורך, לכאורה בעל עמדת־השפעה, חיפשו רבים את קירבתי. כשחליתי, מיהרו כולם להתרחק ממני. איש מהתחנה אף לא טורח לטלפן אלי בחגים, לאחל לי 'חג שמח', לשאול אם אני או מישפחתי זקוקים לעזרה כלשהי."

כך, תחת שיתפרנס מעבודתו, מתקיימים צור ומישפחתו מכספי הפנסיה שהוא זכאי לה מגלי־צה"ל ומקיצבת־נכים מהביטוח הלאומי.

חרדה נוראית

גם המימסד מחמיץ פניו לחולים כמו נדיר צור. הוא אינו זכאי לקיצבת־ניידות מהביטוח הלאומי. את קניית מכוניתו ואת הרכבת ההגה המיוחד מימן מכספו. כדי לקנות מכונת־הנשמה ביתית, שמחירה 12 אלף דולר, נאלץ להתרוצץ בין המישרדים השונים, להתחנן על נפשו.

מישרד־הבריאות סירב לממן את הרכישה. היפנו אותו לאירגונים וולונטריים. יו"ר התאחדות־התעשיינים בירושלים, שאליו פנה צור בבקשה שיסייע לו לאסוף כספים לרכישת המכונה, היפנה אותו בחזרה למישרד־הבריאות. הם צריכים לטפל בך, לא אני, כך אמר.

באיל"ן טענו כי גם על־פי שמם, איגוד ישראלי לילדים נפגעים, אין זה מתפקידם לעזור לו. ואכן, צור אינו ילד.

ביד־שרה מוכנים להשכיר מכונות ישנות, אולם אלה מתאימות לחולה הנזקק להן במשך ימים ספורים. מי שמחובר למכונה באופן קבוע זקוק למכונה חדשה, השייכת לו בלבד, בעיקר מטעמים היגייניים.

לבסוף, אחרי אינספור תחנונים ואיומים, נקנתה המכונה מכספי קופת־החולים הכללית ומישרד־הבריאות.

כעת שוב צריך להחליף את המכונה. כך כל ארבע שנים נזקק צור למכונה חדשה. „זו שברשותי אינה פועלת כהלכה," הוא אומר. „ואני שרוי בחרדה נוראית. היא הרי עלולה לבגוד בי באמצע הלילה, ומבלי שארגיש כי משהו קורה אני עלול למות."

אין ניצחונות גדולים

גם היום, תשע שנים אחרי שחלה, שבע שנים אחרי שעזב את מחלקת־השיקום, תלויים חייו של צור במכונה־ההנשמה. סדר־יומו נבנה מסביב למכונה.

בבוקר, אחרי לילה של קשר רצוף עם המכונה, באמצעות צינור המתחבר לקצה צינור־הנשימה המלאכותי שבגרונו, הוא חופשי במשך כמה שעות. באותן שעות הוא יכול לנסוע לאוניברסיטה, שם הוא לומד בחוג למדע־המדינה לקראת תואר מ"א.

בדרך־כלל מצטרפת אשתו לנסיעותיו אלה, שכן צור, הממהר להתעייף, זקוק לעזרה אחרי כמה עשרות מטרים של הליכה.

אחרי שש עד שמונה שעות, עליו להתחבר למכונה. לעתים מספיקה שעה, לפעמים הוא זקוק לארבע שעות של הנשמה. הוא המחליט, על־פי הרגשתו, כמה זמן יהיה מחובר למכונה.

החשש מפני קוצר־נשימה פיתאומי וחוסר־יכולת לנשום בכוחות עצמו קושר את צור לביתו. את רוב זמנו הוא מבלה בבית, כותב את עבודת־הגמר לקראת המ"א, משחק מעט עם בתו בת ה־4. „אני לא יכול להשתולל איתה, לשחק בכדור או להניף אותה באוויר, אולם אני יכול לספר לה סיפורים, לדבר איתה," הוא אומר.

„לעיתים קרובות מנסים להציג חולים כמוני, שלכאורה הבריאו, כסיפור־הצלחה. בסיפור שלי אין ניצחונות גדולים ותהילת־עולם. זה מאבק קשה, יום־יומי. נוראה מהכל היא המוגבלות. לא כך תיכננתי את חיי. רציתי לעשות דברים רבים, שכעת נראים כמו חלום רחוק."

תמרורים

הבן השישי

השתחרר מצה"ל ◆ תת־אלוף גיורא זורע (43), עד לאחרונה קמנ"ר (קצין מודיעין ראשי). זורע, יליד קיבוץ מעגן־מיכאל ואחד מששת בניו של אלוף מאיר („זרו") זורע, לשעבר אלוף־פיקוד, חבר־כנסת (ד"ש) ומבקר מערכת־הביטחון, שכל שניים מאחיו במילחמות (אח טייס במילחמת ששת־הימים ואח איש־שיריון במילחמת יום־הכיפורים) והיה במשך 25 שנות שרותו בצה"ל, בין השאר, מפקד סיירת אגוז המהוללת ומפקד חטיבת־שריון.

● ● ●

ידיד־הנעורים

נפטר ◆ בעת שחייה בחוף אשקלון, מהתקף־לב, בגיל 73, דויד ניב, ההיסטוריון של האצ"ל (שישה כרכים: מערכות האירגון הצבאי הלאומי) ובמשך שנים רבות עורך דברי־הכנסת. ניב, יליד פולין וידיד־נעורים של יצחק שמיר, עסק, למרות פעילותו בבית"ר ובאצ"ל ולימודיו באוניברסיטה העברית, בראשית שנותיו בארץ, במיגוון עיסוקים: פועל חקלאי, סולל־כבישים, חוצב ונוטר, עד שהתנדב לצבא הבריטי של מילחמת־העולם, שבו נעצר כאיש אצ"ל והוגלה לאפריקה.

● ● ●

הסטודנטית הראשונה

נפטרה ◆ בחיפה, בגיל 84, פרופסור רחל שלון, אחת הסטודנטיות הראשונות ואחת הפרופסוריות הראשונות בטכניון החיפאי. שלון, ילידת ורשה ורב־סרן של צה"ל בימיו הראשונים, היתה מהנדסת אזרחית ו־אלמנתו של אוריאל שלון, איש הטכניון גם הוא ומי שניהל במשך 25 שנים את מיפעל־השמנים שמן, אך נודעה במיוחד בתחנה לחקר־הבנייה שבראשה עמדה ובסיפרי־המחקר הרבים שאותם פירסמה (הראשון ביניהם, שראה אור לפני 50 שנה: צמנט ובטון).

היערן הערבי

נפטר ◆ בתל־אביב, בגיל 88, מנחם קפליוק, מי שהיה במשך עשרות שנים כתבו לעניינים ערביים של יומון־ההסתדרות דבר ושנודע גם בתרגומיו הרבים מערבית לעברית (המפורסם ביניהם: יומנו של חובע בכפרים של תאופיק אל־חכים המצרי). קפליוק, יליד רוסיה ובנו של מורה לעברית, היה בצעירותו פועל־בניין וסולל־כבישים שהתוודע ללשון ולהווי הערביים כעובד במחלקת־הייעור המנדטורית, שבה עבדו ערבים ויהודים בצוותא. אחד משלושת ילדיו של קפליוק הוא הד"ר אמנון קפליוק, בעבר, כאביו, כתב לעניינים ערביים (בעל המישמר), המרבה כיום לסייר בארצות ערב והגוש המיזרחי מטעם ידיעות אחרונות.

● ● ●

קולנוען במיטה

נפטר ◆ בפאלם־ביץ', פלורידה, בגיל 93, הארולד רוסון, מראשוני הקולנוע בהוליווד (הקוסם מארץ עוץ, שיר אשיר בגשם), שנודע במיוחד בהפקת אחד הסרטים הצבעוניים הראשונים (בגן־העדן של אללה, 1936) ובנישואיו קצרי־הימים לאלילת המין והבד של שנות ה־30, ג'ין הארלו, שנימקה את גירושיה מרוסון בכך שהוא הוציא אותה מדעתה במינהגו לקרוא ספרים במיטה.

● ● ●

מפוצץ האטום

נפטר ◆ באריזונה, ארצות־הברית, בגיל 81, לוריס נורסטאד, גנרל חיל־האוויר האמריקאי, שתיכנן את הפצצות האטום על הירושימה ונגאסאקי והיה, בשנות ה־50, המפקד העליון של נאט"ו.

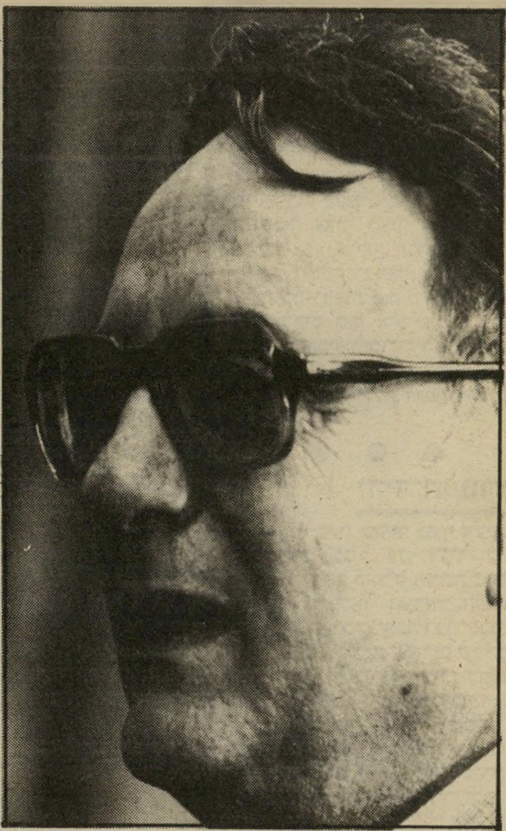

ציון צפריר, העולם הזה

אורי לוברני:

„לא מקבל שזו ממשלת בובות של ישראל!"

לגבי לבנון, עולם כמינהגו נוהג. ממשלות עולות, ממשלות נופלות. אלא שהשבוע היה חידוש. קמה ממשלה בראשות גנרלים נוסף על הממשלה הקיימת. הניסיונות החוזרים ונישנים לבחור בנשיא חדש נכשלו, שלושה בכירים מאירגון „אמל" נרצחו, והסכנה של מילחמת־אזרחים מחודשת בלבנון עומדת בפתח.

פניתי לאורי לוברני, המשמש מאז 1983 כמתאם פעולות הממשלה בלבנון, ושאלתי אותו כיצד יכול המצב החדש להשפיע על ישראל.

עוד מוקדם לקבוע מה יקרה כתוצאה מכישלון בחירתו של נשיא חדש ללבנון. כרגע יש מצב תחוקתי מוזר, וקשה להעריך איך מצב כזה יכול להתקיים במשך זמן. להערכתי, צריך לראות זאת כשלב־ביניים, ועוד צפויים לנו מהלכים פוליטיים שמטרתם לנרמל את המצב. מבחינת ישראל, כל הידרדרות בלבנון יש לה השפעה שלילית על ישראל.

● **רצח השלושה מאירגון „אמל" יכול להשפיע?**

בתנאים מסויימים, בהחלט כן. תלוי מה יקרה בשבועות הקרובים מבחינת היכולת של כוחות אמל להשתלט על השטח שלהם, ולמנוע ניצולם על־ידי גורמים עויינים לישראל כבסיס לפעילות לרצח.

לבנון

● **יש האומרים שהממשלה הצבאית היא ממשלת־בובות, הנשלטת על־ידי ישראל.**

לא מקבל. זו לא ממשלת־בובות. אני לא רואה כרגע שום ממשלה, בתנאים הנתונים, שתהיה מסוגלת להועיל לישראל.

● **מה לגבי המעורבות הסורית?**

הניסיון הסורי לאכוף את רצונה על הגוף הבוחר בנשיא־לבנון נכשל. מבחינת ישראל, כל עוד הנוכחות הסורית אינה מהווה איום על ביטחון־ישראל, אין למעורבות זו כל השפעה. אין זאת אומרת שהמעורבות תורמת תרומה חיובית ללבנון עצמה. היום, יותר מאי־פעם, ברור שהנוכחות הסורית בלבנון היא גורם משבש, ולא גורם מייצב.

● **במצב הקיים יש יותר מעורבות ישראלית?**

לא, למעט היערכות בגבול הלבנון.

● **מה חושבים אזרחי דרום־לבנון?**

הם מרוצים מזה שהם בדרום־לבנון, ולא מצויים תחת הסכנות ואי־השקט בצפון.

(יוסי עין־דור)

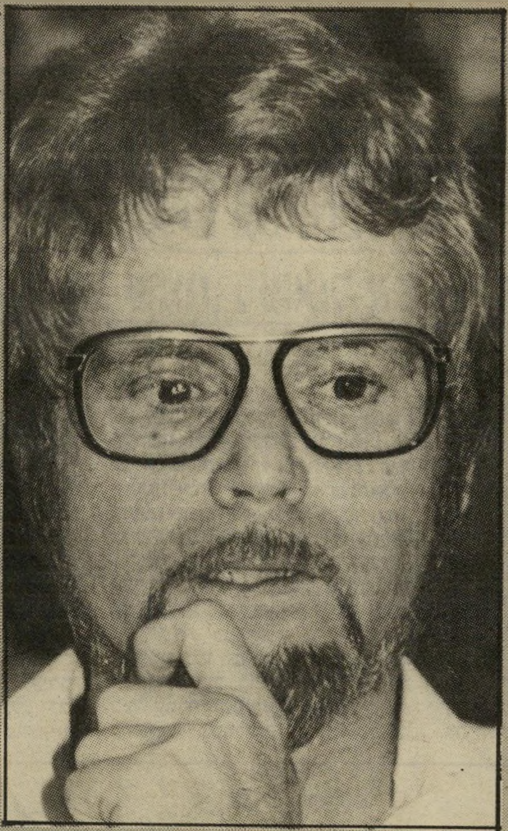

ענת סרגוסטי, העולם הזה

מיכה רייסר:

„גם אני הייתי פונה לבג"ץ כמוהם!"

ח"כ מיכה רייסר נבחר למקום ה־26 ברשימת הליכוד לכנסת. אחרי מאבק קשה הוא הצליח להיות הראשון בשביעייה השלישית. אילו היה נכשל, היה ממוקם במקום ה־43, שבו ממוקמת כעת לימור ליבנת.

השבוע פנו מועמדי הליכוד, הממוקמים במקומות 40־47, לבית־המישפט הגבוה לצדק, כדי למנוע את הגשת רשימת הליכוד. שיבעת המועמדים מתנגדים להסכם, שלפיו יעמוד זלמן שובל מאומץ במקום ה־40. העותרים טענו שלמעשה לא קיים הסכם המחייב את הליכוד.

אילו היה רייסר במקומם, האם היה נוקט בדרך דומה?

אני מניח שהייתי עושה דבר דומה.

● **אתה לא חושב שהפנייה לבג"ץ עלולה לפגוע בליכוד?**

בהחלט לא. אם יסתבר שההסכם עם אומץ חסר־תוקף, אין שום סיבה לחלק מנדטים חינם.

● **מדוע לא ניתן לפתור את הבעייה בתוך המיפלגה?**

מיפלגות

אנחנו מיפלגה פתוחה, ולכל אחד יש צרכים ורצונות. ניתן להבין את הרגשת החברים שתרמו לתנועה, והמרגישים שדרכם לכנסת עלולה להיחסם בגלל התחייבות שאינה התחייבות.

● **אבל הסכמים צריך לכבד.**

מעמדה הציבורי של אומץ היום, לעומת מעמדה בזמן כתיבת ההסכם, שונה לגמרי.

● **ומה עם אהרון אבו־חצירה?**

הסיפור של אבו־חצירה שונה לגמרי.

● **והליברלים?**

נכון, לכן קוצצו המקומות המשוריינים שלהם. אתה צריך להבין, הסיכוי של שובל להיכנס לכנסת, אילו היו הולכים בנפרד, היה הרבה יותר קטן משל שלמה גרשלום בש"ס.

● **כיושב־ראש מטה־האירגון, האם פרישת אומץ מהרשימה עלול לפגוע בכם?**

לא, בוודאי שלא בצד האירגוני. הלוואי ואומץ היתה נותנת לנו משהו מבחינה אירגונית. התוספת שלהם היא שולית לגמרי.

(יוסי עין־דור)

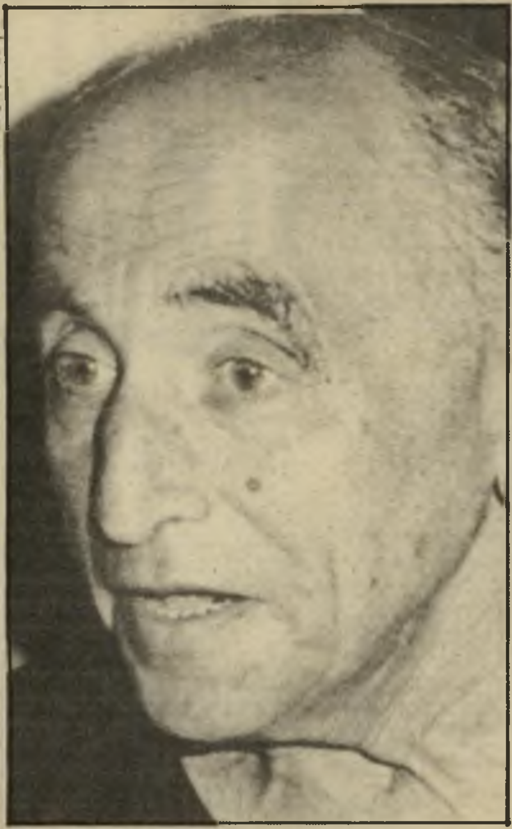

ציון צפריר, העולם הזה

איסר הראל:

„ידעתי ש,האדם השלישי' היה סוכן כפול!"

השבוע פורסם ברמז עבה שמצריים מודה שאברי אלעד, המוכר כ„אדם השלישי" בעסק־הביש, היה למעשה סוכן כפול, והוא אשר הסגיר את הרשת שפעלה במצריים ושנלכדה ב־1954.

סמדר פרי דיווחה ב„ידיעות אחרונות" שהעיתונאי המצרי עדאל חמודה כתב ספר בשם „מיבצע סוזאנה", ובו הגירסה המצרית ל„עסק הביש".

השבועון המצרי „אוקטובר" פירסם שלושה פרקים מה־ספר, שעדיין לא ראה אור, אולם צפויות בו חשיפות מר־עישות מבחינת ישראל.

ריגול

פניתי לאיסר הראל, מי שהיה ראש „המוסד" בזמן „העסק ביש", ושאלתי מה דעתו על הגילויים החדשים.

מבחינתי אין כאן שום גילוי. כבר הוכחתי בעבר ש„האדם השלישי" היה פרובוקטור, והוא למעשה גם הפיל את הרשת. למעשה המצרים הם שהפעילו את הרשת באמצעות אברי אלעד.

● **זאת היתה טעות להעמיד אותו לדין רק באשמת קיום מגעים עם המודיעין המצרי?**

בוודאי שכן. כבר אז היו בידיי עובדות וחומר, שלפיהם ניתן היה להעמידו לדין באשמת בגידה.

● **אז היכן היתה הטעות?**

הטעות היתה ששיחררו אותו לפני שנידוני־קהיר חזרו ארצה. גם מהתיחקורים שלהם עלה חומר שהצביע בוודאות על היותו סוכן כפול.

● **לדעתך, צריך לשפוט אותו שוב?**

כבר לא ניתן. הוא לא יבוא.

● **כדאי להביא אותו?**

לא. השגיאה כבר נעשתה.

(יוסי עין־דור)

אילן לבא:
„ב־90 אלף ש״ח אפשר לחסל ריחות חיריה!"

לפני כשבוע נערכה מסיבת־עיתונאים מיוחדת במינה. קבוצת־עיתונאים נלקחה לנחל חדרה, הריחה את מה שהריחה, ואז רוסס האיזור בחומר הנקרא „אפוליאון". העיתונאים הוסעו לארוחת־בוקר, וכשחזרו לנחל חדרה, אחרי כשעה, היה האיזור חסר־ריח לחלוטין. לא היה זכר לריחות הרעים. עובדה ריחנית זו הפגישה אותי עם הייבואן של „אפוליאון", אילן לבא.

● האם זו פריצת־דרך בעולם? האם אפשר לשנות את ריח העולם?

המטרה אינה לשנות את ריח העולם, אלא לתקן את הריחות הרעים שהאדם גורם להם, כלומר ריחות הנפלטים ממיפעלי־תעשיה, מיתקני־שפכים. מיצבורי־אשפה וכו׳. השיטות המקובלות עד לגילוי אפוליאון היו לייצר ריח בושם חזק מאוד, לפזר אותו במקום הריח הרע, ובעצם לא לבטל את הריח הרע אלא לכסות אותו בריח חזק יותר. החידוש בחומר החדש הוא בכך שאינו מכסה, אלא ממש מנטרל את הריח הרע.

● ידוע שריחות רעים יוצרים גזים, ובחלקם הם רעילים. האם החומר שלכם — של היפאנים, ליתר דיוק — אינו מהווה סכנה מאיזה סוג שהוא?

השימוש באפוליאון בטוח. החומר אינו רעיל, אינו בוער ואינו יוצר קורוזיה. הוא מנטרל את הריח בכך שהוא משנה את הרכבו הכימי של המיפגע.

● אני מבינה שהחומר הומצא ביפאן לפני יותר

איכות הסביבה

משנה, ועכשיו הוא הובא ארצה. האם בעולם הוא כבר התקבל? קונים אותו?

כשנה האחרונה קנו האמריקאים חומר ב־100 מיליון דולר, וגם ארצות מערב־אירופה כבר משתמשות באפוליאון.

● ובארץ?

התחילו להתעניין. כבר קיבלנו הזמנה ממיתקן־שפכים גדול, ואני מניח שאחרים יצטרפו אליו.

● האם אפשר לנטרל את הריח הנורא הנודף ממיזבלת־חיריה. למשל?

בוודאי. בלי שום בעיה.

● כמה יעלה הסיפור הזה, לשנה?

לנטרל את הריח המופץ ממיזבלת־חיריה, בעזרת ריסוס באפוליאון, יעלה משהו כמו 90 אלף שקלים בשנה, ואם עושים את חשבון הסבל של האזרחים הגרים בסביבות חיריה, אני בטוח שהמחיר אינו יקר.

● האם אפשר לנטרל כל ריח רע?

בהחלט כן.

(דניאלה שמי)

גבי ברלין:
„אם מזייפים אותי סימן שאני טוב!"

אנשי „גלי צה"ל" יצאו לתחנה המרכזית בתל־אביב כדי לבדוק מקרוב מי הם הזמרים הנמכרים ביותר בשוק־הקסטות. התוצאה הדהימה את כולם. לא חיים משה, לא זוהר ארגוב, לא בני אלבז ולא ג׳קי מקייטן, אלא דווקא גבי ברלין, זמר אשכנזי ששר שירי ארץ־ישראל. שאלתי אותו אם גם הוא הופתע.

כן ולא. אני מכיר את הקהל שבא לשמוע אותי, ושמתי לב שאוהבים אותי בבאר־שבע ובדימונה ובאור יהודה, מקומות שבהם זמרים מפורסמים ממני לא מוזמנים. על כן, אילו היו שואלים אותי אם אני חושב שבתחנה המרכזית מוכרים הרבה קלטות שלי, הייתי אומר שכן. אבל גם אני לא הייתי מאמין שאקבל את המקום

מוסיקה

הראשון, לפני אלי אוזן, שהוא באמת אליל של אוהבי הזמר בתחנה המרכזית.

● אני מבינה שמדובר בקלטת האחרונה שלך, „כמו יין". האם פזלת לעבר הקהל המיזרחי כשעשית את הקלטת?

בהחלט לא. זאת היא קלטת של שירי ארץ־ישראל. מה שמראה שהחלוקה הזאת שנוהגים לעשות, בין אוהבי שירי ארץ־ישראל לאוהבי הזמר המיזרחי, אינה נכונה. נראה שבכל זאת יש קונסנזוס אחד בארץ. כולם אוהבים את שירי ארץ־ישראל. נכון שבמוסיקה הטעמים מתחלקים, אבל לא בשירים הללו. עובדה, לא?

● אומרים שגם זמר מצליח מאוד בתחנה המרכזית אינו מרוויח הרבה כסף, כי מזייפים קלטות ולא משלמים תמלוגים.

גם זה נכון ולא־נכון. בתחנה המרכזית מוכרים הרבה מאוד קלטות אמיתיות שלי. ועליהם אני מקבל תמלוגים. אבל נכון שכבר ראיתי קלטות שלי שזוייפו, ועליהן, כמובן, לא אקבל תמלוגים. אבל אני שמח גם מזה. אם מזייפים אותי, סימן שאני טוב ונמכר.

(דניאלה שמי)

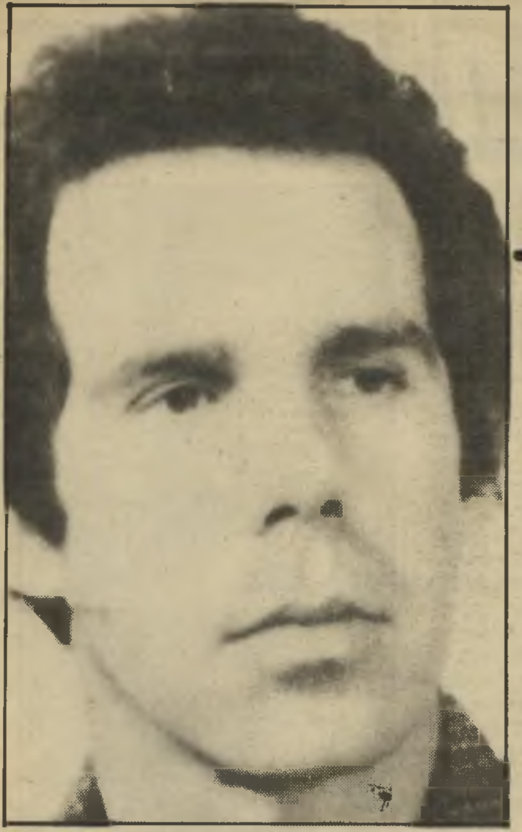

רזי פרנקל:
„שלושה סוסים יצליחו כמו גדוד של ג׳יפים!"

ב־28 וב־29 בספטמבר תיערך בראשון־לציון התצוגה הבינלאומית של הסוס הערבי בישראל. 100 סוסים ערביים טהורי־גזע יתחרו על התואר „אלוף ישראל" ו„אלופת ישראל". 100 הסוסים שייכים ל־60 מגדלים מכל קצות־הארץ, ושלושה סוסים ערביים שייכים ליחידת־הפרשים של מישטרת ישראל.

פניתי אל קצין־הפרשים הארצי של המישטרה, רזי פרנקל, וביקשתי קצת מידע על היחידה שלו ועל הסוסים הערביים.

● יש יחידת־פרשים במישטרה? ממתי?

יש יחידת־פרשים. מאז שקמה מישטרת־ישראל. לא, לפני שקמה מישטרת־ישראל.

● אז למה לא רואים אתכם?

אנחנו, כנראה, לא מסתובבים במקומות שאת מסתובבת. היחידה פועלת בפיזור הפגנות, בהשלטת סדר, בסיורי־חופים, בחיפוש נעדרים במקומות מסויימים.

● ובדברים שהזכרת סוס יותר טוב מג׳יפ?

כן, בוודאי. אי־אפשר לערוך חיפושים ביערות בעזרת ג׳יפים, קשה לנסוע בחופים בג׳יפים, ומאוד לא מקובל לפזר הפגנות בעזרת ג׳יפים. הסוסים עושים את העבודות הללו טוב מאוד.

● אנשים פוחדים מסוסים?

לא פוחדים, אבל יש להם רספקט. שלושה־ארבעה פרשים יכולים לעשות עבודה יותר טובה מגדוד של ג׳יפים במיקרים מסויימים.

חיות

● אני מבינה שאתה מומחה גדול בסוסים, אז אולי תסביר מה כל הרעש הזה עם הסוס הערבי הטהור?

כל הסיפור הוא שלפני 200 שנה היה בארץ זוג־אנגלים, שמאוד התלהבו מהסוסים שהיו לבדואים, ושהחליטו לשכנע את הבדואים לשמר את הגזע, כלומר לא לערבב אותם עם סוסים אחרים. היום כל סוס ערבי טהור נרשם בספר־העדר העולמי לסוסים ערביים, וזה מה שמקפיץ את מחירו.

● ב„שושלת" קנה קרינגטון לאשתו סוס במיליון וחצי דולר. יש מחירים כאלה לסוסים?

בשושלת יש, כנראה. המחירים בארץ הם לא מהסרטים. סוס ערבי טהור־גזע יכול לעלות פי 10 מסוס רגיל. וכמה עולה סוס רגיל? תלוי איזה סוס.

● אני מבינה שאנשים פרטיים, המגדלים סוסים, מקדישים להם המון עבודה, טיפול וטיפוח. במישטרה בוודאי אין משאבים כמו למגדל פרטי. אז יש לכם סיכוי לקבל איזה תואר לסוס שלכם?

בפעם שעברה זכינו במקום השני. נשמח מאוד אם נזכה גם הפעם, אבל אם לא נזכה, אני מבטיח לך שאף אחד במישטרה לא יעוף בגלל זה.

(דניאלה שמי)

רחל מרחלת על כל העולם

הטרדנית מטרידה שוב

פינצ'י ועמי מור
לא דובים —

מסתבר שהנוכלת, הנוהגת לצוות לטלפנים ולהטריד אנשים שונים, ממשיכה במעלליה ומפילה — או מנסה מדי שבוע להפיל — קורבנות חדשים ברישתה.

הפעם היא ניסתה להתלבש על דוגמנית־הצמרת **פינצ'י מור**.

ראשית הסיפור בנישואיהם של הדוגמנית **רונית יודקביץ** וחברה **יואב רן**, העומדים להיערך בחודש נובמבר. כולם מאוד שמחים שרומאן בן שלוש שנים מסתיים בהפי־אנד. אך מתברר שזה הפריע למישהי, שהחליטה לפגוע בשתי הדוגמניות שהן חברות־לעבודה.

הטרדנית התקשרה לביתה של פינצ'י וסיפרה על רומאן דימיוני המתנהל, לדבריה, בין רונית יודקביץ ובין **עמי מור**, בעלה של פינצ'י. מובן שכל הנוגעים בפרשה יודעים שזאת מעשיה, אך רונית יודקביץ המומה מהעניין, ואינה מבינה מדוע היא נפלה קורבן לאותה מטרידה לא־אלמונית.

בינתיים עסוקה רונית בהכנות שלפני הנישואין. אגב, ליואב רן, בעלה־לעתיד, יש אחות בשם **צילי רן**, שגם היא דוגמנית ושהתחתנה לא־מזמן.

רונית יודקביץ
— ולא יער

הכלה של „כך"

ב־1975 היא היתה סגנית מלכת־המים של העולם הזה. ב־1976 היא היתה סגנית מלכת־היופי. כיום היא נשואה ל**דניס פרסטר**, יו"ר תנועת „כך" בניו־יורק.

ויקי זילברמן, שאחרי זכייתה התגוררה וחיתה בגולה, היתה קצינה בדרגת סגן בצה"ל. אחרי שפרשה מהשרות הצבאי היא עברה לארצות־הברית, וניסתה את מזלה בכל מיני עיסוקים.

בין לבין היא הכירה את פרסטר בן ה־35, המבוגר ממנה בשלוש שנים, איש־עסקים אמיד העוסק ביעוץ לענייני־הימורים, והוא כזה מומחה גדול שב־1987 זכה בתואר היועץ הטוב ביותר בארצות־הברית לענייני־הימורים.

עם תארים אני לא כל־כך אוהבת להתווכח, אבל קצת קשה לי להבין איך יהודי כשר כמוהו, שבהשוואה אליו אני כופרת, מתעסק עם הימורים. אבל זה לא הדבר היחידי שאני לא מבינה. אז נעזוב את זה.

בקיצור, מאז שהם הכירו זה את זה והתאהבו זה בזה, קרו להם הרבה דברים טובים, וביניהם החתונה הגדולה שהם ערכו בארץ. **מאיר כהנא** מנהיג „כך", קידש אותם, ובין מאות האורחים

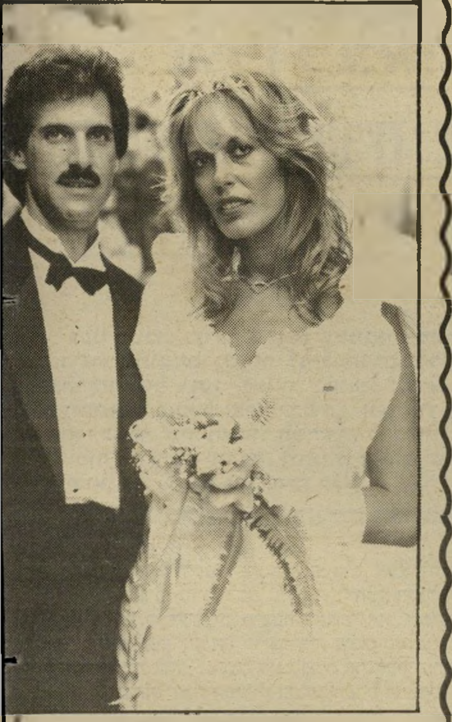

ויקי ודניס פרסטר בחתונתם
כל נציגי הסניפים

שהיו באירוע הזה נראו גם יו"ר תנועת „כך" בוושינגטון ויו"ר סניף מיאמי־ביץ', ועוד הרבה ראשי־סניפים.

שאלתי את זילברמן במה היא עוסקת כעת. אז היא אמרה לי שהיא עובדת בסניף המקומי, והיא עוזרת לבעלה בכל פעולותיו במיסגרת התנועה.

לא שאלתי מה התוכניות שלהם לעתיד, כי את התשובה אני יודעת גם בלי לשאול אותם. זה כתוב במצע שלהם לבחירות.

שוב ביחד!

אני ממש מודאגת. מזה שבועיים לא שמעתי דבר מהארכיטקט **עגנון גרנות** וחברתו, הדוגמנית **סמדר גנזי**.

בחודשים האחרונים הם ריברו על חתונה, פעם על נישואין ברבנות ופעם על נישואים אזרחיים

ונדה ושרי קרן עם מוטי רייף
רווקות חשובה מאהבה

בלונדון. ואחר־כך הם התחרטו ודיברו על מגורים משותפים במיסגרת מישפחתית ללא נישואין, וכמעט בכל שבוע היתה ואריאציה אחרת על הנושא, עד שהם הפסיקו לדבר על מיסוד היחסים שלהם.

לפני שבועיים הם נפרדו לא רק פיסית אלא גם נפשית. כל אחד החליט שהגיע הזמן לפרק את החבילה, ולנסות גם אופציות אחרות.

גנזי נסעה לחו"ל, במיסגרת התצוגות של גומקס, וגרנות נסע לבקר ידידים ברחבי גוש־דן. גנזי חזרה, ומאז לא רואים אותם.

אז השפיונים שלי, שיהיו לי בריאים, סיפרו לי שהם חזרו לחיות ביחד.

בני־זוג אחרים, שנפרדו חודש לפני הנישואין, הם הדוגמן **מוטי רייף**, שהחליט כנראה שיותר קל להיפרד מחברתו **שרי קרן** מאשר לוותר על רווקותו.

לעומת זאת, חברו הטוב, הדוגמן **עופר רפאלי**, מנהל רומאן עם **שרון בריר**, בתם של עורך־הדין **אברהם בריר** והעיתונאית **ברוריה אבידן־בריר**. מה שהחל כידידות בין השניים הפך לסיפור־אהבה, בהסכמת הוריה של שרון.

סמדר גנזי
כל שבוע ואריאציה אחרת

סימפוניה פיאנו

פעם התרגשו מסיפורים כאלה. כיום מגיבים עליהם בחיוך ובסלחנות.

לפני כמה חודשים התבשרנו שלמנצח **זובין מהטה** נולד בן מפרשת־אהבים שמחוץ ל־נישואין. בימים אלא נודע לי על מנצח נוסף, העושה חיל לא רק במוסיקה אלא גם באהבה.

הפעם מרובר במנצח הוותיק והמוכשר **גארי ברתיני**, המשמש כמנצח התיזמורת הסימפונית של פרנקפורט, תיזמורת מהוללת ויוקרתית.

ברתיני שהוא בשנות ה־60 המוקדמות של חייו, הוא כבר סב לכמה נכדים קטנים. בגרמניה הוא הכיר איזה שיקסע חמורה, ומפרשת־היחסים המיוחדת שלהם נולד לזוג בן. למרות שברתיני נשוי, התקבלה הידיעה בארץ בשלווה. זאת אומרת שגם הסימפוניה הזאת נוגנה פיאנו־פיאנו.

גארי ברתיני
פרי של אהבה מאוחרת

פגישה בגן

אילו זה קרה בהוליבוד היו עושים מהסיפור הזה סרט סנסציוני. אילו זה התרחש בלונדון, זה לבטח היה משמש חומר למחזמר. אך זה קרה בישראל, ופה לא עשו מזה אף לא פיזמון או מערכון. זה רק נהיה הסיפור החם ביותר בחוגי הבוהמה והעליזים.

לפני שבועות אחדים, באחד הפארקים הגדולים יותר בתל־אביב, נראו **ספר־צמרת** (כן, זה שמספר ומסרק כמה מהזמרות והשחקניות החשובות בארץ) **ובחור טבריייני** חתיך, כשהם משוחחים. השניים, הספר והחתיך הטבריייני הגרוש, המשיכו לשוחח בביתו של הספר, וכנראה מצאו הרבה נושאי־שיחה משותפים. ולראייה: הספר לקח עימו לחו"ל את הטבריייני. הם טיילו בפאריס ובלונדון, וקצת התעניינו בחידושי האופנה והספרות. הם גם הלכו לקלאבים של עליזים בעיר־האורות, ואחרי בילוי־בצוותא במשך שבועות אחדים חזרו ביחד ארצה.

בהגיעם בחזרה לארץ־הקודש התפוצץ הכל, על רקע כספי ותביעות הדדיות.

הזוג הטרי נפרד, והצעיר הטבריייני המשיך לפקוד בלילות את הגן הגדול. באחד הלילות הוא פגש שם ב**אמרגן צמרת** (כן! זה שמייצג זמר ישראלי שזכה בתהילה, ועוד כמה זמרי־קסטות בארץ). האמרגן התאהב בצעיר הטבריייני במה שמכנים אהבה ממגע ראשון.

כאן החל גל אדיר של פינוקים מצידו של האמרגן, שביקש מהמאהב הצעיר שלו הבטחה שהוא לא יפקוד עוד את המקום שבו הם נפגשו.

באחד מימי השבוע האחרון טיילו להם בגן־הענק **שני אנשי־תיקשורת** ידועים ומוכרים, ובין עשרות מכריהם וידידיהם הם פגשו בטבריייני, שהיה עסוק בחיפושים קדחתניים אחרי פורקן ליצריו.

כשראה אותם הצעיר הוא החוויר (הם ראו זאת, כי זה היה מתחת לאחד הפנסים). הוא ביקש מהם שלא לספר למאהבו, האמרגן, על הימצאו בגן. אך לאנשי־התיקשורת יש צורך אדיר ובלתי־ניתן־לכיבוש לספר לאחרים את מה שהם רואים או שומעים במשך היום (זה אולי צורך שיש לכולם, אך אנשי־התיקשורת עושים זאת יותר טוב), והם סיפרו את מה שעיניהם ראו לספר־הצמרת. הנ"ל הרגיש בדחף בלתי־ניתן־לריסון לספר את מה ששמע לאמרגן הנבגד. זה, אחרי ששמע את הסיפור, סירב להאמין, והאשים את ספר־הצמרת בקינאה.

אחרי ששוכנע באמיתות הסיפור, הוא פנה למאהב הצעיר והזהיר אותו שאם עוד פעם אחת ייוודע לו שהוא מחפש תענוגות בגן, הוא יעוף כמו טיל.

שעונים! שעונים! שעונים! שעונים! שעונים! שעונים! שעונים! שעונים!

מהיבואן לצרכן – המיבחר הגדול ביותר בארץ, במחיר הזול ביותר בארץ!

הבורסה לשעונים

תל־אביב, רחוב אבן־גבירול 21, פינת דיזנגוף 1 (פתוח ברציפות)

★ מיבחר שעוני FIORUCCI

עיצוב איטלקי, איכות שווייצרית

★ מיבחר שעוני MADONNA

שעוני־המטבע היפים ביותר

★ מיבחר שעוני SEIKO

י״ז בתשרי תשמ״ט, 28.9.1988 מיספר 2665 שנה 53 המחיר: 5.00 שקלים (כולל מע״מ), באילת: 4.35 שקלים

העולם הזה

נדיר צור איש הרדיו
מספר על מילחמתו במחלה

סיפורו של קורבן פוליו
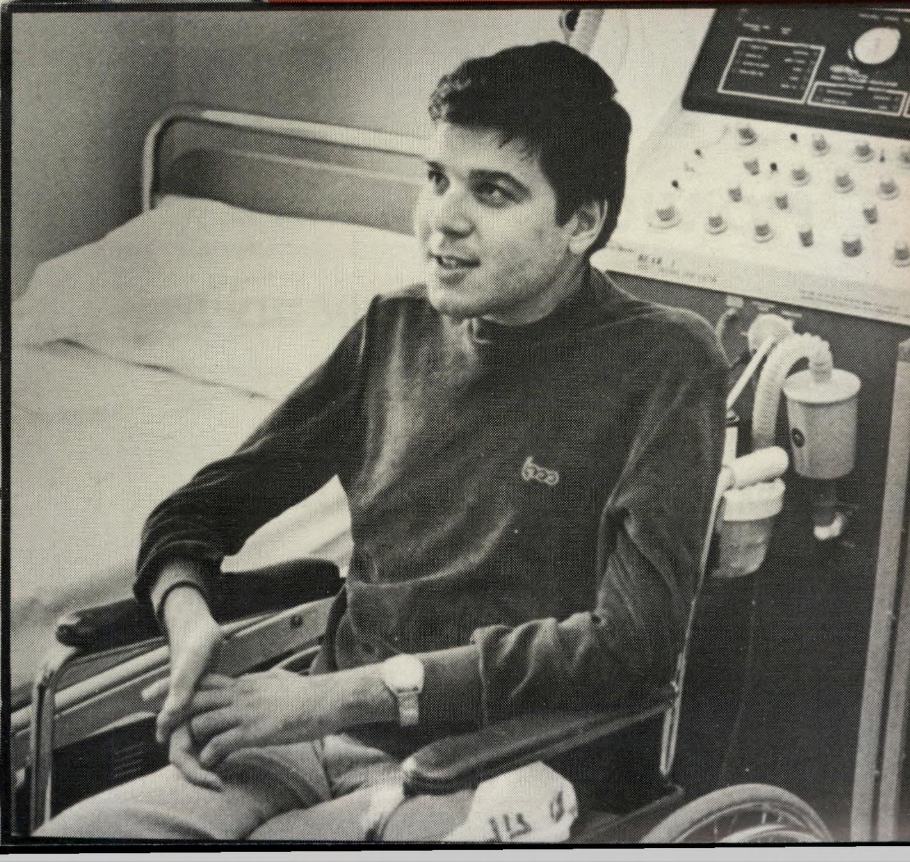
נדיר צור ופקק
מכשיר ההנשמה בצווארו